DOĞU PERİNÇEK'İN ESERLERİ-41

Doğu Perinçek

BİLİMSEL SOSYALİZM VE BİLİM

5. Basım

KAYNAK YAYINLARI

Doğu Perinçek
BİLİMSEL SOSYALİZM VE BİLİM

© Bu kitabın yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Gıda Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.nindir.

Birinci Basım: Kasım 2011
İkinci Basım: Kasım 2011
Üçüncü Basım: Aralık 2011
Dördüncü Basım: Aralık 2011
Beşinci Basım: Ocak 2012

Teknik Hazırlık: Analiz Basım Yayın
Baskı: Analiz Basım Yayın • 0212 501 82 87
Yayıncı ve Matbaa Sertifika No: 14071

ISBN: 978-975-343-627-4

KAYNAK YAYINLARI: 600

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM GIDA
TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Meşrutiyet Cad. Kardeşler Han No: 6/3
34430 Galatasaray-İstanbul
web adresi: www.kaynakyayinlari.com
e-posta: iletisim@kaynakyayinlari.com
Tel: (0212) 252 21 56-99 Faks: (0212) 249 28 92

Doğu Perinçek

BİLİMSEL SOSYALİZM VE BİLİM

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 11

I. HAYAT VE BİLİM 17
1. Geçerli Kanıtlama Aracı 17
2. Bilim Nedir 18
3. Bilimsel Sosyalizmin Bilimselliği 19
4. Bilimin ve Bilimsel Sosyalizmin Kapsamı 21
5. Bilimin ve Bilimsel Sosyalizmin Doğuşları 23
6. Bilimsel Sosyalizmin Kaynağına Dönüşü 26
7. Bilgi Teorisi 29
• Bilginin Kaynağı • Bilginin Tarihselliği • Evrenin Bilinebilirliği ve Bilgimizin Görece Doğruluğu • Doğru ve Yanlış Karşılaştırma ve Mücadele İçinde Belirlenir
8. Toplumsal Pratik-Teori İlişkisi 35
• Zincirdeki Enerji • Çağımızın Rakipsiz Devrimci Teorisi • Dogmatizm ve Deneycilik
9. İnsan-Bilim İlişkisi 41
10. Bilimin Sınıfsallığı 43
11. Teori-Bilim İlişkisi 44
12. İdeoloji-Bilim İlişkisi 46
13. Felsefe-Bilim İlişkisi 48
14. Toplum Biliminin Bütünlüğü 50
15. Bilimin Evrenselliği 51

II. DİN SANAT VE BİLİMİN
ORTAK KÖKENİ VE AYRIŞMASI 55
1. Büyücünün Çocukları: Şeriat, Sanat ve Bilim 55
• Büyünün Üretimden Kopması • Aylaklığın Erdemleri • Dinin Uygarlığa ve Bilime Hizmeti
2. Düş ve Gerçek 60
• Düşün Başına Gelenler • Gerçeğin Uygarlık Macerası • Din Gerçeği Baş Aşağı Çeviriyor • Şeriatın Bilim ve Sanata Karşı Savaşı • Doğa Felsefesinin Kaderciliğe Karşı Savaşı
3. Yaratıcılık 70
• Tılsımlı Gücün Tanrıya, Bilimsel Dehaya ve Sanatsal Yaratıcılığa Dönüşmesi • Düşsel Yaratıcının Gerçek Yaratıcıya Hükmetmesi • Yaratıcının Özgürleşmesi

III. BİLİMSEL SOSYALİZMİN KAYNAKLARI 77
1. Bilimsel Birikim ve Bilimsel Sosyalizm 77
2. Bilimsel Sosyalizmin Doğuştaki Kaynakları 81
3. Marx ve Engels'in Bilime Katkıları 82
4. Bilimsel Sosyalizmin Emperyalizm ve Devrimler Çağındaki Kaynakları 87
5. Hakikatin Ölçütü 90
6. Bilimin Doruğundaki Taht 93

IV. 20. YÜZYILDA BİLİMSEL SOSYALİZMİN GELİŞMESİ 97
1. Bilimsel Sosyalizmin Dünyalılaşması 97
• Bilimsel Sosyalizmin İki Dönemi • 19. Yüzyılın Avrupa Merkezli Sosyalizmi • 19. Yüzyıl Sonlarında Gözler Doğuya Dönüyor • 20. Yüzyılda Bilimsel Sosyalizmin Asyalı Ekseni • "Gerici Avrupa, İlerici Asya"

2. Emperyalizm Çağında Lenin'in Devrim Teorisi 104
Leninizm ve Lenin'in Katkıları • Bir: Ezen Millet-Ezilen Millet Kamplaşması • İki: Emperyalizmin Zayıf Halkasında Devrim Teorisi • Üç: İşçi-Köylü İttifakı • Dört: Tek Ülkede Sosyalizmi Kurma Olanağı • Sovyet Devriminin İnsanlığa Büyük Katkısı
3. Vatan Savunması ve Millî Demokratik Devrimler 115
• Marx Döneminde Vatan ve Millî Mücadele • Lenin'in Manifesto Yorumu • Emperyalizm Çağında Vatan • "Biz Dilimizi ve Vatanımızı Severiz" • Üzerinde Devrim Yapılacak Toprak • Çağımızda Bütün Devrimler Vatan Savunmasında Oldu • Sovyet Devrimi İstisna Değil • Doğu Avrupa'da Nazi Emperyalizmine Karşı Vatan Savaşları • Millî Demokratik Devrimler • Asya, Afrika ve Latin Amerika'da Önce Vatan Gerçeği • Enternasyonalizm ve Vatanseverlik • Sosyalizm ve Devrimin Büyük Ölçekli Ülkelerde Başarı Olanağı
4. Sosyalizmi Kurma Deneyimleri ve Mao'nun Katkısı 138
• 19. Yüzyılın Deneyimsizliği • Sosyalizmi Kurma Deneyimlerinin Büyük Kazanımları • Sovyetler Birliği Deneyimi • Mao Zedung'un Katkısı
5. Hangi Çağdayız 146

V. BİLİMSEL SOSYALİZMİN
TÜRKİYE'DEKİ KAYNAKLARI 157
1. Devrimin Millî Coğrafyası ve Teori 157
2. İki Yüzyıllık Cephe Ülkesinde Pratik ve Teori 159
3. Beş Devrim Süreci 162
4. Genç Osmanlılar 165
5. 1908 Hürriyet Devrimi 166

6. Kemalist Devrim 172
7. 1945 Atlantik Mutabakatı 193
8. 27 Mayıs 1960 Devrimi 197
9. Sosyalist Pratik ve Teori 207

• 1919'dan Bu Yana İki Çizgi Mücadeleleri • Vatan Toprağında Emekçilere Dayanarak Kuruluş • Kemalist Devrimin İlerlemesine Yönelik Siyaset ve Troçkizmin Reddi • Öncü Örgütte Israr ve Yasal Olanakları Sonuna Kadar Kullanmak • Marksizm-Leninizme Bağlılık ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile Sıkı Dayanışma • Millî Demokratik Devrim • Faşizme ve Savaşa Karşı Mücadele • Tevkifatlarla Mücadele Tarihi • Emekçileri Örgütlemek ya da "Sivil Asker Aydın Zümreye" Bel Bağlamak • 1965 Sonrasında Millî Demokratik Devrim-Sosyalist Devrim Tartışması • TİP'in Örgüt Olarak Desteklenmesi • Maceracılık Cereyanının Göğüslenmesi ve Kitle Çizgisi • Kemalist Devrim Birikimini Savunmanın Tarihsel Önemi • Sovyetler Birliği'nin Kapitalizme Geri Dönüşüne Karşı Sosyalizmin Programını ve Değerlerini Yaşatmak • Mao'nun Katkılarıyla Çağdaş Bilimsel Sosyalizm • İki Süper Devletin Hangisi Daha Tehlikeli • 12 Eylül Sürecinde CIA'nın İstikrarsızlaştırma Operasyonuna Karşı Doğru Eylem Çizgisi • 1980'lerde Yasal Parti Olanağı • Sivil Toplumculuğa ve Neoliberalizme Karşı Sosyalizmin Devrimci İdeoloji ve Programı • Emperyalizmin Etnik Bölücülüğüne Karşı Büyük Millet Devrimciliği • Son 50 Yılda Pratik/Teorik Katkılar ve Örgütler • Parti ve Örgüt Yöneticileri

VI. YENİ DEVRİMLER ÇAĞI 229
1. Mafyalaşan Kapitalizm 229
• "Bilgi Çağı" Değil, Emperyalizm ve Devrimler Çağı • Ekonomide Sanallaşma • Gladyo Diktası • Ortaçağa Dönüş
2. 19. Yüzyıl Marksizminin Yetersizliği 238
• Verimli Emeğin Zıddına Dönüşmesi • 19. Yüzyılın Avrupa Merkezli Kapitalizmi ve 20. Yüzyılın Emperyalist Sistemi • İşgücünün Değeri Teorisinde Açılan Gedikler • Nerede Eşdeğerlerin Değişimi? • Uluslararası Haraç Sistemi • Emperyalist Devletin Ekonomiden Özerkliği • Devlet ve Politik İktisat
3. Tarihin En Yıkıcı Sistemi 255
Üretim Yıkımı • İnsan Yıkımı • Doğa Yıkımı
4. Yeni Kamucu Uygarlık 259
• Kamusal Projeler ve Kolektif Mülkiyetle Çözülecek Sorunlar • Batı Uygarlığı Çöküyor Avrasya Çağına Giriyoruz • Öncelikli Hedef: Haraç Sistemini Yıkmak • Bolluk Toplumu

SONUÇ 265

KAYNAKÇA 269

KİŞİ ADLARI DİZİNİ 285

YER, ESER, KURUM ADLARI VE KAVRAMLAR DİZİNİ 296

ÖNSÖZ

Bilimsel Sosyalizm ve bilim ilişkisi üzerine geniş bir çalışma, bildiğimiz kadarıyla pek yapılmadı. Oysa Bilimsel Sosyalizm, bilimle ilişki kurarak ortaya çıkmıştı. Daha önce sosyalizm vardı. Kurucu ustalar, öğretilerini "bilimsel" diye niteleyerek farkı belirlediler; sosyalizmin bilim çağını açtılar.

Bu bilimsellik, çalışmamızda bütün yönleriyle açıklanacağı üzere, aslında toplumsal pratiğe yapılan göndermedir. Bilimsel Sosyalizm, Ütopik Sosyalizmden farklı olarak, kaynağını her zaman tarihsel olan pratikte bulur ve kendisini pratikle kanıtlar. Bu açıdan sosyalizm, Marx ve Engels'le birlikte bulutların üzerinden yere inmiştir. Böylece sosyalizmin hayatla, daha somutu toplumsal mücadeleyle bağı kurulmuştur. O nedenledir ki, Bilimsel Sosyalizm, 20. yüzyılda insanlığın büyük özlemlerle ayağa kalkmasına yol göstermiş, kendisini yüz milyonlarca insanın pratiğinde kanıtlamıştır.

Bilimsel Sosyalizm, daha kuruluşunda, hem kaynağını saptamıştır ve hem de onunla bağlantılı olarak kendisini sınayacağı bir denektaşı belirlemiştir: Toplumsal pratik ya da bilim.

Bu belirleme, toplumsal pratiğe/bilime tanınan bir önceliktir. Aslında Bilimsel Sosyalizmden her sapma, bu önceliğin hafife alınmasıdır.

Batı, 19. yüzyılın sonlarından beri devrim coğrafyası değildir. Başka deyişle yeni dünyayı yaratacak toplumsal pratiğin kenarında, bilimin kenarında kalmıştır. Bilimsel Sosyalizm, 20. yüzyıla girer-

ken, Batı merkezlerinde tanrısını kaybetmişti, ona hayat veren emekçi pratiği sönmüştü. İkinci Enternasyonal revizyonizmi bu koşullarda ortalığı sardı. O nedenle Lenin'ler, Birinci Dünya Savaşı koşullarında, Zimmerwald'lerde üç beş kişi toplanmışlardır. Çünkü bilime elveda diyen Batı, onları yalnız bırakmıştı. Onlar artık Doğunun umuduydular.

Doğuda sosyalizm ile bilim arasındaki bağlantı sorunları ise, farklı nedenlerle boy vermiştir. Bir neden, Batımerkezciliktir. Bilimde Batının ağzına bakan kimi Doğu aydını, Bilimsel Sosyalizmde de Batının kafesine girmişti. Diğer bir neden, Doğuda kapitalizm öncesi ilişkiler kuvvetle yaşıyor. Ol sebeple Mazlumlar Dünyasının bir ayağı Kahramanlık Çağındadır. Ortaçağın kahramanlığı, her zaman hurafelerle iç içedir. Doğunun pehlivanları, hâlâ Firdevsî'nin *Şahnâme*'sindeki destanları yazmakta, ormanlardaki devleri ve mağaralardaki canavarları boğmaktadırlar.

İster Doğuda, ister Batıda, Bilimsel Sosyalizmin bütün bunalımları, son tahlilde, toplumsal pratikle kurmuş olduğu bağlantının zayıflamasıyla ilgilidir. Şöyle de söylenebilir: Bilimsel Sosyalizm, doğuşunda belirlediği kaynağından beslenmediği ve kendisini kendi belirlediği denektaşıyla sınamadığı zaman, o bunalımlara girmiştir. O kaynağı ve o denektaşını bir kez daha belirleyelim: Toplumsal pratik/bilim.

Türkiye'de bu bunalım, hele Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ağırdır. Kruşçev-Brejnev-Gorbaçov dönemlerinin Sovyetler Birliği pratiğine gözlerini kapayanlar, 1990 sonrasında hurafenin çöktüğünü görünce düşleriyle birlikte yıkılmışlardır. Öte yandan birileri de, Türkiye'de bir başka hurafe imal etmişti. Sosyalizmin bir "genel teorisi" vardı. Her toplumsal süreç, o "genel teori"ye uyardı.

Oysa öyle bir "genel teori" yoktur. Bilimsel Sosyalizmde, olayların üzerine giydirilecek kalıplar yoktur; somut süreçlerin somut tahlili vardır.

Bilimsel Sosyalizmin kaynağı toplumsal pratiktir ve üretilen bilim kendisini yine toplumsal pratikte sınar. Gerçeğin ölçütü, teori değil, olgulardır.

Dikkat edilirse, toplumsal pratik ile bilim kavramlarını özdeş gibi kullanıyoruz. Çünkü bilim, tarih içinde ilişkileriyle açıklanmış, sistemli bilgiye dönüştürülmüş toplumsal pratiktir.

Kuşkusuz dardeneyci değiliz. Bilimsel olduğumuz için, deneyci değiliz. Bilimin de bir teorisi vardır. Felsefesiz ve teorisiz bilim olmaz. Ancak neyi vurguladığımızı okuyucu da anlamıştır: Bilimsel Sosyalizmin kaynağıyla ve denektaşıyla olan bağını kurmak durumundayız. Bu "bağ" kavramı zayıf kalabilir. Toplumsal pratik, Bilimsel Sosyalizmin varlık nedenidir ve biricik beslenme ve kanıtlama aracıdır. Başka deyişle Bilimsel Sosyalizm, ancak bilimsel olabilir.

İşte bu çalışmada, Bilimsel Sosyalizmin "bilimsel"liğinin sebebi hikmeti hatırlatılmaktadır. Bilime yan bakılan, Ortaçağdan devrimle çıkmak üzereyken yeniden Ortaçağın kuyularına itilen bir toplumda buna fazlasıyla ihtiyaç vardır.

Türkiye'de sosyalist hareketin son elli yıllık deneyimine bakarsak, bilimselliğin hor görüldüğü saptanabilir. Efsane, özellikle gençlik içinde duyguları bir başka okşar; bilim ilk temasta soğuk gelebilmektedir.

Yüzyıllar boyu ezile ezile, yenile yenile ağıt yakan Anadolu köylü ruhu, sosyalist hareket içinde de yaşar. Sosyalist hareket, başarı peşinde koşmak yerine, ıstıraplardan haz duyan bir mecraya itilmiştir. Leyla'sına kavuşamamaktan mutluluk duyan Mecnun'a dönmüştür. Oysa asıl coşku ve dayanıklılık, pratiktedir; gerçekler zeminindedir; bilimselliktedir. Sosyalizmin bilimselliğine sarılmak, bu açıdan yenilmekten mutluluk duyan "yorgun demokrat" ruh haline karşı bir tavırdır ve özgüvene yöneliştir. Başarıya yöneliştir; iktidara yöneliştir; toplumu değiştirmeye yöneliştir.

Bu çalışma, bir hayatın damıtılmasıdır. Doğaçlama yazılmıştır. Pek işlenmemiş bir konuya girilmiş oluyor. Aynı zamanda yer yer medrese tedrisatını çağrıştıran Bilimsel Sosyalizm kitaplarından farklı bir ders kitabı ortaya çıktı. Bilimsel Sosyalizmi doğuşundan itibaren kaynaklarıyla/insan pratiğiyle bağlantısı içinde inceliyoruz. Bir kalıplar yığını olarak sunmuyoruz. Her bilimsel çalışma gibi ucu açıktır.

Bilimsel Sosyalizmin her militanı, aynı zamanda kendi pratiği içinde bir teori üreticisidir. Bunu verebilirsek ne mutlu bize.

Bilimsel Sosyalizmin Türkiye'de ve dünyada toplumsal pratikle/bilimle tarihsel bağının kurulmasına bir katkıda bulunmak umuduyla bu kitabı tartışmaya sunuyoruz. En çok eleştirilmesini istediğimiz çalışma budur.

Kaynakları bulan, birikimli arkadaşım Kurtuluş Güran'ın özenli emeğine çok şey borçluyum. Genç Osmanlıları ve 1908 Hürriyet Devrimini çok iyi araştıran değerli bilim emekçisi Dr. Arda Odabaşı'nın düzeltmelerini ve katkılarını özellikle belirtmeliyiz. Bu çalışmaya eleştirileri ve bilgilendirmeleriyle katkılarda bulunan Doç. Dr. Melih Baş, Arslan Kılıç, Mehmet Ulusoy, Yıldırım Koç, Hüseyin Haydar, Şefik Çakmak ve Alev Coşkun'a teşekkürler. Değerli ressamımız Aydın Erkmen'in Büyük Devrimci Mustafa Kemal Atatürk'ü olanca aydınlığıyla yorumlayan karakalem portresi bu kitaba güzellik getirmiştir, şükranlarımızı dile getiriyoruz. Kitabın ortaya çıkmasında, çalışkan, girişken, pratik ve özenli arkadaşım Ebru Cengiz'in emekleri unutulamaz.

Doğu Perinçek
1 Ekim 2011 (M Günü)
Silivri 1 Nolu L Tipi Cezaevi F-6/Alt

I
HAYAT VE BİLİM

1. Geçerli Kanıtlama Aracı
2. Bilim Nedir
3. Bilimsel Sosyalizmin Bilimselliği
4. Bilimin ve Bilimsel Sosyalizmin Kapsamı
5. Bilimin ve Bilimsel Sosyalizmin Doğuşları
6. Bilimsel Sosyalizmin Kaynağına Dönüşü
7. Bilgi Teorisi
8. Toplumsal Pratik-Teori İlişkisi
9. İnsan-Bilim İlişkisi
10. Bilimin Sınıfsallığı
11. Teori-Bilim İlişkisi
12. İdeoloji-Bilim İlişkisi
13. Felsefe-Bilim İlişkisi
14. Toplum Biliminin Bütünlüğü
15. Bilimin Evrenselliği

I
HAYAT VE BİLİM

I. 1. Geçerli Kanıtlama Aracı

Bütün sosyalistlerin kafasını açacak bir soruyla başlıyoruz:

İşçilere, köylülere veya halktan insanlara gerçeği anlatırken, kanıtlama aracı olarak Marx'a, Lenin'e veya Mao'ya göndermede bulunuyor musunuz?

Hayır, kanıtlarımızı teoriden değil, yaşadığımız gerçeklerden veya toplumun bilgi birikimi içinden seçiyoruz.

Sosyalistler, kendi aralarındaki tartışmalarda sık sık ispat kaynağı olarak teorik birikime başvururlar. Ancak toplum içindeki ilişkilerde, ispat aracı, hakikatlerdir veya "bilimsel" olarak kabul edilen usavurmadır (Muhakeme = Argumentation).

Burada sosyalistlerin kendi aralarındaki ilişkiler düzlemi ile toplumla ilişkiler düzleminin birbirinden ayrıldığını görüyoruz.

Bu iki düzleme, Bilimsel Sosyalizmin teori düzlemi ve toplumun hakikatler veya bilgi / bilim düzlemi diyebiliriz.

Bu iki düzlem, üst üste çakışmıyor; özdeş değil. Ama kuşkusuz aralarında bir ilişki var.

Bilimsel Sosyalizmin ve bilimin buluştukları zemin, bilimsellik-tir. Ortak olan tek bir kanıtlama aracı vardır: Gerçeklik ya da pratik.

Sosyalistlerin, hem birbirlerini ikna, hem halkı ikna düzlemi, gerçekliktir. Halktan da gerçeği öğrenirler. Bilimsel Sosyalizmin karşıt ideolojik akımlarla mücadeledeki üstünlüğü de gerçekliktir.

Hayata değil, teoriye öncelik verenler, birbirlerini alıntılarla ikna edebilirler. Ancak hayatın akışını alıntılarla ikna edemezler.

I. 2. Bilim Nedir

Bilim, maddenin hareketinin ve toplumsal süreçlerin bir dizge (sistem) içinde açıklanmasıdır. Bilimsel çalışma, maddenin hareketindeki ve çeşitli süreçler arasındaki nedensellik ilişkilerini keşfederek, bilgimizi bir yığın olmaktan kurtarır ve anlamlı bir sisteme kavuşturur.

Bu açıdan bilim, bilgilerin bir dizge içinde sıralanması, düzene sokulmasıdır.

Açacak olursak, bilimsel çalışma, bir teori ışığında şu işlemlerin yerine getirilmesidir:

Maddî süreçleri yansıtan bilgilerin toplanması,

Bu bilgi yığını içinde çeşitli bilgiler arasındaki ilişkilerin ve bağlantıların belirlenmesi ve açıklanması,

Bu bağlantılara göre, bilginin sınıflandırılması, çeşitli küme ve düzlemlerin oluşturulması,

Sınıflandırılan ve kümeleştirilen bilginin kendi kümeleri içinde sıralanması, bir düzene sokulması,

Bütün bu sınıflandırma, kümeleştirme, farklı düzlemler oluşturma ve sıralama işinin bir bütünlük içinde yapılması,

Sonuç olarak, bilgilerden bir düzen, bir sıradüzen, bir sistem oluşturulması.

Bir bakıma bilimsel çalışma, bir ordunun çeşitli sınıflardan askerlerinin kolordulara, tümenlere, tugaylara, alaylara, taburlara, bölüklere, takımlara ve mangalara ayrılması, bütün birliklerin bir astüst ilişkileri ağı içinde örgütlenmesi, görevlerin tanımlanması, uygulamanın yönetilmesi ve gerektiğinde düzeltilmesi ve yeniden örgütlenmesi gibidir. Yalnız bilimsel çalışmada, örgütlenen ordu, bilgi ordusudur. Bilgiler, yığın olmaktan çıkarılıp, bir dizgeye kavuşturulunca, bilim olur. Tıpkı yığın olan askerlerin örgütlenerek ordu-

nun oluşturulması gibi. Bu açıdan bilgi yığını içinde de rütbeler bulunur. Baş çelişmeyi-ikincil çelişmeleri, nedeni-sonucu, belirleyeni-belirleneni, önemliyi-önemsizi vb. birbirinden ayırmak ve sıralamak, bilimsel dizgeyi kurmaktır.[1]

I. 3. Bilimsel Sosyalizmin Bilimselliği

Bilimsel Sosyalizm kavramında bilime gönderme var. Marx ve Engels, sistemleştirdikleri teoriyi, Ütopik Sosyalizmden ayırmak için bilimselliğe vurgu yaptılar; bilimle ilişki kurdular. Teorileri bilimseldi, ancak bilim ile aynı şey değildi. Hem bilimseldi; hem de var olan bilimden farklıydı.

Bilimsel Sosyalizmin bilim ile ilişkisi şöyle açıklanabilir: Bilimin verileri üzerine kurulmuştur; dolayısıyla bilimle kanıtlanabilir. Böylece Bilimsel Sosyalizm, bilimi bir denektaşı olarak kabul etmektedir. Bu kabul, aynı zamanda Bilimsel Sosyalizm ile bire bir örtüşmeyen bir bilimin varlığını kabul anlamına da geliyor.

Bu durumda, insanlığın bilgi birikimini "Bu Bilimsel Sosyalizme aittir, şu ait değildir" diye ayıramayız. Tek bir ölçüt olabilir: Bu doğrudur; şu doğru değildir. Doğrunun ölçütü olarak toplumsal pratiğin kabulü, hayatın çözümüdür. Bilimsel Sosyalizm, kendisini ancak bilimselliğiyle kanıtlayabilir.

Marx ve Engels'in teorilerine Bilimsel Sosyalizm adı vermeleri, önemsenmelidir. Nitekim Marx "Ben Marksist değilim" demiştir. Burada "Marksizm" adına ortaya atılan görüşlere bir itiraz olduğu gibi, bilimsel bir teorinin kurucusunun adıyla anılmasını da doğru bulmadığı anlaşılıyor.

1 Bütün bu bilimsel işin yazıya dökülmesi ise, başlıklar, altbaşlıklar, daha altbaşlıklar, en alt başlıklarla olur. O nedenle bilimsel bir çalışma, kendisini *İçindekiler* bölümüyle, başka deyişle başlıklar dizgesiyle ve kaynaklarıyla ortaya koyar. Başlıkların altındaki bilgiler, en sonunda bir yığındır. O bilgileri yığın olmaktan kurtaran, bilimsel bilgiye dönüştüren, kurulan dizgedir. Bilimsel kanıtlama ve usavurma, kendisini başlıklar dizgesinde ortaya koyar.

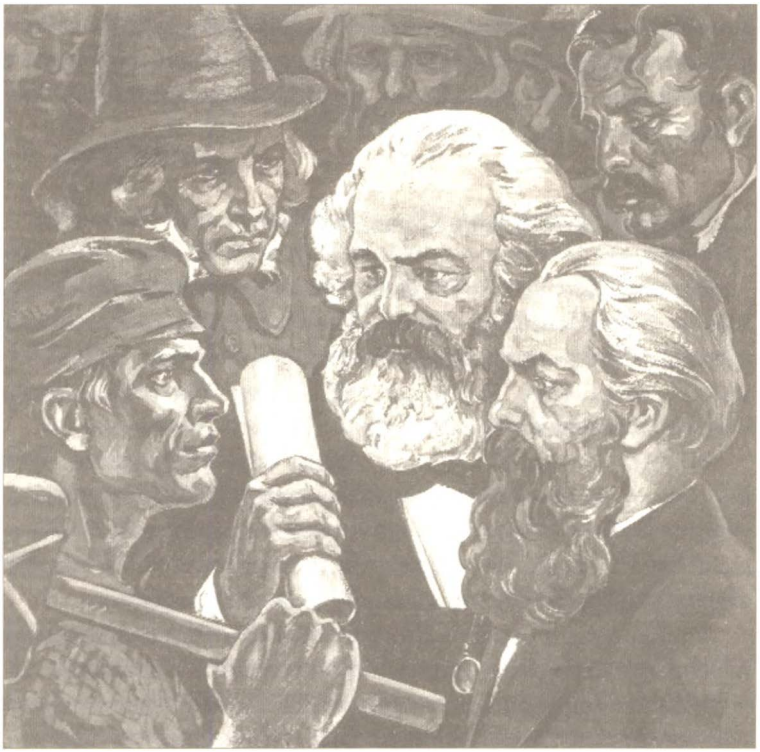

Marx ve Engels işçiler arasında.

Marx ve Engels, kendilerinden önceki, herhangi bir teorisyenin tek başına mutlak gerçeğe veya dünyanın bütününü açıklayan bir sistematiğe ulaşabileceği şeklindeki iddiaları çürüttüler. Engels, *Anti-Dühring*'de bunu çarpıcı cümlelerle vurguladı:

> "Sistematik, Hegel'den sonra olanaksız. Dünyanın yekpare bir sistemi, yani bağıntılı bir bütünü temsil ettiği açıktır. Ama bu sistemin bilinmesi, tüm doğanın ve tarihin bilinmesini ön şart

koşar. Buna da insanlar asla erişemezler. Oyleyse sistemler kuran kişi, sayısız boşluğu kendi buluşuyla doldurmak, yani akıldışı fantezi yürütmek, ideoloji yapmak zorundadır."[2]

Buradan hareketle, Marx ve Engels şu sonuca varmışlardır:

"Herhangi bir kimsenin tek başına ulaşması olanaksız olan her türlü 'mutlak gerçek'ten vazgeçmek ve bunun yerine diyalektik düşüncenin yardımıyla, pozitif bilimler ve bu bilimlerin sonuçlarının sentezi yoluyla ulaşılabilir göreli gerçeklerin ardına düşmek."[3]

Bu açıklamalar, Bilimsel Sosyalizmin, kurucularının adlarıyla anılmasının yanlışlığını da ortaya koyuyor.

Marx ve Engels'ten sonra, Marksizm-Leninizm ve Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi gibi adlandırmalar da, bilimselliğin önüne sınırlar getirmiştir. Bilimsel bir teori, öğretmenlerinin adlarıyla dondurulamaz. Bilimsel Sosyalizmin öğretmenleri ölümlüdür; ancak hayat ve bilim sürekli gelişmektedir.

I. 4. Bilimin ve Bilimsel Sosyalizmin Kapsamı

Bilim, kuşkusuz Bilimsel Sosyalizmden çok daha geniş bir alanı kapsamaktadır: Bütün evren veya başka deyişle doğa ve o doğanın parçası olan insan toplumları ve insanın kendisi, bilimin konusudur. Bu açıdan, bilimin "sonsuz" diye tanımlanan bir alanla ilgili olduğunu saptıyoruz.

Bilimsel Sosyalizm ise, kurucuları tarafından Tarihsel Materyalizm diye tanımlanmıştır. Marx ve Engels'ten sonra, Bilimsel Sosyalizm, Plehanov, Lenin ve Stalin tarafından *Diyalektik Materya-*

2 Engels, *Anti-Dühring*, İnter Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s.435.
3 Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 3*, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Aralık 1979, s.417.

lizm ve *Tarihsel Materyalizm* diye adlandırılmıştı. Ancak Marx ve Engels'te Diyalektik Materyalizm diye bir adlandırma bulunmuyor.[4] Bilimsel Sosyalizmin kurucuları, Tarihsel Materyalizmden söz ettiler. Felsefeleri, kuşkusuz diyalektik materyalist idi; ancak "Diyalektik Materyalizm" adlandırmasını kullanmadılar. 1845-1846 yıllarında birlikte yazdıkları *Alman İdeolojisi*'nde "pratik materyalist" olduklarını belirtiyorlardı:

> "Pratik materyalistler, –yani komünistler– için bütün mesele, var olan dünyayı devrimcileştirmek ve var olan durumu eylemli olarak değiştirmektir."[5]

Marx ve Engels, öğretilerini bir tarih teorisi, tarih bilimi olarak görmüşlerdir. Tıpkı İbn Haldun gibi "tek bir tarih bilimi"nden söz etmişlerdir:

> "Biz, yalnız bir tek bilim tanıyoruz, o da tarih bilimidir. Tarih iki yönden incelenebilir. Tarihi, doğa tarihi ve insanların tarihi diye ikiye ayırabiliriz. Bununla birlikte, bu iki yön birbirinden ayrılmazlar; insanlar var oldukça, insanların tarihi ile doğanın tarihi karşılıklı olarak birbirlerini koşullandırırlar."[6]

Marx ve Engels, devamla ideolojinin insanın tarihini neredeyse bütünüyle çarpıttığını vurgularlar ve doğa ile toplumun tarihi arasındaki bütünlüğe dikkat çekerler.

Tarihsel Materyalizm, toplumların tarihsel gelişimlerini açıklamakta ve aynı zamanda insana, bu tarihsel sürece, sosyalizm ve sı-

4 Bu konuda ayrıntılı bir tartışma için bkz. Wang Nanshi-Xie Yongkang, *Marksist Pratik Materyalizm*, çev. Deniz Zarakolu-Cem Kızılçeç, Kalkedon Yayınları, İstanbul, Mayıs 2011, s.140, 147 vd. Aynı şekilde bkz. Prof. Dr. Hikmet Gökalp, "Üç Binli Yıllarda Karl Marx'ın Geleceği Üzerine", *Teori*, Nisan 1998, sayı 99, s.62-65.

5 Marx-Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, çev. Selahattin Hilav, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1968, s.78. Çeviri Almanca aslına bakılarak yeniden ifade edilmiştir.

6 Marx-Engels, *Ausgewählte Werke*, Bd. I, *Deutsche Ideologie*. Türkçesi: *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 4. basım, Ankara, 1999, s.38.

nıfsız toplum amacıyla müdahale kılavuzu vermektedir. Başka deyişle toplumun teori ve pratiğinin bütünlüğüdür.

Pratik Materyalizm ise, bilim değil, felsefedir. Başka deyişle, varlık nedir ve bilginin kaynağı nedir sorularına Bilimsel Sosyalizmin verdiği cevabı içermektedir.

Tarihsel Materyalizm kavramındaki "-izm", bir teoriye ve aynı zamanda bir ideolojiye işaret etmektedir.

Bilimsel Sosyalizm/Tarihsel Materyalizm, toplumsal süreçleri toplumun pratiğiyle açıklayan bir teoridir ve aynı zamanda işçi sınıfının ideolojisidir.

Bilimsel Sosyalizmin bir teori ve öğreti (doktrin) olması, kurucuları olmasından da bellidir. Marx ve Engels tarafından 19. yüzyıl koşullarında temellendirilmiştir.

Teorilerin ve öğretilerin kurucuları vardır; ancak bilim ve ideoloji için aynı şeyi söyleyemiyoruz. Bilim ve ideoloji, toplumlara ve sınıflara aittir.

I. 5. Bilimin ve Bilimsel Sosyalizmin Doğuşları

Bilim, II. Bölümde geniş olarak açıklanacağı üzere, toplumun sınıflara ayrışmasıyla ortaya çıkmıştır. Üretim teknolojisinin gelişmesi ve bir sömürücü sınıfın oluşması, bilimsel çalışmanın koşullarını da yaratmıştır. O sömürücü sınıf, bir bilim adamları zümresini besleyerek, bilimin doğuşuna hizmet etmiştir.

Birlikte üretim faaliyetinde bulunan ilkel topluluklar, doğayla ve üretimle ilişki içinde bilgiler edinmişlerdir; fakat bu bilgileri sistemleştirecek özel birikimden ve zamandan yoksundurlar. Topluluğun üyeleri üretime katılarak üretimden pay almaktadırlar. Üretilenler, ancak o toplumun hayatını sürdürmesine yetmektedir; hatta çoğu zaman ona da yetmemektedir. Üretici güçler geridir.

Teknolojideki atılımlar, örneğin demirin bulunup sabana takılması sayesinde toprağın derin sürülmesi veya sulama kanallarının yapılması, bir üretim fazlasının oluşmasına yol açtı. Bu üretim fazlasına el koyanlar ile toplumun çalışan çoğunluğu birbirinden ayrıştı. Yeni mülk sahipleri, üretimden koptular ve toplumun çoğunluğunu çalıştırarak, üretilenlerin bir kısmına el koyma sistemini de oluşturdular. Bu zenginlik, devlet, ordu, bürokrasi ve dinin örgütlenmesini gerekli kıldı. Böylece bilimle uğraşan insanları besleyecek kaynak da oluştu.

Mülk sahibi sınıfın denetimindeki bilim adamları zümresi, o zamana kadar biriktirilen veya yeni elde edilen bilgileri sınıflandırdı; bilgiler arasındaki bağlantıları kurdu; o bilgileri nedensellik ilişkilerine göre sıraya dizdi, başka deyişle sistemleştirdi.

Bilimsel faaliyetin itici gücü, kuşkusuz doğaya hükmetmek, üretici güçleri geliştirmek ve böylece yeni zenginliklerin yaratılmasıdır. Ancak bilimsel faaliyet, zamanla kendisine bu itici güçten özerk bir alan da açtı.

Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere, bilim, toplumun sınıflara bölünmesiyle, üretime katılmayan ve boş zamanı olan bir sınıfın oluşmasıyla ortaya çıkıyor. Hâkim sınıf, boş zaman tekeline sahiptir; o boş zamanı bilimsel çalışma veya sanat faaliyeti için kullanacak bilim adamı ve sanatçıyı besleme olanağına ve tekeline de sahiptir. Çünkü toplumdaki üretim fazlası bu hâkim sınıfın denetimindedir. Yine o hâkim sınıf, boş zamanı dinsel tören ve faaliyet için kullanacak bir rahip zümresini örgütleme tekeline de sahiptir.

Kuşkusuz bilgi, bilim adamından ve bilimden önce vardı. Hatta bilgi, insanla birlikte dünyaya geldi.

İnsan, üretim yapan hayvandır. Başka deyişle tasarım (proje) yapan hayvandır. Çünkü üretim yapabilmek için tasarımda bulunmak gerekir. Hayvanlar doğada buldukları yiyeceklerle hayatlarını sürdürürler. İnsan ise o yiyeceği üretir. Toplayıcılık ve avcılık da,

üretimin ilkel biçimleridir. Hayvanlardan farklı olarak bir tasarımla yapılır; başka deyişle bilgiyle yapılır.

İnsan, sınıflara bölünmeden önce doğadaki her şeyin kendisi gibi canlı olduğunu düşünüyordu. Ve doğayı etkilemek için bazı eylemlerde bulunuyordu. O nedenle başlangıçta bilgi, sanat ve inanç bir arada, bu büyücülük dediğimiz faaliyetin içinde bulunuyordu.

Toplumun sınıflara ayrışmasından sonra insan doğa içindeki varlığının farkına vardı; bilgileri sistemleştiren faaliyet, sanat ve din birbirinden ayrıştı. Bu nedenle bilim adamı, sanatçı ve rahiplerin, eski büyücünün torunları olduğunu söyleyebiliriz. Büyücülük, sınıflı toplumla birlikte bilim, sanat ve din olarak ayrıştı ve faaliyetler artık büyücülükten koptular ve kendi gelişme yataklarına girdiler.

Bilim, bir üretim fazlasının yaratıldığı, böylece toplumların sınıflara ilk bölündüğü Dicle-Fırat, İndus, Nil ve Yangçe gibi verimli tarım yapılabilen nehir yataklarında doğdu.

Bilimsel Sosyalizm ise, bilimden farklı olarak, sanayi toplumunda ortaya çıktı. Sanayileşmeyle birlikte toplumda burjuvazi ve işçi sınıfı iki ana sınıf olarak gelişti. Bilimsel Sosyalizm de, sanayi devrimini yaşayan, işçi sınıfının en geliştiği Batı Avrupa toplumunda boy verdi.

Mao Zedung'un belirttiği gibi:

> "İnsanoğlu ancak dev üretici güçlerle (büyük çapta sanayi) birlikte modern proletarya ortaya çıktığı zaman, toplumun gelişmesi konusunda kapsamlı ve tarihî bir kavrayış edincbildi ve bu bilgiyi bir bilime, Marksizm bilimine dönüştürebildi."[7]

Marx ve Engels, yaşadıkları zamanın kapitalist toplumunun belirlediği tarihi şartlarda insanlığın kendilerinden önceki bilim mirasını eleştirerek özümlediler ve bilimde büyük bir devrim yaparak,

7 Mao Zedung, *Seçme Eserler*, c.1, Kaynak Yayınları, genişletilmiş 4. basım. İstanbul, Ekim 2000, s.398.

Bilimsel Sosyalizmi ortaya koydular. Insanlık, Bilimsel Sosyalizme tarihsel gelişmenin belli bir aşamasında ulaşabildi. Bu gerçek de toplumun maddi temeli ile bilgi arasındaki sıkı bağı kanıtlamaktadır.

Görüldüğü gibi bilim ile Bilimsel Sosyalizm arasındaki fark, doğuş zamanlarında da kendini gösteriyor. Bilimin doğması için, üretim fazlası ve sınıflara ayrışma gerekiyordu. Bilimsel Sosyalizm ise, sanayi devrimi ve işçi sınıfının var olduğu koşullarda teorileştirildi.

Bazı yazarlar, bilimin doğuşunu sanayi toplumuyla başlatırlar.[8] Oysa bilim, önce Sümer'de, Mısır'da, Hint'te, Çin'de, Finike'de ve daha sonra Akdeniz uygarlıklarında doğdu ve gelişti. Ancak sanayi devrimiyle birlikte büyük atağını gerçekleştirdi.

I. 6. Bilimsel Sosyalizmin Kaynağına Dönüşü

Bilimsel Sosyalizm, Sanayi Devriminden sonra bilimin içinden çıktı. İşçi sınıfının pratiği, Bilimsel Sosyalizmi bilimden ayırdı; ancak bilim, Bilimsel Sosyalizmin kaynağı olmaya devam etti. Bilimsel Sosyalizm ise, bilime en gelişmiş teoriyi kazandırdı; bilimsel çalışmanın da kılavuzu oldu; özellikle toplumsal bilimin gelişmesinde, 160 yılı aşan bir zamandan beri öncü konumundadır; bir lokomotif görevi yapıyor.

Bilimsel Sosyalizm ile bilim arasındaki ayrılık temelli değildir; sonludur. Bilimsel Sosyalizm, işçi sınıfının bütün sınıflarla birlikte kendisini de ortadan kaldıracağını programının son amacı olarak belirlemiştir.

8 Bkz. Alâeddin Şenel, "İÖ 21. Yüzyıldan İS 21. Yüzyıla Sihir, Din, Bilim, Metabilim", *Bilim ve Ütopya,* Eylül 1997, sayı 39. Aynı şekilde Yener Orkunoğlu da, bilimsel düşüncenin "sanayi toplumu ürünü" olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. *Marksizm ve Güncellik,* Etik Yayınları, İstanbul, Ekim 2010, s.32.

Kurucuları ve büyük ustaları Bilimsel Sosyalizm hakkında şu nitelemelerde bulundular:

İşçi sınıfının teorisi,

İşçi sınıfının ideolojisi,

İşçi sınıfının eylem kılavuzu,

İşçi sınıfının bilimi,

Sınıf mücadelesi teorisi.

Bu nitelemelerin hepsi işçi sınıfı ve sınıf mücadelesiyle bağlantılıdır.

Bu tanımlar, Bilimsel Sosyalizmin işlevini ve ömrünü de belirlemektedir.

Sınıflarla birlikte ideolojiler de son bulacaktır. Bilimsel Sosyalizm de işçi sınıfının ideolojisi olarak kaybolacaktır. Bu süreçte bilim de burjuvazinin ideolojik denetiminden kurtulacağı gibi, en sonunda bütün toplumun hizmetine girecek ve nesnelleşecektir. Bu tarihsel süreç, emekçi sınıfların eyleminin ürünü olacaktır. En sonunda Bilimsel Sosyalizm, bir azınlık sınıfın denetiminden kurtardığı ve bütün toplumun hizmetine soktuğu bilime katılacaktır; tekrar kaynağına dönecektir.

Görüldüğü gibi insanlık var olduğu sürece yaşayacak olan, bilimdir. Evet, bilim, sınıflı toplumda ortaya çıktı. Ancak bilimin varlık nedeni, sınıflar değil, fakat üretim fazlasıdır; boş zamandır. Sınıfsız toplumda üretim fazlası, artık bir azınlık sınıfın değil, fakat bütün toplumundur. Malların kıt olmadığı, dolayısıyla paylaşım kavgasının bulunmadığı bolluk toplumu, aynı zamanda bilimin sınıf tahakkümünden kurtulduğu ve özgürleştiği koşulları da içerir. İnsan, sınıfsız toplumda doğayı ve kendisini özgürce geliştirme pratiğine girer.

Bilimsel Sosyalizm ise, işçi sınıfının teorisi, ideolojisi ve felsefesi olarak, tarihsel görevini yaptıktan sonra, sınıfsız toplumda tarih sahnesinden kaybolacaktır.

Sınıfların olmadığı bir dünyayı, Bilimsel Sosyalizm, bilimin verilerinden hareketle bugünden öngörüyor. Ama o dünyada kendisine yer olmadığını da saptıyor.

Sınıfsız toplum, yalnız emekçileri özgürleştirmiyor; emeğin ürünü olan bilimi de sınıf tahakkümünden kurtararak özgürleştiriyor.

Bilimsel Sosyalizm, bu yönüyle bilimin kurtarıcısıdır. Bilimi kurtarıyor ve kendisini feda ediyor.

Kısacası;

1. Bilim, üretim fazlasının oluşması sonucu sınıflaşmanın ürünüdür.

2. Bilimsel Sosyalizm ise, ancak Sanayi Devriminden sonra işçi sınıfının oluştuğu koşullarda dünyaya gelebilirdi. Çünkü işçi sınıfının teorisi ve dünya görüşüdür. Varlığını, hem siyasal, hem ekonomik, hem de bilimsel gelişme düzlemlerinde sanayi kapitalizmine borçludur.

3. Aslolan ve kalıcı olan bilimdir. Bilimsel Sosyalizm, bilimi sınıfsallıktan, başka deyişle bir azınlık sınıfın denetiminden kurtarma işleviyle tarih sahnesine çıkmıştır. Bilim, sınıfsız toplumda artık herkesin olmuştur. Üretim araçları da herkesindir. Tüketim maddeleri artık bol olduğu için, herkese ihtiyacına göre paylaştırılabilmektedir. Bu koşullarda, bilimsel faaliyet de küçük bir azınlığın uğraşı olmaktan çıkar ve herkesin olur. Malların paylaşılması için yürütülen sınıf mücadelesi ve baskı mekanizmaları sönüp giderken, bilim ile Bilimsel Sosyalizm arasındaki ayrılık da son bulur. Bütün sınıflarla birlikte işçi sınıfının da kalkmasıyla birlikte, Bilimsel Sosyalizm de yeniden kaynağındaki bilime dönecek; yeniden bilime katılacaktır.

Toplum, sınıfların kalktığı ortamda bilimi fethedince; Bilimsel Sosyalizm de bilim tarafından fethedilmiş olur. Artık bir azınlığın ayrıcalığı olmaktan çıkar, bütün toplumun uğraşı olan ve bütün topluma ait olan bilim, Bilimsel Sosyalizmi de özümler.

I. 7. Bilgi Teorisi

Bilgi teorimizi üç başlıkta özetleyebiliriz:

Bir: Bilginin kaynağı, doğadır, toplumsal pratiktir.

İki: Bilgi, tarihseldir; bir üretici güç olarak, üretim faaliyeti ve ilişkileriyle bağlantı içindedir; bu açıdan tarihsel koşullarla sınırlıdır.

Üç: Bilgimiz göreli olarak doğrudur; yanlış ile karşılaştırma içinde doğrudur.[9]

Bilginin Kaynağı

Toplum, başta üretim faaliyeti olmak üzere çeşitli faaliyetler içinde maddi hayatla temasa gelerek çeşitli bilgiler edinir. Bilgi, maddenin insan zihnine yansımasıdır. Madde var olduğu içindir ki, maddenin bilgisi de vardır.

Bilgimizin kaynağı, bizi doğayla ve doğanın parçası olan toplumla ilişkiye geçiren pratiklerdir. Üç maddede toplanıyor:

1. Üretim çalışması,
2. Bilimsel deney,
3. Sınıf mücadelesi.

Bilgi, bu üç pratik içinde elde edilir.

Dolayısıyla üretimde bulunan, bilimsel deney yapan, sınıf mücadelesi yürüten herkes ve bütün sınıflar bilgiye ulaşırlar. Bilimsel Sosyalizm, bu açıdan bilgiye ulaşma tekeline sahip değildir. Onun üstünlüğü, toplumun büyük çoğunluğunun çıkarıyla uyum halinde olan en çağdaş sınıfla bağındadır; toplumsal pratiğe yönelmesindedir ve bilgiyi sistemleştirmek için sahip olduğu teorisindedir. Ancak bu teori dahi, insanlığın pratik içinde elde ettiği bilgilerden beslenerek yenilenmeye ve gelişmeye muhtaçtır.

9 Bilgi teorisi konusunda bkz. Doğu Perinçek, "Marksist Bilgi Teorisi ve İki Çizgi Arası Mücadele", *Bora*, Kasım 1978, sayı 1, s.2 vd.

Bu nedenlerle Bilimsel Sosyalist teoriyi geliştirenler, insanlığın bilimsel faaliyetine karşı kibirli bir tutum içinde olamazlar. Hem bilgi hazinesini genişletmek, hem de kazandığı bilgileri başka deneyimler içinde elde edilen bilimsel bilgiyle sınamak için, her türlü bilgiye bilimsel merak ve heyecanla yaklaşmak durumundadırlar.

İnsanlığın bilgi birikiminden beslenmek, aslında hayattan beslenmektir. Çünkü o bilgiler eksik ve yanlış da olsa, daha önceki veya bizim ulaşamadığımız alanlardaki toplumsal pratiklerde elde edilmiştir. Biz, geçmiş bilgiler üzerinden geçmiş pratiklere ulaşmış oluruz. Bu nedenle Bilimsel Sosyalizm, insanlığın bilgi birikimine sürekli muhtaçtır. Hem çeşitli pratiklere ulaşmak için muhtaçtır; hem de kendi elde ettiği bilgileri ve kurduğu teorileri başka pratiklerde sınamak için muhtaçtır.

Bilginin Tarihselliği

Bilginin üretim faaliyeti, bilimsel deney ve toplumsal pratikle kazanılması, tarihselliğini de belirler. Çünkü bütün bu faaliyetler, üretim süreçleriyle bağlantılıdır. Üretim bilgisinin kendisi bir üretici güçtür. Marx, bilgi ile üretimin gelişmesi ve üretim sistemleri arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamıştır:

> "İnsanlar, hayatlarının toplumsal üretiminde, kendi iradelerinden bağımsız ve zorunlu olan belirli ilişkiler içine, üretim ilişkileri içine girerler; bu üretim ilişkileri, maddi üretici güçlerin gelişmesinin belirli bir aşamasına denk düşer. Bu üretim ilişkilerinin toplamı, üzerinde hukuki ve siyasal üstyapının yükseldiği gerçek temel olan toplumun ekonomik yapısını oluşturur; bu yapıya toplumsal bilincin belirli biçimleri denk düşer. Maddi hayatın üretim biçimi genel olarak, toplumsal, siyasal ve zihinsel hayat sürecini belirler. İnsanların varlığını belirle-

yen bilinçleri değil, tam tersine bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklarıdır."[10]

Marx, burada üretici güçlerin gelişme düzeyi ile üretim ilişkileri arasındaki uygunluğu saptamaktadır. Tarihin belli aşamalarında belli üretici güçlere, belli üretim ilişkileri denk düşmektedir. Örneğin taş balta, avcılık dönemindeki insanın üretim aracıydı. Bu taş baltayı yapmak ve kullanmak için gerekli hüner ve bilgi ile o dönemin üretim ilişkileri arasında bir uygunluk söz konusudur. Taş balta döneminde henüz özel mülkiyet doğmamıştı. İnsanlar ilkel komünal toplumun geri basamaklarında yaşamaktaydılar. El değirmeni köleci toplumun üretim aracıdır. Yel değirmeni feodal toplumda ortaya çıkmıştır. Elektrikli değirmenin bulunuşu ise, kapitalizm aşamasına rastlamaktadır.

Üretici güçlerin ve üretim ilişkilerinin gelişmesi, toplumun düşünce hayatının ve bilginin gelişme şartlarını da belirlemektedir. Örneğin insanlık, buharlı makineyi köleci toplum aşamasında veya feodal çağda bulamazdı.

Toplum, üretim faaliyetinde ilerledikçe, sınıf mücadelesinde yeni tecrübeler kazandıkça ve bilimsel deney geliştikçe, bilgi de gelişmekte ve gittikçe mükemmelleşmektedir.

Bilimsel Sosyalizmin doğuşu da bilimin gelişmesinin tarihsel şartlarla sınırlı olduğunu göstermektedir. Bilimsel Sosyalizm, kölelik ya da feodalizm çağında değil de, kapitalizm döneminde keşfedilmiştir. Bunun sebebi hiç şüphesiz Marx'ın 19. yüzyılda dünyaya gelmiş olması değildir. Köleci tolumda bir Marx çıkamazdı; feodal toplumda bir Marx çıkamazdı. Marx ve Engels, ancak kapitalist toplumda dünyaya gelebilirlerdi.

Lenin, bilgimizin tarihle sınırlı oluşunu şöyle açıklamıştır:

10 Türkçeye değişik çevirisi için bkz. Marx, *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, Önsöz, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1974, s.23.

"Modern materyalizmin, yani Marksizmin bakış açısından, bilgimizin nesnel, mutlak gerçeğe yaklaşmasının sınırı, tarihî bakımdan koşula bağlıdır ama böyle bir gerçeğin varlığı koşula bağlı değildir ve bizim ona yaklaşmakta olduğumuz da hiçbir koşula bağlı olmayan bir gerçektir... Marx ve Engels'in materyalist diyalektiğinde kuşkusuz görecelik vardır; yani nesnel gerçeğin inkârı anlamında değil de, bilgimizin bu gerçeğe yaklaşmasının sınırlarının tarihî olarak koşula bağlı olduğu anlamında, bütün bilgimizin göreli olduğunu kabul ederler."[11]

Evrenin Bilinebilirliği ve Bilgimizin Görece Doğruluğu

Bilimsel Sosyalizm, hiçbir zaman mutlak gerçeği elinde tuttuğu iddiasında olmadı. Olsaydı, bilimsel olamazdı.

Bilimsel Sosyalizm, bizim bilincimizin dışında nesnel bir evren bulunduğunu saptar. Evren ve doğadaki bütün maddi süreçler, biz onları bilsek de bilmesek de vardır. Örneğin Demokrit, atomu keşfetmeden önce de, madde atom denen zerrelerden oluşuyordu.

Evrenin sonsuz olması, evren hakkındaki bilgimizin de bütünü kapsamayacağını ifade eder. Evren sonsuz, bilgimiz ise sonludur; sınırlıdır.

Evrendeki sonsuz ilişkiler ve bağlantılar yumağı, bizim elde ettiğimiz bilgileri bütünleştirme, bağlantıları açıklama ve sistemleştirme konusundaki sınırlılığımızı belirler. Kavrayışımızda eksik olan bir boyut, açıklayamadığımız bir derinlik her zaman olacaktır. Evrenin "kara delikleri" bitmez.

Öte yandan hayat akıp gitmektedir. Evren ve madde sürekli hareket halindedir. Heraklit'in daha MÖ 5. yüzyılda saptadığı gibi,

11 Türkçeye farklı çevirileri için bkz. Lenin, *Materyalizm ve Ampiryokritisizm*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 1. basım, Şubat 1976, s.143, 145; çev. İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 3. basım, Ağustos 2001, s.157-158 ve Lenin, *Seçme Eserler*, c.11, İnter Yayınları, s.152.

"Bir nehirde iki kez yıkanılamaz"; nehir salisenin sonsuzda biri kadar zaman içinde değişmektedir. Demin yıkandığımız nehir artık başka nehir olmuştur. Bu nedenle nehirle ilgili bilgimiz de artık eskimiştir. Bir saniye sonraki nehrin bilgisini yeniden üretmek durumundayız. Bunun anlamı: Arkada kalan bütün teorik birikimden yararlanabiliriz. Ama o birikim, bizi, değişen nehrin bilgisini keşfetme zorunluluğundan kurtaramaz. Hayatın akışı içinde, sonsuz olan bilgi ve öğrenme alanı her an genişlemektedir. Bilimin keşfedeceği alan sürekli büyümektedir. Bilgimizin görece doğru olması, evrenin sonsuzluğu yanında, maddenin sürekli hareket halinde olmasıyla da belirlenmiştir.

Evreni bilebiliriz, ancak yukarıdaki nedenlerle bilgimiz sonsuz bilgiyi bütünüyle kucaklamaz, sonsuz ilişkiler ağını da bütün boyutlarıyla açıklayamaz, başka deyişle görecedir. Doğrular, görece doğrudur ve bilimdeki her yeni keşif, bu görece bilinenler alanını genişletir ve bilinmeyenler alanını da daraltır.

Bilimsel çalışma, bizi doğru bilgiye, kapsamlı ve tam bilgiye yaklaştırır.

Bilginin görece doğru olması, hakikati tam ve kesin olarak elde tutma iddiasını geçersiz kılar. Mutlak hakikat, ancak sonsuz sayıdaki göreli doğrunun toplamı olabilirdi. Bilimsel çalışma burada bir kez daha sonsuz duvarına çarpmaktadır.[12]

Sonsuz ilişkiler ağını sonsuza akan bir zaman içinde açıklama iddiasında olan bilimin fethettiği alan, sonsuzla sınırlıdır. Bilim her fethettiği alanla birlikte, yine sonsuz bir fethedilmemiş alanın ufkuyla yüz yüze gelmektedir.

12 Mao, "sonsuz" yerine sayısız kavramını kullanıyor: "Sayısız göreli doğrunun toplamı, mutlak doğruyu oluşturur." (*Seçme Eserler*, c.1, Kaynak Yayınları, genişletilmiş 4. basım, İstanbul, Ekim 2000, s.411.) Çince hangi kavram "sayısız" diye çevrildi, bilmiyoruz. Ancak "mutlak doğruya" ulaşmak için sonsuz sayıda bilgi gerekir.

Insan bilgiyi fethedebilir; ancak sonsuz olan bilginin tamamını fethedemez; kaldı ki bir an sonra yeni bir dünyadayız ve bir an önceki bilgimiz de kısmen eskimiştir. O nedenle teorinin "yetersizliği", bir zorunluluktur. Bilgimiz, mutlak doğruyu değil, göreli doğruyu içerir.

Bu durumda, bilimin görevi, Engels'in belirttiği gibi ulaşılabilir gerçeği araştırmak ve keşfetmektir:

> "Herhangi bir kimsenin tek başına ulaşması olanaksız olan her türlü 'mutlak gerçek'ten vazgeçmek ve bunun yerine diyalektik düşüncenin yardımıyla, pozitif bilimler ve bu bilimlerin sonuçlarının sentezi yoluyla ulaşılabilir göreli gerçeklerin ardına düşmek durumundayız."[13]

Doğru ve Yanlış Karşılaştırma ve Mücadele İçinde Belirlenir

Bilgimizin görece doğruluğu ve tarihsel sınırlılığı, herhangi bir tarihsel durumda, doğru ve yanlışın nasıl belirleneceği konusunda da bize yol göstermektedir.

Herhangi bir tarihte doğru ile yanlışı, o tarihin seçenekleri arasında karşılaştırma yoluyla saptayabiliriz.

Gerek dünya ölçeğinde Bilimsel Sosyalizmin gelişmesi, gerekse bir ülkenin devrimci hareketinin gelişmesi, doğru fikirlerin yanlış fikirlerle mücadele içinde kavrandığını göstermektedir. Doğru çizgi yanlış çizgi ile mücadele ve karşılaştırma içinde saptanabilir.

Örneğin Lenin, İkinci Enternasyonal revizyonizminin karşıtı olarak, onlarla mücadele ettiği için ve onlara göre doğruydu; Stalin de, Troçki'nin karşıtı olarak, ona karşı mücadele ettiği için ve Troçki'ye göre doğruydu. Mao Zedung'un doğruluğunu ise, onun uluslararası alanda Kruşçev revizyonizmine ve Çin'in Kruşçev'lerine karşı yürüttüğü mücadeleyi incelediğimiz zaman anlıyoruz.

13 Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 3*, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Aralık 1979, s.417.

I. 8. Toplumsal Pratik-Teori İlişkisi

Toplum biliminin kaynağı, toplumsal pratiktir; başka deyişle sınıf mücadelesidir. Millî mücadele de sınıfsaldır. Teorinin anası pratiktir. Teori, geçmiş kuşakların pratiğinin birikimidir.

Marx'ın insanı deli gibi sevdalara düşüren bir cümlesi var; Hegel'in hukuk felsefesini eleştirirken şöyle diyor:

> "Proletarya ayağa kalkmadan, felsefe gerçekleşemez; felsefenin gerçekleşmesi olmadan, proletarya ayağa kalkamaz."[14]

Onbirinci Tez ünlüdür. Orada "filozofların dünyayı yorumlamaktan başka bir şey yapmadıkları" belirtilir ve "Esas olan, dünyayı değiştirmektir" denir. *Onbirinci Tez*, bir yönüyle idealist felsefeye eleştiri, bir yönüyle de öğüt gibi. Ancak yukarıda aktardığım cümle meseleyi *Onbirinci Tez*'den daha sağlam koyuyor. İnsan eylemi ile felsefe arasındaki bağlantı çarpıcı bir dille açıklanmış. Felsefeyi gerçekleştiren, en sonunda yığınların eylemidir; pratik enerjisidir. Fransız Büyük Devrimi olmasa, bugün J.J. Rousseau'nun felsefesi ne kadar olurdu? Ekim Devrimi, Çin Devrimi olmasa, bugün Marx ve Engels ne kadar vardı?

Zincirdeki Enerji

Marx'ın tarih içindeki yerini, 20. yüzyılın devrimleri belirledi. *Komünist Partisi Manifestosu,* aslında tek cümleye indirilebilir: Proletarya devrim yapar, iktidar olur, dünyayı değiştirir.

Bütün bunlar oldu. Ezilen insanlık, o yoksul yığınlar, Marx ve Engels'i eylemleriyle hayata geçirdiler.

Marx, felsefesini hayattan, tarihin maddesinden çıkarmıştır. Tarih ve hayat, o felsefeyi, o teoriyi, tarihin ve hayatın parçası haline

14 Karl Marx, "Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie" (Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi), Marx-Engels, *Werke,* c.3, s.391.

getirdi; tarihsel ve gerçek kıldı. Marx'ın felsefesi olmadan proletarya devrimleri olmazdı ve proletarya devrimleri olmadan da Marx'ın felsefesi olmazdı. Öyle bir felsefe ki, zincirdeki enerjiyi keşfetti. "Zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmayanların" yepyeni bir dünya yaratabileceklerini saptadı.

Bu da diyalektiktir. Yoksulluk dünyayı değiştiren en büyük enerji kaynağıdır! Yoksulluktaki cevheri Engels, Feuerbach'tan şu alıntıyla vurgular:

> "Eğer açlık ve sefalet yüzünden bedeninde bir cevher yoksa; kafada, ruhta ve yüreğinde de ahlak namına bir cevher yok demektir."[15]

Marx ve Engels'i iktisatçılardan ayıran fark, o cevheri görmeleriydi. Marx, *Felsefenin Sefaleti*'nde yoksulluğun devrimci yönünü şöyle özetler:

> "İktisatçılar, yoksullukta yalnız yoksulluğu görürler; fakat yoksulluğun, eski toplumu yıkacak olan devrimci yanını fark etmezler."[16]

Fark etmedikleri için de, iktisatçılar, 20. yüzyılın filozofu olamamışlardır.

Bütün bu nedenlerle Bilimsel Sosyalizm, tarihe insan müdahalesinin teorisi, felsefesi, bilimsel kılavuzudur.

Marksizmi "pratiğin bilimi" veya "praxis" olarak niteleyen görüşler, bu gerçeğe dayanmaktadır.[17]

15 Değişik çeviri için bkz. Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 3*, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Aralık 1979, s.435.

16 Marx, *Felsefenin Sefaleti*, çev. Erdoğan Başar, Sol Yayınları, Ankara, 1966, s.139.

17 Bkz. Prof. Hikmet Gökalp, *Devlet-Ulus*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Nisan 1998; Hikmet Gökalp, "Tarihte 'Seçkinlerin Devri' Teorisi Üzerine", *Teori*, Mart 1997, sayı 86, s.48-54; Hikmet Gökalp, "Üç Binli Yıllarda Karl Marx'ın Geleceği Üzerine", *Teori*, Nisan 1998, sayı 99, s.62-65.

Marx'ın 1848'de Brüksel'de tutuklanması (N.N. Şukov, karakalem)

İdealist felsefe, düşünceyi varlıktan koparmıştı. Örneğin Descartes'in "Düşünüyorum, o halde varım" sözü, ilişkiyi baş aşağı çevirmektedir. Düşünerek var olunamayacağı gibi, "düşünerek" hiçbir bilgiye ulaşılamaz. Bilgiye ulaşmak için zorunlu olan, üretim yapmaktır; araştırmaktır; deney yapmaktır; toplumsal mücadeleye girmektir. Marx'ın Pratik Materyalizm felsefesi, pratik ile teori, pratik ile felsefe arasındaki birliği ve aynı zamanda çelişmeyi açıklar. Pratik ve teori arasında hem bütünlük, hem de çelişme vardır. Pratiğin geliştirilmesi, bu çelişmeyi sürekli çözer.

Pratik ile teori arasındaki ilişkide, pratiğin belirleyici rolünü, bütün insanlık tarihi kanıtlar. Tarih yaratan büyük yığın hareketleri ve devrimler, teorideki büyük atılımların kaynağı olmuştur:

1848 Devrimleri.

1871 Paris Komünü.

1900'lerin başındaki Rus, Türk, İran ve Çin Devrimleri.

1917 Şubat ve Ekim Devrimleri ve Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi kurma çabası.

1920 Türk Devrimi ve İstiklal Savaşı.

1927-1949 Çin'de ayaklanmalar ve Çin Devrimi.

İkinci Dünya Savaşındaki vatan savunmaları.

Çin'de sosyalizmin kuruluşu ve Büyük Proleter Kültür Devrimi.

1950 ve 1960'lardaki sömürgecilikten kurtulma savaşları (Afrika, Cezayir).

Kore, Küba ve Hindiçini'nin kurtuluş savaşları ve devrimleri.

Her teorik atılımın arkasında, "baldırı çıplakların" eylemleri ve milletlerin ayağa kalkışları vardır.

Devrimci eylemin inişe geçtiği dönemlerde, teori de bunalıma girmiştir. 1975 sonrasında, özellikle 1990'dan bu yana teorinin tıkanmış olmasının nedeni, devrimci eylemdeki tıkanmalardır. Bugün Bilimsel Sosyalizm, 1871-1917 arasında olduğu gibi bir durgunluk dönemi yaşıyor. Çin'deki başarılar, dünya devriminin çekildiği millî demokratik devrimden sosyalizme ilerleme mevzilerindeki başarılardır.

Türkiye'ye gelince, karşıdevrim pratikleri karşıdevrimci teorileri canlandırdı. 1980 sonrasına bakıyoruz; Neoliberalizm, Sivil Toplumculuk, gerici milliyetçilik, anarşizm ve sosyalizmden kaçışın kanallarını yaratmaya hizmet eden bir Çevrecilik ve Feminizm gibi akımlar birdenbire boy verdi; daha doğrusu belli merkezlerden canlandırıldı, beslendi. Çevrecilik ve Feminizm, kuşkusuz karşıdevrimci değiller ama sosyalizmden kaçışın, dönekliğin kanalı haline getirilince, zaman zaman karşıdevrimin hizmetine girdiler.

1975'ten bu yana 36 yıl geçti. 1871-1917 yılı arasındaki 36 yıl gibi, dünya yeni bir devrimci yükselişin eşiğindedir. Emperyalist-kapitalist sistem mafyalaşmıştır. ABD emperyalizmi baş aşağı gitmektedir. Çin başta olmak üzere gelişen ülkeler büyük bir atılım içindeler. Ön Asya, emperyalizme karşı büyük toplumsal hareketlerin ön cephesi olarak gözüküyor. Bilimsel Sosyalizmin 21. yüzyıldaki büyük atılımı bizim coğrafyamızdan başlayacaktır.

Çağımızın Rakipsiz Devrimci Teorisi

Marx ve Engels, öyle bir teori bıraktılar ki, bu teoriyi hayata uygulayanlar, emperyalizm çağını tahlil edebildiler. Lenin ve Mao başta olmak üzere 20. yüzyılın devrim önderleri ve öğretmenleri, Marx'ın bıraktığı mirası kabul ederek gelişen dünyayı ve devrim olanaklarını açıklayabildiler. Yalnız açıklamak bir şey ifade etmiyor elbette; Marksist teori kılavuzluğunda devrim yaptılar; asıl önemli olan budur.

Bilimsel Sosyalizmin özetlediğimiz bilgi teorisi, yeni toplumsal mücadele pratikleriyle, üretimdeki gelişmeyle ve yeni bilimsel deneylerle değişen dünyayı daha doğru açıklama yeteneğini içerir. Marksizm, böylece değişen dünyada rakipsiz bir devrimci teori olarak kalabildi. Nitekim 20. yüzyıla baktığımız zaman, milyonları ayağa kaldıran tek akımın Bilimsel Sosyalizm olduğunu görüyoruz. Yüz milyonlarla insanın pratik enerjisini harekete geçirmede, böy-

lece kendini doğrulamada Bilimsel Sosyalizmle yarışabilecek başka bir teori bulunmuyor.

Millî kurtuluş savaşlarına ışık tutan Fransız Devrimi ideolojisi de bütünüyle devre dışı kalmış değil elbette. Burjuvazinin devrimci teorisinin 20. yüzyılda ezilen dünyada, Mustafa Kemal örneğinde olduğu gibi, bir gerçekliği vardı ve etkili oldu. Ancak Türk Devriminin Altı Ok'una bakınız, devletçiliğin ve halkçılığın kaynağı, Narodnizmde ve Ekim Devrimindedir. 1917'den sonraki millî demokratik devrimler, burjuva devrimci ideolojinin rehberliğinde gerçekleşse bile, Bilimsel Sosyalizmden de kuvvetle beslenmişlerdir. Millî devrimler siyasal düzlemde de emperyalist kapitalizme karşı sosyalist ülkeler ve güçlerle ittifak halindedir. Burjuvazinin devrimci teori ve siyaseti, çağımızda ancak sosyalizme yaklaşarak ve sosyalizmle ittifak ederek yaşayabilmiştir. Bu da göstermektedir ki, çağımızın esas devrimci akımı, Bilimsel Sosyalizmdir.

Dogmatizm ve Deneycilik

Toplumsal pratik ile teori ilişkisinde, iki hatalı tutum görülmektedir.

Biri, toplumsal pratiğin teorinin kaynağı olduğunu reddeden, dogmatizmdir. Dogmatikler, teorinin pratikten doğduğunu ve pratiğe ışık tuttuğunu kabul etmezler. Onlar, gerçeği olgularda değil, kitaplarda ararlar. Dogmatizm, pratiği reddetmekle aslında doğrudan doğruya biricik gerçek olan maddeyi reddetmektedir. Bu nedenle idealisttir. Ona göre, bilgi maddenin insan zihnine yansıması değil, insan kafasının hayatla bağı olmayan bir icadıdır. Dogmatikler, teoriyi kitaplarda olduğu kadar kabul etmekte, onun hayata uygulanmasını, kazanılan tecrübelerle geliştirilmesini ve derinleştirilmesini reddetmektedirler. Oysa teori, pratikten çıkarılmıştır ve defalarca pratiğe uygulanarak sınanacak ve geliştirilecektir.

Dogmatiklere göre, bir hayat vardır, bir de ondan bağımsız olan teori ve ilkeler. Bu nedenle onlar kitapta yerini göstermediğiniz sü-

rece, gerçeklere karşı diretirler. Ilkelerin gerçeklerden çıkarıldığını ve hayat içinde sınanarak düzeltileceğini ve geliştirileceğini anlamamışlardır. Bu idealist kafayı Engels şöyle eleştirmiştir:

> "... ilkeler, araştırmanın çıkış noktası değil, sonucudur; doğaya ve insanların tarihine uygulanmazlar, bunlardan soyutlanırlar; doğa ve insan dünyası ilkelere uymaz, ilkeler ancak doğa ve tarihe uydukları ölçüde doğrudur. Sorunun tek materyalist anlayışı budur."[18]

Diğer hata ise, deneyciliktir. Deneycilik, pratiği her şey olarak görmekte, teorinin rolünü inkâr etmektedir. Aslında bu tutum, insanlığın binlerce yıllık pratiğini reddetmek anlamına geliyor. Çünkü, teori pratikten çıkmıştır. Hem de tüm insanlığın binlerce yıllık pratiğinden.

Deneyci, söz yerindeyse kendinden önce binlerce yılda yaratılan bilimi yeniden keşfetmek iddiasındadır. Deneyci, içinde yaşadığı ortam, toplum hayatı ve sınıf mücadelesi hakkında sistemleştirilmiş bilgiye ihtiyaç duymamaktadır.

Dogmatik için hayat artık durmuştur. Deneyci için ise, hayat kendi pratiği ile yeni başlamaktadır. Bu nedenle deneyci, kendi dar pratiği içinde kaybolmakta, koskoca evrenin kendi pratiğiyle sınırlı küçücük bir köşesine sıkışıp kalmaktadır. Deneyci, kendinden önceki insan tecrübesini hiçe saymakta ve yalnız kendi duyularına güvenmektedir.

I. 9. İnsan-Bilim İlişkisi

Bilimin konusu, doğadır ve doğanın bir parçası olan insan toplumudur.

18 Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, Sol Yayınları, çev. Kenan Somer, 3. basım, Ankara, Ekim 1995, s.84.

Bilimin öznesi ise, insandır. Bilimi, bilim adamı, bilim emekçisi üretir. Bilgiyi sistemleştiren, bilim haline getiren onlardır.

Ancak bilimin yapılması işi, toplumsal pratik içinde olur. Bilim adamı, toplumsal pratiği inceleyerek bilgiyi toplar ve bilim haline getirir. O nedenle toplum bilimi, toplumsal hareketin bilimidir. Ya da hareket halindeki toplumun bilimidir; toplumsal süreçleri inceler.

Bilim, toplumsal süreç içinde üretildiği gibi, toplumsal süreçlerde sınanır ve doğrulanır. Bilimsel Sosyalizmin biricik denektaşı, toplumsal pratiktir. Teoriyi teori ile doğrulama girişimlerinin hepsi, fizikötesidir ve hurafedir; bir tür modern yobazlıktır. O nedenle bilimi üreten ve aynı zamanda bilimin konusu olan insan eylemi, yine insan eylemiyle doğrulanacaktır.

Teori ile eylem arasındaki ilişkide, eylem belirleyicidir. Eylem teoriyi doğrular ve düzeltir; geliştirir. Teorinin eylem kılavuzu olmasının anlamı buradadır. Ancak eylemi teoriye uydurmak için yapılacak zorlamalar geçersizdir. Teori, eyleme kılavuzluk etmek için, hayata uyan eylemler önerecektir. Devrim bir zorlamadır; ancak hayatın içinden çıkan, hayata uyan bir zorlamadır. Devrimin zorlaması, hayatın zorlamasıdır.

Marx'ın belirttiği gibi,

> "İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde değil; doğrudan verili olan ve tarihsel olarak belirlenmiş koşullar içinde yaparlar."[19]

Başka deyişle insan eylemi, belli bir tarih sahnesi içinde geçerlidir. Bilimsel Sosyalizm, insanın örgütlü/bilinçli eylemini, siyasal çabasını tarihin yapıcısı olarak etkin bir rol tanır. Ancak bu rol, toplumsal ekonomik süreçlerin belirlediği bir zemin üzerinde oynanacaktır.

19 Marx, *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i, Werke.* Farklı bir çeviri için bkz. *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i,* çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 3. basım, Eylül 2002, s.13.

Bu açıdan Bilimsel Sosyalizm, karşıtlarının iddia ettiği gibi, ekonomizm değildir. Bilimsel Sosyalizm, örgütlü insana tanıdığı tarih yapma rolüyle ekonomizmi kesinlikle reddeder. Bilimsel Sosyalizm, emekçi sınıfları veya halkı veya milleti ayağa kaldırmada gösterdiği eşsiz yetenekle ekonomizmi çürütmüştür.

I. 10. Bilimin Sınıfsallığı

Bilimin öznesi, insandır.

Bilimin nesnesi, doğadır ve toplumdur.

Nesne, yani doğa kendi kendisini açıklamıyor. Özne, doğayı ve toplumu dönüştürme eylemine girerek, nesneyi açıklama olanağını elde ediyor.

Bilimin öznesi olan insan (bilim adamı), kendisinin de bir parçası olduğu nesneyi, doğal ve toplumsal süreçleri açıklama çabasına girmektedir. Konu nesnel olmakla birlikte, bilimi yapan, insandır; yani öznedir.

Sınıflı toplumlarda, bilimle uğraşan öznenin kendisi sınıfsaldır. Bilim adamı, daha doğuşunda, kendisine boş zaman sağlayan sarayın hizmetlisiydi. Bu nedenledir ki, İslam düşünürü Süfyan Sevrî "En iyi sultanlar âlimlerle düşüp kalkanlar, en fena bilginler padişahlarla birlikte olanlardır" diyordu.[20] Burada kuşkusuz bilim adamlarının bilim adına saraydan özerklik çabası saptanmış oluyor. Ancak bu çabanın varlığı dahi, bilimin saray duvarları içindeki konumuna işaret eder.

Bilim adamının ve bilimsel faaliyetin bu sınıfsal niteliği kapitalizmde de devam etti. Özellikle toplum bilimlerinde, nesnel denen maddi süreçler, öznel olan bilim adamlarınca açıklandı.

20 Aktaran: Nizamülmülk, *Siyasetnâme*, çev. Nurettin Bayburtlugil, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1981, s.92.

Bilim ve bilgi, bir üretici güç olarak, üretimde ve sınıf mücadelesinde ve her türlü toplumsal mücadelede kullanıldı. Bilimin üretim süreçlerinde ve ideolojik-kültürel alanda kullanılması, bilime ideolojinin müdahalesidir ve belli sınıflar içindir.

Bilimin sınıfsallığını inkâr eden görüşler, aslında bilim adamı ile doğa (özne ile nesne) arasındaki ilişkiyi reddediyorlar. Nesnenin insan müdahalesi olmadan kendiliğinden bilime dönüştüğü anlamına gelen iddiaları öne sürmüş oluyorlar. Oysa bilim de, üretim gibidir; kendiliğinden değildir. Üretim, nasıl bir insan faaliyeti ise, bilim de bir insan faaliyetidir ve üretici güçtür.

Lenin'in belirttiği gibi,

> "'Tarafsız' herhangi bir sosyal bilim olamaz. Bütün resmi ve liberal bilim, şu ya da bu biçimde, ücretli köleliği savunur, oysa Marksizm, bu köleliğe karşı amansız savaş açmıştır. Ücretli köleliğin var olduğu bir toplumda bilimin tarafsız olmasını beklemek, aynen sermayenin kârını düşürerek işçilerin ücretini yükseltme sorununda fabrikatörden tarafsız olmasını beklemek gibi budalaca bir saflık olacaktır."[21]

Bilimin sınıfsallığı, ancak sınıfsız toplumda son bulur. O zaman bilim, bütün toplumdan yana olur.

I. 11. Teori-Bilim İlişkisi

Bilimi, yukarıda basit olarak, maddenin hareketinin ve toplumsal süreçlerin açıklanması, bilgilerin sınıflandırılması ve sıraya dizilmesi olarak tanımlamıştık.

21 Lenin, "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Seçme Eserler*, c.11, çev. Süheyla Kaya-İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1. basım, Aralık 1997, s.13; *Teori*, Ekim 2006, sayı 201, s.65.

Bilgiyi neye göre kümelere ayıracak ve sıralayacağız, neye göre sistemleştireceğiz? İşte burada, bilim yapmak için elimizde bir model, bir kanava, bir çerçeve, bir teori bulunmasının gerekli olduğu ortaya çıkar.

Teori, Türkçemize *kuram* diye yerleşti. Güzel bir kavramlaştırma. Çünkü teori yapmak, bilgileri kurmaktır; inşa etmektir. O nedenle teori de bilimsel verilerle üretilir. Kurulan teori (kuram), bilgileri bir sistem ekseninde birleştiren, bilgiler arası bağlantıları kuran bir iskelet oluşturur. Teori, bilgileri bir kemik yığını olmaktan kurtarır ve bir sistem yaratmaya hizmet eder. Her yeni bilimsel bilgi, kuramda da düzeltmeler ve yenilikler gerektirir. Nasıl bir biyolog, toprağın altında bulunan kemikleri, iskelet modeline göre bir araya getirirse, bilgiler de bir teoriye göre sistemleştirilir. Teori yoksa, iskelet kurulamaz; elde kemik yığını kalır. Yine bir arkeolog, nasıl kazıda bulduğu taşları ve eşyaları bir tapınak ya da saray modeline göre yorumluyor ve kuruyorsa, teori o işlevi görür. Teori olmazsa, elimizde yalnızca bir taş yığını vardır. Ama taşlar arasındaki ilişki açıklanamadan kalır.

Teori (kuram), bu açıdan bilimsel sistemin tasarlanmasıdır. Tasarı, insanla başlar. İnsan, tasarılar yaparak üretimde bulunur. Her tasarım, yeni deneyimlerle geliştirilir. Bu açıdan teori ile bilim arasındaki ilişkinin kökü, insanın ortaya çıkışındadır. İnsan, üretim bilgisini sürekli tasarılarla geliştirir. Bu açıdan teori, 1,5 milyon yıllık insan pratiğinin birikimidir ve inkâr edilemez.

Bilim yapmak için elinizde bir tasarım olacak. İnsan, tavuk kümesi yaparken bile bir tasarımı uyguluyor. Peki bilim gibi çok daha gelişmiş bir iş tasarımsız yapılabilir mi?

Bazı bilim adamları inkâr etseler de, eğer yapılan iş bilim ise, teori şarttır. Bilim yaparken, teoriyi reddedenler, ya bilim yapmıyorlardır ya da teorilerini saklıyorlardır.

Teori ile bilim arasındaki ilişkiyi açıklayan en güzel örnek, atom teorisidir. Egeli filozof Demokrit, daha MÖ 5. yüzyılda mad-

denin bölünmeyen en küçük parçasının atom olduğunu öne sürmüştü. Atom teorisi olmasa, atom keşfedilemez ve kanıtlanamazdı. Nitekim atomun parçalanması deneyiyle atomun varlığı da kanıtlanmış oldu.[22]

Bilimsel Sosyalizm, teori ile bilim, felsefe ile bilim ve ideoloji ile bilim arasındaki ilişkiyi doğru olarak çözmüştür. Bu açıdan Bilimsel Sosyalizm, teori-felsefe-ideoloji ile bilim arasındaki ilişkilerin bütünlüğüdür.

Pozitivizm, teori ve felsefeyi reddettiği için bütün "pozitif bilim" iddiasına rağmen, bilimsel değildir. Teoriyi reddeden Deneycilik (Ampirizm) maddi süreçleri açıklayamaz, iç bağlantıları kuramaz, yalnızca dış görünüşleri dile getirir; yalnızca betimler (tasvir eder).

Deneycilik (Ampirizm) teorinin gerekliliğini reddederken, Akılcılık (Rasyonalizm), pratiği reddeder. Tarihsel Materyalizm ise, pratik ile teori arasındaki birliği ve çelişmeyi saptamıştır.

Bilimsel Sosyalizm, bilgiye ulaşmak için, bütün bilimsel yöntemleri kullanır. Ulaşılan bilgiyi sıralarken, sınıflandırırken ve iç bağlantıları kurarken, burjuvazinin teorilerinden ayrılır, kendi bilimsel teorisini kullanır. Bilimin sınıfsallığı, kendisini bilginin sistemleştirilmesinde gösterir. Sınıfsal ideolojiler, bilime kurduğu teorilerle müdahale eder.

I. 12. İdeoloji-Bilim İlişkisi

İdeoloji kavramı, genellikle öğreti (doktrin) kavramıyla karıştırılır. Her öğreti, kuşkusuz ideolojinin gölgesi altında üretilir; ancak ideoloji çok daha kapsamlıdır.

22 Bkz. Yener Orkunoğlu, *Marksizm ve Güncellik*, Etik Yayınları, İstanbul, Ekim 2010, s.46.

İdeoloji, bir sınıfın, bir sistemin üretim ilişkileri tarafından belirlenmiş, bütün manevi değerlerinin, düşün ürünlerinin, ahlakının, siyaset ve hukuk gibi üstyapı kurumlarının toplamıdır. Bu nedenle ideoloji, toplumsal süreçlerde, üretim ilişkileri ve üretici güçlerle ilişki içinde oluşur.

İdeoloji, öğretiden farklı olarak, tek bir düşünür tarafından oluşturulmaz; ancak sistemin veya sınıfın bütün manevi kültür yaratıcıları tarafından işlenir. Bu açıdan, fikir adamları, yazarlar, sanatçılar, siyasetçiler, bilim adamları ideolojiyi işleyenlerdir. İdeoloji işleyenler, bir sınıfın toplum üzerindeki ideolojik hegemonyasını kendi alanlarında ürettikleri kültür değerleriyle inşa ederler. İdeolojik hegemonyanın iskeleti ve maddesi, o sınıfın üretim süreçlerindeki konumuyla belirlenmiştir. İdeoloji işleyicileri, sözgelimi verili malzemeyi, çeşitli biçimlerde yapı malzemelerine dönüştürerek ve süsleyerek ideolojik sistemin kuruluşuna katılırlar.

Bilimin sınıfsallığı, aynı zamanda ideolojiyle ilişkisini de ifade eder. Yukarıda bilimin sınıfsallığı konusunda yazılanlar, ideoloji ile bilim ilişkisi açısından da geçerlidir. Bu geçerlilik, özellikle toplum bilimlerinde çok daha belirgindir ve yoğundur. Çünkü toplum bilimlerinin konusu, insan topluluklarıdır ve insandır. Bilimi yapan insan, sınıflı toplumda ideoloji dışı değildir ve olamaz. O nedenle insan, hele kendisini nesne alan bir faaliyette ideolojiler üstü kalamaz. Her insan, bir manevi kültüre, bir ideolojiye, bir değerler sistemine sahiptir ve sınıflı toplumda insanın kendisi ideolojiktir.

Bilimsel Sosyalizm, kurucuları ve öğretmenleri tarafından, aynı zamanda "işçi sınıfının ideolojisi" olarak nitelenmiştir.

Bilimsel Sosyalizmin diğer ideolojilerden farkı, sınıfları ortadan kaldırarak ideolojiye son verme programıdır. Kuşkusuz sınıfsız toplumun da, bir manevi kültürü olacaktır. Ancak o kültürel değerler, artık ideoloji değildir. Çünkü ideolojiyi ideoloji yapan sınıflar ortadan kalkmıştır.

Bilimsel Sosyalizm, kendisiyle birlikte bütün ideolojileri de ortadan kaldıracak program ve pratiği ortaya koyan tek ideolojidir. En önemlisi, ideoloji olduğunu saklamaz, pratikte sınanmayı kabul eder ve sınıfları kaldırma programıyla bilim tarafından fethedilmeyi de öngörür.

Bilim tarafından fethedilirken, aslında aktif olan Bilimsel Sosyalizmdir. Sınıfları ortadan kaldırarak bütün insanlığın bilimi fethetmesine ışık tutar.

Bu nedenle Bilimsel Sosyalizm, ideoloji ile bilim arasındaki çelişmeyi ortadan kaldıracak, ideolojiyi bilimle fethedip yok edecek biricik ideolojidir.

I. 13. Felsefe-Bilim İlişkisi

Felsefe, varlık nedir (Ontoloji) ve bilgi nedir (Epistemoloji) gibi evrenin büyük sırlarıyla uğraşır.

Felsefe bilim değildir; ancak bilimin verileri üzerine kurulur.

Felsefenin madde ve bilgi konusundaki genel açıklamaları, bilimsel teorilerin oluşturulması için gereklidir.

Bilimsel Sosyalizmin felsefesi Pratik Materyalizmdir.

Bu felsefe, doğa bilimleri, iktisat ve tarih bilimlerinin verileri üzerine kurulmuştur.

Marx ve Engels, Hegel'in diyalektiği ile Feuerbach gibi Alman filozoflarının materyalizmini geliştirdiler. Madde ile bilinç arasındaki ilişkiyi açıkladılar. Evrenin bilinebilir olduğunu kabul ettiler ve insan bilgisinin göreli olduğunu saptadılar. İnsan toplumunun da doğanın bir parçası olduğunu belirlediler ve doğanın bilgisini toplumun bilgisine doğru genişlettiler. Doğadaki süreçleri karşılıklı ilişkileri içinde ele aldılar. Felsefeyi, bilimsel çalışmanın yol göstericisi olarak kullandılar. Kurdukları felsefi model ve teoriyle, maddi süreçleri açıkladılar.

Felsefe, bilimlerin ulaştığı sonuçların birleştirilmesi, sentezlere ulaşılması için de gerekliydi. Felsefe olmadan bu yapılamazdı. O açıdan felsefe, bir bakıma bilimsel verilere dayanarak bilimsel sistemler kurmak için de şarttı. Bilimin göreli gerçeklerini bir sistem içinde birleştirerek, evren konusunda kapsamlı açıklamalarda bulunmak, ancak felsefeyle olur.

Burjuvazi ise, devrimci döneminde felsefeye sahipken, gericileşince bilimi felsefeden kopardı veya yıktığı feodalizmin idealist-gerici felsefesine döndü; hurafeye ve yobazlığa battı. Cengiz Gündoğdu dostumuz, yıllardır çıkardığı *İnsancıl* dergisinde bu çok önemli konu üzerinde ısrarla duruyor.

Atatürk, "Hayatta en hakiki yol gösterici bilimdir" sözüyle felsefe ile bilim arasındaki ilişkiyi kurmuştur. Emperyalist gericilik, bilimi felsefeden koparark boğarken, Ezilen Dünyanın devrimcileri bilim ile felsefe arasındaki ilişkiyi yeniden kurmuşlardır.

"Hayatta en hakiki yol gösterici bilimdir" felsefesi, Atatürk'ün Pozitivizmi reddettiğini de içerir. Çünkü bilimin toplumsal pratiğe yol gösteren bir işlevi olduğunu saptamaktadır. Diğer yönden bakılırsa, bilimin kaynağının toplumsal pratik olduğunu da saptamış olmaktadır.

Pozitivizm ise bilimin yol gösterici olduğunu kabul etmez. Pozitivizm, bilimi olguların saptanmasına indirgemiş, maddi süreçler arasındaki bağlantıların açıklanmasını "bilimin" dışına itmiştir. Başka deyişle Pozitivizm, betimlemenin ötesinde bir bilimsel çalışmayı ve pratiği reddeder ve felsefeyi "metafizik" olmakla suçlar. O nedenle Pozitivizm, Fransız Devriminden sonra gerici ve restorasyon yanlısı burjuvazinin öğretisi olmuştur.

Atatürk'ün bilimi hayatın merkezine yerleştirmesi ise, Fransız Aydınlanmacılarının ve Alman materyalistlerinin ilerici tavırlarının Ezilen Dünyadaki devamıdır.[23] O kadar devamıdır ki, Kemalistler,

23 Kemalizmin çok yaygın bir hurafenin aksine Pozitivizme karşı olduğu konusunda bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları*, Kaynak Yayınları, 1. basım, Ekim 2006, s.59 vd.

Marx ve Engels'in kimlik tanımını benimseyerek kendilerini hem de Meclis kürsüsünden "icraatta pratik maddiyetçiyiz" diye tanımlamışlardır.[24]

I. 14. Toplum Biliminin Bütünlüğü

Tarihsel Materyalizm, toplum bilimini tarih, iktisat, sosyoloji, hukuk, siyaset gibi farklı disiplinlere ayırmıyor. Bu ayrımlar, toplumsal süreçlerin bütünsel açıklanmasını zorlaştırmakta ve emperyalist-kapitalist sistemin korunmasına hizmet etmektedir. Burada da felsefenin reddini ve bilimin sınıfsallığını görüyoruz.

Marx *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*'nın Önsöz'ünde, kendi teorisini özetlerken, toplum biliminin bütünlüğünü de ortaya koyar: İnsanlar üretim sürecinde, kendi iradeleri dışında, belli ilişkilere girerler. Bu üretim ilişkileri ile maddi üretici güçlerin gelişme düzeyi arasında bir bağlantı vardır. Bu altyapı temelinde, ideolojik, hukuki ve siyasal üstyapı yükselir. Üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişmesini boğduğu zaman, toplum bir devrimle üretici güçleri özgürleştirir vb.

İktisat, hukuk, siyaset bilimi gibi başlıklar, belli yoğunlaşma alanları seçmek için belki yararlı olabilir. Ancak diyelim siz hukukçuysanız ve ekonomi bilmiyorsanız, ne Roma hukukunu ne de kapitalist toplumun hukukunu anlayabilirsiniz. Eğer kapitalist toplumu biliyorsanız, örneğin bir tek "akit serbestisi" ilkesine dayanarak, borçlar hukukunun neredeyse tümünü çözebilirsiniz.

Marx, kendisinden önceki Materyalizmin tek yanlılığını, bütünleştirilmemiş olmasını ve tutarsızlığını eleştirerek, toplumsal prati-

24 Atatürk'ün İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın, Kemalizmin felsefi konumunu "tarihte deterministiz, icraatta pratik maddiyetçiyiz" diye belirten konuşması için bkz. *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 5, c.16, s.59-61. Bu konuda açıklama için bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları* kitabının Ekim 2011'de yayımlanan 2. basımı.

ği bütünlüğü içinde, bütün cepheleri ve ilişkileriyle açıklayan bir "toplum bilimi" kurmuş oldu. En önemlisi bu toplum bilimi, toplum pratiğine yol gösteriyordu ve biricik kanıtlama aracı olarak da toplumsal pratiği görüyordu.

I. 15. Bilimin Evrenselliği

Fizik, kimya ve biyoloji gibi, toplum bilimi de evrenseldir. Bilim, millet olmadığı zaman da vardı ve milletler tarihe karıştıktan sonra da olacaktır.

İdeoloji milliyetçi olabilir. Ancak bilim milliyetçiliğin gölgesi altında yapılırsa, hakikatlere müdahale başlar.

Bazı tezler, yalnız Washington veya Londra'da geçerli, fakat yedi iklimde geçersiz ise, bilim ideolojiye yenilmiş demektir. Aynı şekilde yalnız Ankara'da veya yalnız Diyarbakır'da geçerli olan bilimsel tezler yoktur. Örneğin Kemalist Devrim ve Atatürk, Washington, Moskova ve Pekin'de ne ise, Ankara'da da odur. Aynı şekilde Şeyh Sait isyanı, dünyanın bilim merkezlerinde nasıl değerlendiriliyorsa, Diyarbakır'da farklı bir itibar kazanamaz.

Bilimin ölçütü, hakikattir; yoksa milliyetçiliğe uyum değildir.[25]

Millet de kuşkusuz bilimin konusudur. Tarihsel Materyalizm, milleti de bütün tarihsel oluşumlar gibi inceler. Bilimsel Sosyalizmin millet gerçeğini reddettiği gibi görüşler, bilgi sahibi olmayan çevrelerde üretilir. Millet sürecini tarihsel konumuna oturtarak inceleyen en gelişmiş çalışmalar, Bilimsel Sosyalist çevrelerde yapılmıştır. Bugün emperyalizme karşı bir konumda olmak, millet üzerine sağlıklı bilimsel incelemelerin ilk şartıdır.

25 Bu konuda bkz. Doğu Perinçek, "Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi Bütün İnsanlığın Malıdır", *Proleter Devrimci Aydınlık*, 1 Ekim 1970, sayı 10, s.479 vd.

Bununla birlikte çağdaş bilim, yobaz ve gerici milliyetçi çevrelerde, tarih boyunca "zındıklık", "gâvur icadı" "kökü dışarıda" gibi kavramlarla karşılaşmıştır. Şeyhülislamlar, Fransız İhtilali'nin demokratik idealleri için "zındıklık" hükmü veren fetvalar çıkarıyorlardı. II. Abdülhamit döneminde en büyük suç, hürriyet ve millet için mücadeleydi.

Türkiye'nin demokratik devrimcileri, uygarlığın evrensel olduğunu savunarak, bilimin de uluslararası olduğu gerçeğine yönelik ilk devrimci açılımları hayata geçirdiler. Bu tarihi yöneliş, Türkiye'de çağdaş bilime yönelişi başlattı, ancak özellikle toplum bilimi alanında milliyetçi ideoloji ile bilim arasındaki çekişmeyi köklü olarak çözemedi.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, toplum bilimine tutarlı evrenselliği kazandıran, Bilimsel Sosyalistler oldu.

Ülke içinde toplumun çoğunluğuyla aynı konumda bulunmak, nasıl hakikate ulaşmak için önemli bir üstünlük ise, dünyada da ezilen ve sömürülen büyük çoğunlukla birleşmek, daha doğru bilimsel veriler üretmek için gereklidir. Millî duruş, Ezilen Dünya ülkelerinde, insanlığın büyük çoğunluğu ile birlikte mevzilenmeye hizmet ettiği sürece, bilimin evrenselliğine göreli katkılarda bulunabilir. Ancak millî duruş, aynı zamanda evrensel bilimsel çalışmanın ufkunu daraltan, gerçeklere ulaşmayı sınırlayan darlıkları her zaman içerir.

Bilimde gerçeğe sadakat, her türlü sadakatin üzerindedir. Emperyalizme karşı Ezilen Dünya devrimciliğinin yanında olmak, bütün insanlığı kucaklayan değerler, bilimin ufkunu da açar. Çünkü Ezilen Dünya devrimciliği, çağımızın Enternasyonalizmidir.

II
DİN SANAT VE BİLİMİN ORTAK KÖKENİ VE AYRIŞMASI

1. Büyücünün Çocukları: Şeriat, Sanat ve Bilim
2. Düş ve Gerçek
3. Yaratıcılık

II
DİN SANAT VE BİLİMİN ORTAK KÖKENİ VE AYRIŞMASI

II. 1. Büyücünün Çocukları: Şeriat, Sanat ve Bilim

Din, Sanat ve Bilim, kökenlerinde bir aradaydılar. Her üçü de, tarihöncesinde büyücünün karnındaydılar. Bilim adamı, sanatçı ve rahip, büyücünün çocuklarıdır.

Büyünün Üretimden Kopması

İlkel toplumun büyücülüğü, kabilenin ortak duygularında yarattığı coşkuyla doğayı etkileme, üretimi geliştirme çabasıydı. Teknolojideki gelişmeler sonucu bir üretim fazlasının yaratılmasıyla üretim ile büyü arasındaki bağ koptu. İlkel sınıfsız toplumdaki büyü, sınıflara bölünmüş uygar toplumda bilim, sanat ve dine dönüştü.

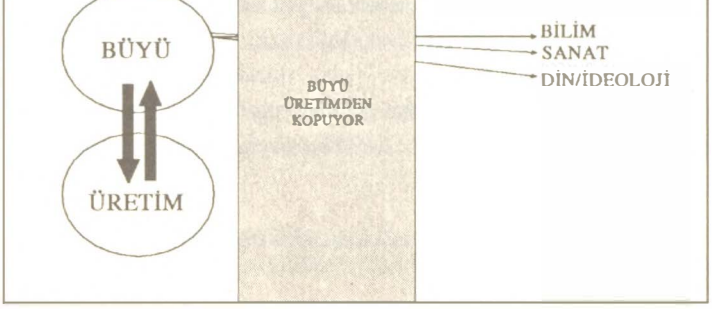

Büyü, kabile üyelerinin iç doğasını etkileyerek doğayı ve üretimi denetleme iradesinin ürünüydü. Büyüye inanan kabile toplumu, doğanın düşlerden, birtakım tören ve şölenlerden etkileneceği yanılsaması içindeydi. Bu düşsel zorlamalar, doğayı değil, fakat cezbeye gelen kabile üyelerini etkiliyor ve bir amaca yönlendiriyordu. Böylece, büyü doğayı değil, fakat ona inanan insanları etkileyerek, o insanlar üzerinden üretim faaliyetini, dolayısıyla doğayı da etkiliyordu.

Bilim, sanat ve din de, insanı ve doğayı değiştirme iradesinden kaynaklanan insan faaliyetleridir.

Bilim yapan insan, kendi dışındaki doğayı sistemli olarak anlama ve denetleme çabasına girer. İnsanın fizik varlığı da bu dış gerçekliğin bir parçasıdır.

Sanat, insan doğasını, başka deyişle insanın iç dünyasını yeniden yaratma çabasıdır.

Din ise, efendi insanın, toplumu belli bir düzene sokma, denetim altına alma çabasıdır.

Aylaklığın Erdemleri

Üretim fazlasının doğmasıyla birlikte, toplum içinde üretime katılmaksızın pay alan bir sınıfın varlık koşulları ortaya çıkmıştır. Eskiden birlikte sürü otlatılan meralar, birlikte ekilen topraklar, ortaklaşa sahip olunan üretim araçları, artık bir azınlığın özel mülkiyetindedir. Bu efendiler sınıfı, bilim, sanat ve düşün faaliyeti için gerekli boş zamanı da elde etmiştir. Böylece bilimin, sanatın, ruhbanlığın ve ideolojinin, üretim faaliyetinden ayrı bir çaba olarak var olması ve gelişmesi şartları doğmuştur. *Divan-ı Lügat-it Türk,* Orta Asya Türklerinde büyüye "yalvı" dendiğini yazar.[1] Peygambere de aynı kökten gelen "yalavaç" deniyordu.[2] Peygamberlerin kökeninin büyücülük olduğunu bu kökenbilimsel açıklama da ortaya koyuyor.

1 *Divan-ı Lügat-it Türk,* çev. Besim Atalay, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1. basım, c.III, s.33.

2 *Divan-ı Lügat-it Türk,* c.III, s.47.

Bu bilimsel saptamayı İbn Haldun da yapmıştı. *Mukaddime*'sinde büyücü, kâhin ve peygamberlerin üçünün de aynı sırada olduğunu saptar. Yalnız peygamberlerin rütbesi bir derece yüksektir.[3]

İbn Haldun'un büyücüden ayırarak "kâhin" diye andığı zümre, bilim adamlarının dedesidir. Kâhin, biraz büyücüdür; biraz da bilim adamıdır; zamanla büyücülüğü bütünüyle bırakacak ve bilim adamı olacaktır.

Bilim adamı, sanatçı, rahip ve filozof, bir bakıma aylaklaşmış olan büyücülerdir. Ancak bu aylaklık sayesinde, büyücüden farklı olarak bilinçli bir faaliyet içine girebilmişlerdir. O nedenle artık büyücü değillerdir.

Büyücü, kendi içindeki unsurlara parçalanıp, yeni uygar toplumda bilim adamı, sanatçı ve rahibe dönüşürken, yalnız üretim faaliyetinden değil, kendi kandaş ve eşitleri olan kabile halkından da kopmuştur.

Boş zamana kavuşan **büyücülük**, yeni sınıflı toplumun bilimsel, dinsel ve sanatsal faaliyeti haline gelirken, eski kabile halkı da, artık yeni sınıflı toplumun emekçileridir. Büyücü ve emekçi arasındaki kabile kandaşlığı ve ortaklığı, özel mülkiyetle birlikte dağılmış ve sınıfsal karşıtlık ortaya çıkmıştır.

Boş zamana kavuşanlar, başkalarının ürettikleriyle geçinerek, sanat, bilim, felsefe yapma ve dinsel faaliyette bulunma ayrıcalığını elde etmişlerdi. Bu ayrıcalık, aynı zamanda onlara, başkalarının ürettiklerine el koyma sistemini meşrulaştırma görevini yüklüyordu. Bu görevi onlara yeni toplumun efendileri olan krallar ve beyler vermişti.

Sanatçı, rahip, ideolog ve bilim adamı, sarayın çevresinde kümelenmişler ve başlangıçta birbirlerinden ayrışmamışlardı. Hatta

3 Turan Dursun-Ümit Hassan ve diğerleri, *İbn Haldun'da Uygarlıkların Yükselişi ve Çöküşü*, Kaynak Yayınları, Bilimin Türk-İslam Kaynakları Dizisi, İstanbul, Eylül 2008, s.47 vd.

başlangıçta kral ile rahip birdi. Yöneticiler, aynı zamanda din adamıydı. İlk ideologların "enbiya ve evliya", yani peygamberler ve din ululan olmaları da olağandı. Üniversite ve kilise, medrese ve cami, yani ilim ve din, Ortaçağ sonlarına kadar bir aradaydı. Ritimli ve vezinli konuşan rahipler, aynı zamanda sanatçılardı. Gerçi Kur'an'daki Şuara Suresi, şairleri lanetlemekteydi ama İslamın da şairleri vardı ve Arapça Kur'an'ın kendisinin şiirsel bir gücü olduğu bilinir.[4] Rahip ile sanatçının iç içeliği, kendisini dinsel metinlerde de gösterir. Tevrat, İncil ve Kur'an'ın, ortak tarihsel kaynaklarının Sümer destanları olduğu kanıtlanmıştır.[5] Örneğin Tevrat'ın *Mezmurlar* bölümü, *Neşideler Neşidesi* denen *Şarkıların Şarkısı*, Sümerlerden kalma sanat değeri olan ve günümüz şairlerini bile etkileyen metinlerdir. Cemal Süreya, Ahmed Arif ve Enver Gökçe'nin şiirinde, bu etkileri görmek mümkündür.

Dinin Uygarlığa ve Bilime Hizmeti

Din uygarlıkla birlikte doğdu ve ilk uygarlığın ideolojisi idi. Özel mülkiyetle birlikte insanın doğayı denetleme çabası, büyük bir atılım yaptı. Din, özel mülkiyeti ve ticareti yerleştirerek, meta uygarlığının gelişmesinin ideolojik ortamını sağladı ve insanlığın büyük sıçramasına hizmet etti.

Uygarlığın ve dinlerin ilk vatanları bu nedenle ortaktır. Mezopotamya'da Fırat ve Dicle'nin, Çin'de Yangçe'nin, Hindistan'da İndus ve Mısır'da Nil nehirlerinin yataklarında kurulan bentler ve sulama kanalları sayesinde, üretimde büyük atılımlar gerçekleşti. Üretim fazlası, özel mülkiyet, ticaret, sınıflaşma, efendiler, toplum-

4 Şuara Suresi üzerine Cemal Süreya'nın ünlü yazısına bakılabilir. 1965 yılında *Papirüs*'te yayımlanan bu yazı, yazarın denemelerini içeren *Şapkam Dolu Çiçekle* başlıklı kitabında da yer alıyor, 2. basım, Çizgi Yayıncılık, İstanbul, Nisan 1985, s.57 vd.

5 Sümer tarihiyle uğraşan bilim adamlarının saptamaları için bkz. Muazzez İlmiye Çığ, *Tevrat İncil ve Kur'an'ın Sümer'deki Kökeni*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Kasım 1995.

dan ayrı silahlı güç (ordu), devlet, hukuk, yazı, sanat, felsefe, bilim, matematik, hep bu bereketli coğrafyalarda filizlendi. Bunlar, bir tarihsel pakettir. Hepsi birlikte uygarlık paketini oluşturdu.

Tanrı fikrinin de sanat, yazı ve matematikle birlikte ortaya çıkması, dinin başlangıçtaki ileri rolüne işaret eder. Şeriatın getirdiği yaptırımlar ve zor dahi, bu ileri rolün bir gereğidir. Doğayı denetim altına almak isteyen yeni efendiler sınıfı, öncelikle eski kandaşı ve eşiti olan emekçileri bir disipline sokmak durumundaydı. Din, bu nizamın ideolojisi ve hukuk sistemiydi. Kabile toplumundaki gönüllü çalışmanın yerini, emekçinin çıplak zorla çalıştırılması almıştı. Zorla çalıştırma sistemi, ideolojik planda teslimiyeti, rızayı, boyun eğmeyi gerekli kılıyordu. Dinin içerdiği bu hukuk sistemi sayesinde, sınıf farklılaşması derinleşti. Ticaret ile ticarete direnen kabile ilişkileri arasındaki çelişme, özel mülkiyet ile ortaklaşa mülkiyet, kervanlar ile o kervanları basanlar, ticaret ile yağma, kabile örgütlenmesi ile devletin çekirdeği, silahlı kabileler ile silahın tekelleşmesi, anarşi ile hukuk düzeni arasındaki çelişmelerin çözümünde din özel bir rol oynadı.

İslamda, özel mülkiyet ve kâr kutsaldır. Hz. Muhammed, tüccarların piridir. Artık kervanlar basılmayacaktır, yağma haramdır. Hırsızlık edenin kolu kesilecektir. Ancak vergi verilecektir. Yağmanın yerini, hukuka bağlanan sömürü almaktadır.

Oppenheimer, *Der Staat* (Devlet) adlı eserinde, ayı ile arıcı örneklerini vererek, sınıflı topluma geçişin ilerici rolünü anlatır. Ayı, arı kovanını yağmalar, bu arada kovanı da dağıtır. Arıcı ise, arıların efendisidir, kovanı yapar, arıları korur ve balı toplar; başka deyişle arıları vergiye bağlar. Kabile toplumunun yağmacıları ayıya benzerken, Şeriatı getiren uygarlığın efendileri, arıcı rolünü üstlenmişlerdir.[6]

6 Oppenheimer, *Devlet*, çev. Alaeddin Şenel-Yavuz Sabuncu, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mart 1984.

Bu gelişmeye ilk sanatçılar ve ilk bilim adamları her şeylerini borçludurlar. Çünkü onlar da rahiplerle birlikte yeni sistemin hazır yiyici takımını oluşturuyorlardı. Bilim ve sanat faaliyeti için gerekli boş zamanı, sanatçı ve bilim adamına yeni efendiler sınıfı ve krallar sağladı. Bu nedenle genellikle dinsel ideolojiye bağlıydılar. Sınıflı topluma geçişten sanayi toplumuna kadar bilimsel, sanatsal ve dinsel faaliyet iç içe gitti.

II. 2. Düş ve Gerçek

Düşün Başına Gelenler

Kabile toplumunun büyüsünde, düş ile gerçek birbirine karışmıştı. Şamanın çaldığı davul sayesinde yağmurun yağacağını ummak veya bereketli bir hasat beklemek, çocuksu bir aldatmacaydı. Ancak bu düşler, yine de belli bir gerçeğe hizmet ediyordu; kabilenin dikkatini ve enerjisini üretim çabası veya toplumun savunulması üzerinde yoğunlaştırıyordu. Büyüdeki düş, toplumun sınıflara bölünmesiyle bilim adamı ve sanatçının bilinçli faaliyeti haline geldi.

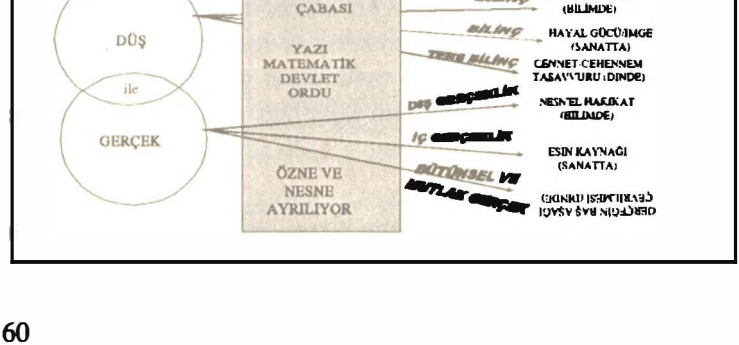

Büyüdeki düşün yerini, **bilimde** hipotez ve teori aldı. **Sanatçının** bilinçli hayal gücü ve imgesi, artık büyücünün düşü değildi. Büyüdeki düşün, **dindeki** devamı ise cennet ve cehennem tasavvurudur. Emekçinin ürününe el koyarken gaddarlaşan yeni efendiler, cennet dağıtırken pek yüce gönüllü oluyorlardı. Özel mülkiyetin ve ürünlerin sınırı vardı; ancak düşler sınırsız bolluktaydı. Cennet düşü, emekle üretilmiyordu; hiçbir maliyeti yoktu; havadan bile boldu, çünkü bu dünyaya ait değildi. Bu nedenle bol keseden sınırsız sayıda dağıtılabilirdi. Efendilerin ötedünyayı bağışlarken bu denli cömert olmaları, ötedünyanın varlığı sorusuna da bir yanıt getiriyordu aslında.

Ötedünya kavramı bile, bu dünyaya ilişkin bir güvenceyi içeriyordu. Ötedünya yanılsaması, efendilerin bu dünyasının hizmetindeydi. Ötedünyaya ait cennet mekânlarının cömertçe dağıtılması, bu dünyadaki ürünlere el konması sistemini pekiştiriyordu. Efendine itaat et ve cenneti garantile! Efendi de bu sayede bu dünyadaki cenneti garantilesin. Alışveriş böyle özetlenebilirdi. Kabile toplumunda birbirine karışmış olan düş ile gerçek, dinlerde yine iç içe olmaya devam ediyordu. **Cennet düşü** ile **emekçinin ürününe el konması gerçeği**, bir bütünlük oluşturuyordu.

Cennetinde herkese eşitlik ve sonsuz zevkler vaat eden Büyük Efendi, bu dünyada insanları eşit olarak yaratmamış ve nimetleri de mülk sahiplerine tahsis etmişti. Şeriatın bu düzenlemesinde bir tutarsızlık var gibi görünüyorsa da, sistem son derece tutarlıydı. Çünkü sınıflara bölünmüş bir toplum **gerçeği,** altta kalanlara ancak bu tür **düşlerle** kabul ettirilebilirdi.

Düşlerle dayatılan gerçeği, emekçiler görmüyorlar mıydı? Kuşkusuz görenler oldu. Söyleyenler de oldu. Hatta isyan edenler de oldu. Cehennem de onlar için düşünülmüştü. Ateşlere atıldılar; derileri yüzüldü; çarmıha gerildiler. Cenneti yalnız ve yalnız ötedünya için öngören Yüce Efendi, cehennemi gerektiğinde bu dünyada uygulatabiliyordu. Hz. Hasan ve Hüseyin'ler, Ebu Zer'ler, Hallacı

Mansur'lar, Baba İshak ve Baba İlyas'lar, Nesimi'ler, Şeyh Bedrettin'ler, Giordano Bruno'lar, Madımak'ta yakılanlar, Nesimi Çimen'ler, Metin Altıok'lar, Hasret Gültekin'ler; hepsi "cehennemlik" idi. Cehennem, emekçi ve devrimci aydın için, bir düş değil, fakat bu dünyanın azabıydı.

Gerçeğin Uygarlık Macerası

Kabile toplumunun büyüsündeki düşlerin sınıflı toplumda başına gelenleri gördük. Bir de kabile toplumu gerçeğinin uygarlık macerasına göz atalım. **Büyüde** düşle iç içe olan gerçek, **bilimde** düşten ayrışarak nesnel hakikat oldu. Büyüdeki gerçekten, **sanatın** payına düşen ise duygulardı ve esinlerdi. **Din** ise, o gerçeği baş aşağı çevirdi. Gerçek yine duruyordu, ancak bu kez tersine çevrilmişti. O nedenle dinin içindeki gerçeği görmemiz için, amuda kalkarak bakmamız gerekiyordu. Dinden kopan toplumbilim, bunu başardı. Büyü de, bilim de, sanat da, din de, insanın doğayı denetleme isteğinin pratik ifadeleridir.

Büyü, doğayı kabile üyesinde yarattığı coşkuyla denetlemeye çalışıyordu. Bu coşku, kuşkusuz ateşini düşlerden, yanılsamadan alıyordu. Ancak, büyünün yarattığı yanılsama, kabile üyesine verdiği coşku sayesinde, doğayı, yani üretim faaliyetini etkileyebiliyordu. İlkel toplumda teknik var, fakat bilim yoktu. **Bilim**, doğayı dönüştürme çabasının hizmetine bilimsel bilgiyi soktu. Bilim adamı, doğayı değiştirme faaliyetine girerek kendini de değiştiriyordu.

Sanat ise, doğayı insan duyguları üzerinden etkiledi; bu açıdan büyüye benzediği söylenebilir. Ancak sanat, bilinçlidir; mitolojiden farklıdır. Yaratıcısı dahil herkes bilir ki, tiyatrodaki oyun, gerçek değil, oyundur; hikâye hikâyedir; şiir şiirdir; resim resimdir; şu heykel Atatürk'ün kendisi değil, fakat heykelidir. Sanatınki büyüden farklı olarak bilinçli bir yanılsamadır. Düşler, imgeler, hep sanatçının bilinçli yaratıcılığının emrindedir. Kaygusuz Abdal'ın şiirinde "Bir aksacık karınca kırk batman tuz yüklendiği" zaman, okuyan herkes bil-

mektedir ki, bu düşle anlatılmak istenen başka bir şeydir. Nitekim Kaygusuz, son dörtlüğünde bu yanılsamayı açık açık söyler:

Kaygusuz'un sözleri
Hindistan'ın kozları
Sen de bu yalan ile
Gidem dersin uçmağa

Sanat, bilinçli olarak, seslendiği insanı "uçmağa" sokar; başka deyişle "cennete". Ancak Kaygusuz, daha sonra Brecht'in epik tiyatrosundaki gibi neyin gerçek neyin düş olduğunu açıkça söylemektedir.

Din Gerçeği Baş Aşağı Çeviriyor

Din ise, Hazreti İsa'nın fizik varlığının göğe çıktığı iddiasındadır. Bu iddia bir rekabet konusudur; göğe çıkılmakta ve geri dönülmektedir. Yüce Efendi isterse yerçekimi yasasını iptal edebilmektedir.

Ancak bu iddia, din ile hakikat arasındaki çelişmede, hakikati yeğleyenler tarafından reddedilmiştir. 10-11. yüzyılda bir İslam ülkesinde yaşayan Firdevsi, *Şahnâme*'sinde reddiyesini şöyle ifade etmiştir:

"Hiç kimse göklere diri diri çıkamaz."[7]

Bu da, bilimin tanımıdır.

Dinlere göre doğa, Tanrının denetimi altındadır. Din tutarlıdır; insanların üzerine bir efendi tayin ederken, doğayı da efendisiz bırakmamıştır. Bırakamazdı, çünkü insanın da doğanın bir parçası olduğu bilinmektedir. Ancak burada bir doğru ile bir yanlış yan yana konmuştur. Hükümdar ve beylerin insanlar üzerindeki efendiliği gerçektir. Oysa Yüce Efendinin doğa üzerindeki efendiliği, bir gerçek değil, fakat toplumsal gerçekliği takviye eden bir yanılsamadır.

7 Firdevsi, *Şahnâme*, çev. Necati Lugal, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, Nisan 2009, s.235.

İbn Haldun, yanılsama ile gerçeklik arasında bir uzlaşma kurarak Tanrıyı şöyle tanımlamıştır:

"Yasaları hem koyandır, hem de yasaların kendisidir."[8]

Yine de bu efendilik, dünya gerçeğiyle bağlantılıdır. Doğaüstü sayılan Yüce Efendi, toplumdaki efendinin bir yansımasıdır. Nitekim, önce insanlar arasında efendi-kul ilişkisi doğmuş, Yüce Efendi kavramı aynen bu modele göre, kopya edilerek yaratılmıştır. İsmi bile insanlar arasındaki efendilik ilişkisinden alınmıştır. Rab, Mevla, hep efendi anlamına geliyor. İlkel sınıfsız toplumların hiçbirinin inançlarında yüce bir yaratıcı ve efendi yoktur. Çünkü sınıfsız toplumda insanlar arasındaki ilişkilerde efendilik ve kulluk yoktu. Bu açıdan dinlerdeki Yüce Efendi insanlar arasındaki efendi-kul ilişkisi gerçeğine yaslanmaktadır.

Tanrıların "insanların arasından yaratıldığı"nı Mezopotamya'nın Yaratılış İlahisi **Enuma Eliş,** açık sözlülükle anlatır:

Üstümüzdeki göklerden söz edilmediği
Ve altımızdaki sağlam toprağın adı düşünülmediği zamanlar;
Ancak kadim Apsu (tatlı su), bunları doğurtan,
Ve Mummu ile Tiamat (tuzlu su) bunların tümünü dünyaya getiren kadın,
Sularını birbirine katarlarken;
Hiçbir bataklık oluşmamışken daha, hiçbir ada bulunmazken,
Tanrı manrı ortalıkta yokken daha,
Adı söylenmemişken ve payı belirlenmemişken:
O zaman tanrılar yaratıldı insanların arasında;
Lahmu ve Lahamu göründü ve adları verildi.[9]

8 Turan Dursun-Ümit Hasan ve diğerleri, *age,* s.30.

9 Mezopotamya'nın Yaratılış İlahisi'nden (Enuma Eliş) alınan Akatça asıllı bu parça, MÖ 1500'lerden kalmış. Bkz. George Thomson, *İlk Filozoflar -Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler-,* çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınevi, İstanbul, Mayıs 1988, s.171.

Sistem, insanlar arasındaki efendilik ilişkisiyle yetinmemiş, doğa için de bir Efendi belirleyerek daha katı bir hâkimiyet kurmuştur. Ancak bu katılık, aynı zamanda dinlerin zaafını oluşturur. Çünkü yalnız toplumbilimi değil, doğa bilimlerini de karşısına almıştır.

Şeriatın Bilim ve Sanata Karşı Savaşı

Büyü, iradeciydi; nesnelere kendi isteğine göre yön vereceğini sanıyordu. Bu açıdan büyü, nesnelere hükmetmek iddiasındaydı; herhangi bir güce yalvarmıyordu.

Bilim, bu sanıya son verdi; nesnelerin insan iradesine göre değil; nedenselliklere göre değiştiğini saptadı. Bilim, insanın dışındaki gerçekle, duyularla algılanabilen görüngülerle (fenomen) ilgileniyordu. O görüngüler arasındaki iç bağlantıları araştırıyordu. Şamanın doğayı değiştirmek için yaptığı büyü işe yaramış, bilimin kapısını zorlamıştı. Bir bakıma büyücüdeki doğayı denetleme tutkusu, bilime köprü oldu. Şamanın çabası, yalnız davul çalmak, el çırpmak, ritmik sesler çıkarmak ve dans etmekle kalmamış, doğayı anlama iradesini ve çabasını geliştirmişti. Bu zorlama, bir üretim fazlası yaratılmasından sonra, boş zamanı olan bilim adamının evreni anlama ve değiştirme pratiğine yol açmıştı.

Bilim, doğanın yasalarını keşfederek, insana o yasalara uyma ve o yasaları kullanma olanağını veriyordu. Büyücü doğanın yasalarına tılsımlı iradesiyle hükmedeceğini sanırken, bilim adamı özgürlüğün o yasalara uyumla elde edileceğini görmüştü. Özgürlük, doğadaki zorunlulukları keşfederek ona uyum göstermekten başka bir şey değildi. Bilim, aslında doğanın yasalarını keşfederken, o dış gerçek ile insanın özgürlük tutkusu arasında uyum sağlamış oluyordu.

Sanat da bilim gibi nesnel gerçekliğin bilincindeydi, ancak o gerçekliğe, yarattığı güzelliklerle insan duygularını etkileyerek müdahale etti. Sanat, insanın biyolojik varlığıyla değil, duygusal varlığıyla ilgilidir. Bu duygusal varlık, toplumsaldır. İnsanın duygusal varlığının bireysel özellikleri olduğu elbette inkâr edilemez; ancak

o bireysel duygular da en sonunda verili bir zamanda, belli bir toplumda oluşmuştur. İnsan, toplumla ilişki içinde duygularını da inşa eder. O nedenle insan duygusu ile, yani insanın iç gerçeği ile doğa ve doğanın bir parçası olan toplum arasında daima bir ilişki vardır.

Doğa ve toplumla uyum, her zaman bir insan sorunudur. İşte sanat, insan duygularına dokunurken, bu doğa ve toplumla uyum sorununa müdahale eder. Sanatın özgürlük arayışı buradadır.

Sanatçı, insan duygularını, belli bir toplum modeline göre yönlendirir, etkiler. Sanatçının ideolojisi, o modeli belirler. Ve o ideoloji de, verilidir; yani belli bir toplumda, belli bir sınıfın içinde oluşmuştur; başka deyişle sanatçı tarafından icat edilmemiştir. Böylece sanatçı, insanların iç gerçeğini, yani duygularını değiştirirken, onları belli bir doğa ve toplum modeline uyumlu hale getirir.

Örneğin Mimar Sinan'ın hayal gücü ve yaratıcılığı, 16. yüzyıl Osmanlı toplum sistemi içinde oluşmuştur. Sistemin üretim ilişkileri, yapı teknolojisi, mimarlık bilgisi, insan ilişkileri, ideolojisi, siyasal hâkimiyet sistemi, değerleri, güzellik anlayışı ve insan duyguları verilidir. Mimar Sinan, eğitimiyle, duygularıyla, sanatçı hayatı ve pratiğiyle bu sistemin içinde şekillenmiştir. Mimar Sinan, denebilir ki dinsel ideolojiyle ileri ve güzel eserler verilebilen çağın Osmanlı toplumundaki son temsilcilerindendir. 16. yüzyılda tutuculaşmaya başlayan Osmanlı hâkimiyet sistemi, sanat ve güzellik alanındaki gelişmesini bir süre devam ettirmiş ve sonra inişe geçmiştir. Bütün sanatçılar gibi Mimar Sinan'ın yaratıcılığı da, insan duygularında, en sonunda belli bir sınıfın toplum modelini yeniden yaratmak içindi. Şehzade Camii, Süleymaniye ve Selimiye'nin o günün insanında yarattığı duygular, Kanuni Süleyman ve İkinci Selim'in yaratmak istediği duygulardı. Mimar Sinan'ın sanatçı dehası, en sonunda bir sınıfın dünya görüşünün ve estetik değerlerinin hizmetindeydi.

Bilim adamı, bilimsel çabasıyla doğayı değiştirme faaliyetine katılırken, kendini değiştirme pratiğine de girmiştir. Bu açıdan bilim, doğadan insana doğrudur.

Sanata insan ruhunun mimarlığı yakıştırılır ya, buna iç mimari demek daha uygun düşer. **Sanatçı**, kendini ve insanı değiştirerek, doğayı değiştirir; elbette estetik araçlarla. Bu nedenle sanat, insandan doğaya doğrudur.

Bilim ve sanat, değiştirmeye çalışırken, kendi değişmesini de kabul eder; değişkendir.

Din ise, iradecidir, kadercidir ve değişmeyi reddeder. Doğanın üzerine bir hükümdar tayin ettiği için, doğayı karşısına almıştır. Dine göre, doğa da toplum gibi, bu yüksek iradeye, yüce hükümdara bağlıdır. Kaderi, **hükümdar** belirlemektedir. Oysa doğa, bildiğini okur; dinin tayin ettiği hükümdarı dinlemez. Böylece dinin doğayı denetleme iddiası kaçınılmaz olarak çöker. Din, doğanın kendi yasalarını bilginin belli bir düzeyinde dondurduğu için hayattan kopar. Din, yanılsamadan doğaya ve insana doğrudur. Yanılsamanın gerçekle ilişkisi, toplumda efendilerin bulunmasıdır. O efendiler, kendi gerçekliklerini, topluma bir yanılsamayla dayatırlar. Bu nedenle, yanılsamanın ömrü, efendi gerçeğinin ömrü kadardır.

Şeriatın yüce hükümdarının doğaya hükmedemediğini insanlar daha önceden göremezler mi? Hiç olmazsa bilim adamı ve sanatçı göremez mi? Kuşkusuz başından beri gerçeğin baş aşağı çevrilmesini görenler ve söyleyenler oldu. Ancak meselenin insanlığın gündemine bir felsefe sorunu olarak gelmesi için, büyük bir birikim gerekti. Yüce hükümdarın iradesine bağlı bir evren sistemini savunan din ile doğanın nesnel kanunlarının bilincine varan bilim ve sanat arasındaki çelişme, felsefe düzleminde İdealizm ile Materyalizm arasındaki mücadelede kendini gösterdi. Bu mücadeleyi, Mezopo-

tamya'da, Mısır'da, Çin'de ve Hint'te, öncelikle meta ekonomisinin erken geliştiği uygarlıklarda görebiliyoruz. Ege ve Yunan felsefesi, özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika mirasından beslenerek boy verdi. Kaynak Yayınları'nın okuyucuya sunduğu Martin Bernal'in *Kara Atena* adlı kitabı bu kökeni somut olarak göstermektedir.[10]

Emekçilerin bilim ve sanata ayıracak zamanları olmadığından, doğaüstü bir irade ile doğanın nesnelliği arasındaki tartışma, Eski Ege ve Yunan'da, köleci tüccar sınıfı ile köleci aristokratların filozofları arasında cereyan etti. Tüccarların köleci demokrasisi Materyalist filozoflar ve sanatçılar yetiştirirken, toprak sahibi aristokrasinin köleciliği İdealizmin merkezini oluşturdu. İdealistlerin pîri olan Platon, Materyalizmin ünlü filozofu, atomu keşfeden Demokrit'i şöyle eleştiriyordu:

> "Her şeyden önce sevgili dostlar, bu adamlar [Demokrit'in yandaşları] tanrıların doğal olmadıklarını, biraz yapay ve talimat ürünü olduklarını ve tanrıların değişik yerlerde çeşitli türden olduklarını, her yere ve her halka göre yasakoyucular tarafından saptandıklarını iddia ediyorlar. Bu nedenle genç insanlar, tanrıların olmadığı gibi yasaların suç saydığı imansız düşüncelere kapılıyorlar."[11]

Bu arada köleliği toptan reddeden emekçi sınıf düşünürleri de, gerek Doğuda gerek meta üretiminin çok geliştiği Akdeniz bölgesinde bu tartışmada saf tuttular ve Materyalizmin gerçeğe daha çok yaklaşan örneklerini verdiler. Örneğin Kyrene Okulu'ndan Euhemerus, doğanın efendisi fikrinin kökeninde, toplumdaki efendilere

10 Özcan Buze'nin titiz ve akıcı çevirisiyle yayımlanan bu kitabı incelemelerini okuyucularımıza öneriyoruz. Martin Bernal, *Kara Atena/ Eski Yunanistan Uydurmacası Nasıl İmal Edildi? 1785-1985*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Haziran 1998. Kitabın özeti ve tartışması, *Bilim ve Ütopya* dergisinin Mart 1996 tarihli 21. sayısında bulunabilir.

11 Platon, *Gesetze*, 889 E'den aktaran: *Geschichte der Philosophie*, cilt I, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin, 1960, s.90.

"taparca saygı"nın bulunduğunu ortaya koyarak, meselenin bamteline dokunur:

> "Tanrılara tapmak, kralları ve bu gibi başka büyük insanları saymaktan doğup gelişmiştir, dolayısıyla bu saygının daha bir büyütülmüş, ileri götürülmüş şeklinden başka bir şey değildir."[12]

Materyalizm ile İdealizm arasındaki mücadelenin hikâyesi hem uzundur, hem de zevklidir. Binlerce yıllık felsefe ve sanat tartışmasının tadını daha derinlerde duymak için, bu mücadelenin hangi toplumsal zeminlerde cereyan ettiğini anlamak gerekir. Almanca ve Rusça bilenlere Sovyet Bilimler Akademisi'nin 1957 yılında yayımladığı altı ciltlik *Felsefe Tarihi*'nin ilk cildini öneririz. Türkçe okumak isteyenlere ise, ilk önereceğimiz kitap, George Thomson'un *İlk Filozoflar*'ı olacaktır.[13]

İlkçağ ve Ortaçağdaki büyük mücadelelerden sonra Şeriata ezici darbeyi burjuvazi indirmiştir. Rönesans ve Aydınlanma çağıyla birlikte, yeni yükselen burjuvazi, doğaüstü yaratıcı ile insanın yaratıcılığı, doğanın hükümdarı ile doğanın kendisi arasındaki binlerce yıllık çelişmeyi çözen büyük felsefi atılımı gerçekleştirdi. Devrimler, burjuvaziyle birlikte bilimin ve doğanın üstünlüğünü ilan etti.[14]

12 *Geschichte der Philosophie*, cilt I, s.100 ve Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, Bilgi Yayınevi, 2. basım, Haziran 1967, s.71.

13 *Geschichte der Philosophie*, cilt I; George Thomson, *İlk Filozoflar -Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler-*, çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınevi, İstanbul, Mayıs 1988. Meraklı okuyucular Thomson'un şu kitaplarını da inceleyebilirler: *Tarihöncesi Ege I-II*, çev. Celal Üster, Payel Yayınları, İstanbul, Nisan 1983 ve Kasım 1985; *Aiskhylos ve Atina*, Payel Yayınları, İstanbul, Mart 1990.

14 Bilim ile din arasındaki binlerce yıllık savaşın özlü bir tarihi için bkz. Alâeddin Şenel, "İÖ 21. Yüzyıldan İS 21. Yüzyıla Sihir, Din, Bilim, Metabilim", *Bilim ve Ütopya*, Eylül 1997, sayı 39, s.5 vd.

II. 3. Yaratıcılık

Tılsımlı Gücün Tanrıya, Bilimsel Dehaya ve Sanatsal Yaratıcılığa Dönüşmesi

Büyüde tılsımlı bir gücün varlığı kabul edilirdi. Büyücü, o tılsımlı güç sayesinde, ava çıkacak veya harman kaldıracak kabile kandaşlarını harekete geçirir ve coştururdu. Başvurulan güç, doğaüstü bir kudret değil, insan emeğiydi. İnsan, ihtiyaçlarını karşılamak için yürüttüğü faaliyete, hayvan gibi içgüdüyle değil, fakat toplumsal iticilerle ve örgütlenmeyle girişebilirdi. Büyünün tılsımlı gücü, sonuç olarak insan üretkenliğini harekete geçirmek işlevini görüyordu. Kabile üyelerinin tılsıma inanmalarındaki yanılsama, ava giderken veya ekin biçerken maddî gerçeklikle ilişkiye giriyor, doğayı dönüştürüyordu.

Büyüdeki tılsımlı güç, **dinlerde** Tanrının kudreti, **sanatta** yaratıcılık, **bilimde** ise deha ve yetenek oldu.

İlkel toplumda tılsımlı güç, insanın yaptığı büyüydeydi. Tılsımlı olan yine insanın kendisi idi. Toplum, doğaüstü bir tılsım ve yaratıcılık tanımıyordu.

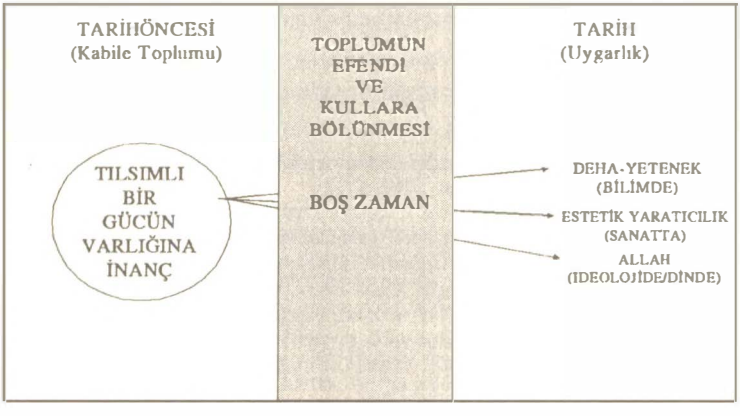

Din, tılsımlı gücü doğanın üstünde göstererek, gerçek anlamda bir yaratıcılığa tavır aldı. Oysa her tür yaratıcılığın kaynağı, doğayı dönüştüren biricik güç olan, insan emeğiydi. Din, Tanrının yaratıcılığı fikrini hâkim kılarak, yaratıcılığın kaynağı olan insan emeğini değersizleştiriyordu. Amaç, efendiler sınıfı adına emek gücünü denetim altına almaktı. Doğaüstü kudretin kulu olan emekçi, toplumdaki efendinin de kulu olacaktı.

Düşsel Yaratıcının Gerçek Yaratıcıya Hükmetmesi

Hatta soylu efendiler, ilk başta kendilerinin "yaratıcı" olduklarını iddia etmişlerdi. O zaman krallar aynı zamanda Allahtı. Ancak daha sonra kral ile Allah birbirinden ayrıştırılarak, soyut bir "yaratıcı" üretildi. Yunan ve Roma tanrıları, elleri ayakları olan krallardır. Bilge Kağan'ın oğlunun adı Tengri Kağan idi. Göktürk kağanları, *Orhon Yazıtları*'nda yazdığı üzere "Tengri gibi ve Tengriden olmuş" idiler.[15]

O soyut "yaratıcı", evrenin biricik hükümdarı idi. Ancak dünyayı doğrudan yönetmesi söz konusu olamayacağına göre, Tanrının hâkimiyeti nazariyesi, en sonunda hükümdarın ve beylerin hâkimiyeti gerçeğinin ideolojik düzleme yansımasıydı. Sonuç olarak eski kandaş kabile üyelerinin teorik düzlemde Tanrıya terk ettikleri hâkimiyet, pratikte hükümdara verilen hâkimiyet oluyordu. Tanrıya verildiği söylenen her şey, aslında bu dünyada efendiler sınıfına verilenlerdi. İnsan, Tanrıya ne kadar çok şey verirse, kendisinden vermiş oluyordu.

Dinlere göre, nimetleri yaratan da Tanrıydı. Ürünler Tanrı emrettiği için oluyordu. Sarayları, surları, binaları, köprüleri yapan, tarlayı süren ve ekini biçen, madenleri çıkaran ve demiri döven, emekçi değildi. Emekçi, bu faaliyetleri yürütürken Tanrının yaratı-

15 Talat Tekin, *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 4. basım, Ankara, Mart 2010, s.20, 44.

cılığının basit bir aletinden, tek gerçek yaratıcının kulundan başka bir şey değildi. Yaygın deyişle "vesile" idi.

Böylece yeni yaratılan yaratıcı, üretilen bütün nimetlerin gerçek sahibi oluyordu. Oysa bir zamanlar kabile toplumunda birlikte üretilen nimetler herkesindi. Kabile toplumunda işgücü emekçinin kendisine aitti: Oysa Şeriat, işgücünün Allaha ait olduğuna hükmediyordu. Emekçi, kendi kollarının ve ayaklarının bile sahibi değildi. Emekçi, Allahın iradesi nedeniyle çalışıyor, Allahın emrini yerine getirmiş oluyordu. Böylece emekçi, kendine en fazla ait olan şeyi, fizik varlığını, kendi emek gücünü bile, dinin getirdiği bir ideolojik tasavvura ait kabul etmek durumunda bırakılmıştı.

Aslında dünya gerçeğine baktığımız zaman, topraklar da, nimetler de, araçlar da, işgücü de, Tanrıya değil, beylere ve krallara aitti. Emekçi, Allahın değil beyin kuluydu. Bu sahiplik, din tarafından Allah güvencesiyle donatılıyordu. Emekçi Şeriatın hükmü altına alınırken, kendisine ait olan her şeyden vazgeçirilmiş oluyordu. Bir gün gelecek Karl Marx, bu feragatle geçirilen binyılların muhasebesini Feuerbach'tan esinlenerek şöyle özetleyecekti:

> "İnsanlar, Allaha ne kadar çok şey verirlerse, kendilerine o kadar az şey kalır."

Din, nimetleri üretenin, su kanallarını, bentleri ve piramitleri yapanın Tanrı olduğuna emekçiyi de inandırmıştı. Ne var ki, bu yanılsama, doğadaki biricik yaratıcılık kaynağı olan insan emeğini ve insanı edilgenleştirdiği, insanı boyun eğen bir konuma oturttuğu ve onun yaratıcılığını körelttiği için, aslında sınıflı toplumlardaki çürümenin ve çöküntülerin de, ideolojik düzlemdeki nedenini oluşturdu.

Roma, Bizans, Osmanlı gibi büyük imparatorlukların çöküşlerini, ekonomik temelden soyutlayıp yalnızca ideolojik düzlemde açıklamaya kalkarsak, hep gerçek yaratıcının, yani emekçinin inkârı olgusuyla karşılaşırız.

Yaratıcının Özgürleşmesi

Bilim ve sanat tarihi, bir bakıma, efendiler sınıfının yaratıcılığı doğaüstü bir tasavvura yüklemesi ile insanın kendi yaratıcılığına sahip çıkması arasındaki büyük mücadelelerin tarihidir.

Bu tarih, bir yönüyle bilim adamı ve sanatçı ile Şeriat güçleri arasındaki mücadelenin tarihidir. Hiç kuşkusuz şu sorular herkesin aklına gelmiştir:

Dünyanın altı günde yaratılmayıp milyarlarca yılda oluştuğunu kim keşfetti?

Yeryüzünün öküzün boynuzunda durmayıp, güneşin ve kendisinin çevresinde döndüğünü kim anladı?

Mona Lisa'nın dudağının kenarına o gülücüğü kim kondurmuştu?

9. Senfoni'nin coşkusu hangi kaynaktan geliyordu?

Selimiye'nin minarelerindeki zarafet ve güzelliği kim yaratmıştı?

Şu kilimdeki geyik soyutlaması kimin eseridir?

Eğer doğaüstü yaratıcının eseri ise, bilim adamı ve sanatçı kimdir ve necidir?

Herhalde, Galilei, Kepler, Leonardo da Vinci, Beethoven, Mimar Sinan ve kilimi ören kız, bu soruyu içlerinden kendi kendilerine sormuş ve tartışmışlardır.

İnsanoğlu, zihinde doğaüstü bir yaratıcı icat ederek, kendi keşfettiği bilgiye ve kendi yarattığı güzelliğe yabancılaşmıyor muydu? Biricik yaratıcı olan emekçi, bilim adamı ve sanatçı, biricik sermayesi olan yaratıcılığın doğaüstü bir tasavvura ait olduğuna nasıl inanabilirdi?

İnsanlık adına bütün vazgeçmelerin başlangıç noktası buradaydı. Bilim adamı ve sanatçı, rahip olduğu çağlarda bile, kuşkusuz doğaüstü yaratıcının kendi yaratıcılığına bir sınır getirdiğini, en azından sezinlemektedir.

Gerçek yaratıcı, kabile toplumunda kendisine ait olan tılsımı hatırlayarak, bu sınırı koyanlara Hallacı Mansur oldu, "Enel hak" diye isyan etti; yani "Yaratıcı olan benim" dedi. Şeriatın kaynayan kazanları, odun yığınları ve kılıcı vardı ama bir yandan da dünya dö-

nüyordu. Yalnız Materyalist bilim adamları ve sanatçılar değil, onlardan önce her toplumun masal kahramanları, dervişleri, halk isyancıları, sahici yaratıcının insan olduğu gerçeğini dile getirdiler.

Anadolu emekçisinin Kızılbaş kültürü, Bektaşi, Nasrettin Hoca ve Bekri Mustafa gibi halk kahramanları, insanı dünyanın merkezine oturttu; sınıflaşmaya karşı eski kabile eşitliğini savunurken, yaratıcının doğadan koparılmasına da razı olmadı. Bektaşi kimliğiyle ortaya çıkan halk vicdanı, gökyüzüne çıkarılan yaratıcıyı yeryüzüne indirdi.

Diğer bütün etkenler bir yana, insan yaratıcılığı, her şeyden önce inançlarındaki rakipten kurtularak özgürleşti.

Sanatçı ve **bilim adamı**, "tehlikeli" sorulara felsefe düzleminde açık ve doğru bir cevap vermediği zaman bile, pratikte doğru bir cevap üretmiştir. Bilim adamı ve sanatçı, kendi bulunduğu bilimsel hakikatle ve kendi yarattığı güzelliklerle, doğanın ve insanın yaratıcılığını en azından pratikte kanıtladı. Başlangıçta rahip olan veya dine inanan bilim adamı ve sanatçı, inancındaki yaratıcı ile eserinin gerçek yaratıcısı arasındaki çelişmeyi kuşkusuz bütün hayatı boyunca yaşadı. Efendiler sınıfının bilim adamı ve sanatçısı, ideolojik planda doğaüstü bir yaratıcıyı kabul etse, hatta Tanrı Apollon'un heykelini yapsa bile, o heykeli kendisinin yaptığını biliyordu.

Materyalist filozoflar, bilim adamları ve sanatçılar, bu gerçeği aynı zamanda ideolojik düzleme çıkardılar. Sanatçı, genel olarak insanın, özel olarak kendisinin yaratıcılığını bilincine çıkarabildiği ölçüde özgürleşti.[16]

İşte Bilimsel Sosyalizm; bilim, sanat ve felsefedeki bu birikimin Sanayi Devriminde patlamasıyla ortaya çıktı.

16 Okuyucuya şu kitapları incelemelerini öneririz: Christopher Caudwell, *Yanılsama ve Gerçeklik*, çev. Mehmet H. Doğan, 2. basım, İstanbul, Ocak 1988; Christopher Caudwell, *Ölen Bir Kültür Üzerine İncelemeler I-II*, çev. Mehmet Gökçen, Metis Yayınları, İstanbul, Mart 1982 ve Mayıs 1983; Doğu Perinçek, *Parti ve Sanat*, Kaynak Yayınları, genişletilmiş 2. basım, İstanbul, Eylül 1995.

III
BİLİMSEL SOSYALİZMİN KAYNAKLARI

1. Bilimsel Birikim ve Bilimsel Sosyalizm
2. Bilimsel Sosyalizmin Doğuştaki Kaynakları
3. Marx ve Engels'in Bilime Katkıları
4. Bilimsel Sosyalizmin Emperyalizm ve Devrimler Çağındaki Kaynakları
5. Hakikatin Ölçütü
6. Bilimin Doruğundaki Taht

III
BİLİMSEL SOSYALİZMİN KAYNAKLARI

III. 1. Bilimsel Birikim ve Bilimsel Sosyalizm

Bilim, ilk uygarlığın (ilk sınıflı toplumun) Sümerlerle başladığını bildiğimize göre, MÖ 2000'lerden beri var.

Bilimsel Sosyalizm ise, 19. yüzyılın ortalarında, yani bilimden en az 4 bin yıl sonra ortaya çıktı.

Bu tarihsel gerçek, Bilimsel Sosyalizm için belli bir bilimsel birikimin gerekli olduğunu da içermektedir.

Önce, bilim vardı.

Bilimsel Sosyalizm ise şu koşullarda doğdu:

Sanayi Devrimi,

Güçlü ve toplu işçi sınıfı,

İşçi sınıfının ve diğer emekçi sınıflarının sömürü ve baskıya karşı mücadelesi.

Bu koşullar, Bilimsel Sosyalizmin doğum yerini de belirliyordu: Avrupa, başka deyişle 19. yüzyılın devrim coğrafyası. O coğrafyadaki sınıf mücadelesi ve devrim pratikleri Bilimsel Sosyalizmin asıl kaynağıdır.

Bilimsel Sosyalizm, yalnız Sanayi Devrimi zemininde ve işçi sınıfı mücadelesinde değil, bunlarla da bağlantılı olarak, belli bir bilimsel birikim zemininde ortaya çıktı.

Bilim ile Bilimsel Sosyalizm arasındaki bu çağ farkı, aynı zamanda birbirleriyle ilişkilerini de ortaya koymaktadır: Farklıdırlar;

Bilimsel Sosyalizm, bilimdeki birikimin belli bir aşamasında filizlenmiştir. Bir bakıma Bilimsel Sosyalizm, bilimin sıçraması, patlamasıdır. Bu sıçramanın gerçekleşmesi için, Sanayi Devrimi ve işçi sınıfı gerekiyordu.

Daha somut ifade edecek olursak, Bilimsel Sosyalizmin bilimdeki habercileri şunlardır:

Sanayi Devriminin öncü ülkesi olan İngiltere'de iktisat alanındaki bilimsel gelişmeler (Adam Smith ve Ricardo);

Özellikle Fransa'da tarihi sınıf mücadelesiyle açıklayan liberal sosyal tarihçiler (Guizot, Thierry, Mignet);

Almanya'da felsefe alanındaki gelişmeler (Hegel ve Feuerbach);

Ve Fransa'da Ütopik Sosyalizmin gelişmesi (Babeuf, Fourier ve Saint Simon, İngiltere'de Robert Owen).

İngiliz iktisadı, Fransız liberal-sosyal tarihçiliği, Alman felsefesi ve Fransız sosyalizmi; Bilimsel Sosyalizmin bilim alanındaki başlıca kaynaklarıdır. Hem Bilimsel Sosyalizmin kurucularından Friedrich Engels *Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm* adlı eserinde, hem de Lenin "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni" adlı ünlü yazısında bunu dile getirdiler.[1] Ancak önemle belirtelim. Engels'in ve Lenin'in Bilimsel Sosyalizmin kaynağı olarak öncelikle bilimsel eserlere değil, toplumsal pratiklere işaret etmesi daha doğru olurdu.

Lenin üç kaynaktan söz etmiştir. Biz sınıf mücadelesinin tarihsel gelişmesini açıklayan Fransız tarihçiliğini de ekledik. Marx'ın kendisi, 1852 yılında Weydemeyer'e yazdığı ünlü mektubunda, sınıf mücadelesini keşfetme şerefinin "burjuva tarihçilere" ait olduğunu vurgulayarak belirtmişti:

1 Engels, *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*, çev. Öner Ünalan, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Kasım 1970; Lenin, "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Seçme Eserler*, c.11, çev. Süheyla Kaya-İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1. basım, Aralık 1997, s.13 vd.; Lenin, "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Teori*, Ekim 2006, sayı 201, s.65 vd.

"Modern toplumda sınıfların varlığını ve bunlar arasındaki mücadeleyi keşfetmiş olma şerefi bana ait değildir. Burjuva tarihçileri bu sınıf mücadelesinin tarihsel gelişmesini, burjuva iktisatçıları da sınıfların iktisadî yapısını benden çok önce açıkladılar. Benim yeni olarak yaptığım, sadece şunları kanıtlamak olmuştur: 1. *Sınıfların varlığı, sadece üretimin gelişmesindeki belli tarihsel aşamalara bağlıdır.* 2. Sınıf mücadelesi kaçınılmaz olarak *proletarya diktatörlüğüne* yol açar. 3. Bu diktatörlüğün kendisi, sadece, *bütün sınıfların ortadan kaldırılmasını ve sınıfsız topluma* geçişi meydana getirir."[2]

Sınıf mücadelesini Marx'ın keşfetmediğini, Lenin de önemle vurgulamıştır:

"Sık sık Marx'ın öğretilerindeki ana noktanın sınıf mücadelesi olduğu söylenir ve yazılır. Ama doğru değildir bu. Marksizmin burjuvazi tarafından kabul edilebilir bir duruma getirilmek üzere çarpıtılması, çoğu zaman bu yanılgıdan kaynaklanır. Çünkü sınıf mücadelesi öğretisi Marx tarafından değil, Marx'tan önce burjuvazi tarafından yaratılmıştır ve genel olarak burjuvazi tarafından kabul edilebilir bir şeydir."[3]

Bilimsel Sosyalizmin doğuşundaki kaynaklar, hiç kuşkusuz İngiliz iktisatçılığı, Fransız tarihçiliği, Alman felsefesi ve Fransız sosyalizmiyle sınırlı değildir.

İnsanlığın bilimsel birikimi bir bütün olarak Bilimsel Sosyalizmin kaynağıdır. Lenin, Marksizmin "Dünya uygarlığının gelişmesinin ana yatağı içinde" oluştuğunu vurgular. Bu nedenle "Bilimsel

2 Marx, "Weydemeyer'e 5 Mart 1852 tarihli mektup", *Werke*. Türkçesi için bkz. K. Marx-F. Engels, *Seçme Yazışmalar I / 1844-1869*, c.1, çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yayınları, 1. basım, Kasım 1995, s.75; V.İ. Lenin, *Devlet ve Devrim*, çev. M. Halim Spatar-Celal Üster, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Aralık 1978, s.46.

3 V.İ. Lenin, *Devlet ve Devrim*, çev. M. Halim Spatar-Celal Üster, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Aralık 1978, s.46-47.

Sosyalizm, herhangi bir kemikleşmiş, kapalı devre öğreti anlamında bir 'sekterliğe' benzeyen hiçbir şey içermez. Felsefe tarihi ve toplumsal bilimler tarihi bunu çok açık biçimde göstermektedir."[4]

Bilimin aydınlanma ve kapitalizm öncesindeki kaynakları da Bilimsel Sosyalizmin bilgi mirası içindedir. Örneğin büyük İslam bilgini İbn Haldun'un (1332-1406) uygarlığa geçiş ve devlet teorisi, daha 14-15. yüzyılda Marx ve Engels'in haberini vermiştir.

İnsanlık tarihinin bilim alanındaki bütün atılımları, Marx ve Engels'in de kaynağı olmuştur.

Engels'in *Anti-Dühring* ve özellikle bu kitabın içinde yer alan *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm* adlı çalışmasını incelediğimiz zaman, Bilimsel Sosyalizmin iktisat, tarih, toplum bilimi ve felsefedeki kaynaklarının genel bir bilançosunu görürüz. Bu kaynaklar, burjuvazinin bilimde yaptığı büyük sıçramanın ötesinde, uygarlığın (sınıflı toplumun) ilk doğuş zamanlarına kadar uzanır. Kitabın sayfalarını çevirerek gelişigüzel sıralayalım:

Thales (MÖ 625-546), Anaksimandros (MÖ 611-549), Anaksimenes (MÖ 570-526), Herakleitos (MÖ 535-474) Anaksagoras (MÖ 500-428), Demokrit (MÖ 460-370) gibi Ege'nin ilk maddeci filozofları; Aristoteles (MÖ 384-322) gibi doğal diyalektikçiler; Yunan ve Arap doğa bilimcileri; Bacon (1561-1626), Hobbes (1588-1679) ve Locke (1632-1704) gibi İngiliz materyalistleri; Kant (1724-1804) gibi rasyonalistler; Luther (1483-1546), Sickingen (1481-1523), Calvin (1509-1564) gibi Protestan reformcular ve Thomas Müntzer (1489-1525) gibi köylü savaşçıları; Cromwell (1599-1658), Düzleyiciler (Leweller) ve Kazıcılar (Diggers) gibi 1640 İngiliz Devrimi eylemcileri, Chartist hareket; Robespierre'den (1758-1794) Babeuf'e (1760-1797) Fransız devrimcileri; Saint Simon (1760-1825), Fourier (1768-1830) ve Robert Owen (1771-

4 Lenin, "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Seçme Eserler*, c.11, İnter Yayınları, s.13; *Teori*, Ekim 2006, sayı 201, s.65.

1858) gibi ütopik sosyalistler; Hegel (1770-1831) ve Feuerbach (1804-1872) gibi Alman felsefecileri; Descartes (1596-1650) ve Spinoza (1632-1677) gibi diyalektiğin burjuva felsefesindeki temsilcileri; Newton (1642-1727), Darwin (1809-1882) ve Morgan (1818-1881) gibi doğa, fizik ve toplum bilimciler; David Ricardo (1722-1823) ve Adam Smith (1723-1790) gibi İngiliz iktisatçıları...

III. 2. Bilimsel Sosyalizmin Doğuştaki Kaynakları

İnsanlığın bilim hazinesinden ayrı, o hazineden beslenmeyen bir Bilimsel Sosyalizm yoktur. Bilimsel Sosyalizm Marx ve Engels tarafından yoktan var edilmedi.

Engels ve Lenin, Bilimsel Sosyalizmin üç kaynağının üçünün de burjuvazinin bilimsel birikiminde olduğunu belirtmişlerdir:

1. İngiliz iktisadı: Burjuva!
2. Alman Felsefesi: Burjuva!
3. Fransız Ütopik Sosyalizmi: Burjuva![5]
4. Bu üç kaynağa Marx'a gönderme yaparak, yukarıda Fransız liberal-sosyal tarihçiliğini de eklemiştik. O da burjuvadır.

Marx ve Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*'nda burjuvazinin insanlık tarihinde oynadığı rolü çok açık ifadelerle saptadılar:

> "Burjuvazi, üretim araçlarını, dolayısıyla üretim ilişkilerini ve bunlarla birlikte toplumun bütün ilişkilerini sürekli devrimcileştirmeksizin var olamaz."[6]

5 Engels, *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*, çev. Öner Ünalan, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Kasım 1970; Lenin, "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Seçme Eserler*, c.11, çev. Süheyla Kaya-İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1. basım, Aralık 1997, s.13 vd.; Lenin, "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Teori*, Ekim 2006, sayı 201, s.65 vd.

6 Karl Marx ve Friedrich Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, çev. Işık Soner, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2003, s.50. Türkçedeki *Manifesto* çevirileri genellikle İngilizceden yapılmıştır. 1960'lardaki ilk çeviriyi Bilim ve Sosyalizm Yayın-

"... Burjuvazi, henüz yüz yılı bulmayan sınıf hâkimiyeti süresince, daha önceki kuşakların hepsinden daha kitlesel ve daha muazzam üretici güçler yarattı."[7]

Bilimsel Sosyalizm, insanlığın işçi sınıfı doğmadan ve doğduktan sonraki bilimsel birikimi temelinde ortaya çıktı. Gökten inmeyen Marksizm, daha sonra birilerinin kafalarında göğe çıkartılmıştır ve sonra da çıkartıldığı gökten indirilmektedir.

Bilimsel Sosyalizmin burjuvazinin bilimsel birikiminden beslendiğini burjuvazinin temsilcileri de anlamak istemezler. Türkiye'nin en ünlü liberallerinden, Liberal Parti Başkanı Besim Tibuk, bir açıkoturumda emek-değer teorisinden söz ettiğim zaman, "Marksizmin o teorisi çoktan bayatladı" diye eleştirmişti. Oysa emek-değer teorisini icat edenler, Adam Smith ve Ricardo gibi liberal iktisatçılardı. Marx, bu teoriye yalnız işgücünün değişim değerine ilişkin teorisiyle katkıda bulunmuştu.

III. 3. Marx ve Engels'in Bilime Katkıları

Marx, bilime yaptığı katkıyı Weydemeyer'e mektubunda kendisi özetlemiştir; yukarıda sayfalarımıza almıştık.[8] Aslında o mektup,

ları sahibi Süleyman Ege dostumuz yayımlamıştı. Yıllarca yargılandı; hapse girdi. İngilizceden yapılan çevirilerden en iyisi Celal Üster'inkidir. Aydınlık Yayınları'ndan çıkmıştı. Celal Üster, bu alanın en birikimli birkaç çevirmeninden biridir. Ancak *Manifesto* çevirisi Almancadan olmalıydı. Bilindiği gibi Marx ve Engels, *Manifesto*'yu Komünistler Birliği'nin 1847'de Londra'da gerçekleşen kongresinin verdiği görevle Almanca olarak kaleme aldılar. Almanca basım, 1848 yılı Şubat ayında Londra'da yayımlandı; İngilizcesi ise 1850 yılında. O nedenle esas Manifesto metni Almancadır. Tartışmalı konularda Almancasına bakılır. Kardeşim Işık Soner, her zamanki olağanüstü titiz çalışmasıyla Türkçemize *Manifesto*'nun en doğru çevirisini kazandırdı. Almancadan çevirdi; İngilizcesiyle de karşılaştırdı. Önemli yanlışları düzeltti. Ben de kendisine yardımcı oldum.

7 Karl Marx ve Friedrich Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, çev. Işık Soner, s.51.

8 Bkz. yukarıda s.78-79.

Bilimsel Sosyalizmin ne olduğunun da bir özetidir. Marx, öğretisini üç noktada toparlıyor:

1. Sınıfların varlığı, üretimin gelişmesindeki belli tarihsel aşamalara bağlıdır.

2. Sınıf mücadelesi, kaçınılmaz olarak proletarya diktatörlüğüne yol açar.

3. Bu diktatörlüğün kendisi, sadece bütün sınıfların ortadan kaldırılmasını ve sınıfsız topluma geçişi meydana getirir.

Bu üç maddeyi Marx ve Engels, eserlerinde açmışlardır. Özetleyecek olursak:

Toplumlar, bir üretim fazlası yarattıkları zaman sınıflara bölündüler. Ancak bu üretim fazlası, bütün toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildir. Üretimin kıtlığı, üretilenleri bölüşmek ve denetlemek için yürütülen sınıf mücadelesinin ekonomik temelini oluşturur. Bu sınıf mücadelesi, sanayi toplumunda kaçınılmaz olarak proletarya diktatörlüğüne yol açar.

İşçi sınıfı, iktidarı ele geçirerek, üretici güçleri geliştirir, kafa emeği ile kol emeği, şehir ile köy ve işçi ile köylü arasındaki farkları adım adım ortadan kaldırır ve üretici güçleri özgürleştirip geliştirerek malların kıtlığına son verir, yani bolluk toplumunu inşa eder ve bu süreç içinde bütün sınıflarla birlikte kendisini de ortadan kaldırır. Böylece herkese ihtiyaca göre bölüştürülen sınıfsız topluma geçilir. Malların kıtlığının ortadan kalktığı koşullarda, üretilenlerin bölüştürülmesini denetleyen devletin temeli de ortadan kalkar. Devlet, bu süreçte yavaş yavaş söner ve kaybolur.

Marx ve Engels, görüldüğü gibi, esas olarak bilimsel bir iktisat-siyaset teorisi getirmişlerdir. Bilime yaptıkları katkı kuşkusuz bu siyaset teorisinde özetlenmektedir. Siyaset, elbette ekonomiden bağımsız değildir; karşılıklı etkileşim söz konusudur. Marx, o nedenle Siyasal İktisat (Ekonomi Politik) kavramını kullanıyordu.

Marx ve Engels, kendilerinden önceki materyalist felsefenin tek yanlılığını aşarak çağdaş Pratik Materyalizmi kurdular. Felsefeyi, toplumsal pratikle bütünleştirdiler.

Yine kapitalizmin, özellikle işgücünün değişim değerini açıklayan kapsamlı bir tahlilini yaptılar. Adam Smith ve Ricardo, malların değişim değerini, üretilmeleri için gerekli ortalama emek miktarının belirlediğini saptamışlardı. Marx, bir tek işgücünün piyasadaki değerinin istisna olduğunu keşfetti. İşgücünün değerini, işçinin kendisinin ve ailesinin yaşamını sürdürmesi için gerekli giderler belirliyordu. Ücret, emeğin ödenen bölümüydü. Ödenmeyen emek ise, kârı oluşturuyordu.

Marx ve Engels, programlarını yaparken, Ütopik Sosyalizmden yararlandılar.

Ancak bilime asıl katkıları, Siyasal İktisat teorisidir, bilimsel bir eylem kılavuzu üretmiş olmalarıdır.

Bu açıdan Marksizmi "pratiğin bilimi" olarak açıklayan görüşler anlamlıdır.

Bilimsel Sosyalizm, insanlığın toplumsal-sınıfsal pratiğinin kapsamlı ve derin bir açıklamasından kalkarak, bu pratiğin işçi sınıfı iktidarı yoluyla sınıfsız topluma ulaşacağını teorileştirmiştir.

Bu siyasal teori, ekonomik, siyasal ve kültürel pratikten üretilmiştir ve yine emekçi sınıfların pratiğine yol gösterme iddiasındadır. Başlangıçtaki bu iddia, 19. yüzyılın ve özellikle de 20. yüzyılın insan pratiklerinde doğrulanmış, devrimlerle hayata geçmiştir.

Bu devrimleri yapanlar, Marksist teoriyi temel aldıklarını kabul etmişler ve devrim pratikleri içinde Marksizmi geliştirmişlerdir. Zaten Bilimsel Sosyalizm kuruluşundan itibaren, mutlak gerçeği keşfettiği iddiasında olmamış, hayatın içinde gelişeceğini içermiştir.

İktisat temelli bir devrim-siyaset teorisi olan Bilimsel Sosyalizm, insan pratiğine yol göstermiş ve insan pratiğiyle doğrulanmıştır.

Pratikte sınanan bu teorinin genel programını, Marx, 1848 Devrimi deneyiminden yararlanarak, *Fransa'da Sınıf Savaşımları (1848-1850)* başlıklı kitabında özetle şöyle açıklamıştır:

- *Bütün sınıf ayrılıklarının,*
- *Sınıf ayrılıklarına yol açan bütün üretim ilişkilerinin,*
- *Bu üretim ilişkileriyle bağlantılı bütün toplumsal ilişkilerin,*
- *Bu toplumsal ilişkilerin üstyapısını oluşturan bütün siyasal ve düşünsel ilişki ve kurumların* ortadan kaldırılması.[9]

İşçi sınıfı iktidarı altında, sosyalizmi inşa sürecinde, üretimin gelişmesiyle bolluk toplumu gerçekleşecek, böylece malları paylaşmak için yapılan sınıf kavgalarının ve sınıf ayrılıklarının temeli kalkacaktır. Gene üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin temeli de yıkılmış olacaktır. Mallar ihtiyaca yeterli olunca, "emeğe göre dağıtma" ilişkisi anlamını yitirecek ve herkes üretimden ihtiyacına göre pay alabilecektir. Böylece meta üretiminin, başka deyişle malları para ile değişmenin temeli de yok olacaktır. Malların paylaşımını belli sınıfların çıkarına göre düzenleyen devlete ve bu sistemi ideolojik ve siyasal düzlemde koruyan düşüncelere ve kurumlara da gerek kalmayacaktır. Ancak bu süreci başlatabilmek için kilit sorun, emekçilerin iktidara gelmesidir, siyasal ve ideolojik hegemonyayı ele geçirmesidir.

Üretimin bolluk toplumunu yaratacak kadar geliştirilmesi ve bölüşümde emeğe göre paylaşmaktan ihtiyaca göre paylaşma yönünde ilerlenmesi, bu sürecin ekonomik programıdır. Sınıfsız toplumun zemini böyle oluşacaktır. Ama anahtar, Marx'ın ısrarla vurguladığı gibi, siyasettedir, emekçilerin devlet haline gelmelerinde ve devlet iktidarını ellerinde tutmalarındadır. Emekçi devleti, sınıfları adım adım kaldırarak kendi varlık nedenini de ortadan kaldıracaktır. Elbette bunu sınıfsal inisiyatifle, aşağıdan yukarı bir hareketle, bu anlamda tarihte daha önce görülmemiş bir demokrasi aracılığıyla başaracaktır.

9 Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Savaşımları (1848-1850)*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 1. basım, Temmuz 1967.

1871 Paris Komünü barikatları (N.N. Şukov, karakalem)

Marx, sosyalizmin kuruluşu programını 1871 Paris Komünü'nün üç aylık deneyimine dayanarak geliştirdi. Yeni toplumun eski devlet aygıtıyla kurulamayacağını, eski aygıtın parçalanması gereğini açıkladı.[10]

Ancak Bilimsel Sosyalizmin kurucuları, kapitalizme geri dönüş sorunsalına girmediler ve dolayısıyla sosyalizmin kuruluşuna ilişkin gelişmiş bir teori bırakmadılar; böyle bir deneyimi yaşamadıkları için bırakamazlardı da.

III. 4. Bilimsel Sosyalizmin Emperyalizm ve Devrimler Çağındaki Kaynakları

19. yüzyılın sonlarına doğru kapitalizm emperyalist karakter kazandı. Bilimsel Sosyalizm, bu yeni dönemin pratiği içinde en büyük atılımını yaptı, milyonlarca emekçinin ve Ezilen Milletlerin devrimci pratiklerine yol gösterdi ve zenginleşti. Bilimsel Sosyalizmin bu dönemdeki kaynaklarını şu maddelerde özetleyebiliriz:

1. Emperyalizmin tahliline ilişkin bilimsel öğretiler, yeni dönemin kamplaşması ve devrim teorisi.

2. Emperyalizm çağındaki kurtuluş savaşları ve vatan savunması pratikleri, özetle millî demokratik devrimler.

3. Başta Sovyetler Birliği ve Çin olmak üzere sosyalizmi kurma tecrübeleri.

Bilimsel Sosyalizm, emperyalizm döneminde yukarıda sayılan pratikler içinde geliştirildi. Bu dönemin özellikle Lenin ve Mao tarafından formülleştirilen teorik gelişmesine baktığımız zaman, bütün sınıfların damgasını taşıyan bilimsel çalışmaların kaynak değerini koruduğunu görürüz. Bilimsel Sosyalizm, doğuşunda olduğu

10 Paris Komünü konusunda bkz. V.İ. Lenin, *Komün Dersleri*, çev. Kenan Somer, Sol Yayınları, İstanbul, Kasım 1992.

gibi daha sonraki gelişme aşamalarında da, insanlığın bilim dağarcığından beslenmeye devam etmiştir.

Bilimsel Sosyalizm, 1871'de Paris Komünü ve Almanya ve İtalya'nın birleşmesi dahil, 1905-1911 arasındaki Rus, Türk, İran ve Çin'deki demokratik devrimler, Rusya'da 1917 Şubat ve Ekim devrimleri, Türkiye'nin kurtuluş savaşı, Çin'in millî demokratik devrimi ve sosyalizme geçişi, Doğu Avrupa'daki Nazi emperyalizmine karşı savaş ve sosyalizm tecrübeleri, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki kurtuluş savaşları, demokratik devrimler ve sosyalizm kurma tecrübeleri zemininden beslenerek gelişti.

Bu zemin, burjuva demokratik devrimler, millî demokratik devrimler ve sosyalizmi kurma zeminiydi. Aynı süreçler, burjuvazinin bilim adamları tarafından da tahlil edildi. Burjuvazinin iktisat, sosyoloji, tarih, hukuk, siyaset bilimi vb. diye ayırdığı genel olarak toplum bilimleri alanındaki bilimsel bulguları, Bilimsel Sosyalizm için de kaynak oldu. Burjuvazi, tarih, iktisat, sosyoloji, hukuk, siyaset bilimi, insan bilimi ve diğer toplum bilimlerini birbirinden ayrıştırdı. Oysa Hobsbawm'ın da belirttiği gibi, "iktisat tarihten koparıldığı zaman dümensiz gemi"nin durumuna düşüyordu; "iktisatçılar da tarih olmazsa nereye sefer ettiklerinden habersiz oluyorlardı."[11] Bilimsel Sosyalizm, Tarihsel Materyalizm başlığı altında toplum bilimleri arasındaki ilişkileri ve bütünlüğü ortaya koymuş oldu.

Bilimsel Sosyalizmin önemli ve ciddi teorisyenlerinin, bilimsel bilgiyi, "burjuva-proleter" diye içeriğine bakmadan değerlendirmek yerine, öncelikle ve esas olarak gerçeğe uygunluk açısından sınadıklarını ve değerlendirdiklerini görüyoruz. Bu bilimsel tutum, dünyanın esas olarak demokratik ve millî devrimler çağında olmasıyla da ilişkilidir. Devrimci pratik içinde olan, yalnız işçi sınıfı de-

11 Eric Hobsbawm, *On History*, Abacus Book, 1998, s.139. Türkçesi için bkz. *Tarih Üzerine*, çev. Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, 1999, s.158 (Agora Kitaplığı, Şubat 2009, s.128). Ayrıca bkz. aktaran: Yener Orkunoğlu, *Marksizm ve Güncellik*, Etik Yayınları, İstanbul, Ekim 2010, s.19.

ğildir; bir bütün olarak halk sınıfları ve Ezilen Dünyanın millî sınıfları da (Ezilen Millet) var. Bu nedenle ortak devrimci pratikler, bilim alanındaki ortaklığı da güçlendirdi.

Aslında 20. yüzyılın Asya, Afrika ve Latin Amerika süreçleri, 19. yüzyıl Avrupa'sında da yaşanmıştı. Gerçi özellikle Batı Avrupa, 19. yüzyılda kapitalizmin gelişmiş aşamalarına ulaşmıştı; ancak feodal kalıntıları da bütünüyle tasfiye etmiş değildi. Almanya ve İtalya'nın birliği, ancak 1871 yılında sağlanmıştı. Doğu Avrupa ve Akdeniz ülkeleri ise, feodal ilişkileri daha geniş ölçülerde barındırıyorlardı ve milletleşme sürecinin çeşitli sorunlarıyla boğuşuyorlardı.

İşte bu koşullarda, Marx ve Engels, 1871 yılında bir yandan Paris Komünü'nü desteklerken, bir yandan da Almanya ve İtalya'nın burjuvazi önderliğinde birleştirilmesinden yana tavır aldılar. Hatta Marx'a Almanya'nın birleşmesinden yana olduğu için, "Bismarck'ın uşağı" diyenler bile çıktı.

Yine Marx, Avrupa'da 19. yüzyıl devrimlerinin başarısızlık nedenlerini incelerken, köylü kitlelerinin kazanılmamış olmasına dikkat çekti. Köylü, Marx için hâlâ önemliydi.[12] Avrupa'da demokratik devrimler ile 1848 emekçi devrimleri ve 1871 Paris Komünü iç içeydi. Bu pratiklerin ortaklığı, burjuvazinin iktisadı ve tarihçiliği ile Bilimsel Sosyalizmin bilimsel çabalarını da birleştiriyordu.

Bilim, kuşkusuz sınıfsaldı ve taraflıydı. Ancak bu, burjuvazinin bilim alanındaki buluşlarını ve birikimini inkâr anlamına gelmiyor. Bilimsel Sosyalizmin ustaları, bilim alanındaki çalışmaları birbirinden ayıran sınıfsal ve ideolojik duvarlar kabul etmediler. Hatta hakikate ulaşma ve teorileştirme konusunda burjuvazinin bilim adamlarına göre daha güçlü bir merak içinde olmaları nedeniyle, bilimsel bilgiye bağnazlıktan uzak bir tutumla yaklaştılar. Örneğin Lenin,

12 Marx'ın köylü meselesine verdiği önem konusunda bkz. ileride IV. 2. bölümde "İşçi Köylü İttifakı", s.108 vd. Ayrıca bkz. Doğu Perinçek, "Sosyalizm Taklidi Yapan Parti", *Aydınlık*, 1 Temmuz 1995.

emperyalizm teorisini, büyük ölçüde John Atkinson Hobson (1858-1940) gibi İngiliz ve Rudolf Hilferding (1877-1941) gibi Avusturyalı burjuva iktisatçılarından yararlanarak geliştirdi. Hobson'un 1902 yılında yayımladığı *Imperialism* kitabı, çağımızın ismini de koymuş oldu. Hobson, kapitalist devletlerin emperyalizm aşamasına girerek demokrasiye de son verdiklerini çok güzel saptadı. 20. yüzyılı ve bugünü açıklayan en temel belirlemedir ve burjuva iktisatçısına aittir.[13] Avusturyalı iktisatçı Hilferding'in eserlerindeki veriler de, Lenin'in çalışmalarına ve *Emperyalizm* kitabına temel oldu.[14]

Mao da, iktisat ve siyaset teorisini inşa ederken, Sun Yat Sen gibi burjuva-demokratik devrim önderlerinden ve Çin'in burjuva-demokratik bilimsel birikiminden geniş ölçüde beslendi. Hatta Çin'in feodal dönemdeki bilim ve edebiyat birikimi de, Bilimsel Sosyalizm için zengin bir kaynak olarak değerlendirilmiştir.

III. 5. Hakikatin Ölçütü

Bilimsel Sosyalizmin kaynakları konusunda yeterli bilgisi olmayan ve feodalizmin dogmatik prangalarından kurtulmamış birçok sosyalist, burjuva bilim mirasına yukarıdan bakar. Örneğin Bilimsel Sosyalizmin kaynağını oluşturan burjuva bilim adamlarının ortaya koyduğu verileri, ona Ricardo'nun, Hegel'in, Guizot'nun, Feuerbach'ın veya Hobson ile Hilferding'in teorileri olarak sunduğunuz zaman "burjuvazinin" diye burun kıvıracaktır. Aynı emek-değer teorisini veya materyalizmi veya sınıf mücadelesi teorisini ve-

13 Bkz. Yalçın Küçük, *Tekeliyet*, c.1, İthaki Yayınları, 1. basım, İstanbul, 2003, s.10.

14 Bkz. V.İ. Lenin, *Emperyalizm/ Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, çev. Cemal Süreya, Sol Yayınları, 4.. basım, Ankara, Nisan 1977, s.20; Rudolf Hilferding, *Das Finanzkapital: Eine Studie über die jüngste Entwicklung des Kapitalismus*, Viyana, 1910 (Türkçesi: Rudolf Hilferding, *Finans Kapital*, c.1, çev. Yılmaz Öner, Belge Yayınları, 1. basım, İstanbul, 1995); Rudolf Hilferding, *Organisierter Kapitalismus*, Kiel, 1927.

ya emperyalizm teorisini Marx, Engels veya Lenin'den okuduğu zaman bir ayet gibi kabul etmektedir.

Oysa hiçbir bilgi, altında Marx'ın, Engels'in, Lenin veya Mao'nun, Einstein'ın veya Atatürk'ün veya Hz. Muhammed'in imzası olduğu için doğru değildir. Herhangi bir bilim adamının, Galilei'nin, Kopernik'in insanlığın bilimsel birikimine katkısı nasıl ele alınırsa, Marx'ın, Lenin'in, Mao'nun, Atatürk'ün katkısı da öyle ele alınır; gerçeklikle sınanır. Bütün doğrular, görece doğrudur ve her doğru eskir, yerini daha doğru olana bırakır.

Atatürk'ün şu sözü yüzlerce yıllık dogmatizm tecrübesini çok güzel özetlemektedir:

> "Türk milleti, (...) adeta bir kelimesinin manasını bilmediği halde Kur'an'ı ezberlemekten beyni sulanmış hafızlara döndüler."[15]

Kendilerini Marksist sayan, ancak insanlığın bilgi birikimine sırtını dönen, yalnızca Marksist eserleri mutlak hakikat gibi ezberleyenlerin de "beyni sulanmış hafızlara döndüğüne" sık sık tanık oluyoruz.

Bu durumdan kurtulmak için tek bir kabul vardır: Hakikatin ölçütü, teori değil fakat hayatın kendisidir. Gerçek, olgularda aranır ve olgularla doğrulanır. Bu açıdan Bilimsel Sosyalistlerin toplumla tartışmalarında ölçü neyse, kendi aralarındaki tartışmalardaki ispat aracı da, teori değil, fakat gerçeklerdir.

Bu nedenle hem Bilimsel Sosyalistler arasındaki tartışmalar hem de toplum içindeki tartışmalar için tek bir zemin oluşturulması gereği vardır: O zemin, hayatla sınanan bilimdir. Bu açıdan "Ha-

15 Prof. Dr. A. Âfetinan, *Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1998, s.365-366; Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-2/ Din ve Allah*, Kaynak Yayınları, geliştirilmiş 6. basım, İstanbul, Kasım 2007, s.72; *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.23, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mart 2008, s.20, 85-86.

yatta en hakiki yol gösterici bilimdir" sözü, bütün insanlık ve her toplum için, hakikatle sınanan bilim ölçütünü koymaktadır. Bu söz, bazılarının söylediği gibi Pozitivizmden kaynaklanmaz; tam tersine Pozitivizme cepheden karşı duruştur. Çünkü Pozitivizm, herhangi bir "yol gösterici" kabul etmez.

Doğrunun biricik ölçütü, hayattır; toplumsal pratiktir.

Bu nedenle Bilimsel Sosyalizm, kendi teorik birikimini hayatın denektaşında ölçer.

Başka pratiklerden çıkarılan bilimsel bilgiler, bu açıdan Bilimsel Sosyalistler için, aynı zamanda bir sınama aracıdır. Bilimsel yöntemlerle elde edilmiş bütün bilgiler, Bilimsel Sosyalizm için pratik değer taşır.

Marx ve Engels, toplumsal pratiği ve kendilerinden önceki toplumsal pratiklerin birikimini (bilim) izleyerek, yanlışlarını düzelttiler ve bilimsel tezlerini geliştirdiler. "Materyalizmin 'doğa bilimi' alanı dahil olmak üzere çığır açan her yeni keşifle birlikte içeriğini değiştirmek zorunda olduğunu" belirttiler.[16]

Engels, *Anti-Dühring*'de "insanlık tarihinin başında" bulunduğumuza dikkat çeker ve şöyle devam eder:

> "Bizim bilgimizi düzeltecek kuşakların, bizim çoğu kez küçümsemeyle bilgisini düzeltmek durumunda bulunduğumuz kuşaklardan çok daha kalabalık olmaları gerektiği için, en değerli sonuç, bizi bugünkü bilgimiz karşısında son derece güvensiz kılmaktan başka bir şey olamaz."[17]

Marx ve Engels'in yeni pratikleri ve yeni bilgilerden sonra yanlışlarını düzeltmeleri konusunda birçok örnek verilebilir. Hâlâ düzeltilmemiş bir saplantıya değinmekle yetinelim. Engels, 1845-1846 yılında yazdıkları *Alman İdeolojisi*'nde toplumların gelişme-

16 Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 3*, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Aralık 1979, s.426.
17 Engels, *Anti-Dühring*, Sol Yayınları, Mart 1975, s.157.

siyle ilgili beş aşamalı kalıbı 40 yıl sonra düzeltirken, "o zaman ekonomi tarihi konusundaki bilgilerinin yetersizliğine" göndermede bulunur.[18]

III. 6. Bilimin Doruğundaki Taht

Bilimsel Sosyalizm, bilimin doruğudur. Bunun iki nedeni vardır:

1. İnsanlığın bilim mirası üzerinde üretilmiştir ve sürekli bu birikimden beslenir.

2. Tarihin en ileri sınıfı olan ve kendisiyle birlikte bütün toplumu kurtaracak olan işçi sınıfının mücadele pratiğinde gelişir. İşçi sınıfının çıkarları toplumun çıkarlarıyla çatışmadığı ve tarihsel süreçle çelişmediği için, bilimin gelişmesiyle uyum halindedir.

Bu iki nedenle Bilimsel Sosyalizm, teorik olarak bilimin doruğudur. Ancak bunu açmak gerekir: Herhangi bir tezi, bu bilimsel sosyalisttir diye gerçeklik tahtına oturtamazsınız. Herhangi bir tezin bilimin doruğunda olmasını belirleyen, Bilimsel Sosyalizmle kurduğunuz öznel bağlantı değil, fakat bilimin gerçekten doruğunda olması, yani toplumsal pratiğin göreli en doğru açıklamasını içermesi, o güne kadarki bilimsel verilere dayanması, bilimsel bir yöntemle üretilmiş olması ve bilime yaptığı katkıdır. Ölçüt, yine toplumsal pratiktir; yine hayattır. Yani Bilimsel Sosyalizm, gerçeklerin keşfine, bilimin gelişmesine yaptığı katkılarla doruktadır ve doruğa tırmanmasına devam eder.

Bilimin doruğunda, Bilimsel Sosyalizm için tanrı tarafından bir saray, bir taht kurulmuş değildir. Bilimsel Sosyalizm adına ileri sürülen tezler, kendiliğinden bilimin doruğuna yerleştirilemez. Bilim-

18 Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 3*, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Aralık 1979, s.409.

sel Sosyalizm, hayatın akışından ve bilimin en geliştirilmiş verilerinden beslenir. Yoksa Bilimsel Sosyalizmi dogmalaştırmış oluruz; Bilimsel Sosyalizmi bir çuval gibi bilimin başına geçirmiş oluruz. Bu tavır, Bilimsel Sosyalizmi hayattan kopartır ve köreltir; öte yandan bilimin gelişmesine katkı yollarını da kapatır.

Bilimsel Sosyalizm bilimin doruğudur. Ancak bu dorukta olmayı, Tanrı tarafından bağışlanmış bir paye olarak görmek, metafiziğin doruğudur. Bilimsel Sosyalizmi demokratik devrimlerin mirasından koparanlar, aslında o metafiziğin doruğuna tırmanmaktadırlar. Çünkü yükselebilecekleri başka bir basamak bırakmıyorlar. Kendi beslenme kaynaklarını yok ediyorlar.

Bilimsel Sosyalizm, kendiliğinden bilimin doruğunda olamaz; ancak bilimle ve toplumsal pratikle kurduğu doğru ilişki sayesinde bilimin doruğundadır. Bilimsel sosyalist, insanlığın bilimsel hazinesinden bağnazlıktan arınmış olarak yararlanacaktır. Ve en önemlisi emekçilerin ve halkın mücadele pratiğinde yer alacaktır.

Bilimsel Sosyalizmin asıl büyük bilgi kaynağı, toplumsal pratiktir. 20. yüzyılda yaşandığı üzere millî demokratik devrimler, sosyalizmi kurma deneyimleri, toplam olarak uluslararası ve ulusal alandaki sınıf mücadelesi pratikleridir. Bu, Bilimsel Sosyalizmin, genel olarak burjuva bilimine üstünlüğüdür.

IV
20. YÜZYILDA
BİLİMSEL SOSYALİZMİN GELİŞMESİ

1. Bilimsel Sosyalizmin Dünyalılaşması
2. Emperyalizm Çağında Lenin'in Devrim Teorisi
3. Vatan Savunması ve Millî Demokratik Devrimler
4. Sosyalizmi Kurma Deneyimleri ve Mao'nun Katkısı
5. Hangi Çağdayız

IV
20. YÜZYILDA BİLİMSEL SOSYALİZMİN GELİŞMESİ

IV. 1. Bilimsel Sosyalizmin Dünyalılaşması

Bilimsel Sosyalizmin İki Dönemi

Marx ve Engels'ten sonra, özellikle 20. yüzyılın devrim pratiklerinde, eşsiz bir deneyim birikti. 20. yüzyıl, insanoğlunun dünyayı değiştirme çabasındaki en yoğun ve en güçlü atılımını içermektedir. Bilimsel Sosyalist partiler, böylesine dev bir pratiğe önderlik ettiler ve o pratikler, Bilimsel Sosyalist teoriye zengin malzeme sağladı.

Bilimsel Sosyalist pratiğin ve teorinin gelişmesini iki döneme ayırabiliriz.

Birinci dönem, rekabet çağındaki kapitalizm dönemidir. Toplumsal pratik açısından 1848 devrimleriyle, Komünist Partisi Manifestosu'yla başlar ve 1871 Paris Komünü sonrasına kadar uzanır.

İkinci dönem, 19. yüzyıl sonlarında kapitalizmin emperyalizme dönüşmesiyle başlar. Bu dönemin ilk toplumsal pratikleri 1905 Rus, 1908 Türk, 1907-1909 İran, 1910 Meksika ve 1911 Çin demokratik devrimleridir. Arkasından Rusya'da 1917 Şubat ve Ekim devrimleri, 1920 Türk Devrimi gelir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeni bir devrim dalgası yaşanır. Doğu Avrupa devrimleri ve 1949 Çin Devriminden 1975'te Vietnam, Kamboçya ve Laos'un kurtuluşuna kadar uzanan bu dönem, dünya tarihinin en yoğun devrimler çağıdır. Devrimin 1975'ten sonraki geri çekilişi, Sovyetler Birliği'ndeki kapita-

lizme geri dönüş sürecinin tamamlandığı 1990 yılından geçerek bugünlere uzanır. Ancak Çin'in yükselişi, bu geri çekilme döneminde, sosyalizmin insanlığa önderlik yeteneğini yansıtır.

Kısaca 19. yüzyıl sosyalizmi ve 20. yüzyıl sosyalizmi diye ifade edebileceğimiz bu dönemleştirme, dünyamızın ekonomik-politik süreçlerindeki köklü değişikliklerle çakışır, daha doğrusu bu köklü değişimlerden kaynaklanır.

19. Yüzyılın Avrupa Merkezli Sosyalizmi

Bilimsel Sosyalizmin ilk dönemine 19. yüzyıl gerçeği damgasını vurmuştu. O zaman dünyanın tarih yapan haritası, Avrupa'dan ibaretti. Kuzey Amerika da, kapitalist uygarlığın bir parçasıydı. Asya, Afrika ve Latin Amerika, insanlığın ortak gelişme yatağına henüz girmemişlerdi ve dünyanın geleceği üzerinde söz sahibi değillerdi. Bu koşullarda 19. yüzyılda devrim odağı gelişmiş kapitalist ülkelerdi; başka deyişle Avrupa'ydı.

Marx ve Engels, Avrupa devrimleri çağının ustalarıydı. İşçi sınıfı, kendinden önce devrim yapan sınıflardan farklı olarak, kendisini kurtarmak için bütün toplumu kurtarmak zorundaydı. Feodal toplumu devrimle yıkan burjuvazi, yeni bir azınlık diktası kurmuştu. Gerçi, krallığa ve feodal beylere karşı toplumun emekçi sınıflarını arkasına takmıştı ama getirdiği sistem, burjuva özel mülkiyet sistemiydi. İşçi sınıfının burjuvaziden farkı, mülksüz bir sınıf olduğu için, ücretle çalıştığı için, paylaşmaya mecbur olduğu için kendisiyle birlikte bütün toplumu da kurtarmak zorundaydı. Bunun koşulları da Avrupa'daydı. Üretimin toplumsallığı ile mülkiyetin özelliği arasındaki çelişmenin kıtası o tarihte Avrupa'ydı. Toplu olarak büyük işletmelerde üretim yapan işçi sınıfı, özgürleşmek ve üretici güçleri geliştirmek için mülkiyeti de toplumsallaştıracaktı.

Bilimsel Sosyalizmin kurucuları, bir kıta devrimi öngörmüşlerdi. Devrim, en azından kıtanın en gelişmiş kapitalist ülkelerini kapsayacaktı. İktidarı alan proletarya, burjuvazinin devlet cihazını par-

çalamalı, devirdiği fakat henüz bütün toplumsal ve ekonomik temelleriyle tasfiye edemediği burjuva sınıfı üzerinde sınıf diktatörlüğü uygulamalıydı.

Bilimsel Sosyalizmin kurucuları, ortaya koydukları bu devrim teorisini 18. yüzyıl sonundaki Amerikan ve Fransız Büyük İhtilalinin tecrübelerinden, 1848 devrimleri ve 1871 Paris Komünü pratiklerinden çıkardılar. 18. ve 19. yüzyılın sınıf mücadelesi ve devrimleri, hem Marx ve Engels'in teorisine malzeme oldu, hem de teoriyi doğruladı. 19. yüzyıl Avrupa'sının sanayi kentleri, büyük işçi hareketlerine sahne oldu. 1848 devrimleri bütün Avrupa'yı sarstı. İşçi sınıfı 1871 yılında Paris'te ayaklanarak ilk kez iktidarı ele geçirdi. Paris Komünü, yayılamadığı ve burjuvazinin devlet aygıtını parçalayamadığı için, ancak 70 gün yaşayabildi. Devrilmiş olan burjuvazi, yeniden toparlandı ve Alman burjuvazisiyle de işbirliği yaparak Paris Komünü'nü yıktı.

Bilimsel Sosyalizm, 19. yüzyılın devrim coğrafyası olan Avrupa'da, Avrupa merkezli bir teori olarak doğdu. Teori, kapitalizmi açıklıyor ve kapitalizmin gelişmesinin devrimle sonuçlanacağını öngörüyordu.

Dünyanın kapitalist gelişmenin dışında veya kenarında kalan geniş alanları o zaman, Bilimsel Sosyalist teorinin henüz ilgi odağında değildi.

Marx, Avrupa merkezli devrim teorisiyle, geleceğin toplumunun üretici güçlerin en geliştiği yerden filizleneceğini öngörmüştü. Sosyalist toplum, öncelikle kapitalizmin en geliştiği coğrafyada doğacaktı.

Gerçi Marx, toplumların eşit olmayan gelişmesini saptamıştı. Ancak insanlık tarihinde geleceğin toplumunun sistemin merkezinden değil çevresinden boy verdiğini görememişti.

İlk sınıflı toplum Mezopotamya'da gelişti. Meta ekonomisinin daha sonraki en gelişmiş alanlarına bakıyorsunuz, köleci uygarlıklar Mezopotamya'da değil, çevrede olan Atina ve Roma'da doğdu.

Feodalizm çağında bakıyorsunuz, Çin ve İslam uygarlığı öne geçiyor. Batı Avrupa, feodal çağın ileri değil, geri bölgesidir. Ancak bu kıta, kapitalizme Çin ve Ortadoğu gibi gelişmiş feodal toplumlardan önce geçmiştir.

Bütün bu olgulara baktığınız zaman, en ileri durumda olan ülkelerde, sistemin bir anlamda kabuk bağladığı, aşırı bir oturmuşluk içine girdiği ve tutuculaştığı görülür. Eskiyen sistemin kabuğu, sistemin en geliştiği coğrafyalarda değil, fakat sistemin çevresinden kırılıyor. Sistemin en ilerisi, en yaşlısı oluyor ve geleceğin toplumu çevredeki genç toplumdan filizleniyor. Marx ve Engels'in hiç olmazsa, kapitalizme kadarki tarihe bakarak, bu çok önemli tarihsel gerçeği görememiş olmalarına basiretin bağlanması mı demeli, ne demeli. Bunun nedeni, Avrupa'nın devrim odağı olduğu bir çağda, tarihe de Avrupa'dan bakıyor olmalarıdır. Kapitalizmin en geliştiği coğrafyadan aşılacağı teorisi, tarihin de yanlış okunmasını getirmiştir. Oysa tarihin doğru okunması, Avrupa merkezli devrim teorisine ilişkin kuşkular yaratmalıydı. Bunu da Marx ve Engels'in izleyicileri başardı.

En gerinin öne geçmesi, en ilerinin arkada kalması, diyalektik bir olay. Hatta denebilir ki dünyanın eski uygarlıktan yenisine geçişinin yasası budur. Toplum biliminde yasa sözcüğüne hiç ısınamadığım halde, burada kullanabiliyorum.

20. yüzyılın başında bütün dünya, Avrupa'nın ileri, Asya'nın geri olduğunu düşünürken, Lenin, "Gerici Avrupa, İlerici Asya"[1] dedi. Avrupa, milletçe sömürenlerin kıtası olmuştu ve gericiliğin merkeziydi. Asya, milletçe isyanların kıtasıydı ve devrim odağıydı.

19. Yüzyıl Sonlarında Gözler Doğuya Dönüyor

Bilimsel Sosyalizmin dünyalılaşma süreci, Marx ve Engels'in hayatlarının son zamanlarında başladı.

1 Lenin, "Gerici Avrupa İlerici Asya", *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, çev. Tektaş Ağaoğlu, Ant Yayınları, İstanbul, 1970, s.96-98.

Aslında Bilimsel Sosyalizmin kurucuları da 19. yüzyılın sonlarına doğru 20. yüzyılın işaretlerini görmeye başladılar ve *Manifesto*'nun 1882 yılındaki Rusça ikinci basımına yazdılar:

> "Gelelim Rusya'ya. 1848-1849 Devrimi sırasında (...) Çar Avrupa gericiliğinin başı ilan edilmişti. Oysa bugün Çar, Gatçina'da devrimin savaş tutsağıdır. Rusya ise, Avrupa'da devrimci eylemin öncüsüdür. (...) Rus devrimi, Batıdaki bir proletarya devriminin işareti olur ve böylece bu iki devrim birbirini tamamlarsa, günümüz Rusya'sındaki ortak toprak mülkiyeti, komünist bir gelişmenin başlangıç noktası olabilir."[2]

Bu satırlardan bir yıl sonra artık Marx yaşamıyordu. Marx ve Engels'in son zamanlarında Rusya ve Çin'i incelemeye yönelmeleri ve Türkiye'nin direnişini "Türk yanlısı" düzeyinde sıcak duygularla izlemeleri, 20. yüzyılın eşiğindeki gerçeklerin habercisidir.

Buradan da görülüyor ki, Avrupa merkezli Marksizm, Avrupa'nın gerçekten uygarlığın merkezi olduğu çağa aittir. O çağ eskirken, Marx ve Engels'in gözleri de Doğuya çevrilmiştir. Bilimsel Sosyalizmin kurucuları, hayatı izleyerek, bireysel hayatlarının sonlarında gelen çağın Asya merkezli devrimini dumanların içinde gördüler.

Gerçi Marx ve Engels, yukarıdaki alıntıda Rusya'nın köy cemaatindeki ortak toprak mülkiyetinin kolektif mülkiyet için bir zemin olabileceğini düşünmüşler, ancak burada önemli olan "devrimci eylemin öncüsü"nün artık gelişmiş kapitalist ülkelerde değil, Doğuda olduğunu görmesi ve dikkatini oraya yöneltmesidir.

20. Yüzyılda Bilimsel Sosyalizmin Asyalı Ekseni

Marx ve Engels'in tezleri, 19. yüzyıl Avrupa'sında, kitlesel işçi hareketleriyle ve Paris Komünü'yle doğrulandı. Gerçekten de, dev-

2 Karl Marx-Friedrich Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, çev. Işık Soner, s.18-19.

rim ayaklanmaları dünyanın en gelişmiş kapitalist ülkelerinde oldu. Fakat daha sonra, 19. yüzyıl sonlarında kapitalizm, emperyalist karakter kazandı; dünyanın geniş alanlarına sermaye ihraç etti ve o uyuyan dünyayı kapitalist çelişmelerin içine çekti. Emperyalist burjuvazi oralarda elde ettiği sömürüyle kendi emekçilerine belli paylar verdi ve ülkesindeki sınıf çelişmelerini belli ölçülerde yumuşatabildi. Marx ve Engels, bu olayı görmeden dünyamızdan ayrıldılar. Marx 1883 yılında öldüğü zaman kapitalizm, emperyalizm aşamasına henüz girmeye başlamıştı.

20. yüzyılın en büyük gerçeği, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki muazzam insan gücünün dünya siyaset sahnesine çıkması, bir anlamda dünya tarihine bütün ağırlığıyla girmesidir. Ezilen Dünyayı, insanlığın ortak gelişme yatağına emperyalizm çekti. Kapitalizmin bütün dünyaya yayılması, kapitalizm karşıtlığının da Avrupa dışına taşması sonucunu verdi. Bu kapitalizm karşıtlığı, çevre halkların merkezlere muhalefeti idi, yani emperyalizm karşıtlığıydı. Kapitalizm, Avrupa'daki ölümcül krizine genişleyerek çare bulabildi. Fakat bu "çare", krizin tüm dünyaya yayılmasından başka bir sonuç vermedi.

20. yüzyılda devrim odağıyla birlikte Bilimsel Sosyalizmin teorik ve pratik gelişme ekseni de Avrupa'dan Asya'ya kaymıştır.

Bilimsel Sosyalizm, 20. yüzyılda Avrupa merkezli olarak yaşayamazdı. Çünkü artık Avrupa, dünya devrim odağı olmaktan çıkmıştı. Avrupa'da devrim, uzun bir süre için sönmüştü. Avrupa'da sınıf çelişmeleri yumuşatıldı ve işçi sınıfı devrimciliği zayıfladı. Bilimsel Sosyalizm de bu olayla bağlantılı olarak ikiye bölündü. Devrimci kanat, devrimin Doğuya kaydığını saptadı ve Lenin ile Mao'nun geliştirdiği yola girdi. Revizyonist kanat ise, 19. yüzyılın Avrupa merkezli sosyalizmine battı; hayatla bağlarını kopardı; karşıdevrimci bir akıma dönüştü. Mao Zedung'un dediği gibi, "Revizyonizm burjuvazi demektir" Bütün örnekler, bu saptamayı doğrulamıştır.

Avrupa, Amerika ve Japonya emperyalistleri, Avrupa merkezli sosyalizmi desteklediler. Emperyalist medyanın ekranları, sayfaları, yayınları, üniversiteleri ve akademik kurumları hep bunlara açıldı; kürsüler bunlara tahsis edildi. Emperyalist burjuvazi ve işbirlikçileri için, en iyi "Marksizm", mezardaki "Marksizm"dir.

"Gerici Avrupa, İlerici Asya"

Marx ve Engels, Avrupa'da 1848 Devriminin ortasında *Manifesto*'ya şöyle yazmışlardı:

> "Burjuvazi, bütün üretim araçlarının hızla gelişmesi ve son derece kolaylaşmış iletişimle, bütün ulusları, hatta en barbarlarını bile uygarlığın içine çekiyor. (...) Bütün ulusları, eğer yok olup gitmek istemiyorlarsa, burjuva üretim biçimini benimsemeye zorluyor; bütün ulusları kendisinin uygarlık dediği şeyi kabullenmek, yani burjuvalaşmak zorunda bırakıyor."[3]

20. yüzyılda bu tahlil artık geçersizdi. Uygarlığın merkezi, artık Avrupa ve Kuzey Amerika değildi. Uygarlaşmanın önderliği Asya'ya kaymıştır. Bu koşullarda Lenin, haklı olarak, 70 yıl sonra *Manifesto*'da yazılanın tam tersini vurguladı:

"Gerici Avrupa, ilerici Asya!"[4]

Yalnız Lenin değil, Ezilen Dünyanın önderleri ve düşünürleri de artık Avrupa'nın gericiliğin merkezi haline geldiğini saptadılar.

Mehmet Akif Ersoy bu büyük gerçeği şiirleştirdi:

"Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar."

Bu dize, Ezilen Milletlerin ilk kurtuluş savaşının kan ve ateşi içinde ortaya çıktı.

3 Mark ve Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, çev. Işık Soner, s.51.
4 Lenin, "Gerici Avrupa İlerici Asya", *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, çev. Tektaş Ağaoğlu, Ant Yayınları, İstanbul, 1970, s.96-98.

Vladimir İlyiç Ulyanov Lenin

Mustafa Kemal Atatürk de, bugünkü sahte Atatürkçüler gibi Avrupa "muhibbi" ve Batı hayranı değildi; emperyalist-kapitalist Batı medeniyetinin "mahv ve nabut olacağını" son nefesine kadar vurguladı.

IV. 2. Emperyalizm Çağında Lenin'in Devrim Teorisi

Leninizm ve Lenin'in Katkıları

Leninizm nedir sorusu, Ekim Devrimi sonrasında yoğun olarak tartışılmıştır. Stalin Leninizmin "proletarya diktatörlüğü teorisi" olduğunu savunmuş ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi, bu görüşü kabul etmiştir.[5]

5 Stalin, *Leninizmin Sorunları*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1992, s.10; J.V. Stalin, *Eserler*, c.6, çev. İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1. basım, Nisan 1991, s.78 ve c.8, s.23.

Oysa proletarya diktatörlüğü teorisini Marx ve Engels daha 19. yüzyılda ortaya koymuşlardı. Eğer Leninizm "proletarya diktatörlüğü teorisi" ise, Lenin'in Bilimsel Sosyalizme katkısından söz edilemez. Çünkü Lenin'in kendisi, Marksizmi "proletarya diktatörlüğü" olarak tanımlamıştı:

> "Yalnızca sınıf mücadelesini kabul edenler, henüz Marksist değildirler; denebilir ki bunlar hâlâ burjuva düşüncesinin ve burjuva siyasetinin sınırlarını aşamamışlardır. Marksizmi sınıf mücadelesi öğretisiyle sınırlamak demek, Marksizmi budamak, çarpıtmak ve burjuvazi tarafından kabul edilebilir bir şeye indirgemek demektir. Ancak sınıf mücadelesini kabul etmeyi proletarya diktatörlüğünü kabul etmeye vardıran bir kimse Marksisttir. Marksist ile sıradan küçük (aynı zamanda büyük) burjuva arasındaki en derin ayrımı oluşturan şey de budur."[6]

Lenin'in katkısı, **emperyalizm tahlili ve emperyalizm çağındaki devrim teorisidir**. Bu olguyu, arkamızda kalan yüzyıla bakıp bugün daha iyi görebiliyoruz.

Hayat, Lenin'in teorisini ve Komünist Enternasyonal'in kararlarını doğruladı. Devrimin merkezi Doğuya, Asya'ya kaymıştı. Bu koşullarda Bilimsel Sosyalizmi, Doğu devrimleri zemininde, Lenin ve Mao Zedung geliştirdiler. Denebilir ki, Bilimsel Sosyalizm bu kez Asya'da yeniden filizlendi ve Asya ekseninde gelişti.

Lenin'in Bilimsel Sosyalizme katkıları iyi tahlil edilmelidir. Hepsi de Asyalılık temelindedir ve esas olarak demokratik devrimler zeminindedir. Çünkü Asya devrimi, o zaman ancak millî ve demokratik olabilirdi.

Lenin'in katkıları dört başlık altında toplanabilir:

6 V.İ. Lenin, *Devlet ve Devrim*, çev. M. Halim Spatar-Celal Üster, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Aralık 1978, s.47.

Bir: Ezen Millet-Ezilen Millet Kamplaşması

Marx ve Engels, emperyalizm dönemini görmediler. Ancak öyle bir teori bırakmışlardı ki, onları izleyenler, kapitalizmin yeni aşamasını tahlil ettiler. Daha önemlisi Bilimsel Sosyalizmin kılavuzluğunda devrim yaptılar.

19. yüzyılda Batı Avrupa ülkeleri, burjuvazi ve proletarya olarak iki karşıt sınıfa bölünmüştü. Marx zamanındaki Avrupa merkezli saflaşma buydu.

20. yüzyılda ise, emperyalizm çağıyla birlikte durum değişmişti. Lenin, 1910'lu yıllardan başlayarak, dünyanın iki kampa ayrıldığını saptadı.[7] Bir yanda küçük azınlığı oluşturan Ezen Milletler vardı; öbür yanda Çin, Türkiye ve İran başta olmak üzere Ezilen Milletler. Sınıf mücadelesinin ağırlığı, bu kamplaşma ekseninde uluslararası alana kaymıştı.

Lenin, 19. yüzyılın devrim ve sosyalizm stratejisini esastan değiştiren bu gelişmeyi, dünya tahlilinin temeline oturttu. Komünist Enternasyonal'in, 1920 yılı Temmuz ayında toplanan 2. Kongresi, Lenin'in önerisiyle dünyanın Ezen Milletler ve Ezilen Milletler olarak ikiye ayrıldığını karar haline getirdi ve devrim stratejisini bu tahlile dayandırdı.[8]

7 Lenin, "Avrupa Birleşik Devletleri Şiarı Üzerine", 23 Ağustos 1915, *Toplu Eserler*, c.21; "Sosyalist Devrim ve Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (Tezler)", Ocak-Şubat 1916, *Toplu Eserler*, c.22; *Emperyalizm/ Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, Ocak-Haziran 1916; "Junius'un Broşürü Üzerine", Temmuz 1916; "Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine. Milletler ve Sömürgeler Sorunu Komisyonunun, Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresine Raporu", 26 Temmuz 1920, *Toplu Eserler*, c.31, s.340.

8 Komünist Enternasyonal kararı için bkz. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, Aydınlık Yayınları, Eylül 1975, s.310; Lenin, "Milletlerarası Durum ve Komünist Enternasyonal'in Temel Görevleri", *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, çev. Tektaş Ağaoğlu, 3. basım, Yöntem Yayınları, İstanbul, 1976, s.348-355. Ayrıca bkz. Stalin, *Trotskizm mi Leninizm mi*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. geliştirilmiş basım, Ankara, Temmuz 1976, s.42 vd. Bu konuda geniş bilgi ve tahlil için bkz. Doğu Perinçek, *Stalin'den Gorbaçov'a*, s.42 vd.

İki: Emperyalizmin Zayıf Halkasında Devrim Teorisi

Emperyalizm çağının devrim teorisini Lenin üretti. Artık 19. yüzyılın devrimleri arkada kalmıştı. Devrim, bir ülkenin içinde işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki mücadelenin ürünü olmayacaktı. Emperyalist karakter kazanan gelişmiş kapitalist ülkeler, sermaye ihracı yoluyla Ezilen Dünyadan elde ettikleri sömürünün bir kesimiyle kendi emekçilerine pay vermiş ve kendi ülkelerindeki sınıfsal çelişmeleri yumuşatmışlardı. Bu nedenle devrimin merkezi, çelişmelerin keskinleştiği Ezilen Dünya ülkelerine kaymıştı. 20. yüzyılda devrim, emperyalist sömürü zincirinin bir ülkede kırılmasıydı. Başka deyişle devrim, bir ülkede emperyalizme karşı mücadelenin ürünü olacaktı. Komünist Enternasyonal, Lenin'in devrim teorisini kabul etti.[9]

Lenin'in bu katkısı, görüldüğü gibi yine Asyalı temeldedir. Devrim, Marx ve Engels'in 19. yüzyıl Avrupa'sı koşullarında öngördüğü gibi, gelişmiş bir kapitalist ülkede değil, kapitalizmin en geri olduğu, emperyalist-yarı feodal bir imparatorlukta gerçekleşmişti. 1917 Şubat Devriminden sonra Ekim'de "proleter devrimi" olmuştu. Ancak gerçekte, demokratik devrim devam ediyordu. Nitekim Sovyet Devrimi, 1929 yılına kadar köylük alanlarda kolektifleştirmeye girmedi. Hatta Lenin, 1921 Yeni Ekonomi Politikasıyla (NEP) burjuvaziye de bir süre alan açmıştı. 1929 yılındaki kolektifleştirme atılımı ise, devrimin önderleri Stalin ve arkadaşları tarafından olağan sayılmadı. Henüz kolektifleşme için zaman erkendi. Ancak dünya savaşının yaklaşması ve zengin köylülerin şehirleri aç bırakması üzerine kolektifleştirme zorunlu ve olağanüstü bir uygulama olarak başlatıldı. Köylerde toprak üzerindeki özel mülkiyeti tasfiye eden bu uygulama zorunluydu, ama aynı zamanda tarım üretiminde sorunlar yaratmıştı. Bu nedenle

9 Aynı yerde.

erken kolektifleştirmenin kapitalizme geri dönüşün zeminini yarattığı da öne sürülmüştür.

Üç: İşçi-Köylü İttifakı

Lenin, gerek demokratik devrim, gerekse "proleter devrimi" aşamasında, işçi köylü ittifakını eksen aldı. Leninizmi, köylülüğe verdiği önemle tanımlayanlar olmuştur. Gerçeklik payı hayatla doğrulandı. 20. yüzyıl devrimleri, aynı zamanda köylünün geniş katılımıyla gerçekleşti.

Aslında Lenin'den önce Marx ve Engels, özellikle son dönemlerinde Avrupa devrimlerinden dersler çıkararak, işçi sınıfının "devrimci köylü hareketiyle birleşmesi gereğini" sürekli vurguladılar.[10] Marx, Almanya'da proletaryanın "bütün dikkatini köylülüğün demokratik enerjisini geliştirmeye yöneltmesi" üzerinde duruyordu.[11] 1856 yılında Engels'e yazdığı mektupta, "Almanya'da her şey, proleter devriminin köylü savaşının bir çeşit ikinci baskısıyla desteklenmesi olanağına bağlıdır" diyordu.[12] Engels, hem de 1890'larda devrimin köylülüğü kazanmaya bağlı olduğunu vurgulayarak belirtiyordu:

"İktidarı ele geçirebilmek için parti, şehirden köye gitmeli, köyde güç haline gelmelidir."[13]

10 *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, Aydınlık Yayınları, Eylül 1975, s.99.

11 Lenin'in ünlü "Karl Marx" yazısı, *Werke*, c.18.

12 "Marx'tan Engels'e", Marx ve Engels, *Ausgewählte Werke*, c.2; Krupskaya, "yaptığımız yürüyüşlerde ve söyleşilerde Lenin, Marx'ın bu mektubundan söz ederdi" diyor (*Lenin'den Anılar*, c.3, çev. Mehmet Şimşek, Bibliotek Yayınları, 3. basım, Mayıs 1990, s.136). *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi* de, köylülüğün önemini anlatırken Marx'ın bu ünlü mektubuna gönderme yapıyor (s.199).

13 Engels, *Bauernfrage in Frankreich und Deutschland*, Marx-Engels, *Ausgewählte Schriften*, c.2, Dietz Verlag, Berlin, 1953, s.39.

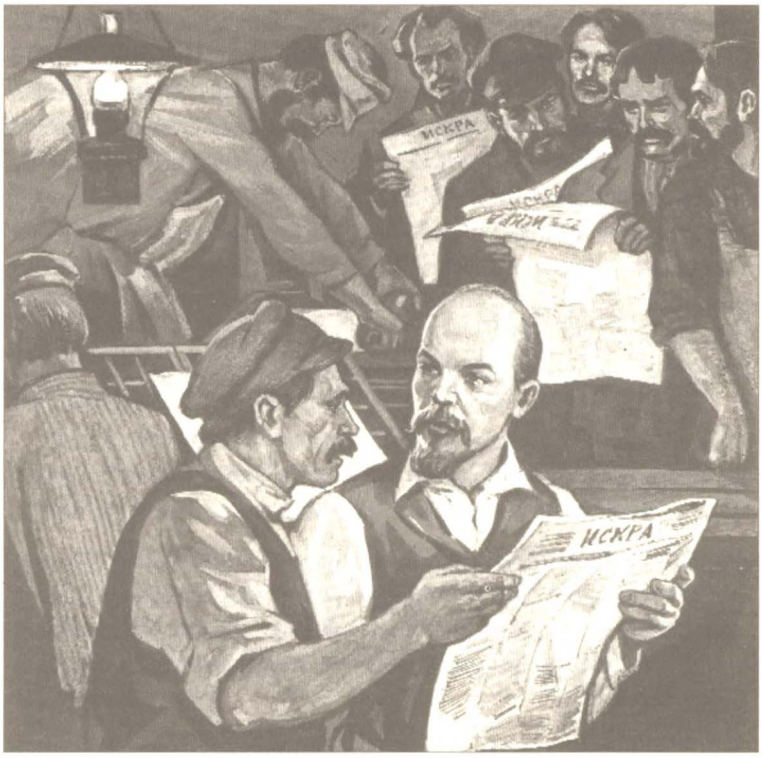

Lenin, *İskra* gazetesi ve işçiler

Bilimsel Sosyalizmin ustaları, 19. yüzyılda Avrupa'daki iki büyük devrim dalgasının yenilgisini açıklarken, işçi sınıfının köylülüğü yanına çekemediğine işaret ettiler. 1848 ve 1871 devrimleri başarısızlığa uğramıştı, çünkü devrim köylü içinde yankı bulmamıştı.[14] Lenin, bu değerlendirmeyi, "Avrupa'daki bütün devrimler" için geçerli görür. Bu devrimler, "kırsal bölgelerin düşmanlarına üstün

14 Stalin, *Werke*, V, s.299-300 ve *Trotskizm mi Leninizm mi*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. geliştirilmiş basım, Ankara, Temmuz 1976, s.43.

gelmeyi beceremedikleri", başka deyişle kırsal alanda devrimci bir müttefik yaratamadıkları için yenilmişlerdi.[15]

Lenin, 1848 ve 1871 Avrupa devrimlerinin derslerini, Asyalı Rusya'da çok daha belirgin pratiklerde yaşadı. 1905 Rus devrimi de, tıpkı 1848 ve 1871 devrimleri gibi köylü ile ittifak kuramadığı için başarısız kalmıştı.[16]

Lenin, Avrupa deneyimine dayanarak köylünün devrimci gizilgücüne ısrarla dikkat çekti. 1905 Devrimi koşullarında şöyle diyordu:

> "Köylünün, Rus hayatında yeni bir düzenin bilinçli yaratıcısı olarak gözüktüğü an gelmiştir. Ve büyük Rus Devriminin seyri ve sonucu büyük ölçüde köylülüğün bilinç düzeyine bağlıdır."[17]

Lenin, 1917 Şubat Devriminden sonra Ekim Devrimine giden süreçte "esas meseleyi" şöyle özetliyordu:

> "İki devrim süresince, Rusya'nın bütün siyasi tarihi boyunca aynı esas meselenin kendisini ortaya koyduğu görülür: İşçi sınıfı mı köylüleri sosyalizme doğru ileri götürecektir, yoksa liberal burjuvazi mi onları kapitalizmle uzlaşmaya doğru geriletecektir."[18]

Stalin de, Lenin gibi, Ekim Devriminin başarısını köylülüğün kazanılmasına bağlıyordu:

> "Ekim Devrimi başarıya ulaştı, çünkü Lenin'in partisi, köylü yedekleri burjuvazinin elinden alabildi."[19]

15 Lenin, *Werke*, c.28, s.153'ten aktaran Krupskaya, *Lenin'den Anılar*, c.3, s.134.
16 Stalin, "Ekim Devrimi ve Orta Katmanlar Sorunu", *Werke*, V, s.299-300; Türkçesi: *Eserler*, c.5, İnter Yayınları, s.279-280.
17 Lenin, "Proletarya ve Köylülük", 12 Kasım 1905, *Werke*, c.10, s.22 vd.
18 Lenin, "Köylüler ve İşçiler", *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, Ankara, s.131.
19 Stalin, *Trotskisizm mi Leninizm mi*, s.43.

Revizyonizm, proleter devriminin bu "esas meselesini", ne 19. yüzyılda ne de 20. yüzyılda anlayabilmiştir. Köylülüğün devrimci gizilgücünü görmek ya da reddetmek, Bilimsel Sosyalistler ile revizyonistleri ayıran temel ölçütlerden biri olmuştur. Stalin'in belirttiği gibi, proletarya diktatörlüğünü kabul etmeyen, devrimden korkan, proletaryayı iktidara yöneltmeyi düşünmeyen partiler, devrimde proletaryanın müttefikleri sorununa kayıtsız kalırlar ve köylü sorununa ilgi duymazlar. Hatta Stalin'in belirttiği gibi "İkinci Enternasyonal kahramanlarının köylü sorununa karşı alaycı bir tavır almaları, kendi aralarında Marksizmin bir belirtisi olarak kabul edilmiştir." Stalin, haklı olarak köylü sorununa ilgisizliği "Marksizme ihanetin belirtisi" olarak görür.[20]

Köylüyü beğenmeyenlerin dünyadaki soykütükleri, işte bu İkinci Enternasyonal Revizyonizmine kadar uzanır. Daha sonraki ataları, Menşeviklerdir. Lenin, 1903 yılında onları şöyle eleştirir:

> "Oportünistler, aynı zamanda, parti programına köylü meselesiyle ilgili isteklerin konulmasına da karşı çıkıyordu. Bu kişiler devrim istemedikleri için, işçi sınıfının müttefikinden –köylülük– kaçınıyor, köylülüğe karşı düşmanca bir tutum takınıyordu."[21]

Lenin'in saptadığı gibi Troçki, Menşeviklerin köylülüğün rolünü inkâr eden teorilerini benimsemişti.[22] Lenin, Troçki'nin böylece liberal politikalara destek verdiğini saptadı.[23] Troçki, devrime beş kala Bolşevik Partisi'ne katıldıktan sonra, bütün sosyalizmi kurma

20 Stalin, *Leninizmin İlkeleri*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. basım, s.55-56.

21 Lenin, 1903 yılındaki RSDİP 2. Kongresi'nde Menşevizme karşı mücadeleyi özetlerken belirtiyor. Bkz. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, 61.

22 Lenin, *Werke*, Rusça basım, c.21, s.381-382'den aktaran: Stalin, "Çin'de Devrim ve Komintern'in Görevleri", *Milli Demokratik Devrim*, çev. Şule Perinçek, Kaynak Yayınları, genişletilmiş 2. basım, Mayıs 1992, s.87 vd.

23 Lenin, "Devrimin İki Çizgisi", *Eserler*, Rusça basım, c.18, s.318'den aktaran: Stalin, *Trotskisizm mi Leninizm mi*, s.43.

pratiği boyunca "sanayiyi köylüleri sömürerek kurma" politikasını savunarak, işçi-köylü ittifakını parçalamaya yönelik çizgisini sürdürmüştür.[24]

Lenin, Komintern'in İkinci Kongresi'ne 19 Temmuz 1920 günü sunduğu raporda, dünya ölçeğinde işçi-köylü ittifakını stratejisinin temeline oturttu. "Kapitalist ileri ülkelerin devrimci proleterleri ile proletaryanın hiç olmadığı ya da çok az olduğu ülkelerin devrimci yığınları arasındaki birliği pekiştirmek" başlıca görevdi. Emperyalizmin yıkılması, işçilerin devrimci atılımının "bugüne dek tarihin dışında kalmış, sadece tarihin malzemesi yerine konmuş yüz milyonlarca insanın devrimci atılımıyla birleşmesine" bağlıydı.[25]

Bu devrimci stratejiyi, Çin pratiğinde yaratıcı olarak uygulayan Mao Zedung oldu. Troçkistler ve her türden revizyonist, köylülüğe burun kıvırırken, Mao, proletaryanın öncü partisiyle köylülüğün başına geçerek, dünyanın geleceğini etkileyen büyük bir devrimi başardı.

Ekim Devriminden sonraki devrimlere bakarsak, çağımızda köylülüğün devrimci rolünü daha kesin çizgilerle görürüz. Çin, Kore, Küba, Vietnam, Laos, Kamboçya devrimlerinde köylülük proletarya önderliğinde büyük bir devrimci kuvvet olarak tarih sahnesine çıkmıştır.

Proletarya devriminin insan malzemesini ısmarlayamazsınız, her öncü kendi ülkesinde bulduğu emekçi sınıfların gücüyle devrim yapar.

Dünya devriminin stratejisini ifade eden "Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen milletler birleşin" sloganının özü, işçi-köylü ittifakıdır. Bu ittifak, hem tek tek her ülkede devrimin olmazsa olmaz ko-

24 *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*, Aydınlık Yayınları, Eylül 1975, s.310 ve ayrıca bkz. Stalin, *Trotskisizm mi Leninizm mi*, s.42 vd. Bu konuda geniş bilgi ve tahlil için bkz. Doğu Perinçek, *Stalin'den Gorbaçov'a*, s.42 vd.

25 Lenin, "Milletlerarası Durum ve Komünist Enternasyonal'in Temel Görevleri" *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, çev. Tektaş Ağaoğlu, 3. basım, Yöntem Yayınları, İstanbul, 1976, s.352-353.

şuludur, hem de dünya ölçeğinde emperyalizmi alt etmenin olmazsa olmaz koşuludur. İşte Çekiç-Orak'ın hikâyesi budur. Bu amblemin Bilimsel Sosyalizmin 1848 devrimlerinden bugünlere uzanan 150 yıllık pratiğine dayanan bir içeriği bulunuyor.

Çağımızda işçi-köylü ittifakı, devrimin temel gücünü verir. Bu ittifak, sosyalizmin kuruluş döneminde de devam eder. Ta ki, işçi ile köylü, şehir ile köy arasındaki fark kaldırılana kadar.

Dört: Tek Ülkede Sosyalizmi Kurma Olanağı

Lenin, emperyalizm çağında, tek ülkede sosyalizmi kurmanın mümkün olduğunu teorileştirdi. Marx ve Engels'in 19. yüzyılda Avrupa devrimi için öngördükleri uluslararası devrim artık geçerli değildi. Emperyalizm çağında, devrim emperyalizmin "zayıf halkasında" gerçekleşiyordu ve emperyalistler arası çelişmelerin elverdiği koşullarda, sosyalizmin tek ülkede inşası mümkündü. 19. yüzyıldan farklı olarak devrimin coğrafyası artık kıta değil fakat vatandı. Devrim, vatanda iktidar olmaktı ve o iktidarı vatan çerçevesinde sürdürmek ve korumaktı. Bu nedenle devrimin başarılması da, devrimin korunması da vatan savunmasıyla örtüşüyordu.

Nitekim Sovyetler Birliği, emperyalist kapitalist kuşatmaya rağmen varlığını sürdürdü. Bugün de uluslararası bir devrim gerçekleşmediği halde, Çin başta olmak üzere Vietnam, Kore, Kamboçya, Laos ve Küba gibi ülkeler, sosyalizmi kurma çabalarını sürdürüyorlar. Hatta sosyalizm, Çin örneğinde tek ülkede yaşamanın ötesinde 21. yüzyılda dünya uygarlığına önderlik edecek bir başarı kazanıyor.

Sosyalizmi kurma çabalarının, uluslararası bir devrim olmadan tek tek ülkelerde sürmesi de göstermiştir ki, çağımızda devrim uluslararası çapta değil, fakat vatan çerçevesi içindedir. Tek ülkede sosyalizmin kurulması teorisini eleştirenler, Lenin ve Stalin'e "milliyetçi" ve "vatansever" suçlamalarını yöneltmişlerdir. Oysa sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi, en sonunda emperyalizmin zayıf halkasının kırılmasından başka bir şey değildi. O "zayıf halka", hal-

kın bulunduğu yerden bakarsanız, "vatan"dır. Emekçi sınıfların vatandaki hâkimiyetinin devamı ise, o vatanın sosyalizmin zayıf halkası haline gelmemesiyle mümkündü. O nedenle emperyalizme karşı vatan savunması, sosyalizmin kuruluşu aşamasında da devam etti. Emekçi halkın vatanı savunamadıkları ülkelerde kapitalizme geri dönüldü.

Lenin'in 20. yüzyıl pratiklerinde kanıtlanan katkıları, Bilimsel Sosyalizmin teorik hazinesinin köşe taşlarıdır. Başarıya ulaşan bütün devrimler bu teorik temelde gerçekleşti.

Devrim Doğuya kayarken, revizyonizm, kendisini Avrupa'ya çivilediği için karşıdevrimci bir akıma dönüştü. Lenin ise, 20. yüzyıl devriminin Asya ikliminde olacağını saptadığı için, Bilimsel Sosyalizme hayat verdi. Bilimsel Sosyalizm, Rus ve Çin devrimleriyle dünyalılaşırken, Avrupa devrim coğrafyasının kenarında kaldı.

Sovyet Devriminin İnsanlığa Büyük Katkısı

Günümüzden geçmişe doğru bakıldığında daha açık görüldüğü gibi, Ekim Devrimi klasik 19. yüzyıl Avrupa devrimi değil, "geri" ülke devrimidir.

Rusya, Avrupa'nın en geri, Asya'nın ise en ileri ülkesiydi. Ekim Devrimi, geri ülkelerin en ilerisinde gerçekleşti. Rusya'da başlayan devrim, Batıya doğru değil, daha Doğuya, Asya'nın içlerine doğru yayılmıştır. Dünya kapitalizmi, merkezlerini koruyabildi, fakat sömürgeleştirmek istediği geniş alanlarda devrim akımını bastıramadı. Nitekim 1917 Devrimi, Avrupa devrimini değil, Asya, Afrika ve Latin Amerika devrimlerini, ulusal kurtuluş savaşlarını ateşledi.

Sovyet Devriminin Ezilen Dünyaya yönelttiği emperyalizme karşı ayaklanma çağrısına ilk cevap, Türkiye'den geldi. Mustafa Kemal önderliğindeki millî demokratik devrim, Ezilen Dünya için savaş kıvılcımı oldu.[26]

26 Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Temmuz 1992.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise, millî demokratik devrimden kesintisiz olarak sosyalizme geçen bir dizi devrim birbirini izledi. Özellikle Çin Devrimi, Kore, Küba, Hindiçini devrimleri, Ezilen Dünyanın tarih yapan başlıca etken haline geldiğini kanıtladı. Doğu Avrupa devrimleri de özellikle Sovyetler Birliği'nin askeri desteğiyle Avrupa'nın ileri ülkelerinde değil, geri ülkelerinde gerçekleşti.

IV. 3. Vatan Savunması ve Millî Demokratik Devrimler

Marx Döneminde Vatan ve Millî Mücadele

Marx, devrimin 19. yüzyıl koşullarında gelişmiş kapitalist ülkelerde olacağını saptamıştı. Üretim ilişkilerinin toplumsal karakteri ile mülkiyetin özel karakteri çelişiyordu. Üretim büyük işletmelerde toplu olarak yapılıyor, fakat artıdeğer, yani kâr özel sermaye sahibinin oluyordu. İşçi ücretlerinin ve diğer emekçi gelirlerinin belirlediği talebin kısıtlı olması, üretilen malların bir kısmının elde kalmasına, yani bir üretim fazlasına yol açıyordu. Sistemin krizini derinleştiren olgu buydu. Bu çelişmeyi özel mülkiyet, rekabet ve kâr sistemi içinde çözme olanağı yoktu. Kriz, kaçınılmaz olarak sosyalist devrimlere yol açacaktı. Devrim, ülkenin işçi sınıfı ile burjuvazisi arasındaki sınıf mücadelesinin ürünü olacaktı. Ancak işçi sınıfının tek ülkede burjuvaziyi alt etme olanağı yoktu. Bu nedenle devrim, bütün Avrupa kıtası işçi sınıflarının uluslararası birliğini ve dayanışmasını (Enternasyonal) gerektiriyordu.

Marx ve Engels'in enternasyonalizmi, Bilimsel Sosyalizmin düşmanları ve yüzeysel "Marksistler" tarafından milletin ve vatanın inkârı olarak yorumlanmıştır. *Manifesto*'daki ünlü "işçilerin vatanı yoktur" cümlesi bu amaçla kullanıldı. Oysa o cümlenin arkasından gelen cümleler, *Manifesto*'nun işçi sınıfının millet ve vatanla ilişkisini açıklar. *Manifesto*'nun Işık Soner tarafından yapılan doğru çevirisinde o bölüm şöyledir:

"İşçilerin vatanı yoktur. Onlardan sahip olmadıkları bir şey alınamaz. Proletarya, her şeyden önce siyasal hâkimiyeti fethetmek, ulusal sınıf[27] durumuna yükselmek, kendisi ulusu oluşturmak zorunda olduğundan zaten ulusaldır; ama kesinlikle sözcüğün burjuva anlamında değil."

Görüldüğü gibi, *Komünist Partisi Manifestosu*'nda işçi sınıfının ulusallaşarak bütün ulusun hâkim sınıfı haline geleceği belirtiliyordu. Kapitalist bir ülkede, vatan bütün mülkü ve sermayesiyle burjuvazinindir. Emekçiler, ancak ulusal bir sınıf olma sürecinde siyasal hâkimiyeti fethedebilirler. Zaten bu sürecin sonunda vatan artık burjuvazinin değil, emekçilerindir.

İşçi sınıfı da, kendisiyle birlikte bütün toplumu kurtarmak zorunda olduğu için,[28] ulusal sınıf durumuna yükselir ve en sonunda emekçilerden oluşan bir ulusu meydana getirir. Üretim araçlarının burjuvazinin mülkiyetinden kurtarılıp ulusa kazandırıldığı bu süreçte, işçi sınıfının kendisi ulusun önderi olur. Başka deyişle işçi sınıfı ulusallaşarak ve uluslaşarak iktidara gelebilirdi. Ulusal olmak, işçi sınıfı için iktidar olmakla sımsıkı bağlantılıdır.

Marx ve Engels, 19. yüzyıl Avrupa'sında demokratik devrimler ile sosyalist devrimleri iç içe yaşadılar. Nitekim 1848 yılında yazdıkları *Manifesto*'da Almanya'nın "burjuva devriminin arifesinde" olduğunu saptarlar.[29] 1871 yılında ise Almanya'nın burjuvazi önderliğinde birleşmesini desteklediler.

Manifesto'ya göre, bağımsızlık, burjuvazi için "en hafif deyimiyle önemsizdir." Ama işçi sınıfı için, sömürü ve baskıdan kurtul-

27 Marx-Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, çev. Işık Soner, Kaynak Yayınları, s.68. *Manifesto*'nun 1888 İngilizce basımında "ulusal sınıf" yerine, "ulusun önde gelen sınıfı" denmiştir (Işık Soner'in notu). Aslında İngilizce basımda yapılan bu yorumlu çeviri de, işin özünü ortaya koyuyor. İşçi sınıfı için ulusal olmak, iktidar olmakla sımsıkı bağlantılıdır.

28 Aynı eser, s.21.

29 Aynı eser, s.85.

manın ön şartıdır. O nedenle, Marx ve Engels, 1848'den 1893'e kadar, *Manifesto* basımlarına yazdıkları önsözlerde, Polonya'nın, Almanya'nın, İtalya'nın, Macaristan'ın bağımsızlık ve vatanı birleştirme mücadelesini Avrupa devrimlerinin merkezine yerleştirdiler.[30]

Onlara göre ulusal boyunduruk, öncelikle kırılması gereken boyunduruktu. "Ulusal bağımsızlık olmadan", bırakalım işçi sınıfının hâkimiyetini, demokratik devrimi ifade eden "burjuvazinin hâkimiyeti dahi hiçbir ülkede mümkün değildi."[31] O nedenle bağımsızlık devrimleri "sosyalist devrimin yolunu açar, temelini hazırlar."[32]

İşçi sınıfının "uluslararası birliği" için de, "Avrupa'da tek tek her ulusun birlik ve bağımsızlığının yeniden sağlanması" ön şarttır. "Ulusların ortak hedeflere yönelik barışçı ve mantıklı işbirliğinin yolu, bağımsızlıktan geçer.[33] Marx ve Engels'in vurguladığı gibi, Enternasyonalizm bağımsız ve özgür uluslarla olur.

Manifesto'yu anlamak için tarihsel koşulları hatırlayalım: 19. yüzyıl Avrupa'sında iki devrimci süreç yaşanmaktadır. Biri, burjuvazinin hâkimiyetini yıkacak olan proletarya devrimidir. Diğeri ise, ulusal bağımsızlık sürecidir. Proletarya devrimi, Avrupa kıtası ölçeğinde, en azından en gelişmiş kapitalist ülkelerde "ortak eylemi" gerektirmektedir. O gün dünyanın etkin siyasal coğrafyasının Avrupa'dan ibaret olduğunu düşünürsek, Avrupa ülkelerinde proletarya devrimi, dünya devrimi demektir. Marx ve Engels, "işçilerin vatanı yoktur" saptamasını, o zamanın Avrupa'sı için yaptılar. O koşullarda proletarya devrimini başarmak için vatan sınırlarını aşmak, Avrupa ölçeğinde bir dayanışma içine girmek zorunluydu.

Ancak *Manifesto*'nun bildirisini bu kadarla sınırlarsak, Marx'tan da, Engels'ten de koparız. Çünkü aynı Avrupa'da bir de "ulusal bağımsızlık" süreci yaşanıyordu. Engels, yine *Manifesto*'nun 1892

30 Aynı eser, s.40-42, 85.
31 Aynı eser, s.42.
32 Aynı eser, s.42.
33 Aynı eser, s.42.

İtalyanca ve 1893 Lehçe basımlarına yazdığı önsözlerde, komünistlerin devrim ile ulusal bağımsızlık arasındaki ilişkiye vurgu yapan tavırlarını açıkladı:

> "İki büyük ulus (Almanlar ve İtalyanlar) 1848'den 1871'e kadar kendilerini toparlayıp bağımsızlıklarını şu ya da bu biçimde yeniden elde ettilerse, bunun nedeni, Karl Marx'ın dediği gibi, 1848 Devrimini bastıranların bu devrimin vasiyetini kendilerine rağmen yerine getirmeleridir."[34]

Dahası Engels, bağımsızlık ile uluslararası dayanışma arasındaki bağlantıyı da yine *Manifesto* önsözlerinde saptar: 1892'de şöyle der:

> "Avrupa uluslarının gerçek uluslararası işbirliği, ancak bu ulusların her birinin kendi vatanında tamamen bağımsız olmalarıyla mümkündür."

1893'te yazdığı Önsöz'de aynı saptamayı bir kez daha vurgular:

> "Tek tek her ulusun birlik ve bağımsızlığı yeniden sağlanmaksızın, ne proletaryanın uluslararası birliği gerçekleştirilebilir, ne de bu ulusların ortak hedeflere yönelik barışçı ve mantıklı işbirliği."

İşte Engels, Almanların ve İtalyanların bağımsızlığına özellikle bu devrimci açıdan önem verir. Eksik kalan, Polonya'nın bağımsızlığıdır. Engels, şöyle der:

> "Polonya'nın bağımsızlığı ancak Polonya'nın genç proletaryası tarafından kazanılabilir ve onun ellerinde güvence altında olabilir. Çünkü Polonya'nın bağımsızlığına, Polonyalı işçiler kadar Avrupa'nın bütün öteki işçilerinin de ihtiyacı vardır."[35]

34 Marx-Engels-Lenin, *Über Proletarischen Internationalismus*, Dietz Verlag, Berlin, 1959, s.38.
35 Aynı yerde, s.36 vd., s.38.

Toparlayacak olursak, Marx ve Engels'in konuya ilişkin tezlerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. Avrupa'da proletarya devrimi, en azından en gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının ortak eylemini gerektirir.

2. Tek tek ülkelerin bağımsızlığı, proletaryanın uluslararası işbirliği için şarttır.

3. Bütün ülkelerin bağımsız hale gelmesi, Avrupa'nın devrimci işçi sınıfının ortak ihtiyacıdır.

Görüldüğü gibi, Marx ve Engels, 19. yüzyıl Avrupa'sındaki proleter devrimleri ile bağımsızlık süreçleri arasındaki bağlantıyı vurgulamışlardır. Tek tek ülkelerin bağımsızlığı, uluslararası proleter devriminin ön şartıdır. Dünya devrimi, tek tek ülkelerin bağımsızlığından geçmektedir. İşçilerin vatanının olmadığı bir dünyaya, işçilerin bağımsız vatanlarının olduğu bir dünyadan gidilmektedir. *Komünist Partisi Manifestosu*'nda belirtildiği gibi, proletaryanın "ulusal sınıf durumuna yükselmek, kendisini ulus olarak kurumlaştırmak zorunluluğu" ve "burjuva anlamda değil ama ulusal" olması buradan gelir.

Lenin'in Manifesto Yorumu

Komünist Partisi Manifestosu'ndaki vatan kavramını Lenin de tartıştı ve açıklığa kavuşturdu. 20 ve 30 Kasım 1916 tarihlerinde arkadaşı Inês Armand'a yazdığı mektuplardaki yorumu dikkat çekicidir:

> "'İşçinin vatanı yoktur' şu anlama gelir: a) Ekonomik durumu (le salariat) ulusal değil, fakat uluslararasıdır. b) Sınıf düşmanı uluslararasıdır. c) Kurtuluşunun şartları aynı şekilde. d) İşçilerin uluslararası birliği, ulusal birliğinden daha önemlidir.
>
> "Bundan, yabancı boyunduruğundan kurtulmak *söz konusu olduğu zaman*, mücadele etmemeli anlamı mı çıkar? Evet mi, hayır mı?

"Sömürgelerin kurtuluş savaşları, Irlanda'nın Ingiltere'ye karşı savaşı nolacak?

"Yani ulusal bir ayaklanma vatan savunması değil midir?"

Lenin, ikinci mektupta konuyu şöyle sürdürür:

"Marksizmin bütün ruhu, bütün sistemi, şunu öne sürer: a) Her tez, tarihseldir; b) yalnızca diğerleriyle ilişkili olarak ve c) yalnızca tarihin somut tecrübeleriyle bağlantı içinde ele alınır.

"Vatan, tarihsel bir kavramdır. Ulusal boyunduruktan kurtuluş çağında, daha doğrusu sırasında vatan, başka şeydir; ulusal hareketlerin çok geride kaldığı bir zamanda başka şeydir. Üç tip ülke için (ulusların kendi kaderini tayin konusundaki tezlerimizin 6. maddesi) vatan ve savunması tezi, her durumda aynı biçimde olmaksızın uygulanabilir.

"*Komünist Manifesto*'da deniyor ki, işçilerin vatanları yoktur.

"Doğru. Ama orada yalnız bu söylenmiyor. Orada ayrıca, ulusal devletlerin kuruluşunda proletaryanın özel bir rol oynadığı da söyleniyor. Birinci tez (işçilerin vatanı yoktur) alınır ve ikinci tezle (işçiler, kesinlikle burjuva anlamda olmamakla birlikte, sınıf halinde kendilerini ulusal olarak kurumlaştırırlar) *bağlantısı unutulursa*, bu, temelden yanlıştır.

"Bu bağlantı nerededir? Bana göre şurada: Demokratik harekette (böyle bir zamanda, böyle somut bir durumda), proletarya, demokratik hareketi (ve bunun sonucu olarak ulusal bir savaşta vatan savunmasını) desteklemeyi reddedemez.

"Marx ve Engels, *Komünist Manifesto*'da, işçilerin vatanlarının olmadığını söylediler. Ama aynı Marx, birçok kez ulusal savaş çağrısında bulundu: Marx 1848, Engels 1859 (*Po ve*

Rhein kitapçığının sonunda, doğrudan Almanların ulusal duygusu tutuşturulur; Almanlar doğrudan ulusal savaşa çağrılır). Engels 1891 yılında, Fransa'nın (Boulanger) ve III. Alexander'in Almanya'ya karşı yaklaşan savaş tehdidi açısından 'vatan savunmasını' vurgulayarak kabul etti.

"Marx ve Engels, bugün böyle yarın başka türlü konuşan karışık kafalı adamlar mıydı? Hayır. Bana göre, ulusal savaşta 'vatan savunması', Marksizme kesinlikle uygundur. 1891 yılında Boulanger'ye ve III. Aleksander'e karşı savaş olsaydı, Alman sosyaldemokratları vatanı fiilen savunmalıydılar. Bu, ulusal savaşın özel bir varyantı olurdu."[36]

Emperyalizm Çağında Vatan

Kapitalizm, Ezilen Dünyaya vatanı ve vatanseverliği dayattı. Emperyalizmin eğilimi, tam tekel olmaktır; başka deyişle Ezilen Dünya ülkelerine rakipsiz egemen olmak, onları sömürgeleştirmektir. Böylece burjuva demokratik devrimlerin "vatan" ve "vatanseverlik" kavramları, Ezilen Dünyada yeniden hayat kazandı. Ezilen Dünya halkları için vatan, emperyalizme karşı savunulacak ya da sömürge olmaktan kurtarılacak topraktı. İster proletarya önderliğinde olsun, isterse millî burjuvazinin önderliğinde, emperyalizme karşı her mücadele, Dünya Devriminin parçasıydı. Nitekim Komünist Enternasyonal'in 1928 yılında kabul ettiği program, Türkiye'deki Kemalist Devrimle birlikte Ezilen Dünyadaki birçok mücadeleyi "Dünya Devriminin halkaları" olarak kabul etti.[37]

Ezilen Dünyada vatansızlığı savunan ve özellikle aydınları vatana yabancılaştıran emperyalizm oldu. Kültür alanında Batı em-

36 Marx-Engels-Lenin, *Über Proletarischen Internationalismus*, Dietz Verlag, Berlin, 1959, s.431 vd, 433 vd.

37 *Komünist Enternasyonal Programı*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, Mayıs 1977, s.29. Aynı şekilde bkz. Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Temmuz 1992, s.38.

peryalizminin vurucu gücünü oluşturan vatansız aydınlara verilen misyon, vatanla ve vatanseverlikle alay etmekti.

Öte yandan gelişmiş kapitalist ülkelerin burjuvazileri, "vatanseverlik" kavramını hem Ezilen Dünyaya karşı emperyalist faaliyetlerinde, hem de aralarındaki hegemonya yarışında kullandılar. "Vatan savunması"nın ne zaman haklı ne zaman haksız olduğu tartışması, bu nedenle ortaya çıktı. Lenin, Birinci Dünya Savaşının büyük devletler arasında bir yağma savaşı olduğunu saptayarak, emperyalistlerin "vatan savunması" yalanını sergiledi. Lenin, bu savaşta yalnız Türkiye, İran, Çin ve Arnavutluk için vatan savunmasını haklı görmekteydi.[38]

Lenin'e göre, ezilen ulusların büyük devletlere karşı savaşını "vatan savunması" olarak kabul etmemek, budalalıktır.[39]

"Biz Dilimizi ve Vatanımızı Severiz"

Dünyanın bilimsel sosyalistleri, yağma savaşlarında emperyalist burjuvazinin "vatan savunması" yalanını çürütmekle birlikte, emekçi halk içinde vatanseverliği işlediler. Lenin, 1914 yılı sonunda kaleme aldığı ünlü "Büyük-Rus Ulusal Gururu Üzerine" başlıklı yazıda, Çarlığın yayılma ve tahakkümünü desteklemek anlamında bir "vatan savunmasını" reddeder, ancak vatanseverliği çarlara, büyük toprak sahiplerine, büyük burjuvalara bırakmaz. Emekçi halk vatansız değildir; asıl vatan sevgisi, vatan için sorumluluk duygusu, emekçilerdedir. Lenin şunları söyler:

> "Ulusal gurur duygusu, bize, biz bilinçli Rus proleterlerine yabancı bir duygu mudur? Elbette ki değildir! Biz, dilimizi ve vatanımızı severiz; biz vatanımızın emekçi yığınlarını (yani vatanımız nüfusunun onda dokuzunu) demokratik ve sosyalist

38 Bkz. Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, s.138.
39 Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*, çev. N. Solukçu, Sol Yayınları, 7. basım, Ankara, 2009, s.58 vd.

bilinç düzeyine yükseltmek için elimizden geleni yapıyoruz. Çarın kasapları, soylular ve kapitalistler elinde, güzel vatanımızın uğradığı hakaretleri, zulüm ve aşağılamaları görmek ve duymak bizim için çok acıdır. ...Biz Büyük-Ruslar, bu zulüm ve aşağılamalara karşı göstermiş olduğumuz direnişten ötürü gurur duyuyoruz."[40]

Bolşevik Partisi, muhalefette ve iktidarda Lenin'in bu tavrını uygulamıştır. Sovyetler Birliği'nin devrimci döneminde eğitimin temel görevlerinden biri de vatan sevgisini geliştirmekti. Kalinin'in yazdığı *Komünist Eğitim* kitabının ilgili bölümü bu açıdan çok öğreticidir.[41] Kalinin, bu kitapta "tüm emekçileri coşkun bir vatanseverlik ve vatana karşı hudutsuz bir aşkla eğitmemiz gerekir" der ve Sovyet vatanseverliğini, "halk destanlarıyla başlayan derin geçmişe" bağlar.[42] Aynı eserde, Belinski, Nekrasov gibi Rus burjuva demokratik devriminin büyük yazarlarının vatan sevgisi üzerine yazdıklarına yer verilir.[43] Eisenstein, ünlü "Aleksander Nevski" ve "Müthiş İvan" adlı sinema şaheserlerini, birer vatanseverlik destanı olarak bu anlayışla yaratmıştır.[44]

Üzerinde Devrim Yapılacak Toprak

Hele küreselleşme döneminde, artık devrim, emperyalizm ile vatan arasındaki çelişmenin çözülmesidir. Korkut Boratav, bugün vatanın işçi sınıfı için ne anlama geldiğini çok özlü açıklıyor:

40 Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 5. basım, Nisan 1978, s.125 vd.

41 Bkz. M.I. Kalinin, *Über kommunistische Erziehung*, Verlag Roter Morgen, Dortmund, Aralık 1977, s.44 vd. Bazı bölümleri eksik olmakla birlikte bu kitap Türkçeye de çevrildi: *Devrimci Eğitim Devrimci Âhlak*, çev. Hüseyin Aykol, Ser Yayınları, 1976, s.103 vd.

42 *Age*, Almanca basım, s.128 vd.

43 *Age*, Almanca basım, s.128 vd.

44 Bkz. Doğu Perinçek, "Aleksander Nevski'den Mustafa Kemal'e", *Aydınlık*, 10 Haziran 1995, s.20.

"'İşçilerin vatanı yoktur' sloganı tersine döndü. İşçiler, ulusal olmak zorunda bırakıldı, sermaye ise vatansızlaştı. İşte küreselleşme budur aslında. Ülke ekonomisinin güçlü olması, öncelikle emeğin sorunudur. Bu nedenle sosyal ve ekonomik işlevlerle yüklü bir devletin varlığı da, esas olarak emeğin gündemini oluşturur."[45]

Boratav'ın açıkladığı nedenlerle, büyük sermaye küreselleşerek vatansızlaşırken, emekçiler vatana ve bağımsızlığa sahip çıkıyor. Bugün Ezilen Dünya ülkelerinde vatan, emperyalizmin sömürgeleştirmek istediği topraktır. Aslında sömürgeleşmenin diğer adı, vatansızlaşmaktır. Sömürgeleştirmek, Ezilen Milletin vatanını yok etmektir; millî devletini yıkmak ve onu yeniden Ortaçağ karanlığına yuvarlamaktır.

Bilimsel sosyalistlerin, proleter enternasyonalizmi ile vatanseverliği birleştiren tavırlarının temelinde, devrim amacı bulunuyor. Çağımızda devrimler, emperyalizmin zayıf halkasında oldu ve oluyor. Emperyalizmi zayıflatmak, başka deyişle bağımsızlık için mücadele, Ezilen Dünyada devrimin şartıdır.

Vatan, üzerinde devrim yapacağımız topraktır.

Ezilen Dünyada vatanseverlik, çağımızın devrimciliğidir.

Çağımızda Bütün Devrimler Vatan Savunmasında Oldu

Emperyalizm çağında, bütün devrimler, emperyalizme karşı vatan savunmasında gerçekleşti. Osmanlı sultanlığını yıkan Türk Devrimi, İstiklal Savaşıyla oldu. Çin Devrimi, Japon ve ABD emperyalizmine karşı vatan savunmasının ürünüdür. Yugoslavya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Polonya, Arnavutluk, Macaristan ve Romanya'da sosyalist devrimler, İkinci Dünya Savaşındaki vatan savunmasının meyvesidir. Kore, Vietnam, Laos, Kamboçya devrimleri, Fransız ve ABD emperyalistlerine karşı vatan savunması düzleminde ol-

45 Korkut Boratav, "Sermaye Kozmopolit Oldu", *Cumhuriyet*, 27 Şubat 1996.

du. Küba Devrimi, yine ABD emperyalizmine karşı mücadelenin ürünüydü. Cezayir'in kurtuluş savaşından Afrika ülkelerinin bağımsızlık savaşlarına kadar Mazlum Milletlerin bütün devrimleri vatan savunmasında gerçekleşti. Hele bugün "küreselleşme" denen süreçte, Ortadoğu, Asya ve Latin Amerika'daki devrimci çabaların hepsi, yine ABD emperyalizmine karşı vatan savunmasıdır.

Devrimci pratiğin teorisi olan Bilimsel Sosyalizm, çağımızda esas olarak bu zeminde gelişti.

Sovyet Devrimi İstisna Değil

Sovyet Devrimi de istisna değildir. Çarlık Rusya'sı kuşkusuz emperyalist savaşın tarafıydı. Ancak Çarlık yıkıldıktan sonra 1917 Ekim'inde Bolşeviklerin iktidara gelmesinin en önemli nedenlerinden biri, Rusya'nın birliğini koruyacak tek güç olmalarıydı.[46]

Devrimin kendisi emperyalizme karşıydı. Ekim Devrimini gerçekleştiren güçler, 1917 Şubat'ında emperyalist-feodal Rus Çarlığını yıkan Şubat Devrimine etkin olarak katılmışlardı ve o devrimi kesintisiz olarak sürdürdüler ve savaşa devam eden emperyalist burjuvaziyi devirdiler.

Sovyet Devrimi, 1917 Ekim ayında bitmedi, başladı. 1918-1921 yıllarındaki İç Savaş, aslında bir vatan savunmasıydı. Sovyet Rusya'ya askerî müdahale için cepheye sürülen İngiliz, Fransız ve ABD birliklerinde toplam 310 bin asker ve subay savaşıyordu. Bu emperyalist devletlerin denetimindeki diğer ülkelerin 600 bin askeri de, Sovyet iktidarını yıkmak için Çarlık kalıntısı gericiliğin yanında savaşa girdi. Emperyalist devletler, 1918-1921 yıllarında toplam bir milyona yakın askerini Sovyet Rusya'ya karşı savaşa soktular.[47] Sovyetler Birliği, bu emperyalist saldırıların bertaraf edilmesiyle kuruldu.

46 Bu konuda etraflı bir inceleme için bkz. Yıldırım Koç, "Rus Devrimi ve Vatan Savunması" *Teori*, Mart 2007, sayı 206.

47 Aynı yazı.

Komünist Enternasyonal, 1935 yılında toplanan 7. Kongresinde bütün komünist partilerin önüne vatan savunması görevini koydu. 1941 yılında Komünist Enternasyonal kapatıldı. Bütün Partiler Moskova merkezine bağlı bölümler (seksiyon) olmaktan çıktılar, millî partiler haline geldiler.

Stalin, İkinci Dünya Savaşı öncesinde Rus vatanseverliğini güçlendiren bir sanat yaratıcılığı ve propaganda kampanyası açtı. Dünya sinemasının en seçkin yönetmenlerinden Eisenstein, Aleksander Nevski ve Müthiş İvan gibi eski Rus çarlarının vatanseverliğini bir tarihsel miras olarak değerlendiren filmleri o dönemde çevirdi.

Savaş sırasında Stalin, "Anavatan Savunması" yapan Rus askerlerine "Kutuzov'un askerleri" diye sesleniyordu. Kutuzov, Napolyon'un istilasına karşı zafer kazanan Çarlık generali idi. Lenin'in önderliğinde devrim yapan bir parti, halkı Aleksander Nevski'lere, Müthiş İvan'lara, Kutuzov'lara gönderme yaparak vatan savunmasına seferber ediyordu.

Alman Nazi orduları Stalingrad'a dayandıkları sırada Sovyetler Birliği resmi marşını değiştirmek gereğini duydu. 1943'e kadar Sovyetler Birliği'nin resmi marşı Enternasyonal'di. 1943'ten sonra yeni millî marş kabul edildi. SSCB marşı şöyle başlıyordu:

Büyük Rus milletinin perçinlediği
Özgür cumhuriyetlerin parçalanmaz birliği
Yaşasın halkların iradesiyle kurulmuş
Yüce ve güçlü Sovyetler Birliği

Görüldüğü gibi Sovyetler Birliği'nin varlığını sürdürmesi de vatan savunmasıyla oldu. Sovyetler Birliği, Nazi işgaline karşı Stalin'in önderliğinde dört yıl "Sovyet Anavatanını Savunma Savaşı" verdi. Bu savaş, bütün insanlığın Nazi saldırganlığından kurtarılmasında belirleyici oldu.

Sovyet Devrimi, yalnız sosyalizm için değil, bütün Mazlumlar Dünyası için bir kale oluşturdu. Türkiye'nin İstiklal Savaşı, Hindis-

tan'ın Ingiliz sömürgeciliğinden kurtulması, Ikinci Dünya Savaşı sonrasındaki Doğu Avrupa devrimleri, Çin Devrimi ve sömürgeciliğe karşı kurtuluş savaşları Sovyet Devrimiyle dayanışma içinde gerçekleşti.

Sovyetler Birliği, 1990 yılı sonrasında ABD emperyalizmi merkezli baskı ve saldırılara karşı kendini (vatanı) savunamadığı için dağılmıştır. Dağılmasıyla birlikte vatan savunması Rusya'nın gündemine daha büyük önemle yerleşti. Rusya, vatan savunmasına yan çizen, ülkeyi ABD emperyalizmine açan Gorbaçov-Yeltsin döneminde iki kez parçalanmıştır; ancak daha sonra Putin'in vatan savunması siyasetiyle toparlanmaya başlamıştır. Bu tecrübeler de göstermektedir ki, Rusya Ekim Devriminden bugünlere kadar uzanan ve devam eden bir vatan savunması çağı yaşamaktadır. Sosyalizmi kurabilmek için, sosyalizmi kurduğun coğrafyayı emperyalizme karşı savunmak zorundasın.

Rusya'da devrim ile vatan savunması arasındaki sıkı bağ, kuşkusuz toplumsal-ekonomik temelden geliyordu. Rusya, kapitalizmin yeterince gelişmediği bir köylü ülkesiydi. Sosyalizmin sanayileşme ve demokratikleşme yönündeki olağanüstü başarılarına rağmen, bu dönem henüz tamamlanmamıştı. Siyasal neden ise, çok milliyetli Rusya'nın henüz milletleşme çağını arkada bırakmamış olmasıdır. Bu gerçekler bugün Rusya'da komünist ve emekçi partileri tarafından da kabul edilmektedir. Örneğin bu partilerin en büyüğü olan Zuganov'un önderliğindeki Rusya Federasyonu Komünist Partisi, programında Rusya'nın önündeki görevi millî demokratik devrim olarak tanımlamaktadır.

Günümüzün Rusya komünist partilerinin önderlerini tanıdığım zaman, Rus tarihinin içine kök salan devrimci geleneğin bugün daha da canlandığını gördüm. Şeniyin, Tulkin, Gunko, Ligaçev, Andreava gibi önder arkadaşlarla uzun görüşmelerim oldu. Rusya'nın geçmiş birikiminden kuvvetle beslenen bir devrimci

kültürle yoğrulmuşlardı ve hepsinin yüreği vatan sevgisi ateşiyle doluydu.[48]

20. yüzyılın Rusya ve Sovyetler Birliği tarihine toplam olarak baktığımız zaman, sürece esas olarak millî demokratik devrim olgularının damgasını vurduğunu saptıyoruz. Lenin ve Stalin de, bu gerçeği yer yer saptadılar. Ancak onlar bizim yaşadığımız tecrübeleri görmediler ve sürecin tamamını teorileştirme fırsatı bulamadılar. Lenin 1924, Stalin 1953 yılında öldü ve daha sonra Sovyetler Birliği kapitalizme geri dönüş sürecine girdi.

Lenin, 1917 Şubat Devriminden sonra sosyalist devrim şiarını öne sürdü ve aynı yılın Ekim ayında devrim oldu. Lenin'in emperyalizm çağında devrim teorisi o süreçte gelişme halindeydi. Evet, Lenin, Marx ve Engels'in 19. yüzyıl devrim teorisinin artık geçerli olmadığını saptamıştı; ancak yarı-Avrupalı Rusya'da devrimi, hâlâ Avrupa merkezli büyük devrim dalgasının öncüsü olarak görüyordu. Bu nedenle Sovyet devrimcileri, bir süre Avrupa'da devrimler beklediler; gözleri Almanya'daki ayaklanmalardaydı. Ancak Avrupa'nın artık devrim kıtası olmadığını gördükten sonra, 1920 yılı Temmuz ayındaki Komünist Enternasyonal 2. Kongresi'nde gözlerini Doğuya çevirdiler. Rusya'da 1929'a kadar uyguladıkları program, aslında demokratik devrim programıydı. Artık Sovyet Devriminin, Avrupa devrimlerinin öncüsü olmadığı anlaşılmıştı. Rusya'daki devrim, Asya devrimlerini, milli demokratik devrimleri başlatmıştı.[49]

48 Rusya Komünist İşçi Partisi (RKİP) Genel Sekreteri Tulkin'i İşçi Partisi 3. Büyük Kongresi'ne geldiği zaman tanıdım. RKİP önderlerinden Gunko ise, 1993 yılında Türkiye'yi ziyaret etti ve ikinci ziyaretinde İşçi Partisi 4. Büyük Kongresi'ne katıldı. SBKP Eski Politbüro Üyesi ve bugünkü Sovyetler Birliği Komünist Partileri Birliği Genel Sekreteri Şeniyin ile Ağustos 1996 yılındaki Moskova ziyaretimde görüştüm. SBKP'nin Gorbaçov zamanındaki ikinci lideri Ligaçev ile İşçi Partisi'nin konuğu olarak 1993 başındaki Türkiye ziyaretinde ve İşçi Partisi 4. Büyük Kongresi ile Uluslararası Avrasya Seçeneği Konferansı'na katıldığı zaman görüştük. BSBKP Genel Sekreteri Nina Andreava ile Kore DHC'nin başkenti Pyongyang'da tanıştım.

49 Bu konuda aydınlatıcı bir çalışma için bkz. Mehmet Ulusoy, "Marksizmin Asyalılaşması", *Teori*, Ekim 2011, sayı 261, s.29 vd., özellikle s.32 vd.

Bugün sürecin tamamını vatan savunması açısından şöyle özetleyebiliriz:

Bolşevik Partisi iktidara gelerek Rusya'yı birleştirmişti. 1918-1921 yıllarındaki dört yıllık İç Savaş, Rusya'yı birleştirme, hatta Sovyetler Birliği'ni kuran cumhuriyetleri birleştirme savaşıydı. İkinci Dünya Savaşında o birlik, yine Sovyet iktidarı sayesinde korundu. 1956 sonrası süreçte bir devlet sınıfı oluştu ve Sovyetler Birliği dağıldı. Devrimin birleştirdiği Rusya, devrimini yitirince birliğini de kaybetti.

Doğu Avrupa'da Nazi Emperyalizmine Karşı Vatan Savaşları

Doğu Avrupa devrimlerinin hepsi, İkinci Dünya Savaşında Nazi ve Faşist istilalarına karşı vatan savunmasında gerçekleşti. Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya, Arnavutluk, Polonya, Çekoslovakya gibi Doğu Avrupa ülkelerini devrimler birleştirdi. Fransız, İtalyan ve Yunan komünist partileri de ülkelerinin Nazi işgalinden kurtuluşunda önder roller oynadılar; ancak uluslararası güç dengeleri yüzünden iktidarın eşiğinden döndüler.

Çağımızda vatan savunması ile sosyalizmin kurulması ve savunulması hep iç içe geçmişti. Sosyalizm, bütün örneklerde ancak vatan savunmasıyla kuruldu ve yine ancak vatan savunmasıyla varlığını sürdürebildi. Çünkü emperyalizm çağındayız.

20. yüzyılda Rusya, Çin, Türkiye, Yugoslavya, Çekoslovakya, Vietnam gibi ülkelerin hep devrimle birleştirildiğini ve Kore, Rusya, Yugoslavya, Çekoslovakya ve Irak örneklerinde görüldüğü gibi emperyalist işgallerle ve müdahalelerle bölündüklerini görüyoruz. Çağımızda devrim, vatanı birleştiriyor. Karşıdevrim ise, vatanı parçalıyor. Bu olgu da gösteriyor ki, özellikle küreselleşme döneminde çağımızın tipik devrimi vatanın birliği ve millî devlet içindir. Karşıdevrim ise, vatanı parçalamak ve millî devleti yıkmak içindir. Bilimsel Sosyalizm, 20. yüzyılda önemli ölçüde vatan savunması pratiklerinde geliştirilmiştir.

Millî Demokratik Devrimler

20. yüzyıl, yüz milyonlarca insanı ayağa kaldıran çapta bir millî demokratik devrim dalgasına sahne oldu. Bu büyük pratiğin teorisini Çin Devriminin önderi Mao Zedung yaptı.

Millî demokratik devrim kavramını ilk olarak Stalin, 1927 yılında, Çin Devrimine ilişkin yazılarında kullanmıştı.[50]

Mao, köylülüğün ezici çoğunluk oluşturduğu, emperyalizme bağımlı bir ülkede, yeni bir devrim pratiğine önderlik ediyordu. Bu pratik, 20. yüzyılın başında Rusya, Türkiye, İran ve Çin'deki demokratik devrimlerin devamıydı. Ancak önderlik, işçi sınıfının öncü müfrezesi olan Komünist Partisi'ndeydi.

Çin Devrimi, ardından gelen devrimlere bakarsak, 20. yüzyılın tipik devrimidir. Kore ve Vietnam'dan Küba, Nikaragua ve bugün Venezüella'ya kadar bütün devrimler, genel hatlarıyla Çin Devriminin karakterindedirler.

Çin Devrimi, Lenin'in Asya merkezli devrim teorisini doğrulamakla birlikte, Mao'nun önderlik ettiği ÇKP, 1934 yılından sonra Çin'e özgü bir yol izledi. Daha önce Sovyet Devrimini taklit eden, şehirlerde yapılan ayaklanmalar çok ağır kayıplarla sonuçlanmıştı. Çin Komünist Partisi, 1927'den sonra birbirini izleyen üç sol sapmayı (Wang Ming, Ciu Cu Bay ve Cang Guo Tao'nun temsil ettiği pratikler) yaşadıktan sonra, o sol sapma dönemlerinde "Zengin köylü çizgisi" diye suçlanan Mao'nun önderliğini benimsedi ve başarı yoluna girdi.

Mao, Çin pratiğine dayanarak doğru devrim program ve çizgisini üretti. Devrimci parti, devrimci bir sınıf ısmarlama şansına sahip değildi. Ayağa kalkan köylülük, dayanılacak esas güçtü.

50 Bkz. Stalin, *Milli Demokratik Devrim*, çev. Şule Perinçek, genişletilmiş 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1992 ve Stalin, *Proletarya Devrimi Çağında Milli Mesele*, çev. Şule Perinçek, 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1992.

Mao Zedung köylülerle sohbet ederken

Mao, Çin koşullarında, köylü ayaklanmalarına dayanan, köylünün gücünü esas alan, halk savaşıyla kırlardan şehirleri kuşatan, işçi-köylü ittifakı ekseninde bütün milleti emperyalizme karşı seferber eden, 20. yüzyılın en büyük ve en uzun silahlı devrim pratiğinde teorisini geliştirdi. İç Savaş, Japon emperyalizmine karşı savaş, İkinci İç Savaş ve ABD emperyalizminin müdahalelerini bertaraf etme aşamalarından geçen devrim, 1 Ekim 1949 günü halk iktidarının kuruluşuyla zafere ulaştı.

Mao'nun önderlik ettiği devrim Çin'i birleştirdi. Komünist Partisi, bugün de ülkenin farklı bölgeleri arasındaki dengeleri kamu müdahaleleriyle sağlıyor. Çin'in sosyalizm yolunda ısrar etmesi, Çin'in bütünlüğünün biricik güvencesidir. Eğer Çin kapitalizme yönelseydi veya yönelecek olursa, bölünmeyi seçmiş olur. Devrim ve vatan arasındaki örtüşme, Çin pratiğiyle de kanıtlanmaktadır.

Mao'nun teorisi, Çin Devriminden sonra, Kore, Küba, Vietnam, Kamboçya, Laos gibi ülkelerin zaferle sonuçlanan devrim pratiklerinde de uygulandı. Millî demokratik devrimden kesintisiz olarak sosyalizme geçiş tecrübesi, Mao'dan sonra bu ülkelerin mücadelesiyle de zenginleşti. Vietnam, bölünmüş olan ülkesini, emperyalizmle savaşarak birleştirdi. Bugün ayakta kalan sosyalist ülkeler, bu deneyimlerden gelen Asya ülkeleri ve Küba'dır. Venezüella da, farklı bir deneyim olarak bu küme içindedir.

Hepsinin ortak özelliği vatan savunması sürecinde devrim yapmışlardır ve devrimlerini emperyalizme karşı vatanı savunarak sürdürüyorlar. Vietnam'dan Küba'ya kadar, emperyalizmin kuşatma ve müdahalelerini göğüsleyerek yaşıyorlar.

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ise, sosyalist ülkeler arasında en büyük zorluklarla boğuştu ve bugün de büyük direnç göstermektedir. Bu ülkede her şeyi ama her şeyi vatan savunması belirlemektedir. Kore Devriminin sosyalizmi millileştirerek "Çuçe Düşüncesi" diye adlandırmasının hiç kuşkusuz bir anlamı vardır. Sosyalizm, ancak millî mevzilerde hayat buluyor. Günümüz dünya-

sının gerçeği budur. Kore Devrimi önderi Kim Il Sung'un hayata göz yummadan önce ortaya attığı "Kore'yi Yeniden Birleştirme Programı" da aynı gerçekler zeminindedir. Bu program, Kuzey ve Güney Kore'yi tek devlet, tek millet ve iki rejim ilkeleriyle yeniden birleştirmeyi öngörmektedir. Vatanın ve devletin birleştirilmesi belirleyicidir. O kadar ki, Kuzeyde sosyalizmin kazanımları ile Güneydeki kapitalizmin kazanımları arasında bir uyum arayışına girilmiştir. Yani önce vatan, sonra sosyalizm denmektedir. Bu çözüm, Kore'nin emperyalizme karşı vatan savunmasına öncelik verdiğini göstermektedir.

20. yüzyıl devrimlerinin tunç kanunu, vatan savunmasıdır. Çağımızda devrimin içeriği öncelikle bağımsızlıktır.

Sosyalist devrimler de en sonunda bağımsızlık cephesinde sınav vermiş, ayakta kalmış veya yıkılmışlardır. Sosyalizmi kurmakta direnenler, öncelikle bağımsızlıkta direnmektedirler. Bağımsızlıklarını koruyamayanlar, kapitalizme geri dönmüşlerdir.

Asya, Afrika ve Latin Amerika'da Önce Vatan Gerçeği

1990 sonrasında dünyanın tek efendisi olma iddiasıyla taarruza geçen ABD emperyalizmi, millî devletleri yıkma hedefini önüne koymuştu. Çünkü millî devlet, dünya devriminin savunma mevzisidir. Dünya ölçeğindeki kamplaşma ve savaşlar, bu mevzide olmaktadır. Bu durumda teoriye düşen görev, balon şişirmek değil, fakat bu olgunun dayandığı ilişkiler sistemini ortaya koymak ve açıklamaktır.

Sosyalist ülkeler ve millî devletler, bugün devleti ve vatanı savunma mevzisinde buluşmuşlardır. Bu vatan savunması, özel çıkarcı değil kamucu olmak zorundadır. Çünkü millet, ancak kamu çıkarı temelinde birleştirilebilmektedir. Millet arasında işbirliği ve uyumun şartı budur. Kamucu olma zorunluluğu, aynı zamanda kamuculukta en tutarlı sınıf olan işçi sınıfının önderliğini de gerekli kılıyor.

Çağımızda millî demokratik devrim ve sosyalizm tecrübeleri iç içe geçmiştir. Bu tecrübeleri birbirinden ayıran kalın duvarlar yoktur. Bu nedenle Ezilen Dünya ülkelerinin devrim öğretilerine demokratik devrimcilik ile sosyalizmin bileşim ve alaşımları yol göstermektedir. Asya'da Sun Yat-sencilik, Türkiye'de Kemalizm, Ortadoğu ülkelerinde BAAS sosyalizmi, Afrika'da bir tür Afrika milliciliği ve sosyalizmi ve Latin Amerika ülkelerinde Bolivarcılık gibi emperyalizm karşıtı halkçı ve kamucu öğretiler, çağımızda önemli devrimci pratiklere yol göstermiştir.

Bu öğretiler, Sun Yat-sen'in Üç Halk İlkesi'nde,[51] Kemalist Devrimin Halkçılık Programı ve Altı Ok'unda,[52] Arap dünyasının BAAS ilkelerinde ve Afrika'nın Lumumba ile Mugabe örneklerinde gördüğümüz gibi, hem Fransız Devriminin ideolojisinden hem de Bilimsel Sosyalizmden beslenmiştir.

Şu anda Güney Amerika devrimcilerinin yaygın olarak benimsediği Bolivarcılık da, Sovyet Devriminden önce ortaya çıkmakla birlikte, 20. yüzyılda kendisini sosyalizmle yenilemiştir.[53] Ezilen Dünyanın sömürgelikten ve yarı sömürgelikten kurtuluşlarına ve millî devletlerin kuruluşlarına yol gösteren bu akımlar, küreselleşme döneminde yeniden yükselen değer olarak gündeme girmiştir. Çünkü tehdit edilen millî devleti bu akımlar kurmuştu.

Şu soru üzerinde düşünmek gerekiyor: Niçin birtakım lafta "komünist" partiler tarihsel sürecin kenarına düşerken, hatta Irak örneğinde olduğu gibi ABD'nin kurduğu hükümetlerde sandalye işgal ederken, millî demokratik devrim dinamiğine oturan partiler ve ik-

51 Bkz. Sun Yat-sen, *Halkçılık Üzerine*, çev. Sadık Usta, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011. Sun Yat-sen'in Üç Halk İlkesi konusunda esaslı bilgi ve değerlendirme için bkz. *Geschichte der Philosophie*, Bd. 6, s.629 vd.

52 Bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-3/ Altı Ok*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Haziran 1999.

53 Bu konuda bkz. Andre Scheer, "Marksizm ve Bolivarcılık", *Teori*, Şubat 2007, sayı 205, s.67 vd; Hector Soto, "Chavez Merkezden Gelip Sola Doğru İlerliyor", *Teori*, Şubat 2007, sayı 205, s.75 vd.

tidarlar, ABD emperyalizmine karşı önemli başarılar kazanıyor ve tarihe müdahale ediyorlar?

Millî devletin ve vatanın savunulması, hele küreselleşme döneminde, çağımızın en önemli devrimci pratiğidir. Bilimsel sosyalist partiler de, ancak halkların mücadelesine önderlik ederek tarihsel görevlerini yerine getiriyorlar.

Enternasyonalizm ve Vatanseverlik

Çağımızda Enternasyonalizm, eğer bir gösteriş ve hatta bazen sınıfsal ve ulusal ihanetin örtüsü değilse, vatanseverliktir. Kapitalizm emperyalizm aşamasındadır. Devrimler vatan çerçevesindedir ve vatan içindir. Kendi vatanında emperyalizme karşı mücadele edenler, bütün dünyada emperyalizme karşı vatan savunması yapanlara en büyük desteği vermiş olurlar. Emperyalizm, küreselleşme adını verdiği taarruzla millî devletleri yıkmaya yönelmiştir; öyleyse millî devletlerin direnişi de küreselleşmeye biricik enternasyonal cevaptır.

Vatan savunmasının devrim anlamı taşıdığı günümüz dünyasında, Enternasyonalizm tek tek ülkelerdeki vatan savunmalarının ve millî devrimlerin toplamından başka bir şey değildir. O nedenledir ki, Chavez koşup İran Devlet Başkanı Ahmedinejad'ın yanına gelmektedir; Libya'ya ve Suriye'ye karşı NATO harekâtına karşı cephe tutmaktadır. Herkes bugün Iraklıdır, Afganistanlıdır, İranlıdır, Filistinlidir, Libyalıdır ve Suriyelidir. Herkesin yüreği ABD'ye karşı dik duran Venezüella ve diğer Latin Amerika ülkeleriyle çarpmaktadır. Herkes Çin'in yükselişinde kendi güvenliğini bulmaktadır. Herkes, Türkiye'nin bir an önce Kemalist Devrim rotasına girmesini beklemektedir. ABD'nin bütün korkusu ise, Chavez ile Ahmedinejad'ın, Çin'in, Rusya'nın, Hindistan'ın, İran, Suriye, Irak ve Türkiye'nin aynı cephede birleşmesidir.

BRICS adıyla anılan Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika ülkeleri, özünde vatan savunması temelinde birleşmişlerdir.

Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)'nde bir araya gelen Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ise, emperyalizme karşı büyük vatan Asya'yı savunuyorlar.

Günümüzün Enternasyonalizmi, işte Gelişen Dünya'daki dayanışma örgütleridir.

Sosyalizm ve Devrimin Büyük Ölçekli Ülkelerde Başarı Olanağı

20. yüzyıl ve 21. yüzyıl deneyimi, çok önemli bir gerçeğe işaret ediyor. Emperyalizm çağında, millî demokratik devrimler ve sosyalizmi kurma çabaları, özellikle büyük ölçeklerde başarılı olabiliyor. Çünkü çağımız devrimlerinin en önemli meselesi, emperyalist baskı, müdahale ve hatta işgallere karşı koyabilmektir.

Emperyalizm kendi diktası altında bir "dünya pazarı" oluşturmuştur. Devrim yapan her ülke bu "dünya pazarı"yla ilişki içindedir. Ve o "dünya pazarı", dünyanın her ülkesine emperyalist işbölümünü dayatmaktadır. Bu işbölümü, dünyanın Ezen ve Ezilen ülkeler diye ikiye bölünmesidir; başka deyişle bir uluslararası sömürü sistemidir. Bu sistemden kopmak, bu sistemin dışında kalabilmek ve bu sisteme direnmek, bir güç meselesidir. "Güç" derken, askerî güçten ekonomik güce kadar bütün unsurlar dahildir.

Dünyanın ilk sosyalist devriminin ülkesi olan SSCB, emperyalist müdahalelere büyük ölçekli bir ülke olması sayesinde karşı koyabildi. 1920 ve 1930'larda Türk Devrimiyle dayanışması, İkinci Dünya Savaşında diğer demokratik ülkelerle kurduğu ittifak, savaştan sonra sosyalist ve demokratik devrimler, arkasından sömürgeciliğe karşı kurtuluş savaşlarıyla kurduğu ortak cephe, Sovyetler Birliği'nin büyük ölçeğini daha da pekiştirdi. Bu cephe, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin yaşatılması olanağı verdiği gibi, bazı küçük ülkelerin bu büyük cephe gerisine dayanarak devrim yapmaları ve varlıklarını korumaları için elverişli kuvvet dengelerini de sağladı. Arkasından özellikle Çin Devrimi emperyalizmin dayattığı sömürü ilişkilerine direnebilmek için yepyeni bir ufuk açtı. Ancak Sovyet-

ler Birliği'nde kapitalizme geri dönüş süreci ve sonuçları, özellikle 1990'dan sonra, ABD emperyalizmine devrimleri yıkmak ve emperyalizmin diktası için taarruza geçme fırsatı verdi.

Dünya devrimi, ABD'nin bu küreselleşme saldırısına, büyük ölçekli Çin ekseninde direnmiştir. Çin, en başta kendi büyük nüfusundan, geniş toprağından güç alarak devrimini sürdürebilmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri, SSCB'nin dağılmasıyla birlikte birer birer yıkılırken, Çin sosyalizmde direnebilmiştir. Çin ekseni çevresinde Kore, Vietnam, Laos, Kamboçya ve Küba gibi ülkeler de, Çin'in büyük ölçeğinden kuvvet alarak daha geri mevzilere çekilerek de olsa sosyalizmde ısrar edebilmişlerdir. Rusya, parçalanma ve Gorbaçov ile Yeltsin dönemindeki teslimiyetten sonra bağımsızlığını koruma çizgisine girince, Çin Halk Cumhuriyeti ile stratejik bir ittifak kurmuştur.

Bugün emperyalizme karşı BRICS adı verilen ülkeler inisiyatifi ele geçirmiş bulunuyorlar. BRICS, Çin Halk Cumhuriyeti'nin eksen olduğu bir büyük ölçektir. Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika, dünya nüfusunun yarısından fazlasıdır. En önemlisi, ekonomileri gelişen, dinamik ülkelerdir. Bu ülkeleri çıkarın, dünya ekonomisi durağanlığa ve çöküşe gidiyor. Başta ABD, emperyalist ülkeler borca batarken, bu ülkeler borç veren durumundadır. Dolar saltanatı yıkılmaktadır. Dünyadaki para ve sermaye akışı yön değiştirmiştir. Artık Ezen-Ezilen Dünya kamplaşmasının yerini emperyalist ülkeler-gelişen ülkeler kamplaşması almaktadır. Dünün ezilen ülkeleri, bugünün gelişen ülkeleridir. BRICS ülkeleri yanında gelişen ve ezilen ülkeler arasındaki başka birlikler ve ittifaklar da, dünyada devrimlerin yaşaması ve gerçekleşmesi için, büyük ölçekli dayanaklar yaratıyor. Bunlardan en önemlisi Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan'ın oluşturduğu, Hindistan, İran, Moğolistan ve Pakistan'ın gözlemci olarak katıldığı Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)'dür.

Dünyadaki bütün bu oluşum ve gelişmeler, önümüzdeki dönem, millî demokratik devrimler ve sosyalizm için büyük ölçekli alanların varlığına işaret etmektedir. Türkiye, var olan birikimi ve tarihsel mirasıyla büyük ölçekli bir ülkedir ve ayrıca çok geniş ittifak potansiyeline de sahiptir.

IV. 4. Sosyalizmi Kurma Deneyimleri ve Mao'nun Katkısı

19. Yüzyılın Deneyimsizliği

Marx ve Engels, sosyalizmin kuruluşuna ilişkin bir pratik yaşamadılar. Üç ay süren Paris Komünü de göz ardı edilirse, sosyalizmin programını geliştirebilecek bir tecrübeye tanık olmadılar. Bu nedenle sosyalizmin kuruluşu konusunda, Marx ve Engels'ten kalan program yetersizdi; denenmemişti. Bu program Marx ve Engels'ten önce esas olarak Ütopik Sosyalistlerin belirlediği programdı. Marx ve Engels, 1848 devrimleri ve 1871 Paris Komünü tecrübesini değerlendirerek, sosyalizmin kuruluşuna ilişkin teoriyi geliştirdiler. Ancak programları, herhangi bir sınavdan geçmemişti. Bu nedenle onların programı da, hayatta kanıtlanmadığı için, pekâlâ "Ütopik Sosyalizm" kapsamı içinde görülebilir.

Daha önemlisi Marx ve Engels'in sosyalizmi kurma programları, gelişmiş kapitalist ülkeler için oluşturulmuştu. Oysa bugüne kadar gelişmiş bir kapitalist ülkede sosyalizmi kurma pratiği yaşanmadı. Bilimsel Sosyalizmin kurucularının programları, bu açıdan da, öngörülen zeminde değil, kapitalizmin en geri ülkesi veya feodalizmin en ileri ülkesi olan Rusya'da ve arkasından da dünyanın gelişmemiş alanlarında hayata geçirildi.

Sosyalizmi Kurma Deneyimlerinin Büyük Kazanımları

Bu nedenlerle, Marx'ın bilimsel teorisi kılavuzluğunda devrim yapanlar, kendi ülkelerinin geri toplumsal-ekonomik ilişkileri ze-

mininde ve geri olan üretici güçlerle, sosyalizmi kurma tecrübeleri yaşadılar. Bu koşullarda, sosyalizmi kurmak için, hayata uygun programlar ve teoriler üretmek durumundaydılar. Bu görevi Sovyetler Birliği'nde Lenin ve Stalin yerine getirdi.

Sovyetler Birliği'nden sonra sosyalizmi kurma konusunda en önemli deneyim, Çin pratiğidir. Hatta Çin'de sosyalizmin kuruluşu Sovyetler Birliği'nden sonra olmakla birlikte, 20. yüzyılın tipik sosyalizm deneyimidir. Nitekim 21. yüzyılda devam eden sosyalizmi kurma çabaları, Sovyetler Birliği ve ona benzeyen Doğu Avrupa ülkelerinde değil, fakat Çin ve Çin'e benzeyen Vietnam, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Küba, Kamboçya ve Laos gibi Asyalı ülkelerde devam ediyor. Sosyalizm, göreli daha "ileri" ülkelerde değil, fakat daha "geri" ülkelerde tutunabildi. Hatta Çin örneğinde, dünyanın en büyük ekonomisi olma yolunda herkese parmak ısırtan başarılar kazanıyor.

Sosyalizmin kuruşuna ilişkin 1917 Ekim Devrimiyle başlayan neredeyse yüzyıllık büyük pratiğin Bilimsel Sosyalist teoriye kazandırdığı zenginlik olağanüstüdür. Bu yüzyıl içinde, dünya nüfusunun neredeyse yarısı, sosyalizmi kurma çabasını yaşamıştır ve şu anda dünya nüfusunun üçte biri bu pratiğin içindedir. Yaşanan deneyim, dün olduğu gibi bugün de sıradan veya yenilgiye uğramış bir pratik değildir. Tam tersine insanlığa tarihte görülmemiş bir miras bırakmıştır ve en önemlisi Çin örneğinde bugün dünya ölçeğinde olağanüstü başarılar kazanmıştır. Hele kapitalizmin üst üste ağır krizlere battığı günümüz dalgalanmalarında, Çin Halk Cumhuriyeti hesaba katılmazsa dünya ekonomisi gerilemektedir. Hatta şu da söylenmektedir: Çin'i dünya haritasından çıkaracak olursanız, dünya ekonomisi batmaktadır. Çin'in geri aşamalardaki sosyalizmi, dünya için de bir itici olmuştur. Çin ekonomisi, kapitalizmin krizlerine aldırmadan, görülmemiş hızdaki gelişmesini tempolu olarak sürdürüyor. Yaşlanmış ve çöküş halindeki kapitalist ülkeler, genç sosyalizmden medet ummakta ve kredi dilenmektedir. İflas halin-

deki Avrupa kapitalist ülkeleri, Çin'in yardımlarına bel bağlamıştır. ABD de, Çin'e hazine bonosu satarak ve Çin'e borçlanarak ayakta kalmaktadır.

Bu nedenlerle 1917 Ekim Devriminden bugüne uzanan sosyalizmi kurma mücadelesi, yalnız kapitalizme geri dönüş örneklerini içermiyor; insanlığı gelişmesine öncülük yapan büyük bir deneyimi ifade ediyor.

Kaldı ki sosyalizmin başarısı, yalnız sosyalizmi kuran ülkelerdeki kazanımlar değildir. Sovyetler Birliği, Çin ve diğer sosyalist ülkelerin varlığı, dünyanın geniş alanlarının sömürgecilikten kurtuluşunda tarihi bir etken olmuştur. Bizim Türkiye'mizin İstiklal Savaşıyla başlayan bu süreç, bütün Afrika ve Asya'nın millî devletler kurmasıyla sonuçlanmış, emperyalizmin sömürüsü önüne setler çekilmesine yol açmıştır. Bugün de dünyada bağımsızlık ve özgürlük adına yürütülen bütün mücadeleler, başta Çin olmak üzere sosyalist ülkelerin oluşturduğu dengelerden güç almaktadır. Latin Amerika, Afrika, Asya ve Ön Asya'da emperyalizme karşı her mücadele bu gerçeği kanıtlıyor.

Sovyetler Birliği Deneyimi

Ekim Devriminden bu yana sosyalizmi kurma tecrübelerinin teorik birikimini *Stalin'den Gorbaçov'a* başlıklı kitapta özetlemeye çalıştım. *Sosyalist Devrimi Sürdürmek ve Kapitalizme Geri Dönüş* alt başlığını taşıyan bu çalışma, uluslararası alanda da incelenmiş ve tartışılmıştır.[54]

İlk sosyalizm kurma deneyimine önderlik eden Lenin ve Stalin'in ellerinde, daha önce herhangi bir sosyalizmi kurma pratiğinde sınanmamış bir teori ve program vardı. Yönettikleri ülke ise, bir feodal-emperyalist imparatorluk kalıntısıydı.

54 Doğu Perinçek, *Stalin'den Gorbaçov'a -Sosyalist Devrimi Sürdürmek ve Kapitalizme Geri Dönüş-*, Kaynak Yayınları, gözden geçirilmiş 4. basım, İstanbul, Şubat 2010.

Marx ve Engels'in programına göre, üretim araçları toplumsallaştırılınca, sınıflar ortadan kaldırılacak ve geri dönüş tehlikesinin ülke içindeki kaynağı da kurutulmuş olacaktı. Sovyetler Birliği yönetimi, başlangıçta 19. yüzyıldan kalan bu teoriye ve programa göre mevzilendi. Dikkatini eski yıkılan sınıflardan gelecek karşıdevrim girişimleri üzerinde yoğunlaştırdı ve onların toplumsal-ekonomik temelini temizlemeye yöneldi. 1918-1921 arasındaki iç savaşta, emperyalizmin ve eski hâkim sınıfların karşıdevrim denemesini alt etti. Bu iç savaşın sonunda, 1921 yılında, açlığı önlemek ve ülke ekonomisinin çarkını çevirebilmek için ticaret kapitalizmine yol verdi. Yeni Ekonomik Politika (NEP) adıyla anılan bu uygulama, Marx'tan kalan 19. yüzyıl programı ile 1920'lerin Rusya gerçeği arasındaki uyumsuzluğu yansıtan ilk tecrübeydi.

İç Savaştan sonra Sovyet yönetimi, kapitalizme geri dönüş tehdidinin kaynağı olarak, küçük sermayeyi ve kırsal alanlardaki zengin köylüleri görüyordu. Ne var ki, ülkenin toplumsal ve ekonomik geriliği nedeniyle bu sınıfların tasfiyesi henüz gündemde değildi.

1929 yılında kolektifleştirmeye geçilmesi Komünist Partisi tarafından olağanüstü gerekçelerle açıklandı. Sovyet yönetimi, o zaman Bolşevik programına göre, tarımda zamanı gelmediği halde, olağanüstü nedenlerle erken bir kolektifleştirmenin başladığını belirtiyordu. Bu olağandışı uygulama iki nedenle açıklanıyordu. Birincisi, yeni bir dünya savaşının yaklaştığı koşullarda tarımdan elde edilecek üretim fazlasıyla hızla sanayileşme ve silahlanmanın zorunlu olmasıydı. İkincisi, zengin köylülerin şehirleri açlıkla tehdit etmesine karşı bu yola başvuruluyordu.

1936 yılına gelindiği zaman, yani Ekim Devriminden yaklaşık 20 yıl sonra Stalin, kolektif mülkiyete geçişin esas olarak tamamlandığını belirtti ve artık kapitalizme geri dönüş tehlikesinin kalmadığını ilan etti. Oysa bu tarihten sonra da sürekli olarak "sosyalizm yıkıcılarına ve vatan hainleri"ne karşı uygulamalarda bulundu. Ge-

ri dönüş tehlikesinin varlığı, bu uygulamalarda da kendini gösteriyordu. Ancak teori bu gerçeği görmezden geliyordu; başka deyişle yanlıştı.

Daha sonra bilindiği gibi, 1950'lerin ikinci yarısında Sovyetler Birliği kapitalizme geri dönüş sürecine girdi ve bu süreç 1990 yılında kapitalizmin ilanıyla sonuçlandı.

Kapitalizme geri dönüş olgusu, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kuruluşu yolunda alınan mesafeyi gösterir. Devrim, büyük ölçüde millî demokratik devrim görevlerini yerine getirmişti ve sosyalizm yönünde atılan adımlar da sınırlıydı. Her ne kadar 1936'da kolektif mülkiyete geçişin tamamlandığı ilan edilmişse de, kapitalizmin bölüşüm ilkesi olan emeğe göre bölüşüm devam ediyordu ve ihtiyaca göre bölüşümün (Komünizm) uygulanması için gerekli koşullara yaklaşılmamıştı bile. Komünist Partisi önderliği içinden çıkan Kruşçev, Brejnev ve Gorbaçov türünden kapitalizm yolcusu liderler, parti ve devlet yöneticileri arasında bir devlet burjuvazisi oluşmasının başını çektiler ve bu sınıf, Sovyetler Birliği'ni kapitalizme sürükledi. ABD emperyalizminin geri dönüşü destekleyen tertip ve uygulamaları da kuşkusuz çok önemli bir rol oynadı.

Sovyetler Birliği'nde kapitalizme geri dönülmesi, kapitalizmin temellerinin ortadan kaldırılmadığını, yani demokratik devrim ile sosyalist devrimin iç içe olduğu bir aşamadan geçildiğini ortaya koymuştur. Nitekim geri dönüş sürecinin tamamlandığı 1990 yılından sonra Sovyetler Birliği iki kez parçalanmış ve sık sık vurgulandığı üzere "göreli gelişmiş bir Üçüncü Dünya ülkesi" konumuna düşmüştür. Bu konum, yalnız toplumsal-ekonomik koşullar açısından değil, aynı zamanda emperyalizmin tehdidi açısından da geçerlidir.

Bugün Sovyetler Birliği'nde kapitalizme geri dönüş sürecinin 1960'ların eşiğinde Kruşçev döneminde başladığı genel kabul gör-

mektedir. Yönetimi ele geçiren devlet burjuvazisi, ülkeyi adım adım 1990 yılına taşıdı. Bu olayın teorisi, ne Marx'ta, ne Lenin'de, ne de Stalin'de bulunabilirdi.

Marksist teori, bir süre zamanı şaşırarak yaşadı, 19. yüzyıldan kalan teoriye saplandı. Emekçi iktidarını savunma ve pekiştirme mücadelesini yürütenler dikkatlerini yıkılan hâkim sınıflara çevirmişlerdi. Sosyalizmin kuruluş deneyimleri, bu teorik saplantı içinde bir bakıma gafil avlandı. Geri dönüş girişimleri, üretim araçları üzerindeki mülkiyetin dönüşümü tamamlandıktan sonra, eski hâkim sınıflardan değil, bizzat devletin ve partinin içinden geldi. Pratikte devlet ve parti mevzilerinde zaman zaman şiddet yöntemleriyle çözülen siyasal mücadeleler yaşanıyordu, fakat teoride geri dönüş girişimlerinin kaynağı hâlâ eski hâkim sınıflardı. 1960'lara gelinceye kadar eski teori hâkimiyetini sürdürdü. Sosyalizmden geri dönüş olayı Sovyetler Birliği'nde yaşanıyordu, fakat bu olayın henüz teoride yeri yoktu.

Revizyonizm bu kez büyük bir sosyalist devletin yönetimine hâkim olmuş ve emekçiler üzerinde diktatörlük uygulayan bir rejimin ideolojisi haline gelmişti. Rejim, Lenin'in deyişiyle "lafta sosyalist, gerçekte emperyalist, yani sosyal-emperyalist" idi. Sovyet revizyonizmi, bir süper devletin dünya ölçüsündeki etkisinden güç alarak, yalnız uluslararası komünist hareketin saflarında değil, bütün insanlığın düşüncesinde çürümelere yol açtı.

Mao Zedung'un Katkısı

1960'ların ortamında Marksist teori, hayatla bağını Mao Zedung'un katkılarıyla ortaya koydu. Mao, Sovyetler Birliği'ndeki geri dönüş olgusunu ve Çin deneyimini değerlendirerek, teoriyi 19. yüzyılın yetersizliklerinden kurtardı ve proletarya iktidarı altında devrimi sürdürme teorisini açıkladı:

Sosyalist toplum oldukça uzun bir tarihsel dönemi kapsıyordu. Bu dönem boyunca, sınıflar, sınıf çelişmeleri ve sınıf mücadelesi devam ediyordu. Üretim araçlarının esas olarak toplumsal mülkiyete geçmesinden sonra da, iki sınıf, iki çizgi, iki yol arasındaki mücadele ortadan kalkmıyordu. Proletarya ile burjuvazi, Marksizm ile revizyonizm, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadele henüz kesin bir sonuca ulaşmış değildi. Kapitalizme geri dönüş tehlikesi hâlâ vardı. Bu tehlike, esas olarak yıkılmış olan hâkim sınıfların kalıntılarından değil, devlet ve parti içinde bulunan, kapitalist yolu tutmuş mevki sahiplerinden geliyordu.

Mao, proletarya devrimini sürdürmek için, geniş emekçi kitlelerin girişkenliğine güvendi; bir emekçi demokrasisinin teorisini ve pratiğini geliştirdi.

Mao Zedung

1966 yılı 16 Mayıs'ında "Karargâhı bombalayın" çağrısıyla başlayan Büyük Proleter Kültür Devrimi, Mao'nun emekçi demokrasisine ilişkin teorisinin ilk önemli uygulaması oldu. Mao, Kültür Devrimi pratiği içinde ve daha sonra, sosyalizm döneminde "fırtına halinde kitle mücadelelerinin gerekliliğini" teorileştirdi. Devlet ve parti içindeki burjuva yolcuların iktidarı bütünüyle ele geçirme girişimleri, emekçi hareketiyle önlenebilirdi. Mao, Kültür Devriminin başlamasının birinci yıldönümünde, ileride böyle devrimler olacağını da belirtti.

Mao'nun teorisi, Sovyetler Birliği, Polonya, Doğu Almanya ve diğer Doğu Avrupa pratiklerinde doğrulandı. Bu ülkelerde üretim araçlarının kolektif mülkiyete dönüştürülmesi esas olarak tamamlanmıştı. Ama işte kapitalizme geri dönülmüştü. Geri dönüşü gerçekleştiren sınıf, yıkılan burjuvazi değil, "sosyalist" devletin başındaki devlet ve parti yöneticileriydi. İktidardaki devlet burjuvazisinin bir kesiminin yukarıdan aşağı reformları sosyalizmi getirmiyordu ve getiremezdi de. Çünkü sosyalizm ancak emekçi sınıfların eliyle kurulabilirdi.

Sosyalizme geri dönüş olayını yaşayan Doğu Almanya lideri Eric Honecker, karşıdevrimin tamamlanmasından sonra "Mao Zedung'un haklı çıktığını" 10 Ekim 1991 günü Alman televizyonunda dürüstlükle belirtti.[55] Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin Gorbaçov'dan sonraki ikinci önderi Ligaçev de, kapitalizmi "Partinin ve devletin tepesindeki kapitalizme geri dönüş sınıfının" getirdiğini bizzat bana belirtti.[56]

Bugünkü ÇKP yönetimi, sosyalizmin kuruluşu sürecinde geri dönüş tehlikesini teorinin dışına sürmüş bulunuyor. Çin'deki araştırmalarda, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde kapitalizme geri dönüş olayıyla ilgili olarak "Dramatik değişme" türünden

55 Orhan Üst'ten aktaran: Doğu Perinçek, *Stalin'den Gorbaçov'a*, gözden geçirilmiş 4. basım, s.21.

56 Bkz. Doğu Perinçek, *Stalin'den Gorbaçov'a*, gözden geçirilmiş 4. basım. s.23.

bilimsel ve ciddi olmayan nitelemeler kullanılıyor. Sosyalizmin kuruluşu konusunda geri dönüş olgusuna hiç değinmeyen yüzlerce sayfalık kitaplar yazılıyor. Bir yandan da sürekli olarak "gerçeği olgularda aramak"tan söz ediliyor. Kapitalizme geri dönüş, 20. yüzyılın en önemli olgularındandır. Tarihsel olgulara sırt çevirerek, sosyalizmin kuruluşu üzerine nasıl teori üretilebilir? Bunun cevabını ancak fizikötesinde bulabiliriz.[57]

IV. 5. Hangi Çağdayız

Dünyamız, neredeyse dört yüzyıldır Devrimler Çağında yaşıyor.

Bu Devrimler Çağının birinci dalgası, 1640 İngiliz Devrimleriyle başladı ve 1871 yılında Paris Komünü deneyimi yanında Almanya ve İtalya'nın birleşmesiyle tamamlandı. Japonya'nın kapitalizme geçişi bu dönemin denebilir ki son örneğiydi. Birinci dalga, kapitalizmin erken geliştiği Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da yaşandı. Bu ileri kıtalar, 19. yüzyılın sonlarında gericiliğin merkezi haline geldiler.

Devrimler Çağının ikinci dalgası, 20. yüzyılın başlarında, kapitalizmin kenarındaki ülkelerde başladı. 1905-1911 yılları arasında Rus, Türk, İran, Meksika ve Çin demokratik devrimleri birbirini izledi.

20. yüzyılda kapitalizmin merkez ülkeleri, devrimin kenar ülkeleri haline geldiler. Kapitalizmin kenarındaki ülkeler ise devrimin

57 Bu kitaplardan Yang Fengchen'in *Mao'nun İdeolojisi* başlıklı kitabı Türkçede yayımlandı (çev. Mesut Akın-Deniz Kızılçeç, Kalkedon Yayınları, İstanbul, Ocak 2011). Çin'de sosyalizmi kurma konusundaki teorik çalışmaların ne kadar sığlaştığını görmek için bakılabilir. Koskoca Çin'de Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da kapitalizme geri dönüş olgusu üzerine bir çalışmaya bizim bildiğimiz kadarıyla rastlanamıyor. Çin'in araştırma ve bilim kuruluşları sosyalizmin en büyük tarihi sorunsalıyla ilgilenmiyor.

merkez ülkelerine dönüştüler. Bu ülkeler, kapitalizme geçiş sürecinin arkasında kalmışlardı; ancak eski imparatorluk topraklarıydı. İmparatorluklar, yalnız geniş coğrafyalarda yaşayan çeşitli kavimleri sömürme ve denetleme geleneği değildir; aynı zamanda bağımsız, başı dik devlet geleneğidir. Bu tarihsel birikim, emperyalizme karşı mücadele temelinde yükselen ikinci demokratik devrim dalgasına bu ülkelerin öncülük etmesini açıklıyor.

20. yüzyılın başında olduğu gibi, yüzyıl sonra bugün Çin, Rusya, İran'ın hâlâ emperyalizme direnişin kaleleri olmaları o birikimin gücünü yansıtıyor. Türkiye, şu an, 2011 yılında, kendi tarihine ihanet eden bir konumda gözüküyor. Ancak yakında onlar arasındaki tarihi yerini alacaktır. ABD ve AB yönetimlerinin büyük korkusu budur.

Dünya Devrimi, Birinci Paylaşım Savaşının sonlarında büyük bir atak yaptı. Rusya'da 1917 Şubat ve Ekim devrimlerinden sonra onlarla dayanışma içinde 1920 Türk Devrimi ve İstiklal Savaşımız geldi.

Rusya'daki 1917 Şubat ve Ekim devrimleri, denebilir ki, Devrimler Çağının iki dalgasının kavşağında gerçekleşti. 19. yüzyılın sonuna gelindiği zaman gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrim dalgası artık inişe geçmiş ve bu ülkeler emperyalizm aşamasında dünya gericiliğinin merkezleri haline gelmişlerdi. Eskiden feodal gericiliğin dünya çapında merkezi olan Rusya ise, 20. yüzyılın başında devrimin öncü coğrafyası oldu. Gelişmiş kapitalist ülkeler artık en ileri değil, fakat en geri idi. Feodal imparatorluklar coğrafyası ise, artık en geri değil, en ileri atılımların merkezi olmuştu.

Lenin, 20. yüzyılın başında, Menşeviklerden ve diğer sözde sosyalistlerden farklı olarak, Rusya'da devrimin demokratik karakterde olduğunu saptamıştı. Devrimin temel hedefi, feodal-emperyalist Çarlığı yıkmak ve cumhuriyeti kurmaktı; Birinci Dünya Savaşı yıllarında ise emperyalist savaşa son vermekti. Buna uygun olarak devrim, işçi-köylü ittifakı ekseninde gerçekleşecekti. Bu aşamada

program, özel mülkiyetin kaldırılması değil, toprak reformuyla yaygınlaştırılmasıydı.

1917 Şubat Devrimiyle Çarlık yıkılmış ve cumhuriyet kurulmuştu. Ancak demokratik devrim görevlerinin yedi ay içinde tamamlanması mümkün değildi. Savaş koşullarında kesintisiz olarak sosyalist devrime geçiş hedefi kondu. Lenin, demokratik devrim görevleri ile sosyalist devrim görevlerinin iç içe geçtiğini, iki devrim arasında "Çin Seddi bulunmadığını" belirtti.

Bugün Sovyet Devriminin dünya demokratik devriminin Avrupa'dan Asya'ya kayışında bir istasyon olduğunu söyleyebiliriz.

Birinci demokratik devrim dalgası, vatanı kurmak için kralların ve feodal beylerin hâkimiyetine son vermişti. İkinci demokratik devrim dalgası ise, öncelikle tek tek ülkelerde emperyalizmin hâkimiyetine son verdi.

Her iki devrim dalgasının anahtar kavramı özgürlük ve vatandı; ancak hedef alınan hâkim güç esas olarak farklıydı. Dünya, feodalizme karşı demokratik devrimler sürecinden emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı millî demokratik devrim sürecine geçmişti.

İki devrim dalgasının önder sınıfları da farklıydı. Batının gelişmiş kapitalist ülkelerinde demokratik devrimlere burjuvazi önderlik etti. Ezilen Dünyada ise gelişmiş bir burjuvazi yoktu. Demokratik devrim davasını ve programını benimseyen aydınlar ve küçük sermaye sahipleri ve bir kısım eşraf, burjuvazinin görevini üstlendiler. Türkiye'de bu öncü kesim, siyasal teoride "sivil-asker aydın zümre" diye anılıyor. Çin, Küba, Vietnam, Kore, Kamboçya ve Laos gibi ülkelerde ise önderliği işçi sınıfı adına öncü partiler üstlendi. Bu ülkelerde millî demokratik devrim tamamlanarak sosyalizme geçildi.

İkinci devrim dalgasının programı, birinci demokratik devrim dalgasında olduğu gibi bireyci ve özel çıkarcı olamazdı. Emperyalist kapitalizme karşı savaşan Ezilen Dünya devrimciliği, özel girişim ile kamuculuk arasındaki dengeleri gözeten bir halkçılık ve devletçiliğe mecburdu.

20. yüzyılın insanlık tarihinde çığır açan olayı, 1917 Ekim Devrimiyle başlayan sosyalist devrimlerdir. 1975 yılında Vietnam, Kamboçya ve Laos'un kurtuluş savaşlarının zafere ulaşmasıyla, dünya nüfusunun yarıya yakını sosyalizmi kurma deneyimi içinde, kızıl bayrakların altında yaşıyordu.

15 yıl sonra bu tablo değişti. 1960 öncesinde geri dönüş yoluna giren Sovyetler Birliği'nin 1990 yılında kapitalizme geçtiğini ilan etmesiyle birlikte Doğu Avrupa ülkelerindeki benzer rejimler de yıkıldı.

Çin yönetimi ise, 1979 yılı sonunda yeni bir çizgiye yönelmekle birlikte, sosyalizmi kurmakta ısrar ettiğini vurgulamaya devam etti. Ülke, sosyalizmin ilk basamaklarındaydı. Bu nedenle, kamu ekonomisini esas almakla birlikte özel girişimciliği de özendiriyordu. "Çin'e özgü sosyalizm" denen bu deneyim, hiç kuşkusuz Çin'in çok yakın zamana kadar geri bir Ezilen Dünya ülkesi olmasıyla ilişkilidir. Ancak bunun yanında, 1975 sonrasında dünya devriminin geri çekilişinin etkisi de unutulmamalıdır. Çin millî demokratik devrimden sosyalizme geçiş mevzilerinde olağanüstü hızlı gelişmesini sürdürdü. Devrimle kazanılan bağımsızlık ve özgürleşen insan kaynakları bu büyük gelişmenin esas itici güçleridir.

Diğer sosyalist ülkeler, Vietnam, Küba, Kamboçya ve Laos da Çin'le aynı yolu izliyorlar. Vietnam, Çin çizgisindedir. Küba ise, sağlık ve eğitim alanı dışında sosyalizm mevzilerinden büyük ölçüde geri çekilmiş ve demokratik devrim mevzilerine yerleşmiştir. Kore DHC de, benzer süreçlerin eşiğindedir.

Dönüp 20. yüzyıla baktığımız zaman, İkinci Demokratik Devrim dalgasının içinde sosyalizme doğru güçlü bir atılım ve arkasından bu atılımın demokratik devrim mevzilerine geri çekilişini görüyoruz. Bugün Çin, Vietnam, Kore, Küba, Kamboçya ve Laos gibi sosyalizmi kurma mücadelesi veren ülkeler, kendilerini sosyalizmin ilk basamaklarında görmektedirler ve uyguladıkları program da geniş ölçüde millî demokratik devrim programıdır.

Peki bu durumda çağımızı nasıl tanımlayacağız?

Hatırlanacağı gibi, Lenin ve Stalin, Ekim Devriminden sonra, dünyanın "Emperyalizm ve Proleter Devrimler Çağı"nda olduğunu belirtmişlerdi. Bu tanımı daha sonra biraz genişleterek "Proleter Devrimleri ve Millî Kurtuluş Savaşları Çağı" diye adlandırdılar.[58]

1920'lerden 1975'e kadar baktığımız zaman, çağa ilişkin bu tanımı doğrulayan "proleter devrimleri" diye adlandırılan devrimler görüldü.

Mao, bu sürecin doruklarında, 1970 yılında, yeni bir çağ tanımı yaptı: "Devletler bağımsızlık, milletler kurtuluş, halklar devrim istiyor."

Dikkat edilirse bu tanımda "proleter devrimler" veya "sosyalist devrimler"den söz edilmiyor, devletlerin bağımsızlık, milletlerin kurtuluş ve halkların devrim mücadelesine vurgu yapılıyor. Oysa o zaman, Sovyetler Birliği yönetimi, henüz kapitalizme döndüğünü resmen ilan etmemişti ve dünyadaki devrimci yükseliş devam ediyordu. Ancak Mao, daha 1960'larda Sovyetler Birliği'nin kapitalizme geri döndüğünü saptamıştı.

İşte Mao, 1970'lerin başında, devletlerin, milletlerin ve halkların mücadelesini doğru tahlil etti. Bu üç devrimci pratik, aslında millî demokratik devrim başlığı altında toplanabilirdi.

Toplam olarak baktığımız zaman, dünyamızın 1917 Ekim Devriminden sonra söylendiği gibi "Proleter Devrimleri Çağı"nda değil, bugün millî demokratik devrimler çağında olduğu görülmektedir. Sosyalist devrim yönündeki dalga bir dönem ileri fırlamış, fakat daha sonra geri çekilmiştir. Bugün yaşayan sosyalist pratikler, sosyalizmin aşağı basamaklarındaki öncü uygulamalardır. Ancak

58 Bkz. Stalin, *Milli Demokratik Devrim*, çev. Şule Perinçek, genişletilmiş 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1992 ve Stalin, *Proletarya Devrimi Çağında Milli Mesele*, çev. Şule Perinçek, 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1992.

çağa damgasını vuran yaygınlık ve nitelikte değildir. Bugün Çin dışındaki sosyalist ülkeler, esas olarak bağımsızlıklarını koruma mevzisindedirler.

Bugün Bilimsel Sosyalizm, dünyanın bütününe baktığımız zaman, 1848 *Komünist Partisi Manifestosu*'ndan bu yana 160 yılı aşan bir zaman geçmesine rağmen, hâlâ demokratik devrim pratiklerinde geliştirilmektedir.

Avrupa'nın gelişmiş denen ülkelerinde Haçlı Seferlerinin, hurafenin, mafyalaşmanın vb. alıp başını yürüdüğünü görüyoruz. Emperyalist-kapitalist dünyada bir karşıdevrim dönemi yaşanıyor. ABD, İngiltere, Fransa, Almanya gibi gelişmiş denen ülkeler bile, yer yer demokratik devrimlerin gerisine düşmüşlerdir, hatta bazıları faşistleşmektedir.

Çin'in başını çektiği Hindistan, Vietnam, Venezüella, Brezilya, Kore, Kamboçya, Laos ve Küba gibi ülkeler ise, millî demokratik devrim ve sosyalizmin alt aşamalarında geleceğin kamucu uygarlığını temsil ediyorlar.

Bu durumda çağımız, *Emperyalizm, Millî Demokratik Devrimler ve Sosyalizme Açılma Çağıdır*. Teori, elbette yaşanan zeminde geliştirilmektedir.

Toplumlar ve genel olarak insanlık, önündeki sorunu çözer. Hiç kimse topluma kendi zihnindeki sorunu dayatamaz. Marx, bunu *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*'da çok güzel anlatmıştır:

> "İnsanlık kendi önüne, ancak çözüme bağlayabileceği sorunları koyar, çünkü yakından bakıldığında her zaman görülecektir ki, sorunun kendisi, ancak onu çözüme bağlayacak olan maddi koşulların mevcut olduğu ya da gelişmekte bulunduğu yerde ortaya çıkar."[59]

59 Marx, *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, Önsöz, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1974, s.24.

Bugün Türkiye'nin Kemalist Devrimin kazanımlarını ve millî devletini kaybettiği, bölündüğü koşullarda, toplumun önüne sosyalist devrim görevini koyanlar var. Bu arkadaşlar, toplumun çözüme bağlamak durumunda olduğu sorunların üzerinden atlayarak, o sorunu çözecek güçlerden, başka deyişle halktan kopmaktadırlar.

Bu arkadaşlar, olmayan bir 19. yüzyılda ve bugün devrim haritasında bulunmayan bir kıtada, 19. yüzyıl Avrupa'sında "yaşıyorlar." Bu yüzden Bilimsel Sosyalizmin gelişeceği pratik zeminin dışında oldukları gibi, teorik kaynakların da çok uzağındadırlar. Sürekli alıntı yaptıkları Avrupa kaynaklı teori, Bilimsel Sosyalizmin kenarında kala kala çürümüştür.

Asyalı bir Türkiye'de, Avrupa modeli devrimler kurgulamak, aslında devrimden kaçmaktan başka bir şey değildir.

Yunan tanrılarından Antaios, kuvvetini topraktan alıyordu. Yere düşecek olsa, topraktan kuvvet alarak ayağa kalkardı. Herakles, onu havaya kaldırıp ayaklarını yerden keserek boğdu.

Bilimsel Sosyalizm de, devrim dalgasındaki her geri çekilişi yine yeni bir devrim dalgasından kuvvet alarak aşmıştır. Bilimsel Sosyalizm, Marx ve Engels'in öğretmenliğindeki kuruluş döneminde olsun, Lenin ve sonra Mao rehberliğindeki gelişmesinde olsun, hep devrimlerden beslenerek büyük ataklarını gerçekleştirdi. Sosyalizm deneyimindeki teorik keşifler ise, demokratik devrimden sosyalizme geçiş basamaklarında oldu.

Kapitalizmin bir çırpıda tasfiyesi, hiçbir zaman Bilimsel Sosyalizmin iddiası olmadı.

1871 Paris Komününün yıkılmasından kısa süre sonra Marx ve Engels, gözlerini Doğuya çevirmişlerdir. Rusya ve Çin'den gelecek atılımlarla ilgilenmeye başladılar. Avrupa, karanlık bir gericilik dönemine giriyordu ve Bilimsel Sosyalizmin kurucuları, Doğudan gelecek devrimlere işaret ediyorlardı. Avrupa'daki proletarya devrimleri beklentisinin yerini, Doğuda patlayacak halk devrimleri alıyordu. Nitekim Bilimsel Sosyalizm kurucularının teorisi, 20. ve 21. yüzyıllarda Asya, Afrika ve Latin Amerika zeminlerinde hayat buldu.

Marx'tan başlayarak Bilimsel Sosyalizm, kapitalizmin anavatanı olan Avrupa'daki krizini Asya'daki devrimlerle aştı. Bu olayı anlayamayanlar "sosyalist devrimcilik" adına Menşevik olurken ve gericiliğin safına yuvarlanırken, Lenin 20. yüzyıl başında Asya'da yükselen demokratik devrim gerçeğini tahlil ederek teoriye can kattı. Bu kez Lenin'i anlamayanlar oldu. Türkiye'de de görüyoruz, 19. yüzyıla demir atanlar, Lenin'i, daha doğrusu 20. yüzyılın Ezen-Ezilen Dünya gerçeğini anlamamışlardır. Bu durumda Mao'yu hiç anlayamazlardı. O nedenle Sovyetler Birliği yıkılınca ters tosbağa oldular. Aslında Mao'nun yaptığı iş de, Asya'nın millî demokratik devrim gerçeğini keşfetmesidir.

Küreselleşme sürecinde dünya daha da geriye düştü. Biz, yaptığımız her işi, programlarımızı, strateji ve taktiklerimizi hep o geriye düşen dünyada ve Kemalist Devrimin yıkıma uğratıldığı Türkiye koşullarında üretmek durumundayız. Ama bakıyoruz bazı arkadaşlara, Paris Komününün barikatlarında zafer sarhoşluğu içindeler. Düşünsel olarak, devrimin şu an kenarında bile olmayan Avrupa'ya bağlanmışlardır. Demokratik devrimlerin bilimi ile Bilimsel Sosyalizm arasına duvar çekmelerinin nedeni, pratikten değil, teoriden hareket etmeleridir. Bu durumda metafiziğe saplanmakta ve hurafeler üretmektedirler.

Gelişmiş olduğu söylenen Batının kapitalist ülkeleri, devrim coğrafyasının dışındadırlar ve çürüyorlar. Ezilen Dünyanın yükselişi en sonunda emperyalist dünyadaki devrimleri tetiklediği zaman, önce çürükler kesilip atılacaktır. Mafyalaşan emperyalizme karşı demokratik devrimler, emperyalizmin merkezlerinde de ilk aşamadır. Öncelikle ABD'nin dolar diktası, başka deyişle haraç sistemi yıkılacaktır. O zaman sistemin hızla çökeceğini göreceğiz. Bu aşama hızla geçilebilir ve geçilecektir; ama yine de aşamadır. Dünyanın ancak büyük kamusal projeler ve kolektif mülkiyetle çözebileceği sorunlarla karşı karşıya olması nedeniyle sosyalizm kaçınılmazdır.

Toparlayacak olursak, *çağımız, emperyalizm, millî demokratik devrimler ve sosyalizme açılma çağı*dır. Emperyalizmden kurtulmak, milletin ve vatanın oluşması, bu çağın en önemli süreçleridir. Üretici güçler; esas olarak bu süreçlerde özgürleşiyor ve gelişiyor. Sosyalist devrimler, kapitalizmin az geliştiği ülkelerde gerçekleştikleri için büyük ölçüde demokratik devrim görevlerini yerine getirmiş ve hatta bazı ülkelerde kapitalizme geri dönüşle sonuçlanmıştır. Sovyet Devrimi, bu açıdan çağımızın bu özelliklerini kanıtlayan olağanüstü önemde bir deneyimdir ve insanlığın geleceğine büyük bir miras bırakmıştır. Bu mirasın önemini 21. yüzyılda çok iyi anlayacağız.

Millî demokratik devrim, çağımızın tipik devrimidir.

Ancak çağımız, aynı zamanda sosyalizme açılma çağıdır. Çin Devrimi, çağımızın bu özelliğini sürdürüyor. Sosyalizmin ilk basamaklarında, dünyamızın büyük dikkatle izlediği büyük bir deneyimi yaşıyor. Vietnam gibi sosyalist ülkeler yanında Hindistan, Venezüella, Brezilya gibi ülkeler de, kendi demokratik devrim mecralarında geleceğin uygarlığının yaratılmasına önemli katkılarda bulunuyorlar. Sovyet Devrimiyle başlayan sosyalist devrimler, insanlığın geleceğini belirlemektedir.

Dünya, millî demokratik devrim süreçlerinde, sosyalizme açılan tecrübeler yaşıyor. 1960'lı yıllarda Türkiye İşçi Partisi'nin önderi Mehmet Ali Aybar'ın çok sık yinelediği bir söylemi vardı. "27 Mayıs Anayasası'nın sosyalizme açık olduğunu" vurgulardı. Dünyanın durumu da aynen öyledir. Millî demokratik devrimler, sosyalizme açıktır.

Bilimsel Sosyalizm, bütün bu pratikleri tahlil ederek gelişmektedir.

Dünya, özel mülkiyet sistemi içinde çözemeyeceği büyük sorunlara batmaktadır. Bu koşullarda, sosyalizm kaçınılmaz olarak insanlığın gündemindedir. Teori, yaşanan devrimci pratikleri tahlil ederek inşa edilmektedir.

V
BİLİMSEL SOSYALİZMİN TÜRKİYE'DEKİ KAYNAKLARI

1. Devrimin Millî Coğrafyası ve Teori
2. İki Yüzyıllık Cephe Ülkesinde Pratik ve Teori
3. Beş Devrim Süreci
4. Genç Osmanlılar
5. 1908 Hürriyet Devrimi
6. Kemalist Devrim
7. 1945 Atlantik Mutabakatı
8. 27 Mayıs 1960 Devrimi
9. Sosyalist Pratik ve Teori

V
BİLİMSEL SOSYALİZMİN TÜRKİYE'DEKİ KAYNAKLARI

V. 1. Devrimin Millî Coğrafyası ve Teori

Bilimsel Sosyalizm, uluslararası devrimci pratiklerde inşa edilen bir bilimsel teori ve felsefedir. Aynı zamanda ideolojidir; işçi sınıfının ideolojisidir ve bütün ideolojiler gibi uluslararasıdır. Çünkü sınıflar uluslararası.

Bütün uluslararası pratikler, adı üstünde, yeryüzünde cereyan ediyor. Başka deyişle belli coğrafyalarda yaşanıyor. Bu coğrafyalar, kıtalararasıdır; kıtasaldır; bölgeseldir veya ulusaldır.

Emperyalizm çağında devrim, emperyalist sömürü zincirinin bir halkasının kırılmasıdır. Devletler ya da ülkeler, sömürü sisteminin halkalarını oluşturuyor. Devrim, bir devlet sınırları içinde iktidarın ele geçirilmesi, devletin yeni toplum için yeniden kurulması ve toplumun yeni mülkiyet ilişkileri zemininde dönüştürülmesidir. Bu nedenle devrimin coğrafyası, yaşadığımız emperyalizm çağında ülkedir; vatandır.

Küreselleşme dedikleri emperyalizmin millî devletleri yıkma taarruzu, bu olayı değiştirmemiştir. Tam tersine, devrimin millî devleti ve vatanı savunma mevzisinde yaşanması nedeniyle, devrimin coğrafyası, hâlâ vatandır.

Ancak devrim, emperyalizme karşı olduğu için, aynı zamanda uluslararası mevzilenmede de yaşanır. Emperyalist sömürü zincirinin

bir halkasında yürütülen ulusal çaptaki mücadele, uluslararası mücadelenin de parçasıdır. Ne var ki, boy ölçüşmenin odağı, devlet iktidarıdır. Emperyalist zincirin bütün halkaları bir anda veya birbiri peşi sıra kırılmıyor; bir ülkede kırılıyor. Kuşkusuz belli bir halkadaki hesaplaşmada uluslararası güçlerin etkisi de devre dışı bırakılamaz.

Ne var ki, hesaplaşma esas olarak devlet/millet ölçeğindedir. Bu hesaplaşmanın sonuçları her zaman diğer ülkeleri de etkilemiştir.

En öğretici örnek Rus ve Türk devrimleri arasındaki ilişkidir.

1905 ve 1917'deki Rus devrimlerini 1908 ve 1920 Türk devrimi izlemiştir. Buna karşılık Türkiye'nin Çanakkale'deki emperyalizme karşı direnişi, Sovyet Devriminin yolunu açmış, Kurtuluş Savaşı zaferimiz ise Sovyet Devriminin İç Savaştan zaferle çıkmasına ve pekişmesine yardımcı olmuştur.

1921'de Rusya NEP (Yeni Ekonomi Politikası) yoluyla burjuvaziye yol vermiş, Türkiye 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'nde burjuvaziyi güçlendirmeye yönelik ekonomik gelişme programını kabul etmiştir.

1929'da Sovyetler Birliği kolektifleştirmeye geçince, 1930'dan başlayarak Türkiye de devletçiliğe yönelmiştir.

1945 sonrasında Türkiye Atlantik sistemine bağlandıktan kısa süre sonra, 1956'da Sovyetler Birliği kapitalizme geri dönüş sürecine girmiştir.

Görüldüğü gibi, iki eski imparatorluk coğrafyası olan Rusya ve Türkiye'nin devrim ve karşıdevrim süreçleri birbirini etkilemiştir. Ancak bu süreçler, elbette esas olarak ulusal zeminlerdeki toplumsal mücadelelerde yaşanmıştır.

Dünya tarihinden birçok örnek verilebilir. Çin ve Kore devrimleri, Hindiçini devrimleri, Ön Asya ve Güney Amerika'daki devrimler, hep birbirini etkilemiştir. Ancak devrimler, uluslararası güçlerle hesaplaşmakla birlikte hâlâ ulusal düzlemdedir; çünkü devlet iktidarını ele geçirmek içindir. Mücadele dünya iktidarı için değil, ülke iktidarı için yürütülmektedir.

20. yüzyılda ve bugün Bilimsel Sosyalizm, esas olarak ülke pratiklerindeki toplumsal pratikler içinde gelişti. Lenin ve Mao'nun katkıları, esas olarak bu ulusal pratiklerin teoriye dönüştürülmesidir. Uluslararası düzlemdeki teorik gelişmeler de, bu ulusal pratiklerin senteziyle olmuştur.

V. 2. İki Yüzyıllık Cephe Ülkesinde Pratik ve Teori

Türkiye'miz devrimler çağının öncü ülkelerinden biridir. İki yüzyıldır sürekli emperyalizmle boğuşan kaç ülke var? İşte Türkiye, dünya devriminin ön cephesindeki o birkaç ülkeden biridir. Dünya devrim dalgasının ikinci dönemi 1905'ten itibaren Rusya, Türkiye, İran ve Çin'de başlamıştır ve hâlâ esas olarak bu ön cephelerde devam etmektedir.

Bu nedenle Türkiye, son iki yüzyılın önemli devrimci pratiklerine sahne oldu. İki yüzyıla dört devrim sığdıran bir ülkede yaşıyoruz: 1876, 1908, 1920 ve 1960.

Bu devrimler ne kadar devrimdir, kuşkusuz önemli bir soru! Her devrim, o devrimi yapan halkın birikimi kadar devrimdir. Hikmet Kıvılcımlı da, bu devrimleri "kendi etine buduna göre devrim" diye nitelemişti ki, doğrudur.

Türkiye, son iki yüzyılda dünya devrim sürecindeki önemli pratiklere sahne olması nedeniyle, Bilimsel Sosyalizmin önemli beslenme zeminlerinden biridir.

En önemli devrimci pratiğimiz, 1920 Devrimi ve Kurtuluş Savaşımızdır. Türkiye'nin devrimci eylemi, Lenin'in emperyalizm çağında devrim teorisini hem kanıtlayan, hem de geliştiren bir rol oynadı. Mao da yıllar sonra "Çin'in Kemal'i nerede" sorusuyla Türkiye zemininde yapılan teorik tartışmalara katıldı.[1] Özellikle Çin

1 Lenin, Stalin, Mao, Dimitrov, Ho Şi Minh gibi büyük devrim önderlerinin, Türk Devrimi pratikleri zemininde ürettikleri teoriler için bkz. Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Kaynak Yayınları, 3.basım, İstanbul, Temmuz 1992.

Devrimi sürecinde ve İkinci Dünya Savaşından sonra sömürgeciliğe karşı kurtuluş savaşlarında Türk Devriminin çok tartışıldığını görüyoruz. Bizim Kemalist Devrimimiz, denebilir ki, Asya, Afrika ve Latin Amerika devrimlerinde önemle incelendi, yer yer model alındı. Komünist Enternasyonal de 1928 yılında yaptığı 4. Kongresinde, 1920 Türk Devrimini "Dünya devriminin halkalarından biri" olarak temel programına yazmıştır.[2]

Komünist Enternasyonal yayın ve dergilerinin tamamını Frankfurt Kütüphanesi'nde incelediğim zaman, 1908 Hürriyet Devrimi, Kemalist Devrim ve Türkiye'deki toplumsal mücadelelerden hareketle üretilen çok zengin bir tahlil ve teori birikiminin olduğunu gördüm ve bunları beş kitap halinde derledim, Türkçe olarak yayımladım.[3]

Stefenas Yerasimos da, Sovyet kaynaklarını inceleyerek, Türk-Sovyet ilişkilerini aydınlatan çok önemli belgelere ulaştı ve 1979 yılında yayımladı.[4]

Mehmet Perinçek, Sovyet Arşivlerinde 10 yıldır yaptığı araştırmalarla yeni kaynaklara ulaşmıştır ve yayımlamaktadır.[5]

Türkiye'mizin iki yüzyıllık devrim pratiğini kuşkusuz öncelikle Türkiye'nin bilim adamları ve teori yapıcıları incelediler.

2 *Komünist Enternasyonal Programı,* Aydınlık Yayınları, İstanbul, Mayıs 1977.

3 *Komünist Enternasyonal Belgelerinde Türkiye* dizisi: 1) *Kurtuluş Savaşı ve Lozan,* Kaynak Yayınları çev. Fatma Artunkal, yeniden düzenlenmiş 2. basım, İstanbul, Kasım 1993. 2) *Kemalist Cumhuriyet,* Kaynak Yayınları, çev. Işık Soner-Şule Perinçek-Metin Cengiz, 1. basım, İstanbul, Nisan 1994. 3) *Kürt Sorunu,* çev. Fatma Artunkal-Şule Perinçek, Kaynak Yayınları, yeniden düzenlenmiş 2. basım, İstanbul, Nisan 1994. 4) *Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi,* çev. Fatma Bursalı, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mart 1979. 5) Şefik Hüsnü, *Yazı ve Konuşmaları,* Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Haziran 1995.

4 Stefanos Yerasimos, *Türk-Sovyet İlişkileri/ Ekim Devrimi'nden "Millî Mücadele"ye,* Gözlem Yayınları, İstanbul, Ocak 1979.

5 Mehmet Perinçek, *Atatürk'ün Sovyetler'le Görüşmeleri/ Sovyet Arşiv Belgeleriyle,* Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Mart 2007; *Türk-Rus Diplomasisinden Gizli Sayfalar,* Kaynak Yayınları, İstanbul, Haziran 2011; *Sovyet Devlet Kaynaklarında Kürt İsyanları,* Kaynak Yayınları, İstanbul, Kasım 2011.

Türkiye'nin tecrübe birikimi, aynı zamanda bilim ve düşün birikimidir. Önümüzdeki pratik ve bilimsel gelişme, o birikimden beslenerek olacaktır. Her ırmak kendi yatağında akar; kendi dere ve çaylarından, kendi dağlarından beslenir. Kuşkusuz bütün millî süreçlerin milletlerarası beslenme kaynakları da vardır. Onların bilince çıkarılması da bizim işimiz olmuştur. Ancak Türkiye'nin devrimci pratiklerine ilişkin göreli doğru ve olgun teorileştirmeler, Türkiye zeminine basanlar tarafından yapılmıştır.

Burada bu teorik çabaların bütünü hakkında kapsamlı bir bilanço yapacak değiliz. Bu, ayrı bir çalışmanın konusudur. Ne var ki Bilimsel Sosyalizmin dünya ölçeğindeki kaynaklarını incelerken, kendi yurdumuzu dünya haritası dışında bırakamayız. Türkiye, son iki yüzyılın devrim süreçlerinde, dünya tarihini etkileyen bir ülkedir.

Türk Devrimi, köklü ve büyük bir gelenektir. Bu devrim pratiğine ilişkin bilimsel birikimi, şunlar Marksisttir, bunlar değildir diye sınıflandırmak, bilimsel ve Bilimsel Sosyalist bir tavrı yansıtmaz.

Nasıl Marx, Engels, Lenin, Mao gibi büyük ustalar, teorilerini insanlığın bilimsel birikimi üzerine inşa ettilerse, Türkiye'nin bilimsel birikimine tavrımız da öyle olacaktır. O bilimsel birikimi değerlendirirken ölçü, maddi gerçektir ve hayata uyan doğru tahlildir. Marksizm iddialı nice gerçekdışı ve sığ incelemeler olduğu gibi, burjuvazinin bilimsel birikimi içinde sayılan nitelikli çalışmalar da vardır.

Bilimsel Sosyalist hareket, Türkiye'de 27 Mayıs 1960 sonrasındaki kısa dönem dışında, ülke tarihine yön veren pratiklere önderlik etmedi. Tarihsel önderlik rolü, şimdi gelmiş kapımıza dayanmıştır. Ayrıca bu nedenle de, Türkiye'nin bilimsel birikimine kibirle değil, fakat alçakgönülle yaklaşmalıyız. Bilimde kibir ve iltimas olmaz. Bilimin biricik sadakati, gerçeğedir.

V. 3. Beş Devrim Süreci

Bilimsel Sosyalizmin Türkiye'deki kaynakları, kuşkusuz, tarihin derinliklerinden gelen her türlü kültür ürünüdür. İnsan emeğinin ürünü olan her şeye kültür diyoruz. Üretim ve tüketim aracı olan maddî kültür yanında zihinsel emeğin ürettiği manevî kültür de bulunuyor. İnsan emeğinin verimi olan her şey, Bilimsel Sosyalizm için de kaynaktır.

Ulusal kaynaklarımız, bir yandan Anadolu'nun derinliklerinden, ta Hattiler, Hititler, Laviler, Pelasglar, Hurriler, Mittaniler, Urartular, Frigyalılar vb.'den bugünlere gelir. Öte yandan iç Asya'daki, Mezopotomya'daki, Karadeniz çevresi, Kafkaslar ve Balkanlar'daki kaynaklar da, bin yıldır Türkiye diye anılan bu topraklardaki toplumsal süreçleri açıklayan önemli malzemedir. Tarihimizle iç içe olan İslam uygarlığı unutulmamalıdır. İslam uygarlığı ve Osmanlı'dan çok örnek verilir. Biz 11. yüzyılın Selçuklusundan örnek vereceğiz. Merv şehrinde 10 kadar kütüphane vardı. Bunlardan yalnız birinde 12.000 kitap bulunuyordu. O dönem dünyanın hiçbir yerinde, kitapları bu kadar seçme bir kütüphane yoktu.[6]

Ancak biz Bilimsel Sosyalizmin yakın tarihimizdeki kaynaklarına göz atacağız. Bu açıdan beş önemli süreç belirliyoruz:

1. 1876 Devrimi süreci, Genç Osmanlılar.
2. 1908 Hürriyet Devrimi süreci, Genç Türkler ve İttihat Terakki.
3. Kemalist Devrim.
4. 27 Mayıs 1960 Devrimi.
5. Küreselleşmeye yanıt olarak yaşadığımız bugünkü karşıdevrim ve devrim süreci.

Bu süreçlerde, devrimler ve karşıdevrimler iç içedir. Her devrim süreci, bir önceki karşıdevrimin içinden filizlenmiştir.

6 Mustafa Kemal Atatürk, *Türk Tarihi Yazıları*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı, Ankara, 2008, s.42.

1876 Birinci Meşrutiyetini hemen bir yıl sonra Abdülhamit istibdadı izlemiştir.

1908 Devrimi, Abdülhamit'i yıkıp hürriyeti getirmiştir; ancak Birinci Dünya Savaşında büyük emperyalist devletler tarafından boğulmuştur. 1918'de Türkiye paylaşılmış ve işgal edilmiştir.

1920'de Anadolu'da devrimci bir hükümet kurulmasıyla başlayan Kemalist Devrim, sultanlığı yıkmış, ülkeyi emperyalist işgalden kurtarmış, Ortaçağ ilişkilerine ağır darbeler indirmiştir.

Kemalist Devrim 1945'ten başlayarak Atlantik ilişkileri içinde adım adım tasfiye edilmiş, Türkiye "Küçük Amerika" sürecine girmiştir.

27 Mayıs 1960 Devrimi, Türkiye'yi bir süre için yeniden Kemalist Devrim yoluna sokar gibi olmuş, fakat 1971 ve 1980 Amerikancı darbeleriyle bastırılmış ve tasfiye edilmiştir.

Türkiye, 12 Eylül 1980'den bu yana, Cumhuriyetini, millî devletini, toprak bütünlüğünü ve özgürlüğünü kaybettiği bir karşıdevrim sürecini yaşıyor. 1990'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte ABD küresel taarruza geçmiştir. 2007 Temmuz'undaki sahte seçimler sonucunda, Cumhuriyet Devriminin yıkımı süreci tamamlanmış ve Türkiye ABD güdümlü Gladyo-Mafya-Tarikat rejiminin diktası altına düşmüştür.

Ancak Türkiye, bu yıkıma, bu bölünmeye bir devrimle cevap verecektir. Önümüzdeki süreç budur.'

Beş devrim pratiği zemininde yaşadığımız bilimsel gelişmeyi özetleyebiliriz.

Bilimsel Sosyalizmin Türkiye'deki kaynaklarına değinecek olan önümüzdeki sayfalar, bu çalışmanın en az emek verilen bölümleridir. Aslında bu başlık altında, Türkiye'nin bilim tarihinin yazılması gerekirdi. Başlı başına bir ömrün verileceği bir alandır. Ancak bu konuya girmeye, değinmelerle de olsa mecburduk. Çünkü Bilimsel Sosyalizmin, bizim kendi toplumumuzun, bizim tarihimizin dışından ithal edilen bir kalıp olarak görüldüğüne sık sık rastlıyoruz.

Oysa Bilimsel Sosyalizmi bizim tarihsel pratiklerimizde üretmek diye bir meselemiz vardır.

Marx, *Fransa'da Sınıf Savaşımları*'nda, Fransa sürecini açıklar. *Kapital*, Avrupa'daki kapitalizmin teorisidir. Engels, *Köylüler Savaşı*'nda Almanya sürecini tahlil eder. Lenin, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* adlı kitabında Rusya'daki öküzlerden ve tarım aletlerinden çıkarak, üretim ilişkileri ve üretici güçleri tahlil eder. Mao Zedung, *Çin'de İç Savaş*'ta, Çin'deki sınıf mücadelesinin teorisini yapar.

Bilimsel Sosyalizmin büyük öğretmenlerinin çalışmaları, bizi Türkiye'deki sınıf mücadelesini, işçi ve köylü hareketlerini, kapitalizmin gelişmesini ve devrim süreçlerimizi tahlil külfetinden kurtarmıyor. Kuşkusuz bu eserlerde, önemli bilimsel teoriler, araçlar ve yöntemler bulabiliyoruz. Ancak, Bilimsel Sosyalizmin birikimini kendi toplumumuzun tarihinde ve hayatında sınamak ve yeniden üretmek durumundayız. Bu iş, yalnız Bilimsel Sosyalizmin ustalarını okuyarak değil, öncelikle Türkiye pratiklerinde üretilmiş bilimsel kaynaklara yönelerek olur.

Bunlar, çok basit sıradan hatırlatmalar gibi gelebilir. Ancak unutmayalım, Türkiye'de "Köylük alanlar, kuru odun yığınlarıyla döşelidir. Bir çakmak çaksan tutuşur, köylü yığınları ayaklanır" tezleri savunulmuştur. Bu tezler, Mao'nun Çin üzerine yazdıklarıyla "ispatlanmıştır." Marx, Lenin ve Mao'nun "Almanya'da, Rusya'da, Çin'de" diye başlayan cümleleri bile Türkiye'ye giydirilmiştir. Bütün bunları yapanlar, üstelik örgüt liderleri, büyük "teorisyenler"dir.

Marksizm, her vücuda uyan bir hazır giyim gibi görülmüştür. Bu nedenle "Marksizmin genel teorisi" başlığı altında bir kalıp imal edilmiştir. Oysa Bilimsel Sosyalizmin "genel" veya "özel" bütün teorileri, belli tarihsel süreçleri açıklar. Her zamana ve her mekâna uyan, hazır bir Bilimsel Sosyalizm yoktur ve olmayacaktır. Roma gerçeğine dayanarak Osmanlı toplumunu açıklayamayacağımız gibi, İngiltere'de kapitalizmin gelişmesinden alıntılarla Türkiye'de kapitalizmin gelişmesini tahlil edemeyiz.

Adına boş yere "Tarihsel Materyalizm" veya "Tarih Bilimi" denmemiş. Bütün teoriler, tarihseldir; belli zaman ve yerde geçerlidir. Dünyanın her yerinde ve her zaman geçerli olan, bir tek kutsal kitaplar var. Bilim ve Bilimsel Sosyalizm ise, her tarihsel süreçte ve her coğrafi zeminde yeniden üretilecektir, geliştirilecektir.

V. 4. Genç Osmanlılar[7]

Türkiye, 19. yüzyıl ortalarında Genç Osmanlıların vatan ve hürriyet mücadelesiyle birlikte çağdaş bilime ve sosyalizme de açılmıştır. Bu dönemin bilimsel çalışmaları, kuşkusuz Bilimsel Sosyalizmin de teorik kaynaklarıdır. En göze çarpanlar, Namık Kemal, Şinasi, Mustafa Celalettin Paşa, Ali Suavi, Ahmet Vefik Paşa, Cevdet Paşa, Süleyman Paşa, Münif Paşa, Beşir Fuat, Hoca Tahsin Efendi, Şemsettin Sami'dir.

Demokratik devrime, vatan savunmasına ve milletleşme sürecine ilişkin ilk bilim ürünleri bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Genç Osmanlıların 1871 yılında Paris Komünü'nde Paris işçileriyle birlikte barikatların üzerinde olduklarını da biliyoruz. Komün mücadelesine katılanlardan Mehmet, Reşat ve Nuri Beylerin adlarını biliyoruz.[8] Namık Kemal'in Paris Komünü konusunda *İbret* gazetesine yazdığı övgü yazısı coşkuludur.[9] 1848 Devrimini savunan Namık Kemal, Komün savunusunda Mazzini gibi ünlü Batılı demokratları bile geride bırakmıştı. Yine *İbret*'te Reşat Bey'in de bu türden bir yazısı vardır.[10] Kanımca Yeni Osmanlılar döneminin dü-

7 Genç Osmanlılar ve 1908 Hürriyet Devrimi dönemini benden iyi bilen Dr. Arda Odabaşı'nın bu bölümlere yaptığı katkılar ve düzeltmeler için çok teşekkür ederim.

8 Serol Teber, *Paris Komünü'nde Üç Yurtsever Türk: Mehmet, Reşat ve Nuri Beyler*, De Yayınevi, İstanbul, Kasım 1986.

9 Bu konuda bkz. A. Cerrahoğlu, *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihi*, İstanbul, 1965.

10 Bkz. Kerim Sadi (A. Cerrahoğlu), *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı*, 2. basım, İletişim Yayınları, İstanbul, Nisan 1994, s.30-45, 82-92.

şünce birikimini en özlü inceleyen eser, Yusuf Akçura'nın "Türkçülüğün Tarihi" konusundaki incelemesidir.[11] Metnin orijinal başlığı "Türkçülük"tür.[12]

Yalçın Küçük arkadaşım da, *Aydın Üzerine Tezler 1-2-3* adlı çalışmasıyla Genç Osmanlılardan başlayarak Türkiye'nin aydın hareketi üzerine kapsamlı bir araştırma yapmıştır.[13]

V. 5. 1908 Hürriyet Devrimi

1908 Hürriyet Devrimiyle birlikte dünyanın gözleri Türkiye'ye çevrilmişti. Lenin'in 1905 Rus Devrimiyle bağlantılarını da dikkate alarak, bizim Hürriyet Devrimini tahlil çabaları dikkat çekiyor.[14] 1905 Rus Devrimi, 1908 Devrimini etkiledi. Ne yazık ki, bu konuda yapılmış tatmin edici bir çalışma yok. Buna Lenin'den[15] sonra sadece Sovyet tarihçileri dikkat çekti.[16]

1905 Devrimi, sadece 1908 açısından değil, Türkiye'de sosyalizmin ortaya çıkışı açısından da önemlidir. Türk sosyalizminin köklerinin 1905 ve civarına uzandığını gösteren önemli bilgiler var.

11 Eski yazıdan en doğru çevirimi için bkz. Yusuf Akçura, *Türkçülüğün Tarihi*, çevriyazı: Sadık Perinçek, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998.

12 Akçuraoğlu Yusuf, "Türkçülük", *Türk Yılı 1928*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1928, s.287-455. Bu yıllığın bütününün çevriyazısı geçtiğimiz aylarda TTK tarafından yapıldı.

13 Yalçın Küçük, *Aydın Üzerine Tezler 1-2-3*, (1. cilt: Tekin Yayınevi, 3. basım, 1990; 2. cilt, Tekin Yayınevi, 2. basım, Kasım 1985; 3. cilt, Tekin Yayınevi, 2. basım, Ekim 1987).

14 Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Temmuz 1992.

15 Lenin'in bu etkiye dikkat çektiği yazı ve konuşmaları için bkz. Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Temmuz 1992, s.47-51, 64-65.

16 Bir örnek için bkz. Yuriy Aşatoviç Petrosyan, *Sovyet Gözüyle Jöntürkler*, çev. Mazlum Beyhan-Ayşe Hacıhasanoğlu, Bilgi Yayınları, 1. basım, İstanbul, Nisan 1974, s.229 vd.

Mesela Şefik Hüsnü, 1905'te henüz Selanik'te iken sosyalizmle ilgilenmeye başlamıştır. Rus Devriminin yankıları, kendi ifadesiyle "muhayyilesini tepetaklak etmiştir". Devrimci sorunlara karşı konulmaz bir ilgi duyduğunu söyler.[17]

İlk kuşak Türk sosyalistlerinden olmasına karşın neredeyse hiç tanınmayan Rasim Haşmet Bey'in ütopik sosyalist Saint-Simon'a atıfta bulunduğu 1905 yazılarında sosyalizm tınısı net şekilde duyulur.[18]

Mustafa Kemal 1904'te "evvela Socialiste olmalı maddeyi anlamalı" diye yazar.[19]

1908 Devrimi, 19. yüzyılın sonlarında Tıbbiyenin bodrumlarında kurulan İttihat Terakki ile başlıyor ve Kurtuluş Savaşımızın 1914-1918 yılları arasındaki birinci aşamasını da kapsayarak Birinci Dünya Savaşı yenilgisine kadar sürüyor. O nedenle feodalizme karşı ihtilal boyutu yanında emperyalizme karşı bağımsızlık boyutuyla da tipik bir Ezilen Dünya devrimidir.

1908 Devrimi, Kemalist Devrimin denebilir ki öncülüdür. Kemalist Devrimin Bağımsızlık, Milliyetçilik, Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Devlet Sosyalizmi ve Devletçilik, Aydınlanma ve Laiklik, Devrimcilik diye özetlenebilecek temel program ve ideolojisinin bütün kökleri ve ilk pratikleri Hürriyet Devrimindedir. Somut bir örnek vermek gerekirse, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Selanik'te çıkan resmî yayın organı *İttihat ve Terakki* gazetesinde daha Eylül-Kasım 1908'de "devlet sosyalizmi"nin kabul edilmesi savunulur. Aslında burada savunulan Lassalle, List, Rodbertus gibi Alman devletçilerinin görüşleridir. Kamuculuğa yönelmeleri çok

17 *Dr. Şefik Hüsnü Deymer/ Yaşam Öyküsü, Vazife Yazıları*, Derleyen: Erden Akbulut, Sosyal Tarih Yayınları, 1. basım, İstanbul, Şubat 2010, s.24-25, 29, 32, 55, 75.

18 Arda Odabaşı, *Osmanlı'da Sosyalizm, Türkçülük ve İttihatçılık -Rasim Haşmet Bey-*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011. Arda Odabaşı'nın taze yayımlanan esaslı incelemesinde bu konuda bilgiler var.

19 Mustafa Kemal'in el yazılı notu için bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.1, s.15.

önemlidir. Burada asıl vurgulanması gereken, "sosyalizm" ve "komünizm" gibi kavramların İttihatçılar tarafından daha 1908'de, hem de resmî düzeyde tartışılır hale gelmiş olmasıdır. Böylece Sosyalizm Türkiye'nin siyaset gündemine girmiştir. Savundukları programa "devlet sosyalizmi" adını verebilmeleri kuşkusuz devrimci tavrı yansıtır.[20]

Mustafa Kemal Atatürk, hem örgütçü, hem bir devrim önderi olarak Türkiye'nin devrim süreçleri arasındaki devamlılığı temsil eder. Atatürk, 1908 Devrimiyle yapılanlara dayanarak, yapılamayanların gerçekleştirilmesine de önderlik etmiştir.

Hürriyet Devriminin en önemli önderi, kuşkusuz Talat Paşa'dır. Abdülhamit istibdadına karşı dağa çıkan Enver, Resneli Niyazi ve Ohrili Eyüp Sabri Beyler, 1905 sonunda Şam'da Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni kuran Mustafa Kemal Bey ve İttihat ve Terakki'nin önder kadrosu, devrimin önemli eylemcileri ve örgütçüleridir.

Hürriyet Devriminin ideolojisini 1908 öncesinde ve sonrasında yurtdışı ve yurtiçindeki Genç Türk edebiyatından izleyebiliriz. *Türk Yurdu*,[21] *Genç Kalemler*,[22] *Sırat-ı Müstakim*,[23] *Halka Doğru*, *Yeni Mecmua*, *Servet-i Fünûn* dönemin önemli yayın organlarıdır. *Halka Doğru*, Narodniklerin şiarını başlık edinmiş Türkçü dergidir. "Halkçılık" kavramını ilk kez ortaya koyan dergi ise *Yeni Mecmua* olmuştur.

20 Bkz. Arda Odabaşı, *Osmanlı'da Sosyalizm, Türkçülük ve İttihatçılık -Rasim Haşmet Bey-*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011. Ayrıca bkz. Kerim Sadi (A. Cerrahoğlu), *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı*, İletişim Yayınları, 2. basım, İstanbul, Nisan 1994, s.176-180. Bu kaynakta ilgili yazı dizisinin önemli kısımları aktarılmıştır.

21 Çevriyazısı Tutibay Yayınları tarafından yayımlandı.

22 Çevriyazısı Türk Dil Kurumu tarafından yayımlandı.

23 Açıklamalı fihristi ve dizini için bkz. M. Suat Mertoğlu, *Sırat-ı Müstakim Mecmuası Açıklamalı Fihrist ve Dizin*, Klasik Yayınları, 1. basım, İstanbul, Kasım 2008.

Jöntürkler ve Makedonya: 1908-1912
(Konstantinos A. Vakalopulos, Selanik, 1988)

Genç Osmanlılardan kalan ideolojik birikimden beslenen yeni devrimci düşün önderleri ise, Hüseyinzade Ali Turan Bey, Ömer Seyfettin, M. Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ömer Naci, Abdullah Cevdet, Filibeli Ahmet Hilmi Bey, Munis Tekinalp, Celal Nuri İleri, Ali Canip Yöntem, Fuat Köprülü'dür. İsmail Gaspıralı, Rusya'da olmakla birlikte Osmanlı'nın fikir hayatını etkilemiştir.

İlk Türk milliyetçileri halkçıydı ve sosyalizmden kuvvetle etkilendiler. Aralarında sosyalist veya sosyalizan olanlar da vardı. Balkanlar'da isyan eden komitacıları takip eden Genç Türk subayları ve onlarla birlikte olan aydınlar, Rusya'daki ve Doğu Avrupa'daki Narodnik (Sosyalist Devrimci ve Halkçı) hareketten kuvvetle etkilendiler. İttihat ve Terakki'nin kurucularından olan Hüseyinzade Ali ile Akil Muhtar ve Nesim Masliyah Beyler II. Enternasyonal Kongresi'ne katıldılar. 14 Ağustos 1917'de Stockholm'de toplanan Milletlerarası Sosyalist Konferans'a "katılımın" onların sosyalistliğine kanıt olarak gösterilip gösterilemeyeceği tartışmalıdır. "Türk işçisi adına" ve gerçekte İttihatçı hükümeti temsilen, savaş ortamında uluslararası destek sağlamak için gittiler. Ama anlaşılan, Konferansa katılmadılar. İlgili kaynakların hemen hepsi İttihatçılıklarından dolayı Konferansa kabul edilmediklerini söylüyor. Bununla birlikte, Hüseyinzade'nin Kongre'ye bir bildiri sunduğu veya sunacağı da dile getirilir. Batılı sosyalistleri çok haklı şekilde eleştiren bu anti-emperyalist enfes metnin bir kısmı mevcuttur.[24]

Sosyalizmin Genç Türkler üzerindeki etkisi konusunda Arif Acaloğlu, Arda Odabaşı ve Prof. Dr. Zafer Toprak'ın aydınlatıcı çalışmaları bulunmaktadır.[25] Bu etkiye dikkat çekenler arasında özel-

24 Konuyla ilgili bilgi ve sözü geçen bildiri için bkz. Ali Haydar Bayat, *Hüseyinzâde Ali Bey*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s.22, 61-62.

25 Arif Acaloğlu, "Devrimci Toplum Önderleri: İlk Türkçüler Sağcı Değil Solcuydular", *Aydınlık*, 7 Nisan 2002, sayı 768, s.22-25; Zafer Toprak, "Osmanlı Narodnikleri: 'Halka Doğru' Gidenler", *Toplum ve Bilim*, Kış 1984, sayı 24, s.69-

likle Niyazi Berkes'i,[26] İlhan Tekeli ile Gencay Şaylan'ı[27] ve George Harris'i[28] de sayabiliriz. Harris'in 90'larda *Aydınlık*'ta çıkan bir söyleşideki saptaması dikkat çekicidir: "Türk solu fazla milliyetçi." Kitabında da bu noktaya parmak basıyor.

Hürriyet Devrimi konusunda en önemli araştırma ve tahlilleri Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya,[29] Prof. Dr. Sina Akşin,[30] Prof. Dr. Feroz Ahmad,[31] Prof. Dr. Yalçın Küçük,[32] Ahmet Bedevi Kuran,[33] Prof.

81; Zafer Toprak, "Aydın, Ulus-Devlet ve Popülizm", *Türk Aydını ve Kimlik Sorunu*, Hazırlayan: Sabahattin Şen, Bağlam Yayınları, 1. basım, İstanbul, Temmuz 1995, s.39-81; Zafer Toprak, "Popülizm ve Türkiye'deki Boyutları", *Tarih ve Demokrasi - Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan*, Cem Yayınevi, 1. basım, İstanbul, 1992, s.41-65; Arda Odabaşı, "II. Meşrutiyet Dönemi Türk Halkçılığı ve Halka Doğru Dergisi", *Teori*, Eylül 2005, sayı 188, s.9-27; Arda Odabaşı, "İlk Türk 'Halka Doğru Gitme' Eylemi ve İlk 'Halka Doğru Gidenler'", *Teori*, Ocak 2007, sayı 204, s.40-55; Arda Odabaşı, "İttihatçıların Halkçılığı ve Düşünsel Kaynaklarından Narodnizm", *İttihat Terakki ve Jöntürkler*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Ekim 2009, s.69-82.

26 Niyazi Berkes, *Türk Düşününde Batı Sorunu*, Bilgi Yayınevi, 1. basım, Ankara, Mayıs 1975, s.61-63, 229-233; Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Hazırlayan: Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, 3. basım, İstanbul, Kasım 2002, s.419, 421-422.

27 İlhan Tekeli-Gencay Şaylan, "Türkiye'de Halkçılık İdeolojisinin Evrimi", *Toplum ve Bilim*, 1978, sayı 5-6, s.44-110.

28 George S. Harris, *Türkiye'de Komünizmin Kaynakları*, çev. Enis Yedek, Boğaziçi Yayınları, 2. basım, İstanbul, 1976, s.25-26.

29 Tarık Z. Tunaya, *Türkiye'de Siyasî Partiler 1859-1952*, Doğan Kardeş Matbaası, İstanbul, 1952; Tarık Z. Tunaya, *Hürriyet'in İlânı*, Arba Yayınları, 2. basım, İstanbul, 1996; Tarık Z. Tunaya, *İslamcılık Cereyanı*, İstanbul, 1962.

30 Sina Akşin, *Jön Türkler ve İttihat Terakki*, İmge Kitabevi Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1998; Sina Akşin, *Şeriatçı Bir Ayaklanma 31 Mart Olayı*, İmge Kitabevi Yayınları, 3. basım, Ankara, Kasım 1994.

31 Feroz Ahmad, *İttihat ve Terakki 1908-1914*, çev. Nuran Yavuz, Kaynak Yayınları, 7. basım, İstanbul, Ekim 2007; Feroz Ahmad, *İttihatçılıktan Kemalizme*, çev. Fatmagül Berktay, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Mart 1996.

32 *Yalçın Küçük, Aydın Üzerine Tezler 1-2-3*, (1. cilt: Tekin Yayınevi, 3. basım, 1990; 2. cilt, Tekin Yayınevi, 2. basım, Kasım 1985; 3. cilt, Tekin Yayınevi, 2. basım, Ekim 1987).

33 Ahmed Bedevi Kuran, *İnkılap Tarihimiz ve İttihad ve Terakki*, Tan Matbaası, İstanbul, 1948; Ahmet Bedevi Kuran, *İnkılap Tarihimiz ve Jön Türkler*, Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Nisan 2000.

Dr. Şerif Mardin,[34] Dr. Arda Odabaşı,[35] Prof. Dr. Zafer Toprak[36] ve Prof. Dr. Şükrü Hanioğlu[37] yaptılar.

V. 6. Kemalist Devrim

Son iki yüzyılda toplumumuzun yaşadığı en kapsamlı ve köklü yenilik, Kemalist Devrimdir. Bu devrimci pratik, Türkiye'de Bilimsel Sosyalist teori ve programın geliştirilmesinin de en büyük kaynağıdır. Kemalist Devrim, sultanlığı yıkarak Cumhuriyeti kuran siyasal devrimiyle, çağımızın ilk kurtuluş savaşıyla, Ortaçağ ilişkilerine indirdiği ağır darbelerle ve aydınlanmasıyla toplumumuzun en kapsamlı ve sonuçları en köklü sınıfsal hareketidir. Emperyalizme, komprador burjuvaziye, toprak ağalığına ve şeyhliğe karşı mülkiyet ilişkilerinden siyasal kurumlar ve kültüre kadar her alandan köklü demokratik değişiklikler getirmiş ve Türkiye'ye çağ atlatmıştır.

Kemalist Devrime 19. yüzyılın en gelişmiş kapitalist ülkelerindeki burjuva-proleter çelişmesi açısından bakan bazı sözde solcular, sistem değişikliği olmadığını ileri sürebilmişlerdir. Oysa Atatürk Devrimiyle emperyalizme bağımlı Osmanlı Ortaçağından ba-

34 Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri 1895-1908*, İletişim Yayınları, 6. basım, İstanbul, 1999.

35 Arda Odabaşı, "II. Meşrutiyet Dönemi Türk Halkçılığı ve Halka Doğru Dergisi", *Teori*, Eylül 2005, sayı 188, s.9-27; Arda Odabaşı, "İlk Türk 'Halka Doğru Gitme' Eylemi ve İlk 'Halka Doğru Gidenler'", *Teori*, Ocak 2007, sayı 204, s.40-55; Arda Odabaşı, "İttihatçıların Halkçılığı ve Düşünsel Kaynaklarından Narodnizm", *İttihat Terakki ve Jöntürkler*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Ekim 2009, s.69-82; Arda Odabaşı, *Osmanlı'da Sosyalizm, Türkçülük ve İttihatçılık - Rasim Haşmet Bey-*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011.

36 Zafer Toprak, *Türkiye'de Millî İktisat (1908-1918)*, Yurt Yayınları, Ankara, 1982.

37 M. Şükrü Hanioğlu, *Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük Cilt I (1889-1902)*, İletişim Yayınları, İstanbul, (tarihsiz); M. Şükrü Hanioğlu, *Preparation For A Revolution: The Young Turks, 1902-1908*, Oxford University Press, New York, 2001.

ğımsızlıkçı Cumhuriyet sitemine geçildi. Eğer Ezen-Ezilen çelişmesi içinde bakarsak, Türkiye 1920 yılında Ankara'da devrimci bir hükümet kurarak sistemin dışına çıktı.

Türkiye'nin bilim hayatı ve Bilimsel Sosyalizm de bu büyük devrim pratiğinden beslenerek gelişti.

Kemalist Devrimin öncü partisi olan CHP, 1931 yılında kabul ettiği ve 1935 yılında yenilediği programında Kemalizmi şöyle tanımladı:

> "Türk Devriminin başlangıcından bugüne kadar yapılmış işler."[38]

Görüldüğü gibi Kemalizm, kendisini devrimci pratikle tanımlıyordu. Pratik teori ilişkisini materyalist felsefeyle saptıyordu.

Kemalist Devrimin eylem ve öğreti kaynaklarını uluslararası düzlemde incelersek, başlıca üç öbekte toplayabiliyoruz:

1. Aydınlanma Hareketi ve Fransız Devrimi;
2. Narodnizm, Halkçılık;
3. Sovyet Devrimi ve Bilimsel Sosyalizm.

Bu kaynaklar aynı zamanda, Bilimsel Sosyalizmin de kaynaklarıdır. Hepsini *Kemalist Devrim-5 / Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları* adlı kitapta enine boyuna inceledik, burada yinelemeyeceğiz.[39] Ancak özetleyecek olursak, Kemalizm felsefede maddenin önceliğini kabul eder. Evrenin bilinebilir olduğu görüşündedir. Kendini toplumda "determinist ve pratik maddiyetçi" diye tanımlamıştır.[40] Tarihsel Materyalizmi savunduğunu belirten Kemalist dü-

38 Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları*, 1. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2006, s.11; *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.27, Kaynak Yayınları, İstanbul, Temmuz 2010, s.214.

39 Aynı kitap.

40 Atatürk'ün İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın, Kemalizmin felsefi konumunu "tarihte deterministiz, icraatta pratik maddiyetçiyiz" diye belirten konuşması için bkz. *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 5, c.16, s.59-61. Bu konuda açıklama için bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları* kitabının Ekim 2011'de yayınlanan 2. basımı.

şünürler de vardır. Kemalizm, tarihte etkenin ekonomi olduğunu savunur ve tarihi sınıf mücadeleleri ekseninde ele alır. Kemalist Devrim döneminin lise tarih kitapları ve *Türk Tarihinin Ana Hatları* kitabından[41] hareketle yazılan *Tarih* kitaplarında, Fransa'nın ünlü sosyal-liberal tarihçiliğinin etkisi kuvvetle görülür. Aynı Tarih Okulu, Marx ve Engels'in teorilerinin de kaynağıdır.[42]

Atatürk'ün niçin Türk Devrimine başarıyla önderlik ettiği ve doğru bir program saptadığı üzerinde durulmalıdır. Bu sorunun cevabını, genç zabit Mustafa Kemal'in henüz 23 yaşında iken, daha 5 Ocak 1904 günü not defterine yazdığı şu cümlede bulabiliriz: "Evvela sosyalist olmalı, maddeyi anlamalı."[43]

Atatürk, hangi birikim ve hangi etkilerle, daha 23 yaşında iken, "Evvela sosyalist olmalı" diyordu. Bu sorunun cevabını o dönemin Narodnik hareketinin Türk devrimci aydınları arasında estirdiği rüzgârda bulabiliriz. Dr. Arda Odabaşı'nın çalışmalarında ve özellikle son kitabında önemli ipuçlarına ulaşılmıştır.[44] Atatürk'ün yakın arkadaşlarından Hakkı Baha (Pars)'nın 1908 Devriminden hemen sonra yazdığı ve yayımladığı sol içerikli iki yazısı, o zamanki sol ideolojik iklimi yansıtıyor.[45] Bilindiği gibi Hakkı Baha Pars, Mustafa Kemal'in yakın arkadaşıydı. Mustafa Kemal'in İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne giriş merasimi onun evinde yapılmıştı.[46] Yine Hakkı Baha gibi Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin kurucusu Kâzım

41 *Türk Tarihinin Ana Hatları*, 1. Basım, Devlet Matbaası, İstanbul, 1930; 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1996; *Tarih I-IV / Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941)*, 1-3. basımlar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931-1934; 3-4. yeni basımlar, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2000-Ocak 2001-Nisan 2001-Haziran 2001.

42 Bkz. "Marx'tan New York'taki Joseph Weydemeyer'e, 5 Mart 1852", K. Marx-F. Engels, *Seçme Yazışmalar I / 1844-1869*, c.1, çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yayınları, 1. basım, Kasım 1995, s.72-75.

43 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.1, s.15.

44 Arda Odabaşı, *Osmanlı'da Sosyalizm, Türkçülük ve İttihatçılık -Rasim Haşmet Bey-*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011.

45 Arda Odabaşı, *age*, s.34-35.

46 Arda Odabaşı, *age*, s.33-35.

Nami Duru, 1908'de bir kitap çevirip bastırdı. Kitabın adı *Rus İhtilal Cemiyeti'ne Mensup Bir Kadının Hayatı* idi. Kitapta hayat hikâyesi anlatılan kadın, ünlü Narodnik militan Vera Figner'di. Kitabın hasılatının yarısı İttihat Terakki'nindi ve yayın organlarında uzun süre reklamı yapıldı.[47]

"Maddeyi anlamak", başka deyişle demokratik ve sosyalist devrimlerin teorik ve pratik birikimini değerlendirmek, Atatürk'ün bütün başarılarının sırrıdır. Bilimsel gerçekleri kabul etmede hiçbir bağnazlığı olmayan Atatürk, "emperyalim ve kapitalizmin manası" Sovyet "kıyamı ve isyanı"ndan sonra düşündüklerini ve Sovyet Devrimine neden olan olguların Türkiye'yi de tehdit ettiğini açık yüreklilikle belirtir. Atatürk, Sovyet Devriminin "dünyaya örnek olduğunu, ezilen milletlerin yolunu açtığını, mazlum insanlara zulümden kurtulmak için yol gösterdiğini" açık ifadelerle vurgular.[48] Lenin'in emperyalizm teorisine dayanan zalim ve mazlum milletler kamplaşması, devrimin doğuya kaydığı değerlendirmesi, Asya devrimciliği gibi teorik anahtarlar, halkçılık ve devletçilik ilkeleri hep Atatürk'ün Sovyet Devrimi tecrübelerinden esinlendiği verilerdir. 1920'de Anadolu'nun ideolojik ikliminde Bolşevik rüzgârı esmektedir.[49]

Mustafa Kemal, "maddeyi anladığı", yani toplumun maddî sürecini doğru tahlil ettiği için, daha 1906 yılında bir millî devlet projesi yapmıştı. Sürecin bağımsız bir cumhuriyete doğru gittiğini görüyordu. Ancak millî devlet henüz tarihin gündemine gelmemişti. Bu yüzden Mustafa Kemal bir süre tarihin kenarına itilmiş gibi görüldü. Ancak Meşrutiyet'in Osmanlı devletini yaşatma çabalarının

47 Ayrıntılar için bkz. Arda Odabaşı, *age*, s.33-34.

48 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.12, Kaynak Yayınları, İstanbul, Aralık 2003, s.298-299.

49 Bu konuda dikkat çekici bir çalışma için bkz. Emel Akal, *Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, TÜSTAV Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mayıs 2002.

sonuçsuz kalması ve Birinci Dünya Savaşı tecrübeleri, Mustafa Kemal'in devrimci çözümünü kaçınılmaz olarak gündeme getirdi ve Atatürk 1919 yılı başında kurtarıcı olarak tarih sahnesine çıktı.

Kurtuluş Savaşımızın ideolojisi hep örtbas edilir. Atatürk'ün 1920-1921 yıllarında Ankara'da *Hâkimiyeti Milliye* gazetesine yazdığı veya denetiminden geçen başyazılar incelenmelidir. Orada, "Türk Komünizmi" savunulur. Bolşevik Partisi'nden bağımsız bir yoldan sosyalizm ve sınıfsız toplum davası işlenir.[50]

Mustafa Kemal Paşa'nın BMM Reisi sıfatıyla 1920 yılı 13 Eylül günü Anayasa taslağı olarak Meclis'e sunduğu Halkçılık Programı, Bilimsel Sosyalizmin ışığında hazırlanmış esaslı bir programdır. Halkçılık Programı'nda ve 17 Kasım 1920 günü BMM'nin bütün dünyaya ilan ettiği Halkçılık Beyannamesi'nde emperyalizme ve kapitalizme karşı bir program kabul edilmiştir:

> "Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti hayat ve bağımsızlığını kurtarmayı yegâne ve mukaddes gaye bildiği halkı emperyalizm ve kapitalizm tahakküm ve zulmünden kurtararak irade ve hâkimiyetin hakiki sahibi kılmakla gayesine ulaşacağı inancındadır. [...]
>
> "Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti, milletin hayat ve bağımsızlığına suikast eden emperyalist ve kapitalist düşmanların tecavüzlerine karşı müdafaa ve harici düşmanlarla işbirliği yapıp milleti aldatmaya ve ifsada çalışan dahili hainlerin tedibi [uslandırılması] için orduyu sağlamlaştırmayı ve onu millî bağımsızlığın dayanağı bilmeyi borç sayar."[51]

50 *Kurtuluş Savaşı'nın İdeolojisi -Hâkimiyeti Milliye Yazıları-*, genişletilmiş 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2004.

51 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.9, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2002, s.323 vd. Aynı ifadeler, Halkıçılık Beyannamesi'nde birkaç sözcük değişikliğiyle kuvvetlendirilerek yer alır. Bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.10, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mart 2003, s.102-103.

Mustafa Kemal portresi (Aydın Erkmen, karakalem)

Halkçılık Programı aylarca tartışıldıktan sonra, 20 Ocak 1921 günü kabul edilen 1921 Anayasası "Şûralar" sistemini getirir ve Atatürk o zaman Anayasa'daki şûraların "Sovyetler" anlamına geldiğini açıkça belirtir.[52] Yine Atatürk, o zaman samimî olarak Komünist Enternasyonal'e üye olmak için başvurmuş, fakat Komintern'in başındaki dünya gerçeğinden kopuk Troçki-Zinoviev grubu, bu başvurunun önemini anlayamamıştır.[53]

Türk Devrimi ile Sovyet Devrimi arasındaki bağlantı, teoriden önce pratik düzlemindedir. Mazlum Türkiye'nin Çanakkale'de emperyalizme direnmesi, Rus Çarlığı'nın yıkımını getirdi ve Sovyet Devriminin yolunu açtı. Sovyet Devrimi ise, Türkiye'yi paylaşmak isteyen üç emperyalistten biri olan Çarlığı yıktı ve Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı için sağlam bir cephe gerisi yarattı.

Çanakkale direnişi olmasa, Ekim Devrimi olmazdı ve Ekim Devrimi olmasa Türk Devrimi olmazdı. Bugün Türkiye'de Bilimsel Sosyalizmin reddedilmesi, aslında Türk Devriminin gerçekleşmesi koşullarının reddedilmesidir. Atatürk, gökten gönderilmemiştir; pratiği ve bilgi birikimiyle, çağımızın devrimci akımlarının tecrübeleri içinde Atatürk olmuştur.

Türk Devrimi de, kendi mecrası içinde ve dünya devriminin tecrübelerinden de yararlanarak doğru çözümlere varmıştır. 1923 İzmir İktisat Kongresi'nden sonra uygulanan bireysel girişimcilik Kemalist Devrim sürecinde geçici bir sapmadır ve çözüm olmadığı 1930'a doğru saptanır ve devletçilik kabul edilir. 1930'lardaki resmî metinlerde ve ders kitaplarında, Kemalist önderliğin felsefesinin "Pratik Maddiyetçilik"[54] ve doktrininin de "Devlet Sosyalizmi" olduğu ifa-

52 *Atatürk'ün Bütün Eserleri,* c.12, s.200 ve c.14, s.176.

53 Atatürk döneminde 15 yıl Dışişleri Bakanlığı yapan Tevfik Rüştü Aras anlatıyor. Bkz. *Yön* dergisi, 30 Ekim 1964.

54 Atatürk'ün İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın, Kemalizmin felsefi konumunu "tarihte deterministiz, icraatta pratik maddiyetçiyiz" diye belirten konuşması için bkz. *TBMM Zabıt Ceridesi,* Devre 5, c.16, s.59-61. Bu konuda açıklama için bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları* kitabının Ekim 2011'de yayımlanan 2. basımı.

de edilir. "Pratik maddiyetçilik" kavramını, Marx ve Engels, 1845-46 yıllarında "Komünizm"le eşanlamlı olarak kullanmışlardır.[55]

Atatürk'ün "Yurtta barış, cihanda barış" sloganı da, 15 yıl kesintisiz Dışişleri Bakanlığını yapan Tevfik Rüştü Aras'ın belirttiği gibi, aslında sosyalizmin ülküsüdür.[56]

Atatürk Kurtuluş Savaşı yıllarında ve daha sonra Fransız Büyük Devrimi yanında Sovyet Devriminden esin aldıklarını açıkça belirtmiştir.[57]

Hatta 1930'lu yıllarda, Türk Devrimi ile Sovyet Devriminin benzer hedefler taşıdığını ders kitaplarına açıkça yazmış ve Cumhuriyet'in genç kuşaklarını bu fikirlerle yetiştirmiştir:

> "Anadolu'da ortaya çıkan silahlı millî ayaklanma hareketi, siyasî konum ve hedeflerde Sovyet Rusya'yla tam benzerlik arz ediyordu."[58]

Bizzat Atatürk'ün esin kaynakları arasında yer alan Bilimsel Sosyalizmin Atatürkçülük adına reddedilmesinin "Atatürkçüleri" ne hale getirdiğini görüyoruz. Bugün kendilerini "Atatürkçü" diye tanımlayanlar, hiçbir konuda Atatürk'e benzeyen devrimci bir tutum içinde bulunmuyorlar. Hatta Avrupa Birliği yandaşı olmuşlar, Atatürk'ün Altı Ok programından bütünüyle vazgeçme durumuna bile düşmüşler, ne yazık ki "Kemalizmin bittiği" fetvasını veren emperyalist Batı kampına iltihak etmişlerdir.

Kemalist Devrim halk sınıflarına dayanır. O koşullarda küçük sermaye ve orta sermaye de halkın bir parçasıdır. Savaşan Mehmetçiktir. Kurtuluş Savaşı, İzmir'e yırtık postalla veya postalsız koşan Anadolu köylüsünün devrimidir. İşçi de çok azdı, yok gibiydi o za-

55 Marx-Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, çev. Selahattin Hilav, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1968, s.76 ve 78.
56 Tevfik Rüştü Aras, *Yön* dergisi, 30 Ekim 1964.
57 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.12, s.298-299.
58 *Tarih IV/ Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941)*, 1. basım, Devlet Matbaası, İstanbul, 1932; 3. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Haziran 2001, s.59.

man. Atatürk, işte o köylüyle devrim yapmıştır. Bütün demokratik devrimler gibi köylü devrimidir özünde Kemalist Devrim. Atatürk, memleketin efendisi köylüdür diyerek, "Kimsesizlerin cumhuriyeti" gibi kavramlarla hep o köylü devrimini sürdürmüştür. İsmet Paşa, Atatürk'ün başvekili iken "Biz köylü hükümetiyiz" diyordu. Devrimin önderliği ise, küçük burjuvazinin asker ve sivil aydınlarındadır. Millî burjuvazi cılızdır.

Kemalist Devrimin millî burjuva yaratma çabası üzerinde de durmak gerekir. Tarih, iradeyle yürümüyor. Toplumların içinde bulunduğu aşama var, devrimi kuşatan koşullar var. Yalnız Atatürk değil ki, her devrim ve her devrim önderi o kuşatmanın altındadır. Lenin de 1921'de NEP politikasıyla burjuvaziye yol verdi.

Kendisini Atatürkçü sayanlardan bazıları, Atatürk Devriminin sınıfsallığını anlamak istemezler. "Atatürk sınıf gerçeğini reddetmiştir" diyenler bile vardır. Peki, sultanlığın, ağalığın, beyliğin, şeyhliğin kaldırılması; tekke ve zaviyelerin tasfiyesi; bütün bu uygulamalar sınıfsal değil midir?

Burada mesele, hangi sınıflara karşı ve hangi sınıflarla birlikte olunacağıdır, bunu doğru saptamak, doğru mevzilenmektir. Atatürk, bu tarihsel materyalist tavrı, konuşmalarında, ama asıl önemlisi devrimci pratiğiyle ortaya koymuştur. "Biz, işçisinden sermayedarına kadar mazlum bir milletiz" demiştir. Bu sınıfsal bir tahlildir ve doğrudur. Lenin de Türkiye'yi öyle tahlil etmiştir.

Atatürk de sınıf mücadelesi verdi; ama dönemin gereklerine uyan ve toplumun önündeki sorunu çözen bir sınıf mücadelesi! Kemalist Devrimin 1934 yılında çıkardığı Ağa, Bey ve Paşa gibi unvanları kaldıran Kanunun bir gerekçesi vardır. Orada özetle der ki: Biz ağa, bey ve paşaların yalnız unvanlarını kaldırmıyoruz, bu unvanların temelindeki sosyal sınıfları da ortadan kaldırıyoruz.[59]

59 *TBMM Zabıt Ceridesi,* Devre 4, c.24, s.42 vd, s.51 vd. Ayrıca geniş bilgi için bkz. Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-7/ Toprak Ağalığı ve Kürt Sorunu,* 4. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2010, s.33 vd.

Kemalist Devrim, bir yandan emperyalist sermayeye ve acentelerine, öte yandan Ortaçağ sınıflarına karşı bir devrimdi. Mustafa Kemal de sınıfları kabul ediyor ve sınıf mücadelesi veriyordu. Sultanların bütün mülklerini, tekellerin bütün mallarını ve mülklerini, 1934 yılında çıkan İskân Kanunu'yla birtakım ağaların ve aşiret reislerinin tapuya kayıtlı ve kayıtsız mallarını kamulaştırmıştır. Birçok yabancı şirketi millileştirmiştir. O günün doğru sınıf mücadelesinin içeriği buydu. Mehmet Perinçek'in *Atatürk'ün Sovyetler'le Görüşmeleri* başlıklı kitabından okuyabilirsiniz; Büyük Devrimci Önder Sovyet temsilcileriyle yaptığı konuşmalarda bunları anlatır, Samanpazarı'ndaki bakkalı kamulaştırmanın hiçbir devrimci yönü olmadığını saptar. Çok doğru ve önemli! 1920 ve 1930'ların Türkiye'sinde sosyalizm adına mücadeleyi salt burjuvaziye karşı işçi sınıfı mücadelesine indirgeyenlerin, Bilimsel Sosyalizmle, en önemlisi hayatla ilgileri bulunmuyor.

Hele bugün, Atatürkçülük adına sınıfları reddetmek, bazılarını emperyalizmin yanına düşürmektedir. Atatürk zamanında sınıflar arasında önemli farklar yoktu, doğru. Ancak bugün öyle mi? O büyük mafya sermayesi, sıcak para komisyoncuları, dolar ve borsa vurguncuları, tarikat rantlarıyla Türkiye'ye hükmedenler; bunlar sınıf oluşturmuyor mu? Parmaklarına 50 milyarlık yüzükler takan görgüsüzler kim? O şarap havuzunda yıkananlar kim?

Kemalist Devrim, tamamlanamadan önderini kaybetti ve hemen arkasından İkinci Dünya Savaşıyla yüz yüze geldi. Oysa devrimin önderliği 1937 yılında Ortaçağ ilişkilerine karşı stratejik bir taarruzun hazırlıklarını tamamlamıştı. Önce 1935 yılında Toprak Reformu CHP programına kondu. Arkasından 1937 yılı Şubat ayında Anayasa değiştirilerek ve yeni bir kamulaştırma yasasıyla, ağa topraklarına neredeyse tazminatsız denecek koşullarda el konmasını ve topraksız-yoksul çiftçiye dağıtılmasını öngören hukuki düzenlemeler yaptı.

Bu taarruz İkinci Dünya Savaşından sonra yeniden denendi; ancak Türkiye Atlantik sistemine bağlanıyordu ve toprak ağalığı artık en büyük korucusuna sahipti.

Kemalist Devrim, gafil avlanmıştı. Oysa Atatürk, 1935 yılı Mayıs ayında toplanan CHP 4. Büyük Kongresi'nde "Arasız devrimler" vasiyetini bırakmıştı. Vasiyet terk edildi.

Bilimsel Sosyalizmin Kemalist Devrim üzerindeki etkisini şu maddelerde özetleyebiliriz:

- *Lenin'in emperyalizm teorisi:* Atatürk ve Kemalist Devrimin önde gelen kadroları, İstiklal Savaşının başından itibaren Lenin'in emperyalizm teorisini benimsediler. *Halkçılık Programı, Hâkimiyeti Milliye* yazıları ve Atatürk'ün konuşmalarında, dünyadaki gelişmeler emperyalizm teorisiyle açıklanır. Kapitalizm artık çürüme ve çökme dönemine girmiştir. Mehmet Akif, bu gerçeği şiirleştirerek, "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar" dizesiyle İstiklal Marşı'na yansıtmıştır. Kemalist devrimcilere göre, emperyalizmin temelinde sermayenin tekelleşmesi yatmaktadır. Tekelci sermaye yayılmacı olmak zorundadır. İnsanlığın başındaki bela budur. Emperyalizm ve kapitalizm insanlığın baş düşmanıdır. Dünya zalim ülkeler ve mazlum milletler olmak üzere iki büyük kampa ayrılmıştır. Emperyalist ülkeler arasındaki çelişmeler de uzlaştırılabilir türden değildir. Atatürk, son nefesine kadar dünya olaylarını emperyalizm teorisiyle açıklamış ve 1930'lu yıllarda "Emperyalizmin mahv ve nabut olacağını" belirtmiştir. O "mahvolacak emperyalizm" bellidir; Batı emperyalizmidir. Büyük önder, Ezilen Dünyanın ve insanlığın bu büyük savaştan zaferle çıkacağına emindir. Özellikle *Hâkimiyeti Milliye*'de yayımlanan başyazılar, emperyalizm teorisini günün olaylarına uygulayan, derinliği olan, olgun bir bakış açısını yansıtır. Bu yazılar yüksek edebiyat değeri, yaratıcılığı ve coşkusuyla da dikkat çekmektedir.

- *Batı karşıtlığı ve Asyalıyız tanımı:* Atatürk Türkiye'si, emperyalizm çağının zalimler-mazlumlar kutuplaşması içindeki yerini

çok kesin tanımlamıştır. Türkiye, Avrupalı değil, Asyalıdır ve Doğu Devriminin bir ürünü ve parçasıdır.[60]

- *Sınıf, ırk, renk farklarının kalmadığı uyum dünyası:* Atatürk, Türk toplumunun önüne çağdaş uygarlık hedefini koymuştur. Çağdaş uygarlık, açıkça belli bir sistem olarak tanımlanmamıştır. Atatürk, insanlığın devrimlerle akıp giden büyük serüveninde, yeni toplumsal sistemlerin, yeni uygarlıkların birbirini izlediğini çok iyi anlamış ve açıklamıştır. Bu akış içinde toplumsal-ekonomik sistemler ve uygarlık merkezi de sürekli değişmektedir. Bu nedenle çağdaş uygarlığın önünde olma hedefi, on binlerce yıl geçerli olacak değişken bir tanımdır ve "Pratik Materyalist" tarih kavrayışını yansıtır. Bununla birlikte Atatürk, insanlığın nereye gittiği konusunda görüşler de belirtmiştir. Sınıf, ırk, renk ayrımlarının kalmadığı bir uyum dünyası, insanlığın ufkundadır.

Yakup Kadri, Atatürk'ün sınıfsız toplumu amaçladığını şöyle belirtir:

> "Atatürk'te gerçekten sosyalist görüş vardı. O, sınıfsız bir toplum düzenine ulaşmak istiyordu. Sınıfsız toplum tabii ki sosyalist bir idealdir."[61]

Henüz 29 yaşındayken Atatürk'ün Millî Eğitim Bakanlığı'nı yapmış olan Cemal Hüsnü Taray da aynı saptamayı paylaşır:

> "Atatürk, sık sık 'Biz çiftçi ve çoban bir milletiz' derdi. Sınıfsız bir toplum düzenini özlüyordu; say'in yani emeğin her mesleki faaliyette aynı değere sahip olmasını, emeğin en üstün değer tanınmasını, sınıf tezatlarının kaldırılmasını istiyordu."[62]

60 Bu konuda bkz. Doğu Perinçek, "Kemalist Devrimin Stratejik Kimlik Beyanı: Asyalıyız", *Teori*, Eylül 2001, sayı 140, s.5 vd.
61 Bkz. *Yön* dergisi, 7 Kasım 1962, sayı 47, s.12.
62 Bkz. *Yön* dergisi, aynı yerde.

Nitekim sınıfsız toplum amacı, CHP Programları'ndaki "İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle" formülünde de ifadesini bulmuştur. Kimi yorumcular, buradaki sınıfsızlığın, aslında sınıf çelişmelerini inkâr anlamına geldiği görüşündedirler. Kemalist Devrimin önderleri, sınıfları inkâr etmediler; aksine tarihi sınıf mücadeleleriyle açıkladıklarını yukarıda tarih kitaplarından örnekler vererek anlattık. Kemalist Devrimin kendisi sınıfsaldı; emperyalizm ve komprador sınıfı yanında, feodal sınıfın başındaki hanedanlığı mülkiyet temeliyle birlikte tasfiye etti. Ancak o gün Türkiye'nin temel çelişmesi, burjuvazi ile proletarya arasında değildi. 1920'lerin ve 30'ların Türkiye'sinde gerçekten de derin sınıf çelişmeleri yoktu. Özellikle İstiklal Savaşıyla komprador burjuvazinin tasfiye edilmesi ve millileştirmeler yanında Osmanlı hanedanının ve tekkeler gibi feodal kurumların mülkiyetlerinin kamulaştırılması sonucu büyük mülkiyet ve aşırı gelir farklarının olmadığı bir toplum kurulmuştur. Atatürk, bunu Frunze'ye ve diğer Sovyet temsilcilerine çok güzel anlatır. Örneğin 29 Ocak 1921 tarihinde, Birinci Doğu Halkları Kurultayı'nın seçtiği Doğu Halkları Propaganda ve Hareket Konseyi'nin Tam Yetkili Özel Temsilcisi Eşba ile görüşmesinde özetle şunları belirtir: "Büyük sermayedar yoktur ve işçi sınıfı çok cılızdır. Toprak meselesi, Doğu illeri dışında yakıcı değildir. Bu koşullarda Türkiye'nin önündeki mesele, küçük özel sermayeyi kamulaştırmak olamaz. Türk Devrimi, dış kapitalizmin saldırısını göğüslemek göreviyle yüz yüzedir."[63] Sovyet temsilcileri, Mustafa Kemal Paşa'nın bu görüşlerine hak vermişlerdir. O gün mesele, daha fazla eşitlik değil, emperyalizm ve feodalizmin temelleriyle birlikte tasfiyesi ve sermaye birikimi idi. Atatürk, bunu çok iyi görmüştür. Ancak nihai hedef olarak sınıfsız toplumu amaçladıklarını da belirtmekten geri kalmamıştır.

63 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.10, s.356-360; Mehmet Perinçek, *Atatürk'ün Sovyetler'le Görüşmeleri*, s.90 ve Tutanak için bkz. s.297 vd., özellikle s.301.

- *Aşamalı devrim teorisi:* Atatürk, aşamalı devrim teorisini savunuyordu. Tarih bilinciyle çok kesin bir kanıya sahipti ki, toplumlar ancak önlerindeki sorunları çözebilirler. Hiçbir topluma önünde bulunmayan bir sorun dayatılamazdı. Atatürk ve arkadaşları, Türkiye'nin millî demokratik devrim aşamasında bulunduğunu hep vurguladılar. Altı Ok, bir millî demokratik devrim programıydı. Hedef alınacak sınıflar beliydi. Toplum, bu aşamada emperyalizmden ve Ortaçağ ilişkilerini temsil eden ağalık, beylik ve şeyhlikten kurtulacaktı. Bu yönde dünya ölçeğinde önemli işler yapıldı. Ancak Atatürk'ün ömrü, toprak ağalığının kökten tasfiyesine yetmedi. Son yıllarda yaptığı Meclis'i açış konuşmalarında sürekli çiftçiyi topraklandırma görevini vurgulaması önemliydi. Kemalist Devrimin tamamlanmadığını gösteren açıklamalardır bunlar.

- *Arasız devrimler:* Atatürk, Lenin'in Türkçeye 1960 ve 1970'li yıllarda "kesintisiz devrim" diye çevrilen teorisini de kabul etmişti. Bunu daha güzel bir Türkçeyle "Arasız devrimler" diye ifade etti.[64] Türkiye, Kemalist Devrime kazık çakıp orada kalmayacaktı. Çağdaş uygarlık yönündeki yürüyüşünü arasız devrimlerle sürdürecekti. Bu yürüyüş, sınıfların bütünüyle kalktığı uyum dünyasına doğru idi.

- *Şûralar sistemi:* Kurtuluş Savaşı yıllarında yapılan ilk Cumhuriyet Anayasası, şûralar sistemini getiriyordu. Atatürk, yukarıda gösterdiğimiz gibi, bu sisteme Rusya'da Sovyet sistemi dendiğini açıkça belirtti.[65] 1924 yılında kabul edilen Anayasa farklıydı ve doğruydu. Toprak ağalığını ve şeyhliği tasfiye etmeksizin şûralar sistemine geçilmesi halinde, yönetim Ortaçağ unsurlarının eline geçerdi. Bu nedenle 1924 Anayasası'yla yürütme güçlendirildi; devrimin merkezi kuvvetlendirildi. Emperyalizme ve Ortaçağ gericiliğine aman vermeyen bir devrimci halkçılık uygulandı.

64 *Atatürk'ün Bütün Eserleri,* c.27, Kaynak Yayınları, İstanbul, Temmuz 2010, s.205; *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I,* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayımları, İstanbul, 1945, s.365.

65 *Atatürk'ün Bütün Eserleri,* c.12, s.200; c.14, s.170 ve 329.

- *Altı Ok'un devletçilik, halkçılık ve devrimcilik okları:* Altı Ok, Kemalist Devrimin programını özetler. Hedef, saltanatın yıkılarak cumhuriyetin kurulması, millî hâkimiyet sistemine dayanan millî devletin inşası ve sağlamlaştırılması, halkçı bir yönetim, Ortaçağın prangalarından kurtarılarak aydınlanmış bir toplum ve devletçilikle başarılan planlı bir kalkınma idi. Millî demokratik devrim olarak özetlenebilecek bu program, burjuva demokratik devrimlerin kopyası değildi. Ferdiyetçilik (bireycilik) ve liberalizm reddedildi; onun yerine, 1930'larda Sovyetler Birliği'nden esinlenilen kamu ağırlıklı bir ekonomi inşa edildi. Dünyada Sovyetler Birliği'nden sonra plan yapan ikinci ülke, Türkiye oldu. Batılıların 1930'larda "Türk mucizesi" adını verdikleri büyük ekonomik atılım böyle gerçekleştirildi. 1930'ların dünyasında en hızlı ekonomik gelişmeyi gerçekleştiren iki ülke, sırasıyla Sovyetler Birliği ve Türkiye idi. Bu nedenledir ki, Tansu Çiller, 1990'lı yıllarda, Türkiye için "Son sosyalist ülke" nitelemesinde bulunuyordu. Özelleştirme, bu "son sosyalist" sistemi yıkmayı amaçlıyordu.

Kemalist Devrimin bazı düşünürleri ve yorumcular, Halkçılık ve Devletçilik ilkelerinin "sosyalizme götürdüğü" saptamasında bulunmuşlardır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Prof. Dr. Cahit Tanyol, Doğan Avcıoğlu, Kemal Tahir ve Sadun Aren, 1962 yılında *Yön* dergisinde yapılan bir açıkoturumda bu görüşü paylaşıyorlar.[66]

Atatürk zamanında Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye'yi dünyaya tanıtmak için yayımladığı kitapçıkta, Türkiye Cumhuriyeti'ni "Devletçi sosyalizmi benimsemiş demokratik halk devleti" diye tanımlaması dikkat çekicidir. Kemalist Devrim döneminde bu tür tanımlamalara rastlanmaktadır.

Kemalist Devrimin önder kadroları, hem 1920'lerde, hem de 1930'larda liberalizme cepheden karşıydılar. Liberalizm, onların di-

66 *Yön* dergisi, 7 Kasım 1962, sayı 47, s.12-14.

linde küfür anlamına geliyordu. Serbest piyasacılığı her zaman reddettiler. Üretimin amacını, bireysel kâr olarak değil, toplumun genel çıkarı diye belirlediler.

Türkiye'nin 1930'lardaki devlet sosyalizmi, ne kadarıyla kapitalist, ne kadarıyla kamucu idi, bu tartışılır elbette. Ancak şu kadarını belirtelim: Her sosyalizm, biraz kapitalizmdir. Çünkü sosyalizmin bölüşüm ilişkileri, yani emeğe göre paylaşım, emekçiler açısından kapitalizmde de geçerlidir. Komünizm, ihtiyaca göre paylaşımı öngörür. Sosyalizm, kapitalizm ile sınıfsız toplum arasındaki bir geçiş dönemidir ve her sosyalizm, bu açıdan bağrında kapitalist ilişkileri zorunlu olarak barındırır. Sovyetler Birliği'nde kolektifleştirmeye esas olarak 1929 sonrasında İkinci Dünya Savaşı tehlikesinin ufukta görülmesi ve zengin köylülüğün şehirleri açlıkla tehdit etmesi nedeniyle geçilmiştir. Bunun erken bir adım olduğunu o zamanın Sovyet yöneticileri de belirtmişlerdi. Bugünkü Çin de sosyalizmin ilk aşamalarında olduğu saptamasını yapmış ve kamu mülkiyetinin inşasında daha aşamalı ve ağır bir çizgiye yerleşmiştir. Kemalist Devrimin halkçı ve devletçi uygulaması, başka deyişle karma ekonomi, bugün bütün dünyada yeniden gündeme gelmiştir ve yayılmaktadır. Günümüzün Çin, Hindistan, Vietnam, Malezya gibi Asya ülkeleri ve Latin Amerika'da uygulanan millileştirme ve kamulaştırmalar, Ezilen Dünya için biricik kalkınma yolunu ifade ediyor. Eski Alman Başbakanlarından Schmidt'in de saptadığı üzere, dünyada son 25 yılın gelişen bütün ekonomileri, Asya örneklerinde görüldüğü gibi bağımsızlıkçı ve devletçidir.

- *Millî sosyalizm:* Kemalizmin aslında millî bir sosyalizm olduğunu Yakup Kadri Karaosmanoğlu Atatürk yaşarken açıkça belirtir:

> "Atatürk ilkelerine millî sosyalizm ismi verilebilir. Yalnız hatırlatmak isterim ki, ben millî sosyalizm deyimini kullandığım zaman Hitler ortada yoktu, henüz bu deyime sahip çıkmamıştı. (...) Atatürk devlet başkanı olmuştu. Bir devlet

başkanı da sosyalizm diyemezdi ya. Bu iş etrafındakilere düşüyordu."[67]

Kemalist Devrimin milletlerarası kaynaklarını somut olarak incelediğimiz zaman, Bilimsel Sosyalizmin büyük etkisini görüyoruz. Öte yandan Kemalist Devrim de, Sovyet Devriminin pekişmesine büyük katkıda bulundu. Hem 1918-1921 arasındaki İç Savaşta, hem de İkinci Dünya Savaşına uzanan kritik süreçte. Kemalist Devrim, Lenin'in Doğu Devrimleri öngörüsünü doğrulayan ilk devrimdi ve bu açıdan Çin Devriminin de yolunu açmış oldu. Bütün bu tarihsel süreçler Bilimsel Sosyalist öğretiye yansıdı.

Biz Kurtuluş Savaşımızı Bilimsel Sosyalizmle aramıza duvarlar örmeyerek kazandık. 1930'larda da en büyük ekonomik atılımımızı "Devlet sosyalistiyiz" diyerek gerçekleştirdik. Kemalizm ile Bilimsel Sosyalizm arasında duvarlar yoktu. Ama gericilik, özellikle 1945 sonrasındaki Atlantik döneminde o duvarları ördü.

Bilimsel Sosyalistlere gelince, 1919 yılında devrim yapılan bir ülkede ilk örgütlenmelerini yaptılar. O dönem ve daha sonra, bağımsız kişiliğin oluşturulması meselesi vardı. Büyük itibarı olan bir devrim yapılıyordu. Bilimsel Sosyalistler, hem bu devrimi desteklemek, hem de ayrı bir varlık olduklarını kanıtlamak durumundaydılar. Ancak kitleselleşemediler. O koşullarda bu mümkün değildi; çünkü ilerici toplum Kemalist Devrimle özdeşleşmişti. Gerici sınıflar ise, devrimin düşmanıydı. Bu koşullarda Bilimsel Sosyalist hareket, dar bir öncü içinde sıkışıp kaldı.

27 Mayıs 1960 Devriminden sonra Bilimsel Sosyalist hareket tarihsel bir fırsat yakaladı ve Türkiye tarihindeki en büyük atılımını gerçekleştirdi.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde nasıl Lenin ve Mustafa Kemal, yalnız devrimci pratiklerde değil, teoride de yer yer buluştular. Bugün de demokratik devrimlerin bilimsel verileri ile Bilimsel Sosyaliz-

67 *Yön* dergisi, 7 Kasım 1962, sayı 47, s.12, 13.

min teorik kazanımlarını buluşturmak zorundayız. Daha doğrusu, bu buluşma hayatın kendisinde vardır. Bizim meselemiz, hayatta olan buluşmayı, kafamızda da gerçekleştirmektir.

Kemalist Devrimin pratik ve teorisini incelemek için en temel kaynak, kuşkusuz 30 cilt tutan *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'dir. Kaynak Yayınları Cumhuriyet yönetiminin 90 yılda yapamadığını yapmıştır.

İnönü, Bayar ve Cumhuriyet'in önde gelen yöneticilerinin çalışmaları yanında yazı ve konuşmaları da, önemli kaynaktır.[68]

Kemalist Devrimin en önemli düşünürünün Ziya Gökalp olduğu yaygın kanıdır. Biz, Yusuf Akçura'nın, Kemalist Devrimi Ziya Gökalp'ten daha iyi ve daha derinden anladığı görüşündeyiz. Kuşkusuz Ziya Gökalp'i 25 Ekim 1924 yılında kaybetmiş olmamız da bu değerlendirmenin önemli bir nedenidir.

Ziya Gökalp'in görüşlerinin Atatürk'ün devrimci pratiğine yön verdiği tezleri tartışılmalıdır; bizce doğru değildir.

Gökalp kültür ve uygarlığı ayırmıştır. Oysa Atatürk bu iki kavramı ayırmaz. Atatürk haklıdır. Uygarlık, sınıflı toplumun kültürüdür.

Atatürk, toplumsal ekonomik programda, Ziya Gökalp'ten daha köktenci, daha devrimcidir.

Atatürk'ün milliyetçiliğinde Turancı unsurlar yoktur. İslamcı unsurlar hiç yoktur.

68 İsmet İnönü, *Defterler (1919-1973)*, 2 cilt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Aralık 2001; İsmet İnönü, *Hatıralar (Birinci Dünya Harbi)*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Aralık 1999; İsmet İnönü, *İsmet İnönü'nün Hatıraları/ Lozan Antlaşması I-II*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Ağustos 1998; İsmet İnönü, *Cumhuriyetin İlk Yılları I-II*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Ekim 1998; Celal Bayar, *Atatürk'ten Hatıralar*, Sel Yayınları, İstanbul, 1955; Celal Bayar, *Ben de Yazdım/ Millî Mücadeleye Gidiş*, 8 cilt, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997; *Celal Bayar'ın Söylev ve Demeçleri*, (6 cilt), Derleyen: Özel Şahingiray, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1999; Celal Bayar, *Şark Raporu*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2006.

Atatürk aydınlanma ve laiklik alanında Ziya Gökalp'in programının çok ilerisindedir; İslamı milleti tanımlayan etkenler içinde görmez; millî his ile dini hissi bağdaştırmaz.

Yusuf Akçura, Ziya Gökalp kadar ünlü olmamakla birlikte, bir bilim ve fikir adamı olarak, Ziya Gökalp'ten çok daha kapsamlı, çok daha derin ve tutarlıdır. Bunun en önemli nedeni, Yusuf Akçura'nın beslenme kaynaklarında Bilimsel Sosyalizmin belirleyici bir yer tutmasıdır. Akçura bir milliyetçi-halkçıdır. Ancak tarih ve dünyaya bakışı, Bilimsel Sosyalistlerle neredeyse bütünüyle örtüşür. Kemalist Devrimin başarısı için savunduğu program, Bilimsel Sosyalistlerin savunacağı ölçüde tutarlı ve kapsamlı bir millî demokratik devrim programıdır. Akçura, daha 1925 yılında Kemalist Devrimin önündeki sorunu bütün açıklığıyla görmüştür. Köklü bir toprak devrimiyle ağalık ve şeyhlik temizlenmediği takdirde, Ortaçağ güçlerinin emperyalizmle birleşerek devrimi yıkacağını önemle vurgulamıştır. Söylediği ne yazık ki olmuştur. Akçura, son derece tutarlı ve kapsamlı bir millî demokratik devrim programını ortaya koymuştur.[69]

Kemalist Devrimin önde gelen yöneticileri, aynı zamanda düşünürleridir. Devrimin pratiği ve teorisi üzerine çalışmalar yapmış ve yayımlamışlardır. Bunlardan en dikkat çekenler, Mahmut Esat Bozkurt, Tevfik Rüştü Aras, Mustafa Necati, Reşit Galip, Yusuf Kemal Tengirşenk, Recep Peker, Şeref Aykut, Ruşeni Barkur'dur.

İçlerinde Mahmut Esat Bozkurt, hukuk devrimi, emperyalizm ve vatan savunması, köylü meselesi, masonlara ve liberalizme karşı mücadele ve devrimi sürdürme konusundaki kararlılığı, coşkusu ve birikimiyle göze çarpmaktadır.[70]

69 Bkz. Yusuf Akçura, "Asri Türk Devleti ve Münevverlere Düşen Vazife", *Türk Yurdu*, Ekim 1925, c.3, sayı 13; *Saçak*, Haziran 1984, sayı 34/5, s.12 vd.; "Çağdaş Türk Devleti ve Aydınlara Düşen Görev", *Teori*, Ekim 2003, s.3-15.

70 Mahmut Esat Bozkurt, *Atatürk İhtilali I-II*, Kaynak Yayınları, düzeltilmiş 4. basım, İstanbul, Nisan 2003 (İlk basım: 1940); Mahmut Esat Bozkurt, *Masonlar Dinleyiniz!*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ağustos 2005; Mahmut Esat Bozkurt,

Kemalist yönetimin siyasal kadrosu içinde olmakla birlikte yazarlıklarıyla öne çıkan düşün adamları ise şöyle sıralanabilir: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Falih Rıfkı Atay, Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Hikmet Bayur, Adnan Adıvar, Halide Edip Adıvar, Naşit Hakkı Uluğ.

Kemalist Devrimin yönetiminden göreli bağımsız ideologları arasından ikisi öne çıkar: İsmail Hüsrev Tökin ve Sadri Etem (Ertem).

İsmail Hüsrev Tökin, Kemalist Devrim döneminin Yusuf Akçura ve Mahmut Esat Bozkurt ile birlikte en parlak bilim adamı ve iktisatçısıdır. Daha 32 yaşındayken yazdığı *Türkiye Köy İktisadiyatı* başlıklı kitabı, bizce Kemalist Devrim döneminin en dikkate değer iktisat kitabıdır. İsmail Hüsrev, bu eserinde köylü meselesi ve Kürt meselesini tarihsel materyalist bakış açısıyla incelemiş, ikisi arasındaki bağları kurmuş ve geçerli çözümler üretmiştir. 1934'te yazılmış olan bu kitap, 2000'li yıllarda yazılmış gibi derin bir ufka sahiptir.[71] Tökin'in *Kadro* dergisinde çıkan bütün yazıları, bilimsel derinliğiyle dikkat çeker.[72]

Sadri Etem (Ertem) *Türk İnkılabının Karakterleri* adlı kitabıyla, Kemalist Devrimin esaslı bir tahlilini yapmıştır.[73] Okunmalıdır.

Türk İhtilali'nde Vatan Müdafaası, Kaynak Yayınları, İstanbul, Haziran 2006; Mahmut Esat Bozkurt, *Liberalizm Masalı,* Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 2008; Mahmut Esat Bozkurt, *Aksak Demir'in Devlet Politikası/ Timurlenk Üzerine İnceleme,* Kaynak Yayınları, İstanbul, Şubat 2005.

71 İsmail Hüsrev Tökin, *Türkiye Köy İktisadiyatı/ Bir Millî İktisat Tetkiki,* Kadro Mecmuası Neşriyatı, 1. basım, Ankara, 1934; İletişim Yayınları, 2. basım, İstanbul, Ocak 1990.

72 İsmail Hüsrev Tökin, "Millet İçinde Sınıf Meselesi I-II", *Kadro,* Ocak 1934, sayı 25, s.34; Şubat 1934, sayı 26, s.20 vd.; İsmail Hüsrev Tökin, "Millî Kurtuluş Devletçiliği I-II", *Kadro,* Haziran 1933, sayı 18, s.25 vd.; Temmuz 1933, sayı 19, s.23 vd.; İsmail Hüsrev Tökin, "Türk Köylüsü Bir Toprak Reformu Bekliyor", *Kadro,* Eylül 1933, sayı 21, s.21 vd.; İsmail Hüsrev Tökin, "Türk Köylüsünü Topraklandırmalı, Fakat Nasıl?", *Kadro,* Kasım 1933, sayı 23, s.33 vd.

73 Bkz. Sadri Etem (Ertem), *Türk İnkılabının Karakterleri,* Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2007.

Kemalist Devrimi konu alan diğer önemli eserler ise, Mahmut Esat Bozkurt'un *Atatürk İhtilali,*[74] Yusuf Hikmet Bayur'un 1918'e kadar Kemalist Devrimin temelini ortaya koyan çok kapsamlı bilimsel eseri *Türk İnkılâbı Tarihi,*[75] Tekin Alp'in *Kemalizm,*[76] Recep Peker'in *İnkılâp Dersleri,*[77] Şeref Aykut'un *Kamâlizm.*[78]

Kemalist Devrimin öğretisini yapma ve ideolojik kadrosunu kurma iddiasıyla kurulan *Kadro* dergisi çevresinde, dönemin önemli düşünürleri ve bilim adamları toplanmıştır: Şevket Süreyya Aydemir, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Tahir Hayrettin, Vedat Nedim Tör, Burhan Belge, İsmail Hüsrev Tökin.[79]

Kadro dergisi, "Türk inkılabının ilmini yapmak" iddiasıyla yayımlanmıştır. *Kadro*, inkılabı kürsüleştirecektir.[80]

Kemalist Devrim konusunda, iktidardan bağımsız tahliller ve eserler üreten bilim adamları arasında ilk akla gelenler, Hilmi Ziya Ülken,[81] İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve Peyami Safa.[82]

Kemalist Devrim döneminin bizce en önemli tarihçileri, Yusuf Akçura, Fuat Köprülü ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı'dır. Onlar dışın-

74 Mahmut Esat Bozkurt, *Atatürk İhtilali I-II,* Kaynak Yayınları, düzeltilmiş 4. basım, İstanbul, Nisan 2003 (İlk basım 1940).

75 Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi,* (3 cilt, 10 kısım), Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3. basım, Ankara, 1983.

76 Tekinalp, *Kemalizm,* Cumhuriyet Gazetesi Matbaası, 1. basım, İstanbul, 1936; Çetin Yetkin'in sadeleştirmesiyle Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2. basım, İstanbul, 1998.

77 Recep Peker, *İnkılâp Dersleri,* İletişim Yayınları, 4. basım, İstanbul, 1984 (ilk basım 1935).

78 Şeref Aykut, *Kamâlizm (C.H. Partisi Programı'nın İzahı),* Muallim Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1936; Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Mayıs 2008.

79 *Kadro* dergisinin bütün sayıları iki cilt halinde yayımlandı. Yayımlayan: Cem Alpar, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.

80 Bu konularda ilk sayılardan başlayarak program açıklaması ve bildiri niteliğinde yazılar yayımlanmıştır. İki örnek: Tahir Hayrettin, "Türk İnkılâbı Kürsüleşiyor", *Kadro,* Temmuz 1933, sayı 19, s.37 vd.; Şevket Süreyya, "İnkılâp Kürsülerinde İnkılâp İlmileşmelidir", *Kadro,* Nisan 1934, sayı 28, s.5 vd.

81 Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi,* Ülken Yayınları, 1998.

82 Peyami Safa, *Türk İnkılâbına Bakışlar,* Kanaat Kitabevi, 1938.

da TTK çevresinde yoğun tarih çalışmaları yürütülmüştür ve çok önemli eserler üretilmiştir.

Kemalist Devrim tiyatro ve müzik alanında da büyük atılım gerçekleştirmiştir. Türk tiyatrosunun babası olan Muhsin Ertuğrul ve Türk Beşleri olarak tanınan seçkin besteciler, Ahmet Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey, Ulvi Cemal Erkin, Ferit Alnar ve Necil Kâzım Akses Türkiye'de çağdaş tiyatro ve müziğin öncüleri olmuşlardır.

V. 7. 1945 Atlantik Mutabakatı

Türkiye'de Kemalist Devrimin yıkım sürecinin başladığı tarih tartışılır. Attilâ İlhan, karşıdevrimin Atatürk'ün ölümüyle 1938 yılında başladığı görüşündedir. Kimileri ise, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 gününü işaretlemişlerdir.

Kırılma noktası, kanımızca 1945 yılıdır. İkinci Dünya Savaşı sonunda Türkiye'nin Atlantik sistemine bağlanma kararıyla birlikte, Kemalist Devrimin kireçlenmesi de başlamıştır. Çünkü devrim, bağımsızlık devrimiydi. Atlantik sistemi içinde yer alma kararı, devrimin tasfiye sürecine girişi de belirlemiştir. Kemalist Devrimin halkçı ve devrimci bir Türkiye programı o tarihte terk edilmiş ve Türkiye "Küçük Amerika" karanlıklarına sürüklenmiştir. "Küçük Amerika olacağız" amacını ilk açıklayan, CHP hükümetinin genç bakanı Nihat Erim'dir. Beş yıl sonra, 1950'de Celal Bayar "Türkiye'yi Küçük Amerika yapacağız" programını ilan ederken, aslında 1945 yılındaki Atlantik'e bağlanma programının altını çizmiştir. "Küçük Amerika olmak", Atlantik sistemine bağlanan Türkiye'de iktidar ve ana muhalefetiyle yeni sistemin ortak programını ifade ediyordu. Buna "1945 mutabakatı" veya "Atlantik mutabakatı" denebilir. CHP, iktidarı DP'ye teslim etmeden, hatta DP daha kurulmadan önce bu çizgiye girmişti.

Atatürk'ün devrim ateşinin ortasında 4 Eylül 1919 günü Sivas Kongresi'nde kurduğu Parti, 1945'ten bugüne kadar Atlantik programının içinde olmuştur.

CHP saflarından "Küçük Amerika" sürecine ciddi bir direnme çıkmamış olmasının bir açıklaması olmalıdır. Atatürk'e bağlı bazı önderlerin 1938 yılında İnönü tarafından tasfiye edilmesi, olayı açıklamıyor. İkinci Dünya Savaşı sonrasının nesnel koşulları da, karşıdevrime boyun eğilmesini gerektirmiyor. En azından "nereye gidiyoruz" diyen bazı devrimcilerin çıkması gerekirdi.

Nasıl olmuştur da, Kemalist Devrime önderlik eden Atatürk'ün partisi 1945 sonrasında böyle gafil avlanmıştır? Bunun ideolojik nedenleri üzerinde durulmalıdır.

Millî demokratik devrim, eğer nihaî program olarak kabul edilirse, tamamlanamıyor!

Atatürk'ün "arasız devrimler" fikri o nedenle çok önemliydi. Ancak Kemalist Devrimciler İkinci Dünya Savaşı sonrasına hazır değillerdi; hazır olmadıkları ortaya çıktı. Atlantik sisteminin kucağına düştüler. Buna CHP içinden pek karşı çıkan olmadı. Çünkü millî demokratik devrimin ötesine geçen (arasız devrimler) tutarlı bir programları yoktu; hedefleri sisler içinde kalmıştı.

Bu bağlamda Çin Devrimi ile Türk Devrimini karşılaştırmak gerekir.

Biri millî demokratik devrimi tamamlayamadığı için, devrimini de yitirdi.

Diğeri "arasız devrimler"le 21. yüzyıl uygarlığının başına geçti.

Tabi Çin ile Türkiye süreçlerinin karşılaştırılması, basit bir program farkına indirgenemez. Emperyalizme karşı, daha uzun bir savaş süreci ve köylü ayaklanmaları Çin Devriminin daha ileri sonuçlara ulaşmasına temel oldu. Türkiye ise, emperyalizme karşı çetin savaş sürecini Ortaçağın kökünü kazıyan bir köylü devrimiyle tamamlayamadı. Bu iradi bir olay değil; Atatürk'ün iradesiyle olamazdı, buralara girmiyoruz. Nesnel olarak böyle.

Atatürk, 1935 CHP Kongresi'ndeki "arasız devrimler" programı yanında, 1938 yılında o programla bağlantılı çok önemli bir vasiyette bulundu. 1945'ten bugüne 70 yıla yaklaşan tecrübe, Atatürk'ün o siyasal vasiyetinin tarihsel önemini doğrulamıştır. Atatürk, son zamanlarında Başbakan Celal Bayar, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, yakın arkadaşı Kılıç Ali'ye Sovyetler Birliği ile dostlukta ısrar etmelerini vasiyet ediyor. Her üçü de birlikte yaşadıkları bu olayı doğrulamışlardır.[83]

Atatürk, yine İsmet İnönü'ye ve Ali Fuat Cebesoy'a son görüşmelerinde aynı siyasal vasiyeti açık ifadelerle belirtiyor.[84]

Bu vasiyet, hiç kuşkusuz bir dış siyaset uyarısı değil, fakat Kemalist Devrimi "arasız devrimlerle" sürdürme programının uluslararası boyutuydu. Çünkü Atatürk, Sovyetler Birliği ile dostluğu, birçok madde arasında saymadı; "size tek bir vasiyet bırakıyorum" diyerek ifade etti. Biliyordu ki, devrim, emperyalizmle işbirliği koşullarında sürdürülemezdi. Devrimin uluslararası müttefiki, ancak devrimci ülkeler olabilirdi. Dünya, yeni bir cihan savaşına, bir altüst oluşa gidiyordu. Ve bu tarihi koşullarda, Türkiye'nin dünya devrim kampıyla dostluğunu sürdürmesi, kendi devrimini devam ettirmesinin koşuluydu.

1945-1960 dönemi, bütün yeni süreçler gibi inişli çıkışlıdır. ABD, İkinci Dünya Savaşı sonunda Demokrasi Cephesinin parlayan yıldızıdır. Türkiye kamuoyu da başlangıçta ABD'yi demokrasi getiriyor diye selamlamıştır. Hatta 10 Haziran 1946 tarihinde Cemiyetler Kanunu değiştirilerek, sınıf esasına dayanan cemiyet kurmak özgür bırakılmıştır. Hemen 10 gün sonra Şefik Hüsnü önderliğinde Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi (TSEKP) ve Esat Adil Müstecaplıoğlu başkanlığında Sosyalist Parti (SP) kurulmuş-

83 Bu konuda geniş bilgi ve kaynaklar için bkz. Mehmet Perinçek, *Atatürk'ün Sovyetler'le Görüşmeleri/ Sovyet Arşiv Belgeleriyle*, Kaynak Yayınları, 2. basım, Mart 2007, s.234 vd.; *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.30, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 2011, s.278-279.

84 Mehmet Perinçek, *age*, aynı yerde.

tur. "1946 ruhu" bu iki partiye ancak altı ay dayanmıştır. 1946 sonunda TSEKP kapatıldığı zaman, 13 ilde örgütü ve İstanbul'da 10 bin işçi üyesi vardı.[85]

Her iki parti de kapatıldı. Şefik Hüsnü ve arkadaşları ağır cezalara çarptırıldı. 1954 yılında Hikmet Kıvılcımlı önderliğinde kurulan Vatan Partisi de aynı uygulamalarla karşılaştı. Nâzım Hikmet ülkede soluk alamadı. 1951'de hapisten çıktıktan sonra Sovyetler Birliği'ne gitmek zorunda kaldı. Sabahattin Ali, başı taşla ezilerek öldürülmüştü.

1945 sonrasında *İleri Gençler Birliği*, TKP'nin yasal alandaki en etkili örgütlenmesidir. Gençlik içinde öncü birikimi kucaklamış ve harekete geçirmiştir. 1951 tutuklamalarının başlıca hedefleri içindedir.

1950'den sonra yasal olanakların ağır baskı altında olduğu koşullarda, 14 Temmuz 1950'de *Türk Barışseverler Cemiyeti* kurulmuştur. Bir grup sosyalist ve barışçı aydın bu dernekte toplanarak, Kore Savaşına, NATO'ya ve genel olarak ABD emperyalizmine karşı mücadele ettiler.

Türk Barışseverler Cemiyeti kurucuları şunlardı:

Behice Boran (Kurucu Başkan), Adnan Cemgil (Genel Sekreter), Vahdettin Barut, Osman Fuat Toprakoğlu, Reşat Sevinçsoy, Nevzat Kemal Özmeriç ve Muvakkar Güran.

1945-1960 dönemi bilimsel çalışma açısından da kısır bir dönemdir. O yılların bilim alanındaki anlamlı ürünleri, Atatürk'ün kurduğu Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi çevresinde üretilmiştir. Prof. Dr. Niyazi Berkes, Prof. Dr. Muzaffer Şerif Başoğlu, Prof. Dr. Pertev Naili Boratav, Doç. Dr. Behice Boran ve Mübeccel Kıray başlıca isimlerdir. Atlantik rejimi, bu bilim odağını tutuklamalar ve baskılarla dağıtmıştır.

85 Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952,* Doğan Kardeş Matbaası, İstanbul, 1952, s.704 vd; Rasih Nuri İleri, "Sosyalist Partiler ve Sosyalizmi Yozlaştırma Kanunları", *Türk Solu,* 14 Mayıs 1968, sayı 26, s.6.

1945'ten sonra bir süre *Tan* gazetesi yayımlanmış, fakat yönetim yeri yakılmıştı. Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'in yönettiği *Tan* gazetesi, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'ın çıkardıkları *Marko Paşa*, Doç. Dr. Mehmet Ali Aybar'ın önderliğinde yayımlanan *Zincirli Hürriyet*, Selim Ragıp Emeç'in *Son Posta* gazetesi, Atlantik sistemine karşı basın alanındaki direnme odakları olmuştur. Turhan Feyzioğlu ve Aydın Yalçın'ın başını çektiği bir grup bilim adamı ve aydın, 1954 yılından itibaren *Forum* dergisini çıkararak hürriyet ve demokrasi mücadelesi yürütmüşlerdir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında edebiyat cephesinde, önce Hasan İzzettin Dinamo, İlhami Bekir Tez; ardından A. Kadir, Rıfat Ilgaz, Ömer Faruk Toprak, Mehmed Kemal, Enver Gökçe ve Niyazi Akıncı; takip eden süreçte Attilâ İlhan, Ahmed Arif, Şükran Kurdakul, Cahit Irgat, Arif Damar ve Hasan Hüseyin Korkmazgil gibi şairler Nâzım Hikmet'in başlattığı toplumcu çizgiyi izlemişlerdir.

Sabahattin Ali, Kemal Bilbaşar, Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Cevdet Kudret, Oktay Akbal, Cahit Irgat, Sabahattin Eyuboğlu, Suat Taşer gibi yazarlar; *Adımlar, Ant, Varlık, Ses* gibi dergilerde toplanarak önce Hitler faşizmine, daha sonra ABD emperyalizmine karşı etkili bir mücadele yürüttüler.

Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat'ın temsil ettiği "Garip Şiiri" de, örgütlü Bilimsel Sosyalist çevrelerde eleştirilmekle birlikte edebiyat alanındaki ilerici-toplumcu mücadele odakları içindedir.

V. 8. 27 Mayıs 1960 Devrimi

27 Mayıs 1960 İhtilali, bazılarının iddia ettiği gibi askeri bir darbe değildir; halk hareketinin omuzlarında gelmiştir. Başlangıcı 1957 yılında Gaziantep'teki halk ayaklanmasına kadar uzanır. 1960 yılında DP yönetiminin, yargı yetkilerini gasp ederek Meclis'te

Tahkikat Komisyonu kurmasından sonra, büyük gençlik ve halk hareketleri birbirini izledi. Üniversiteler, öğretim kadrosu ve öğrencisiyle ayağa kalktı. 28 Nisan 1960 günü İstanbul'da, 29 Nisan 1960 Ankara'da, 5 Mayıs 1960 yine Ankara'da gençlik ve halk, "kahrolası diktatörler" ve "hürriyet" sloganlarıyla ayaklandı. Turan Emeksiz ve Nedim Özpolat bu eylemlerde şehit düştü. Arkasından 21 Mayıs 1960 günü Harp Okulu yürüdü.

27 Mayıs 1960 Devrimi halk hareketiyle geldi ve halk hareketine dayandı. Devrimin halkla kucaklaşması yaşandı, görüldü. Önemsiz sayılabilecek bir direnme dahi olmadı. Halkın büyük çoğunluğu, devrimi coşkuyla karşıladı. Devrimi yapanlar da, halka güveniyorlardı. Özgürlükler, 28 Mayıs 1960 gününden itibaren yaşandı.

27 Mayıs İhtilali, bir Genelkurmay darbesi değildi; Genelkurmay Başkanı ve sorumlu sıkıyönetim komutanlarını hapse attı ve ağır cezalara çarptırdı. 6 Eylül 1955'te İstanbul'da Gladyo'nun tertiplediği ırkçı ve yağmacı hareketi yargılama konusu yaptı ve cezalandırdı. Türkiye tarihinde NATO'ya bağlı Gladyo'nun tertibi yalnız ve yalnız 27 Mayıs Devriminde yargılanmıştır. Seferberlik Tetkik Kurulu'nun bazı komutanları da kovuşturulmuş ve tasfiye edilmiştir.

27 Mayıs Devrimi, özgürlükçü bir anayasa getirdi ve sosyalizmin yasal örgütlenmesinin önünü açtı. Türkiye, 1960 sonrasında bir özgürleşme ve ekonomik gelişme dönemine girdi.

27 Mayıs'ın önder kadrosu, Cemal Gürsel, Suphi Karaman, Cemal Madanoğlu, Orhan Kabibay, Ekrem Acuner, Ahmet Yıldız, Suphi Gürsoytrak, Haydar Tunçkanat, Sami Küçük, Mucip Ataklı, Kadri Kaplan gibi Atatürk devrimcileriydi. İçlerinde Suphi Karaman, Sami Küçük, Haydar Tunçkanat, Suphi Gürsoytrak, Ahmet Yıldız kendilerini açıkça sosyalist olarak tanımlıyorlardı.

Millî Birlik Komitesi içinde yer alan Alb. Alparslan Türkeş ve arkadaşları (14'ler), devrimin daha altıncı ayında, 13 Kasım 1960 günü tasfiye edildiler ve yurtdışına yollandılar. Bu olay da, 27 Mayıs'ın halkçı karakterini yansıtır.

27 Mayıs, parlamento sistemini ortadan kaldırmadı; tam tersine tek parti diktatörlüğüne gidişi önledi ve özgürlükçü bir anayasa yaparak sistemi yeniden kurdu. Daha önemlisi, 1945-1946 mutabakatının dışında bırakılan emekçi sınıflara göreli özgürlük getirdi ve onları da yasal siyasetin içine aldı.

Türkiye sosyalistleri, 27 Mayıs'ı ittifak halinde desteklediler. Hikmet Kıvılcımlı'nın Millî Birlik Komitesi'ne yolladığı mektup, önemli bir yol gösterici belgedir ve "İkinci Kuvayı Milliyeciliğimiz" başlığıyla basılmıştır.

1961 Anayasası, 27 Mayıs Devriminin kurduğu Kurucu Meclis'te yapıldı. İki meclisi olan Kurucu Meclis'te Millî Birlik Komitesi'nde yer alan sosyalist subaylar yanında, Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, Cahit Talas, Bahri Savcı, Cemal Reşit Eyüboğlu, Ömer Bedri Karafakioğlu, Alp Kuran, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Cemil Sait Barlas gibi sosyalist aydınlar ve bilim adamları, yeni anayasanın yapılmasında etkin konumda oldular. Onlarla birlikte Tahsin Bekir Balta, Tarık Zafer Tunaya, İlhan Arsel, Cevat Dursunoğlu, Turhan Feyzioğlu, Münci Kapani, Muammer Soysal, Necdet Uğur, M. Rauf İnan, Halil Akyavaş, Alev Coşkun, Hüseyin Onur, Turan Güneş, Emin Paksüt, Suphi Baykam, Hasan Ferit Güven gibi halkçı ve özgürlükçü siyaset ve bilim adamları "sosyalizme açık" bir anayasa yaptılar.

İşçi sendikalarını temsil eden Bahir Ersoy, Feridun Şakir Öğünç, İsmail İnan, Abdülkerim Akyüz, Mahmut Tekin Çullu ve Ömer Karahasan bu anayasa çalışmasında emeği savunan konumlarda oldular.

Bu "sosyalizme açık anayasa" saptaması, Mehmet Ali Aybar'ın önderlik ettiği TİP'in temel sloganlarından biri oldu. 27 Mayıs Anayasası'nda sosyalistlerin büyük emeği ve katkısı vardı ve sosyalizm 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamında kitlelere açıldı ve kitleselleşti.

27 Mayıs Anayasası, emekçi sınıflara çok önemli haklar ve özgürlükler getirdi. Grev ve toplu sözleşme hakkı, Toprak Reformu,

devlete yükümlülükler getiren sosyal ve iktisadi haklar, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye'nin anayasa ve siyaset hayatına girdi ve kurumlaştı.

Prof. Dr. Cahit Talas, 27 Mayıs Devriminin Çalışma Bakanıydı ve 24 Temmuz 1963 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren ve Türkiye emekçi hareketinin önünü açan 274 sayılı Sendikalar Kanunu ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nu hazırladı ve yasalaşmasına önderlik etti. Talas, 1990'lı yıllarda İşçi Partisi'ne üye oldu.

İşçi ve köylü hareketi 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği hak ve özgürlükler ortamında, Cumhuriyet tarihinin en büyük atılımını yaptı. Türkiye, halk hareketinin hızla yükseldiği bir döneme girdi.

O zamana kadar yasaklı olan ve sürekli tutuklamalar ve baskılar altında kitlelere yayılma olanağı bulamayan sosyalist örgütlenmenin önü açıldı.

27 Mayıs sonrasında sosyalist siyasal örgütlenmede en önemli atılım elbette siyasal partiler alanında oldu. 12 sendika önderi 13 Şubat 1961 günü Türkiye İşçi Partisi'ni kurdular. TİP'i kuran sendika yöneticileri şunlardı:

Avni Erakalın (İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Başkanı, Kurucu Genel Başkan), Kemal Türkler (Maden-İş Genel Başkanı, Kurucu İkinci Başkan), Şaban Yıldız (Teksif Yönetim Kurulu Üyesi, İstanbul İşçi Sendikaları Genel Sekreteri, Kurucu Genel Sekreter), Salih Özkarabay (İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Başkanı), İbrahim Güzelce (İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Sekreteri), İbrahim Denizcier (Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanı, Türk-İş Yönetim Kurulu Üyesi), Kemal Nebioğlu (Türkiye Oleyis Sendikası Üyesi), Hüseyin Uslubaş (İstanbul Yaprak Tütün El İşçileri Sendikası Başkanı), Saffet Göksüzoğlu (İlaç ve Kimya İşçileri Sendikası Genel Başkanı), Rıza Kuas (Lastik-İş Genel Başkanı), Adnan Arkın (İstanbul İşçi Sendikaları Birliği İcra Heyeti Üyesi, Maden-İş Sendikası Şoförü), Ahmet

Muşlu (Türkiye Çikolata ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, Türkiye Birleşik Gıda İşçileri Sendikası Genel Başkanı).[86]

Kısa süre sonra Mehmet Ali Aybar TİP'in genel başkanlığına getirildi. M. Ali Aybar, 1950 öncesinde İstanbul Üniversitesi Anayasa kürsüsünün eski doçentiydi ve TKP içinde örgütlü mücadele vermiş, *Zincirli Hürriyet* dergisini çıkartmış ve tutuklanmıştı. Aynı zamanda Balkan şampiyonu olan millî bir atletti.

TİP dışında ikinci bir sosyalist parti girişimi daha vardı. Doğan Avcıoğlu, Sadun Aren ve Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un önderlik ettiği Çalışanlar Partisi'ni kurma çabaları sonuca ulaşmadı. Sadun Aren de bir süre sonra TİP'e katıldı.

Türkiye İşçi Partisi, hızla örgütlendi. İlk katıldığı 1962 yerel yönetimler seçiminde radyo konuşmalarıyla sesini duyurdu ve Türkiye'yi salladı. Emekçi halk büyük bir ilgi gösterdi. Hâkim sınıfların korkulu rüyası oldu. TİP, 27 Mayıs Devriminin getirdiği özgürlük koşullarında 27 Mayıs düşmanlarının zorbalıklarıyla mücadele ederek gelişti.

TİP'in 1962 yılındaki İzmir Kongresi'nde, Fethi Naci, Demir Özlü, Selahattin Hilav gibi aydınlar, parti tüzüğünde yönetimlerde emekçi kontenjanına karşı tavır aldılar; ancak etkili olamadılar.

Millî Bakiye sisteminin yürürlükte olduğu 1965 Genel Seçimleri'nde, TİP yüzde 2,7 oy alarak, birkaç bin oy aldığı yerlerde bile

86 Bkz. Artun Ünsal, *Umuttan Yalnızlığa Türkiye İşçi Partisi (1961-1971)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1. basım, İstanbul, 2002, s.80-81; Ender Kamil Boyacı, *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, c.8, Hazırlayanlar: Melunet Ali Yalçın-Atilla Tokatlı, May Yayınları, İstanbul, 1980, s.1148; Melunet Ali Aybar, *TİP Tarihi I*, BDS Yayınları, 1. basım, İstanbul, Ocak 1988, s.176; Mete Kaan Kaynar (Ed), *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partileri (1923-2006)*, İmge Yayınları, Ankara, Ağustos 2007, s.127; Nihat Sargın, *TİP'li Yıllar (1961-1971) I*, Felis Yayınevi, 1. basım, İstanbul, Nisan 2001, s.65-66; Sadun Aren, *TİP Olayı (1961-1971)*, Cem Yayınevi, 1. basım, İstanbul, 1993, s.31; Prof. Cahit Talas (Yayın Kurulu Başkanı), *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, c.2, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1. basım, 1996; "13 Nisan 1952'den Bugüne Genel Başkanlarımız: İbrahim DENİZCİER 1960-1969", *http://www.tekgida.org.tr/Hakkimizda/Genel-Baskanlarimiz)*.

milletvekili çıkardı ve Millet Meclisi'nde 15 milletvekiliyle grup kurdu. M. Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren, Çetin Altan, Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, Yunus Koçak, Muzaffer Karan, Tarık Ziya Ekinci, Yusuf Ziya Bahadınlı, Yahya Kanbolat, Cemal Hakkı Selek, Adil Kurtel, Şaban Erik, Ali Karcı, denebilir ki, TBMM'nin en etkili grubu oldular ve Türkiye'nin siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel süreçlerini kuvvetle etkileyen bir mücadele yürüttüler.

1962 yılı sonlarında Sosyalist Kültür Derneği'nin kurulacağı ilan edildi ve kurucuların bir kısmı açıklandı.[87] 1963 yılı Ocak ayı başında kurucular toplanarak Devlet Planlama Teşkilatı Eski Müsteşarı Osman Nuri Torun'u genel başkan seçtiler. Yine istifa eden DPT Sosyal Planlama Dairesi Eski Başkanı Necat Erder genel sekreter seçildi. Merkez Yönetim Kurulu'nda Atillâ Karaosmanoğlu, Doğan Avcıoğlu, Adnan Başer Kafaoğlu, Güney Özcebe, CHP Hatay Milletvekili Sırrı Hocaoğlu, Avukat Cemal Reşit Eyüboğlu ve Prof. Dr. Cahit Tanyol görev aldılar. Seçkin aydınlardan oluşan kurucu kadro içinde şu isimler göze çarpıyor:

Niyazi Ağırnaslı (bağımsız Ankara Senatörü), Sadun Aren (Siyasal Bilgiler Fakültesi Genel İktisat Profesörü), Dr. Türkkaya Ataöv (Siyasal Bilgiler Fakültesi Asistanı), Şevket Süreyya Aydemir (Milli Eğitim Bakanlığı eski Teknik Öğretim Müsteşarı Yardımcısı), Seyfi Demirsoy (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı), Müşerref Hekimoğlu (Yazar), Recai İskenderoğlu (YTP Diyarbakır milletvekili), Aslan Başer Kafaoğlu (Devlet Planlama Teşkilatı uzmanı), Dr. Yahya Kanbolat (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Asistanı), Dr. Gülten Kazgan (İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Doçenti), Hamdi Konur (Öğretmen), Dr. İdris Küçükömer (İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Doçenti), Fakih Özlen (CHP Konya milletvekili), Dr. Mehmet Selik (Siyasal Bilgiler Fakültesi asistanı), İlhami Soysal (Kurucu Meclis Üyesi, Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu Yönetim Kurulu üyesi), Dr.

87 *Yön*, 19 Aralık 1962, sayı 53, s.8.

Mümtaz Soysal (Kurucu Meclis Anayasa Komisyonu üyesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi asistanı), Dr. Metin Sözen (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi asistanı), Burhanettin Uluç (Emekli General, Cumhuriyet Senatosu üyesi).[88]

20 Aralık 1961 tarihinde yayıma başlayan Doğan Avcıoğlu önderliğindeki *Yön* dergisinin Çıkış Bildirisini imzalayanlar arasında Suphi Karaman, Sami Küçük ve Vehbi Ersü gibi 27 Mayıs Devrimi önderleri de vardı.

Suphi Karaman 1966 yılında yayıma başlayan Mihri Belli önderliğindeki *Türk Solu* dergisinin başyazarı idi. 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra tabii senatör olarak TBMM'de görev yapan 27 Mayıs önderleri, parlamento içinde ve dışında Türkiye İşçi Partisi ve diğer sosyalist örgütlerle birlikte mücadele ettiler. 1968 Mart ayında FKF, DİSK, TÖS, TÖDF, TMTF ve TMGT gibi sosyalist ve ilerici örgütlerle birlikte Devrimciler Güçbirliği'ni kurdular. 1968 gençlik eylemlerinde ve demokratik üniversite işgallerinde, o zaman Genel Başkanı olduğum Fikir Kulüpleri Federasyonu (Dev-Genç) ile omuz omuza her eyleme katıldılar. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idam edilmesine karşı TBMM çatısı altında ve dışarıda var güçleriyle mücadele edenlerin başında 27 Mayıs devrimcileri vardı.

27 Mayıs Devriminin getirdiği özgürlük ortamında ve toplumsal koşullarda işçi ve köylü hareketleri boy verdi. 1964 yılında Johnson'un Başbakan İnönü'ye Kıbrıs konusundaki ünlü mektubu üzerine, ABD emperyalizmine karşı gençlik hareketi patladı.

4 Aralık 1954'te Turhan Feyzioğlu, Aydın Yalçın gibi öğretim üyelerince kurulan SBF Fikir Kulübü'nün Başkanlığına 1956'da Taner Timur, 1958'de Yalçın Küçük seçilmişlerdi. Yalçın Küçük başkanlığındaki SBF Fikir Kulübü devrimcileşen bir çizgiye girmiş,

88 *Yön*, 19 Aralık 1962, sayı 53, s.8; 9 Ocak 1963, sayı 56, s.4.

27 Mayıs'a giden günlerdeki 28-29 Nisan büyük gençlik eyleminde aktif bir rol oynamıştı. 27 Mayıs sonrasında SBF Fikir Kulübü de, CHP'den daha Sol'a açılan bir yönelime girdi. Yalçın Küçük'ten sonra (1960) başkanlığa Fikret Toksöz, 1961 yılında da Varol Sezen seçilirken, yönetim kurulunu Şefik Çakmak, Erdinç Gönenç, Mustafa Özyürek, Erdem Yörükoğlu, Sami Güven ve arkadaşlarının oluşturduğu SBF Fikir Kulübü, TİP ve Sol canlanmayı oluşturan diğer hareketlerin rüzgârıyla sosyalist fikirlerin etkisine girmişti.

1962 yılında Hüseyin Günday, Doğu Perinçek, Uğur Mumcu, Adil Özkol ve Orhan Kayıhan, Ankara Hukuk Fakültesi Fikir ve Sanat Ocağı'nı kurdular.

Fikir Kulüpleri hızla yayıldı ve sosyalist gençliğin örgütlenmesi olarak 17 Aralık 1965'te federasyon halinde örgütlendi. 1969 Ekim Kongresi'nde Doğu Perinçek'in önerisiyle ve hazırladığı tüzükle Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (DEV-GENÇ) adını alan FKF/DEV-GENÇ'in genel başkanları:

- İzzet Polat Ararat,
- Doğu Perinçek (1968 Gençlik Hareketi ve Demokratik Üniversite İşgalleri döneminde),
- Zülküf Şahin,
- Yusuf Küpeli,
- Atilla Sarp,
- Ertuğrul Kürkçü.

13 Şubat 1967 tarihinde bir grup sendika Türk-İş çatısından ayrılarak Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak örgütlendi. DİSK'i kuran sendikaların genel başkanları:

- Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler,
- Lastik-İş Sendikası Başkanı Rıza Kuas,
- Gıda-İş Sendikası Başkanı Kemal Nebioğlu,
- Basın-İş Sendikası Başkanı İbrahim Güzelce.

1960'lı yıllarda sosyalist yayınlar da pıtrak gibi çıktı ve etkili olmaya başladı:

Yön (1. sayı: 20 Aralık 1961, Doğan Avcıoğlu)

Sosyal Adalet (1. sayı: 19 Mart 1963, İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı Selek, Yazı İşleri Müdürü: Turhan Tükel, İstanbul)

Eylem, Aylık Düşün ve Eylem Dergisi (Sayı 11: 1 Ocak 1965; Sayı 28: 15 Şubat 1966, Sahibi: Şükran Kurdakul, Yazı İşleri: Ömür Candaş, İstanbul)

Soyut, Sosyalist Kültür Dergisi (1. sayı: Nisan 1965, Sahibi: Halil İbrahim Bahar)

Dönüşüm (1. sayı: 22 Nisan 1965, Sahibi: Ataol Behramoğlu, Yazı İşleri Müdürü: Ümit Hassan, Ankara)

Ant (1. sayı: Ocak 1967, Doğan Özgüden)

Kavga (FKF'nin yayın organı, 1. sayı: Ocak 1967, Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Kudret Ulutürk)

Sosyalist (1. sayı: Ocak 1967, yedi sayı sonra kapandı, 1970 yılında yeniden yayıma başladı. Hikmet Kıvılcımlı)

Türk Solu (1. sayı: 17 Kasım 1967, Sahibi: Şerif Tekben. Ahmet Say, Vahap Erdoğdu, sonra Bora Gözen yönetiminde, Ankara)

Forum (Sayı 334: 1 Ağustos 1968, Sahibi: Azime Korkmazgil, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hüseyin Korkmazgil, Ankara) Bir süre, Doğu Perinçek, Erdoğan Güçbilmez, Şahin Alpay yönetiminde.

Aydınlık Sosyalist Dergi (1. sayı: Kasım 1968, Kurucular Adına Sahipleri: Gün Zileli, Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut; Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Vahap Erdoğdu, Ankara, 15. sayı: Ocak 1970, Sahibi: Münir Aktolga, Sorumlu Müdür: Vahap Erdoğdu, Ankara)

Şefik Hüsnü ve Nâzım Hikmet'lerin 1921 yılı Haziran ayında yayımlamaya başladıkları *Aydınlık,* 1968 yılı Kasım ayında yeniden yayın hayatına girdi. *Aydınlık*'ın yazı kurulu, Vahap Erdoğdu, Erdoğan Güçbilmez, Doğu Perinçek, Şahin Alpay, Seyhan Erdoğdu, Ömer Özerturgut, Gün Zileli, Atıl Ant, Cengiz Çandar ve Münir Aktolga'dan oluşuyordu. Daha sonra ABD'den dönen Halil Berktay da yazı kuruluna alındı.

Proleter Devrimci Aydınlık (Sayı 10-24, Ekim 1970, Kurucular Adına Sahipleri: Gün Zileli, Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Özerturgut, Ankara)

Emek (1. sayı: 1 Mayıs 1969, Sahibi: Şaban Erik, Genel Yayın Müdürü: Sadun Aren, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hüseyin Ergün, Ankara)

İşçi-Köylü (1. sayı: 8 Temmuz 1969, Sahibi ve Sorumlu Müdürü: Ömer Özerturgut, başyazarı Doğu Perinçek)

Devrim (1. sayı: 21 Ekim 1969, Doğan Avcıoğlu yönetiminde)

Devrimci TİP Haberleri (Sayı 1: 25 Eylül 1969, Sayı 4: 27 Kasım 1969, Sahibi ve Sorumlu Müdürü: Faruk Haksal, İstanbul)

İleri, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (1. sayı: Mart 1970, Sahibi: Atilla Sarp, Yazı İşleri Müdürü: Ersen Olgaç, 6. sayı: Ocak 1971, Sahibi: Ertuğrul Kürkçü, Yazı İşleri Sorumlusu: Engin Erkiner, Ankara)

Öncü, Devrimci TİP Haberleri (1. sayı: Mayıs 1970, Sahibi ve Sorumlu Müdürü: İlhami Aras, Ankara)

Sosyalist Parti İçin Teori-Pratik Birliği (Sayı 2: Şubat 1971, Kurucular Adına Sahipleri: N. Atasoy, Ç. Anadol; Yazı İşleri Sorumlusu: Ç. Anadol, Ankara)

Kurtuluş, Devrim İçin Savaşmayana Sosyalist Denmez (1. sayı, Mart 1971, Sahibi: Ali Yücealp, Yazı İşleri Müdürü: Reşit Oğuz, Ankara)

Türkiye Solu (1. sayı: 5 Nisan 1971, Sahibi: Altan Ahmet Say, Yazı İşleri Müdürü: Mustafa Lütfi Kıyıcı, İstanbul)

Bu dönemin yayın organları arasında en yaygın olanı *İşçi Köylü*'dür. 1 Temmuz 1969'da ilk sayısı çıkan 15 günlük gazete, 50 bin adet basılıyordu. 8 bin abonesi vardı ve tamamı elden satılıyordu. 15-16 Haziran 1970 işçi hareketinden sonra sıkıyönetim koşullarında, *İşçi Köylü* yasaklandığı halde İstanbul'a gizli yollardan 20 bin adet sokuluyor, fabrikalarda ve işçi semtlerinde dağıtılıyordu.

V. 9. Sosyalist Pratik ve Teori

1919'dan Bu Yana İki Çizgi Mücadeleleri

Bilimsel Sosyalizmin millî devrimci pratikteki kaynakları ile sosyalist örgütlerin pratiğindeki kaynakları kuşkusuz iç içedir. Bu kaynakları birbirinden ayırmak doğru değildir. Ayrım hayata uygunluk zemininde yapılmalıdır. Toplumsal pratiğin doğruladığı ve doğrulamadığı teoriler ve fikirler vardır. Bununla birlikte çalışmamızı daha sistemli ve anlaşılır kılmak için, Bilimsel Sosyalizmin doğrudan sosyalist örgütlerin pratiğindeki kaynaklarını ayrı bir başlık altında topluyoruz. Burada Türkiye sosyalist hareketinin tarihini yazmak gibi çok büyük emek isteyen bir işe girişmiyoruz. 1919 yılından bu yana sosyalist hareket sayfalarındaki iki çizgi mücadeleleri içinde kazanılan birikimi, o mücadeleler zemininde özetleyeceğiz. Daha önce de vurguladığımız gibi, doğrular yanlışlarla mücadele ve karşılaştırma içinde belirlenebilir. Her doğru, kendi zamanındaki yanlışa göre doğrudur.

23 Eylül 1919 günü Şefik Hüsnü önderliğinde Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın kuruluşundan bugünlere kadar Bilimsel Sosyalist hareket, teori ve programını iki çizgi mücadelelerinde inşa etti ve gelişti. Bu iki çizgi mücadelelerini ve kazanımlarını şöyle özetleyebiliriz:

Vatan Toprağında Emekçilere Dayanarak Kuruluş

İstanbul'da Türkiye'nin ilk komünist örgütlenmesi Şefik Hüsnü önderliğinde bir grup emekçinin de katılımıyla 23 Eylül 1919 günü gerçekleştirildi. Arkasından bir yıl kadar sonra 10 Eylül 1920 günü Bakû'de Rusya'daki savaş esirlerinden Mustafa Suphi ve arkadaşları önderliğinde Türkiye Komünist Partisi kuruldu. Bu iki kuruluş tarihi, Türkiye Bilimsel Sosyalist hareketi içinde farklı çizgiler tarafından benimsenmiştir.

Şefik Hüsnü, Hikmet Kıvılcımlı, Reşat Fuat Baraner, Mihri Belli ve Mehmet Ali Aybar gibi ayağı Türkiye toprağına basan önderler, 10 Eylül 1920'deki yurtdışı örgütlenmesini, kuruluş tarihi olarak kabul etmemişlerdir. Bu önderler, ilk örgütlenmenin Türkiye toprağında ve emekçilere dayanarak başladığını bir ideolojik tavır olarak saptadılar.

Yurtdışında 1960 sonrasında Sovyetler Birliği ve Doğu Almanya'da üslenen sığınmacı grup ise, kuruluş tarihi olarak 10 Eylül 1920 tarihindeki Moskova ve Bakû örgütlenmesini kabul ettiler. Sosyalist hareketin pratiğine baktığımız zaman, mücadelenin ve örgütlenmenin 1919 İstanbul kuruluşundan geliştiğini saptıyoruz. Moskova ve daha sonra Bakû'de harp esirlerinin Mustafa Suphi önderliğinde örgütlenmesi ise devam etmedi. Mustafa Suphi ve 15 arkadaşının Karadeniz'de boğdurulmasından sonra, Moskova ve Bakû'deki kuruluş kökünden gelen bir örgütlenme, Türkiye'de hayata geçmedi. Bu konuda Hikmet Kıvılcımlı, Mihri Belli ve Mehmet Ali Aybar'ın çok duyarlı ve açık tavırlarını kendilerinden dinledim. Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat'ın tavırlarını da Mihri Belli sık sık aktarmıştır.

Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluşu, 23 Eylül 1919 günü İstanbul'da Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın kuruluşudur. Bu örgütlenme daha sonra Anadolu'daki Halk İştirakiyun Fırkası örgütlerini de kucaklayarak gelişmiştir.

Kemalist Devrimin İlerlemesine Yönelik Siyaset ve Troçkizmin Reddi

Kemalist Devrime karşı yapıcı tavır, İstiklal Savaşının başından itibaren Şefik Hüsnü ve arkadaşları tarafından benimsenmiştir. Eleştiriler, hep Kemalist Devrimin emperyalizme ve gericiliğe karşı daha tutarlı ve daha kararlı olmasına yöneliktir. Bu konuda Troçkizmden etkilenen Kemalist Devrim düşmanı tutumlar mahkûm edilmiştir.

Öncü Örgütte Israr ve
Yasal Olanakları Sonuna Kadar Kullanmak

1925 Şubat ayında başlayan Şeyh Sait harekâtından sonra Mart ayı sonunda çıkarılan Takriri Sükûn Kanunu üzerine, komünist hareketin önderlerine karşı da tutuklama ve baskılar uygulanmıştır. Ancak Atatürk döneminde bir iki yıldan uzun süren hapis cezalarına rastlanmıyor. Kemalist önderlik, Ortaçağ güçleriyle hesaplaşırken, rakip bir devrimci hareketin gelişmesine de izin vermemiştir. Bu koşullarda, Bilimsel Sosyalist hareket, her durumda yaşayabilen bir öncü örgütlenmeyi sürdürme ve bununla birlikte yasal olanakları da sonuna kadar kullanma çizgisi izledi.

Marksizm-Leninizme Bağlılık ve
Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile Sıkı Dayanışma

TKP önderliği, 1919 yılından itibaren eylem kılavuzu olarak Marksizm-Leninizmi kabul etti. Parti, Komünist Enternasyonal'in dağıtılana kadar bir "seksiyonu" (şubesi) idi. Kemalist Devrim önderliğinin büyük itibar sahibi olduğu koşullarda, onun solunda bir örgüt olarak kitleler içinde örgütlenemedi. Dar bir öncü kadro olarak kaldı. Pratiğindeki ve örgütlenmesindeki bu sınırlılık, ideolojik ve siyasal çizgisine de yansıdı. Türkiye zeminine dayanan bir mücadele geliştiremedi. 1919 koşullarında işçi sınıfına dayanmak adına, İstanbul merkezli faaliyeti, aslında Parti'yi Kemalist Devrimin sağına ve İstiklal Savaşı pratiğinin kenarına düşürmüştü.

Bu olay, tarihi bir derstir. TKP, devrimin Doğuya kaydığını ifade etse bile, bunu kendi pratiğine yansıtamadı. İstiklal Savaşı yürütülürken esas olarak İstanbul'da tramvay işçilerine Millî Mücadeleyi destekleyen bildiriler dağıtmak gibi dar bir pratiğin içine sıkıştı. "İşçi sınıfı sosyalistliği" adına, ülke devrimci pratiğinin dışında kalındı.

Parti, 19. yüzyıl Marksizminin içinde çırpınıyordu. Şefik Hüsnü'ler komünist oldukları için o hataya düşmüş değiller, 20. yüzyıl koşullarındaki görevleri pratiğe geçiremedikleri için tarihin kenarında kaldılar.

Mustafa Kemal Paşa, nesnel olarak Şefik Hüsnü veya Mustafa Suphi'den daha materyalist, daha gerçekçi, 20. yüzyılı ve Lenin'in teorisini daha doğru uygulayan bir konumdaydı. Bunun için başarılı oldu. Başka deyişle İstanbul'da bildiri dağıtanlar, 19. yüzyılda kaldıkları, 20. yüzyılın Bilimsel Sosyalizmini uygulayamadıkları için o yanlışlara düştüler. Revizyonisttiler diye mahkûm etmiyoruz, ama yetersiz, çocuksu ve geçmişte kaldıkları, eylemlerinden belli oluyor. Mustafa Suphi grubu, yanlış bir başlangıç yaptı; başka bir ülkeden yönetiliyordu.

Bizim 1920'lerin sosyalistlerini eleştirmemiz, Bilimsel Sosyalizm adınadır; yoksa Bilimsel Sosyalizme bir tavır değildir.

Bugünün "sosyalistim" diyenlerine şu mesajı veriyoruz:

Siz kendinize "komünist" de deseniz, eğer devrimin aşamasını ve güncel somut görevleri anlamaz ve uygulamazsanız, tarihin kenarına düşer, burjuva devrimcileri kadar bile olamazsınız.

Burada Bilimsel Sosyalist tavır var; yoksa Bilimsel Sosyalizmi küçümsemek veya ondan vazgeçmek değil.

Aynı olay Küba Devriminde de yaşandı. Castro Havana'ya girerken, Küba Komünist Partisi, Amerikancı diktatör Batista ile birlikteydi. Bir Parti'nin adının değil, pratiğinin Bilimsel Sosyalist olması gerekiyor.

Kimse kendisine "komünist" veya "Marksist-Leninist" adı vermekle hayatta devrimci cevaplar üreten bir konuma giremiyor. O nedenle isim ve simgelerden çok öz (içerik) önemlidir. O öz, kendisini devrimci pratikte ortaya koyuyor.

Mustafa Kemal'in devrimci pratiği, Şefik Hüsnü veya Mustafa Suphi'nin pratiğinin daha ilerisindeydi. Burada Mustafa Kemal'in Lenin'in Ezen-Ezilen Millet kamplaşmasını, Şefik Hüsnü veya Mustafa Suphi'den daha tutarlı uyguladığını görüyoruz.

Çin Devriminde de Mao, sözde komünistler tarafından "zengin köylü çizgisinin temsilcisi" olarak suçlandı uzun yıllar. Çünkü Mao'nun pratiği ve programı, 19. yüzyılın artık eskimiş olan "Marksiz-

minden" köklü bir kopuştu. 20. yüzyılın doğru anlaşılmasıydı. Hayata uygundu. Haklı çıktı.

Millî Demokratik Devrim

TKP, 1919 yılından itibaren sosyalizme aşamalı olarak ulaşılacağını saptamış ve önüne millî demokratik devrim programını koymuştur. Troçkist eğilimler, hemen hemen hiç etkili olmamıştır. TKP'nin 1926 Viyana Konferansı'nda kabul ettiği program, Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun bir millî demokratik devrim programıdır ve Parti'nin çizgisini belirlemiştir.[89]

Faşizme ve Savaşa Karşı Mücadele

TKP, İkinci Dünya Savaşına giden koşullarda ve savaş sırasında, mücadelesini sosyalizmin vatanı olan Sovyetler Birliği'ni destekleme, Türkiye'nin Nazi emperyalizmi ile ittifakını önleme üzerinde yoğunlaştırdı. Ancak önderlerin bir kısmı yurtdışında olduğu ve toplum içinde örgütlü olmadığı için, bu mücadele çok dar çevrelerle sınırlı kaldı.

Tevkifatlarla Mücadele Tarihi

TKP'nin tarihi, bir bakıma tevkifatlarla mücadele tarihidir.

1960 öncesindeki önder kuşağı 1960'lı yıllarda yakından tanıdım. Bizim kuşaklara Bilimsel Sosyalizmi taşıyan zor görevler yapmışlardı; onlara çok şey borçluyuz. Ancak kitleleri örgütleme ve seferber etme pratikleri, 1945 sonrasındaki İlerici Gençler Birliği tecrübesi dışında hemen hemen yok gibiydi. Bu nedenle bilgileri tevkifatlar pratiği eksenindeydi. İç çekişmelerin olumsuz etkileri hareketin önemli sorunuydu. Bu sınırlı pratik, halkın özlemleriyle

89 Doğu Perinçek, *Sahte TKP'nin Revizyonist Programının Eleştirisi/ Ek: Gerçek TKP'nin 1926 Programı*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1976.

buluşamayan bir gelenek yaratmıştı. Sosyalizmi, emekçi halkın bir ihtiyacı değil, dar bir öncü grubunun ihtiyacı ve içe kapanık yaşam biçimi olarak görüyorlardı. Sosyalist olmak bir rütbe gibiydi ve bu anlayış, birçok ülkede iktidar koşullarında bürokratik bir diktanın zeminini oluşturdu. SSCB ve Doğu Avrupa deneyimleri bunu gösterdi. Bu kabuğu 1960 sonrasında Türkiye İşçi Partisi ve devrimci gençlik hareketi pratikleri kırdı.

Kitle pratiğinin sınırlılığı, sosyalist hareketin teorik birikimini de belirlemişti. 1960 yılına kadarki birikime göz attığımız zaman alçakgönüllü saptamalarda bulunabiliyoruz.

Şefik Hüsnü, 1919-1957 arasındaki 40 yıllık pratiğin dirençli ve kararlı önderi olarak kuşkusuz tarihsel bir görevi yerine getirdi. Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi (KEYK) üyeliği yapmıştı. Uluslararası bir konumu vardı. Oturmuş, vakur bir kişilikti. Ancak teorik planda bıraktıkları, dönemin Bilimsel Sosyalist birikimine bağlılığı yansıtan, genel çizgileriyle doğru olmakla birlikte yaratıcı olmayan, ülke pratiğinde pek sınanmamış yazılardır. Bir emekçi pratiğinin ürünü olmadığı için olgun ve derin bir teoriden söz edilemez.

Bizden önceki kuşaklardan kalan en dikkat çekici teorik miras, Hikmet Kıvılcımlı'nın imzasını taşıyor. En önemlisi Kıvılcımlı, Sovyetler Birliği'ne sadakatin ötesinde gerçeğe bağlılığı öne çıkaran kaygılarla teorik çalışma yapmıştır. Kıvılcımlı'da teorinin pratik için olduğu bilinci, doğruları olgularda arama duyarlılığı güçlüdür. Belki de en önemlisi Hikmet Kıvılcımlı'nın olağanüstü çalışkanlığıdır. Ancak hayatının büyük kısmını hapislerde geçirmesi, sürekli çevresini kuşatan polis faaliyeti, Kıvılcımlı'nın duvarlarını oluşturmuştur. Karakterli, davaya bağlı, nesnel olmaya özen gösteren, yaratıcı ve pratik çözümleri olan bir devrimci önderdi. 1969-1970 yıllarında sosyalistlerin birleşmesi için önerdiği "Sosyalist Kurultay" çözümü yerindeydi. Ancak kapıya 12 Mart darbesi dayanmıştı.

Emekçileri Örgütlemek ya da
"Sivil Asker Aydın Zümreye" Bel Bağlamak

1960 27 Mayıs Devriminden sonra sosyalist hareketin ilk önemli görüş ayrılığı, TİP ile *Yön* dergisi arasındaki tartışmadır. TİP, emekçileri örgütlemeye yönelen bir mücadele çizgisi izlerken, Doğan Avcıoğlu'nun önderlik ettiği *Yön-Devrim* Hareketi, emekçileri göz ardı eden "sivil-asker zümreye" bel bağlayan bir mücadele yürütüyordu. Kuşkusuz daha doğru olan ve Türkiye'de sosyalizmin önünü açan Mehmet Ali Aybar önderliğindeki TİP'in çizgisiydi. Emekçi birikimi o mücadeleyle yaratıldı. *Yön-Devrim* çizgisi ise, 27 Mayıs'ı aşmayan, askere umut bağlayan bir çizgide bir aydın topluluğu olarak kaldı ve fikir mirası dışında bir örgütlü miras yaratamadı.

1965 Sonrasında
Millî Demokratik Devrim-Sosyalist Devrim Tartışması

Türkiye İşçi Partisi'nin programı, aslında bir millî demokratik devrim programıydı. 27 Mayıs Anayasası'nın tam olarak uygulanmasını, ABD üslerinin tasfiyesini, NATO'dan çıkılmasını, toprak reformunun yapılmasını ve emekçilerin sosyal ve iktisadi haklarını öngörüyordu. TİP yönetimi başta M. Ali Aybar, "İkinci Kurtuluş Savaşı" vurgusuyla, hedefi bağımsızlık ve demokrasi olarak belirlemişlerdi. Ancak parlamenter mücadele zeminine kapandıkları için, kendi dışlarındaki bağımsızlıkçı ve demokratik güçlerle parlamenter rekabeti öne çıkarıyor ve ittifakları fiilen reddediyorlardı. Kitlelerin parlamento dışı eylemlerine de, bir süre sonra "faşizm gelir" kaygısıyla Parti'nin önderlik etmesine engel olan bir eğilim içine girdiler.

Bu nedenlerle Reşat Fuat Baraner, Mihri Belli ve Hikmet Kıvılcımlı gibi eski önderler, TİP yönetimine karşı bir eleştiri başlattılar. Millî demokratik devrim aşamasında olduğumuzu vurguladılar. Bu eleştiri karşısında M. Ali Aybar, Behice Boran ve Sadun Aren, as-

lında parti programı ve pratiğine uymayan "sosyalist devrim" sloganına sarıldılar. Türkiye gerçeğinden koptular. Büyük hataydı ve TİP'in dağılmasına neden olan belirleyici uygulama budur. Mihri Belli'nin ve bazı genç arkadaşların TİP örgütüne karşı yıkıcı bir tavır almaları da bu dağılmayı hızlandırdı. TİP örgüt olarak korunmalıydı; Aydınlıkçılar bunu savundu, ancak başaramadılar.

Türkiye'nin millî demokratik devrim aşamasında olduğu bugün çok daha açık görülmektedir. Türkiye, bırakalım sosyalist devrimi, millî demokratik devrim sürecinde Kemalist Devrimle kazandığı mevzileri dahi kaybetmiştir.

Türkiye'nin toplumsal-ekonomik koşullarını ve dünya devrim pratiklerini dikkate almayan Sosyalist Devrim tezi, birkaç yıl içinde iflas etmiş ve sosyalist hareketin ezici çoğunluğu 1969 yılı başlarında Millî Demokratik Devrim stratejisini kabul etmiştir. Önce gençlik içinde 1969 yılı Ocak ayında yapılan FKF 3. Kurultayı'nda Millî Demokratik Devrim oybirliğiyle kabul edilmiştir. Arkasından TİP kongrelerinde de birbiri peşi sıra Millî Demokratik Devrim kararları alınmıştır.

Türkiye Sosyalizminin Bağımsızlığı

1968 yılı Temmuz ayında Çekoslovakya'nın Sovyetler Birliği tarafından işgali, Millî Demokratik Devrim-Sosyalist Devrim tartışmalarının tam ortasında yeni bir saflaşmaya yol açtı. Çekoslovakya'nın işgaline karşı en açık, en kararlı ve doğru tavrı Mehmet Ali Aybar almıştır. Sovyetler Birliği'nin işgalinin sosyalizmin savunulmasıyla açıklanmasını kararlılıkla mahkûm etmiştir. Bu konuda Behice Boran ve Sadun Aren'in Sovyetler Birliği'nin işgalini onaylayan tavırlarıyla açık bir hesaplaşmaya girmiş ve onları TİP yönetiminden tasfiye etmiştir.

Mihri Belli ise, Çekoslovakya'nın işgalini içinden gelmese de onayladı. Aslında Mihri Belli, Sovyetler Birliği Komünist Parti-

si'nin güdümüne hep karşı çıkmıştır. Doğu Almanya'daki sığınmacı grubun TKP adını kullanmasını kalpazanlık olarak görmüştü. Hikmet Kıvılcımlı da öyleydi. Her ikisi de aramızdaki konuşmalarda, her zaman Sovyet revizyonizmine karşı devrimci çizgiyi Mao'nun temsil ettiğini söylemişlerdir. Hikmet Kıvılcımlı'nın Çin'deki Kültür Devrimi sırasında *Sosyalist* gazetesinde çıkan "Çin Halk Cumhuriyeti-Kızıl Bekçiler" yazısı olağanüstü değerde sağlam bir tavrı yansıtır.[90]

Ne var ki, Mihri Belli ve Hikmet Kıvılcımlı, Sovyetler Birliği'ni karşıya almamak ve emperyalistlerle aynı safa düşmemek adına, Çekoslovakya'nın işgalini onayladılar.

Bu konuda Deniz Gezmiş'in 7 Şubat 1969'da bana yolladığı mektup, sosyalizmin vicdanını yansıtır. Deniz, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki revizyonist gidişe başından beri karşı çıkmıştır.

Aydınlık Yazı Kurulu'nda Vahap Erdoğdu Çekoslovakya'nın işgaline karşı açık ve cepheden tavır alarak doğruyu savunmuştur. Ancak bu yöndeki yazısı, bizim de arasında olduğumuz Yazı Kurulu çoğunluğu tarafından değiştirilmiştir.[91]

Ancak Aydınlıkçılar, bir yıl içinde tavırlarını düzelterek Çekoslovakya'nın işgaline, Aybar'la birlikte cepheden tavır aldılar ve Sovyetler Birliği'nin bu eylemini sosyal-emperyalizm olgusuyla açıkladılar.

TİP'in Örgüt Olarak Desteklenmesi

Türkiye İşçi Partisi, 1969 milletvekili genel seçimine bölünmüş olarak gitti. Yönetim M. Ali Aybar ve arkadaşlarındaydı. TİP, 1969 seçiminde 1965 seçimindeki gibi yüzde 3'e yakın bir oy aldı. An-

90 *Sosyalist*, 7 Şubat 1967, sayı 2, s.3; *Teori*, Ekim 1992, sayı 20, s.43.
91 Vahap Erdoğdu, "Çekoslovakya'da Sosyalizm ve Karşı Devrim", *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Kasım 1968, sayı 1, s.45-61.

cak Millî Bakiye Sistemi değiştirildiği için, bu kez Meclis'e iki milletvekiliyle girdi: İstanbul'dan M. Ali Aybar ve Rıza Kuas.

Mihri Belli, 1969 genel seçiminde TİP'i desteklemek istemiyordu. Erdoğan Güçbilmez ile birlikte evine giderek uzun tartışmalardan sonra "TİP'i örgüt olarak destekliyoruz" tavrını kabul ettirdik. Bu kararı Doğu Perinçek yazdı ve kamuoyuna açıklandı.

Maceracılık Cereyanının Göğüslenmesi ve Kitle Çizgisi

1969 yılı ortalarından sonra Millî Demokratik Devrimi savunan saflarda maceracı eğilimler boy verdi. İşçi ve köylü hareketi içindeki çalışmalar sırasında, gençler içinde, kitleleri kendi tecrübeleriyle örgütleme ve seferber etme yolunun çok uzun süreceği görüşleri ortaya çıktı. Sabırsızlık başladı. Bu arada Latin Amerika'dan Tupamaros türünden maceracı örgütlerden ithal edilen teoriler boy gösterdi. Mahir Çayan, "Emperyalizmin Üçüncü Bunalım Döneminde" kitleler içinde kuvvet toplamak diye özetlenebilecek Lenin'in geleneksel devrim teorisinin artık geçersiz olduğunu ilan etti. Kitleler ancak silahlı mücadeleyle uyandırılabilirdi. Bunun için oligarşinin zayıflığını gösteren silahlı eylemlere ihtiyaç vardı. Foko tipi örgütler oluşturulmalıydı. Benzer görüşler ODTÜ'de Deniz Gezmiş'in de aralarında bulunduğu grup içinde de hızla yayıldı. Bu arada Filistin'deki kısa süreli askeri eğitimler gençler arasında romantik bir devrimci ortam yaratmıştı. Bu sırada Alberto Bayo, Marighella gibi Latin Amerika maceracılarının kapağı delikli kitapları birbiri ardı sıra yayımlandı. Marx, Lenin, Stalin, Mao gibi başarı kazanmış ustaların eserleri, "Üçüncü Bunalım Dönemine" ışık tutmadığı için reddedildi. Devrim için kuvvet toplamak, "Üçüncü Bunalım Döneminde" geçersiz ilan edildi. 1970 sonlarına doğru silahlı mücadele amacıyla THKO ve THKP/C örgütleri kuruldu.

Bu maceracı yöneliş, Millî Demokratik Devrim saflarında bölünmeye neden olmuştu. Aydınlık Yazı Kurulu 1969 yılı Ekim ayın-

da, maceracı eğilimleri eleştiren bir bildiriyi oybirliğiyle kabul etti ve yayımladı.[92]

1971 yılına girilirken maceracı eğilimler o kadar güçlü bir cereyan haline geldi ki, *Proleter Devrimci Aydınlık* saflarında da Hindistan'da silahını Hindistan Komünist Partisi (Marksist) gibi devrimci partilere ve emekçilerin iktidarda olduğu yönetimlere çeviren Çaru Mazumdar'ın görüşleri Boğaziçi Üniversitesi'nden sonradan ajan oldukları ortaya çıkan bazı öğrenciler tarafından yayıldı. Garbis Altınoğlu ve İbrahim Kaypakkaya, bu görüşlerin etkisiyle, hem de 15-16 Haziran 1970 Büyük İşçi Hareketinden sonra işçi sınıfı içinde çalışmayı "revizyonistlik" diye tanımladılar ve derhal silahlı mücadeleye başlamayı savundular.

1971 yılına girdikten sonra maceracı yönelişler hızla silahlı mücadele pratiklerine dönüştü. Bankalar soyuldu, fidye için çocuklar kaçırıldı. Bakkal soymak bile "devrim" adına hak görüldü. Bu eylem çizgisi, hem sosyalist hareketin itibarını zedeledi, hem de çok sayıda devrimci gencin hayatına, binlerce devrimcinin hapislere düşmesine ve halk kitlesinin yılgınlaşmasına ve 12 Mart darbesinin başarısına hizmet etti. Bu maceracı örgütlenmeler, en başından *Yön-Devrim* çizgisindeki 9 Mart 1971 darbesiyle ilişkiliydi ve onların denetimindeydi.

THKO, THKP/C ve TKP/ML-TİKKO'nun temsil ettiği bu maceracı hareketler 1970'lerde ve 1980'lerde de çeşitli gruplara ve komplo örgütlenmelerine bölünerek devam etti. En sonunda kendi çıkmazına saplandı ve yok oldu. Bugün bu maceracı örgütlenmelerin aynı çizgiyi sürdüren artçılarına pek rastlanmıyor.

Aydınlıkçılar, bu maceracı çizgiye karşı en başından kararlı mücadele verdi. Aybar veya Boran çizgisindeki hareketler de bu mace-

92 Arkamızdaki 40 yıl için büyük dersler içeren "Proleter Devrimci Safları Çelikleştirelim!" başlıklı bildiri için bkz. *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Ekim 1969, sayı 12, s.422-429. Bildiriyi imzalayan Vahap Erdoğdu, Seyhan Erdoğdu ve Münir Aktolga birkaç ay sonra bu bildirideki görüşlerinden vazgeçtiler ve maceracı eğilimleri hoş gören bir tavrı benimsediler.

raları onaylamadılar ve kontrol ettikleri örgütleri silahlı mücadele girişimlerinin dışında tuttular.

Kemalist Devrim Birikimini Savunmanın Tarihsel Önemi

TİP içindeki Sivil Toplumcuların pîri olan Prof. Dr. İdris Küçükömer 1968 yılında *Doğucu İslamcı Halk Cephesi* adlı kitabını yayımlamıştı.[93] Bu kitap Kemalist Devrimi esas hedef alıyor ve halkla birleşmek adı altında cemaatlere ve tarikatlara dostluk eli uzatıyordu. Küçükömer'in Kemalist Devrim düşmanlığı, 1970 yılından sonra İbrahim Kaypakkaya'ya yön verdi. Kaypakkaya, yazdığı yazılarda, tıpkı Küçükömer gibi İstiklal Savaşımızın emperyalizme karşı savaş olduğunu inkâr etti ve "Türk-Yunan Savaşı" olduğunu iddia etti. Atatürk'ün "İngiliz işbirlikçisi" ve "komprador burjuvazinin temsilcisi" olduğunu yaydı. Kemalist rejim, ona göre başından itibaren "faşist bir diktatörlük"tü; Şeyh Sait isyanı gibi kalkışmalar da ilerici ve millî karakterde idi. Kaypakkaya, bu tezleriyle bağlantılı olarak Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) yönetimini Kemalist olmakla suçladı.

Bu görüşlerin "Sivil Toplumcu" ve gerici karakteri bugün bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştır. Emperyalizm ve gericilik, Kemalist Devrimi yıkarak karşıdevrimi adım adım tamamladı ve Soldaki Kemalizm düşmanlığını da kullandı. Kemalist Devrimi hedef alan her hareket, Murat Belge'lerin *Birikim* dergisi örneğinde görüldüğü gibi emperyalizmin kullandığı güçlere dönüştü.

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP), 1970'lerden itibaren Kemalist Devrim gerçeğini hem Sosyalist Sola, hem de Türkiye'nin ileri güçlerine devrimci özüyle yeniden öğretti. Kemalist Devrim konusunda Lenin, Stalin, Dimitrov, Mao, Ho Şi Minh gibi dünya sosyalistlerinin saptamalarını yayımladık.[94] Komintern bel-

93 İdris Küçükömer, *Doğucu İslamcı Halk Cephesi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1968.

94 Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1977; Doğu Perinçek, *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mart 1977.

gelerinin tamamını Frankfurt Kütüphanesi'nde tarayarak, Türkiye ile ilgili bölümlerini beş cilt halinde yayımladık.[95]

Atatürk'ün Bütün Eserleri'ni 20 yıllık kolektif bir çalışmayla 30 ciltte toplayarak Türkiye'nin araştırma ve fikir hayatına sunduk[96] ve 40 yılı aşan bir süredir Kemalist Devrimi savunmanın belirleyici önemini anlatıyoruz. Sosyalist Sol, her konudaki hatasını düzeltebilir; ancak Kemalist Devrim düşmanlığında ısrar edenler, emperyalizmin ve karşıdevrimin kucağına düşerler, düşmüşlerdir. Çünkü Kemalist Devrim, 90 yıldan beri sınıf mücadelesinin ve emperyalizme karşı mücadelenin temel mevzisidir. Savaş 90 yıldır nesnel olarak bu mevzide veriliyor. ABD emperyalizmi ve işbirlikçi sınıflar da, bunu saptadıkları için Kemalist Devrimi yıkmayı esas hedef almışlardır. Sosyalist hareket içinde, Kemalist Devrim eksenindeki mücadele, bugün büyük anlam kazanmış ve doğrular hayat tarafından belirlenmiştir.

Sovyetler Birliği'nin Kapitalizme Geri Dönüşüne Karşı Sosyalizmin Programını ve Değerlerini Yaşatmak

Sovyetler Birliği'nin revizyonist bir çizgiye girmesi, Türkiye sosyalist hareketi içinde de bir saflaşmaya neden olmuştur.

Reşat Fuat Baraner, Hikmet Kıvılcımlı, Mihri Belli gibi geleneği temsil eden Bilimsel Sosyalistler, ideolojik planda Sovyet revizyonizmine tavır aldılar, ancak Sovyet revizyonizmini açıkça eleştirmediler. Ne var ki, üçü de Doğu Almanya'daki sığınmacı klik tarafından sahte TKP'den atılmışlardı. Sovyet revizyonizmi, üçünün de üzerini çizmişti.

95 *Komünist Enternasyonal Belgelerinde Türkiye* dizisi: 1) *Kurtuluş Savaşı ve Lozan*, Kaynak Yayınları çev. Fatma Artunkal, yeniden düzenlenmiş 2. basım, İstanbul, Kasım 1993. 2) *Kemalist Cumhuriyet*, Kaynak Yayınları, çev. Işık Soner-Şule Perinçek-Metin Cengiz, 1. basım, İstanbul, Nisan 1994. 3) *Kürt Sorunu*, çev. Fatma Artunkal-Şule Perinçek, Kaynak Yayınları, yeniden düzenlenmiş 2. basım, İstanbul, Nisan 1994. 4) *Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi*, çev. Fatma Bursalı, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mart 1979. 5) Şefik Hüsnü, *Yazı ve Konuşmaları*, Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Haziran 1995.

96 *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 30 cilt, Kaynak Yayınları, 1998-2011.

Mehmet Ali Aybar da, yerinde bir tutumla Sovyetler Birliği'nde bürokratik bir yönetim oluştuğunu açıkça savunuyordu. TİP yönetimindeki bölünmeden sonra, Boran ve Aren Sovyetler Birliği'nin komünizme ilerlediğini öne sürdüler. Boran ve arkadaşları Doğu Almanya'daki sığınmacı grupla birleşerek Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP)'yi oluşturdular. Yalçın Küçük, bu tavrı paylaşmadı ve cepheden tavır aldı.

Deniz Gezmiş, Sovyet revizyonizmini gören ilk gençler arasındaydı. Millî Demokratik Devrim stratejisini savunan örgütler, Sovyet revizyonizmine mesafeli durdular. Bu grupların içinden küçük gruplar ayrılarak Sovyet revizyonizminin güdümüne savruldular. Örneğin THKP/C'den ayrılan Kurtuluş grubu ve THKO/TDKP'den ayrılan Teslim Töre grubu gibi.

Bütün teorik meseleleri olduğu gibi Sovyetler Birliği tartışmasını da hayat çözdü. Sovyetler Birliği yönetimi 1990 yılında kapitalizme döndüğünü ilan etti.

Sovyetler Birliği odaklı ideolojik mücadele, Türkiye'nin dışında olan bir dünya meselesi değildi. Türkiye'de sosyalizmin nasıl kurulacağı meselesiydi. Daha doğrusu, sosyalizm mi yoksa bir tür kapitalizm mi amaçlandığını belirleyen denektaşıydı. Nitekim Sovyet revizyonizmini alkışlayanların büyük bölümü, en başta lider kadrosu, Neoliberal konumlara yerleşti ve hatta ABD bağlantılı örgütlerde görev üstlendiler.

Aydınlıkçılar ya da TİİKP, 1969 sonundan itibaren Sovyetler Birliği'nin kapitalizme geri döndüğünü savunarak Türkiye'de sosyalizmin devrimci programını temsil ettiler.

Mao'nun Katkılarıyla Çağdaş Bilimsel Sosyalizm

Sovyetler Birliği'nin kapitalizme geri dönüş sorunu ile Mao'nun Bilimsel Sosyalizme yaptığı katkılar, 1970'li yıllarda iç içe tartışıldı. Özellikle 1974 yılından sonra yaşanan yoğun ideolojik mücadele sonunda THKP/C-Halkın Yolu ve THKO Sovyetler Birliği'nin

kapitalist olduğunu saptadılar ve Mao Zedung'un Bilimsel Sosyalizme katkılarını kabul ettiler.

1 Mayıs 1977 katliamından sonra THKP/C-Halkın Yolu örgüt olarak Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi'ne katıldı. Diğer örgütlerden de toplu katılmalar oldu. Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP), 1978 yılı başında bu katılımlarla yasal olarak kuruldu.

İki Süper Devletin Hangisi Daha Tehlikeli

ABD'nin 1975 yılında Vietnam yenilgisi ve Sovyetler Birliği'nin Aralık 1979'da Afganistan'ı işgalinden sonra, Türkiye'de iki süper devlete tavır alan sosyalist örgütler içinde, Sovyet tehdidi üzerine yoğun bir tartışma yaşandı.

Türkiye İşçi Köylü Partisi, 1980 yılı Ocak ayındaki Kongresinde iki süper devleti hedef almakla birlikte, Sovyetler Birliği'nin daha tehlikeli olduğunu içeren bir strateji kabul etti. Yapılan tahlile göre, SSCB sekiz yıl içinde inişe geçecekti. Bu inişi barışçı yoldan kabul etmeyeceği varsayımından hareketle, Sovyetler Birliği'nin arkadan gelen emperyalist olarak silah zoruyla yeniden paylaşım talep ettiği ve savaş tehdidinin kaynağı olduğu sonucuna varılmıştı.

TİKP, 1980 Haziran ayından sonra bu tahlilin yanlışlığını görmeye başlayarak, cephesini pratikte ABD'ye ve 12 Eylül tehdidine döndü ve daha sonra özeleştiri yaparak hatasını saptadı.

İki süper devlet arasında, ABD'nin daha tehlikeli olduğunu saptayan TDKP ve diğer örgütlerin öngörüsünü hayat doğruladı.

12 Eylül Sürecinde CIA'nın
İstikrarsızlaştırma Operasyonuna Karşı Doğru Eylem Çizgisi

1977 yılı 1 Mayıs'ında başlayan CIA'nın Türkiye'yi istikrarsızlaştırma operasyonuna karşı iki çizgi mücadelesi yaşandı.

Özellikle THKP/C kökenli örgütler, haklı savunma çizgisinin ötesinde şiddet kullanılmasını meşrulaştırmaya katkıda bulunan bir eylem çizgisi izleyerek 12 Eylül'ün tezgâhlanmasına istemeyerek de olsa yardımcı oldular.

Solun ağırlıklı kesimi doğru eylem çizgisi izlese, 12 Eylül darbesi önlenebilir miydi; denenmediği için bir şey söylenemez. Ancak şiddeti meşrulaştıran çizgi, 12 Eylül öncesi ve sonrasında büyük güç kaybına neden oldu. Doğru bir mücadele ve eylem çizgisiyle, en azından kaybın bu kadar büyük olması önlenebilirdi.[97]

1980'lerde Yasal Parti Olanağı

12 Eylül darbesinden sonra bu kez Sosyalist Sol içinde, cuntanın en az 15 yıl iktidarı bırakmayacağı ve yasal mücadele olanaklarının bütünüyle ortadan kalktığı tahlili yapıldı.

Türkiye İşçi Köylü Partisi (Aydınlıkçılar) ise, Türkiye büyük sermayesinin parlamentoya mecbur olan çoğulcu yapısına ve 1945'ten sonra yerleşmiş kurumlara dikkat çekerek, generallerin birkaç yıl içinde iktidarı bırakmak zorunda olduklarını belirtti.

Nitekim 1983'te seçimler yapıldı. Aydınlıkçılar 1985 yılından sonra yasal parti olanaklarının bulunduğunu saptayarak, Mehmet Ali Aybar ile birlikte Sosyalist Parti çalışmalarını başlattılar ve 1987 yılında Sosyalist Parti'yi kurdular. Ferit İlsever Genel Başkan seçildi.

Arkasından diğer sosyalist örgütlenmeler de, yasal parti kurulamaz görüşünden vazgeçerek birbiri ardı sıra sosyalist partiler kurdular.

Sivil Toplumculuğa ve Neoliberalizme Karşı
Sosyalizmin Devrimci İdeoloji ve Programı

Dünyada yükselen Neoliberal dalga, 1980'li yıllarda Solun şiddetle bastırıldığı koşullarda, Türkiye'de çok daha yıkıcı oldu. Emperyalist ideolojik merkezler "Sivil Toplumculuk" bayrağını açarak, Solda Kemalist Devrim düşmanlığını yaydı. Aşağıdan yukarıcılık kisvesi altında, devrim reddedildi; tarikat ve cemaatlerle işbirliği savunuldu.

97 Bkz. Doğu Perinçek, *Doğru Eylem Nedir*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1978.

"Sivil Toplumculuğun" başını çekenler *Birikim* dergisi çevresinde toplanmışlardı. Murat Belge'ler, bir süre sonra emperyalizme bağlı Helsinki Yurttaşlar Derneği'ni kurdular; Soros fonlarından beslendiler. AB ve ABD'den yemlenerek BİANET türünden basın yayın ağları kurdular. Ufuk Uras başkanlığındaki klik, bu çizginin siyasal plandaki temsilcisi oldu ve ÖDP'nin Neoliberal çizgisini belirledi. Sonunda PKK ayrılıkçılığının aleti haline geldi. ÖDP Ufuk Uras'ın Neoliberalizmini 2008'den sonra mahkûm ederek bu çizgiden kurtulma yoluna girdi.

1980'li yıllarda Aydınlıkçıların çıkardığı *Yeni Ufuklar*, *Saçak* ve *Teori* dergileri, Neoliberalizme ve Sivil Toplumculuğa karşı Bilimsel Sosyalizmi, devrimi ve Kemalist Devrimin kazanımlarını savundu.[98]

Emperyalizmin Etnik Bölücülüğüne Karşı Büyük Millet Devrimciliği

Neoliberalizm ve "Sivil Toplumculuk", Türkiye'de cemaat kuyrukçuluğu yanında PKK bölücülüğüne teslimiyet çizgisini de besledi.

PKK, 1991 yılında ABD'nin Irak'ı bölmesinden sonra, ABD'nin Ortadoğu planlarıyla uyumlu bir çizgiye yerleşti. Türkiye Solunda EMEP gibi örgütler, PKK önderliği altında toplanarak, ABD ve AB emperyalistlerinin bölge planları içinde küçük roller üstlendiler. Bu örgütler, Türk milletinden bütünüyle koptular ve Türkiye'nin her yerinde AKP-PKK ittifakına katıldılar.

Son 50 Yılda Pratik/Teorik Katkılar ve Örgütler

Türkiye'de sosyalist hareketin tarihi ve önde gelen temsilcileri konusunda bugüne kadar çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

98 Bu dönemin ideolojik mücadelesi için bkz. Doğu Perinçek, *Osmanlı'dan Bugüne Toplum ve Devlet*, Kaynak Yayınları, 4. geliştirilmiş basım, İstanbul, Temmuz 2009; Doğu Perinçek, *ÖDP'nin Kimliği/ Neoliberal "Solculuğun" Eleştirisi ve Sosyalist Program-Siyaset*, Kaynak Yayınları, 4. basım, İstanbul, Kasım 2008.

Hikmet Kıvılcımlı, 1971 yılında yayımladığı *Halk Savaşı'nın Planları* adlı kitabında bu tarihi dört kuşakla özetlemişti:

En eskiler: Şefik Hüsnü Değmer ve Hikmet Kıvılcımlı.

Eskiler: Nâzım Hikmet ve Reşat Fuat Baraner.

Yeniler: Mehmet Ali Aybar ve Mihri Belli.

En Yeniler: Doğu Perinçek ve Vahap Erdoğdu.

Prof. Dr. Sina Akşin'in yönetiminde çıkan beş ciltlik *Türkiye Tarihi*'nde de sosyalist hareketin etkin önderleri olarak şu isimlerin görüş ve eylemleri incelenmiştir: Hikmet Kıvılcımlı, Mihri Belli, Mehmet Ali Aybar, Doğan Avcıoğlu ve Doğu Perinçek.[99]

1960 sonrasında sosyalizmin teori ve pratiğine emek veren çok geniş bir kadro var. Elimin altındaki kaynakların sınırlı olduğu koşullarda eksiklerimiz mutlaka olacak. İleriki basımlarda tamamlanmasına yardımcı olunması dileğiyle yazıyoruz.

Parti ve Örgüt Yöneticileri

Türkiye Komünist Partisi (TKP, 1919-1957): Şefik Hüsnü Değmer, Reşat Fuat Baraner, Hikmet Kıvılcımlı, Emin Sekün, Kerim Soyka, Mihri Belli.

Türkiye İşçi Partisi (TİP, 13 Şubat 1961-20 Temmuz 1971): Mehmet Ali Aybar, Mehmet Ali Aslan, Behice Boran. 20 Temmuz 1971 günü Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı.

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP, 1969-1978): Doğu Perinçek.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO, 1970-1975): Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil. Şubat 1980 tarihinde TDKP'ye dönüştü.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (THKP/C, 1970→): Mahir Çayan.

99 *Türkiye Tarihi/ Bugünkü Türkiye 1980-1995*, c.5, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Mart 1997, s.248-260.

Türkiye Komünist Partisi/ Marksist-Leninist (TKP/ML, 1971→): İbrahim Kaypakkaya.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP, 16 Haziran 1974-16 Ekim 1981): Ahmet Kaçmaz. 12 Eylül cuntası (Millî Güvenlik Kurulu) 16 Ekim 1981 günü 2533 sayılı yasayla bütün partilerle birlikte feshetti.

Vatan Partisi/ Sosyalist Vatan Partisi (VP-SVP, 21 Ocak 1975-16 Ekim 1981): Mehmet Özler. 12 Eylül cuntası (Millî Güvenlik Kurulu) 16 Ekim 1981 günü 2533 sayılı yasayla bütün partilerle birlikte feshetti.

Türkiye Emekçi Partisi (TEP, 12 Şubat 1975-26 Temmuz 1980): Mihri Belli. 26 Temmuz 1980 günü Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı.

Türkiye İşçi Partisi (TİP, 30 Nisan 1975-16 Ekim 1981): Behice Boran. 12 Eylül cuntası (Millî Güvenlik Kurulu) 16 Ekim 1981 günü 2533 sayılı yasayla bütün partilerle birlikte feshetti.

Sosyalist Parti, daha sonra Sosyalist Devrim Partisi (SP-SDP, 30 Mayıs 1975-16 Ekim 1981): Mehmet Ali Aybar, Cenan Bıçakçı. 12 Eylül cuntası (Millî Güvenlik Kurulu) 16 Ekim 1981 günü 2533 sayılı yasayla bütün partilerle birlikte feshetti.

Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP, 30 Ocak 1978-16 Ekim 1981): Doğu Perinçek. 12 Eylül cuntası (Millî Güvenlik Kurulu) 16 Ekim 1981 günü 2533 sayılı yasayla bütün partilerle birlikte feshetti.

THKP/C-Halkın Yolu (1975-1977): Ömer Güven, İlkay Demir, Necmi Demir, Kâmil Dede. 1977 yılı baharında örgüt olarak Türkiye İşçi Köylü Partisi'ne katıldı.

THKP/C-Dev Yol (1975→): Oğuzhan Müftüoğlu, Taner Akçam, Nasuh Mitap, Melih Pekdemir.

THKP/C-Dev Sol (1978): Dursun Karataş, Bülent Uluer, Paşa Güven, Sinan Kukul.

THKP/C-Kurtuluş: Mustafa Kemal Kaçaroğlu, İlhami Aras, Mahir Sayın, Ali Demir, Şaban İba.

Türkiye Devrimci Komünist Partisi (TDKP): Metin Güngörmüş, Yavuz Yıldırımtürk, Mustafa Yalçıner, Ercan Öztürk.

Türkiye Komünist Partisi/ Marksist-Leninist-Halkın Birliği: İrfan Çelik, Garbis Altınoğlu.

Sosyalist Parti (SP, 1 Şubat 1988-10 Temmuz 1992): Ferit İlsever, sonra Doğu Perinçek. 10 Temmuz 1992 günü Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı.

İşçi Partisi (İP, Temmuz 1992→): Doğu Perinçek, Hasan Yalçın, Doğu Perinçek.

Sosyalist Birlik Partisi (SBP, 15 Ocak 1991-7 Haziran 1994): TBKP'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasından sonra TBKP'liler ile TSİP'ten kopanlar ve "Sosyalist Birlik" adlı grup tarafından kuruldu. Anayasa Mahkemesi'nce kapatılma durumu ortaya çıkınca kendini feshettiği 7 Haziran 1994 tarihine kadar Genel Başkanlığını Sadun Aren yaptı.

Birleşik Sosyalist Parti (8 Haziran 1994-22 Ocak 1996): Kendini fesheden SBP'liler, Emek, Kurtuluş, Yeni Yol ve Sosyalist Politika dergi çevrelerince kuruldu. 22 Ocak 1996'da kendini feshedip ÖDP'nin kuruluşuna katılıncaya kadar Genel Başkanlığını Sadun Aren yaptı.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP, 22 Ocak 1996→): Ufuk Uras, Alper Taş.

Emek Partisi (EP, 25 Mart 1996-1997): Levent Tüzel. 1997 yılında Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı.

Emeğin Partisi (EMEP, 1997→): Levent Tüzel.

Sosyalist Türkiye Partisi (STP, 6 Kasım 1992-30 Kasım 1993): Ali Avni Öndeş.

Sosyalist İktidar Partisi (SİP, 6 Kasım 1993-11 Kasım 2001): Aydemir Güler.

Türkiye Komünist Partisi (TKP, 11 Kasım 2001→): Aydemir Güler, Erkan Baş.

Halkın Kurtuluşu Partisi (HKP, 15 Haziran 2005→): Nurullah Ankut.

VI
YENİ DEVRİMLER ÇAĞI

1. Mafyalaşan Kapitalizm
2. 19. Yüzyıl Marksizminin Yetersizliği
3. Tarihin En Yıkıcı Sistemi
4. Yeni Kamucu Uygarlık

VI
YENİ DEVRİMLER ÇAĞI

VI. 1. Mafyalaşan Kapitalizm

"Bilgi Çağı" Değil, Emperyalizm ve Devrimler Çağı

"Bilgi çağındayız" deniyor. Bu tanımlama, toplumsal ilişkileri ve sistemin içeriğini açıklamıyor. Üretim ilişkilerini ve toplumsal-ekonomik kuruluşu tanımlamıyor. Yalnızca üretici güçlerden biri olan teknolojinin gelişimine vurgu yapıyor. En önemlisi, en büyük üretici güç olan insanı (emekçiyi) kenara itiyor; daha doğrusu insanı köleleştiren sistemi yaldızlıyor.

"Bilgi çağı" tanımı, sınıfsal ve ideolojiktir; emperyalist sınıfların tanımıdır. Amaçları açıktır: Toplumları milletsiz ve devletsiz bırakmak ve sömürünün önündeki uluslararası engelleri yıkmak! Çağ tanımı bu stratejik hedefe göre belirlenmiştir.[1]

Bu çağın başında, Lenin, *Marksizmin Bir Karikatürü: Emperyalist Ekonomizm* adlı çok önemli kitapçığında, emperyalizmin azamî sömürü eğilimini tahlil etmişti.[2] Ezilen Dünya ülkelerinin devletleri, gümrükleri, paranın giriş çıkışını denetleme araçları, özetle her alandaki sınırları, millî burjuvaziler tarafından konsa da, sonuç ola-

1 Bilgi Çağı konusunda esaslı bir tahlil için bkz. Prof. Dr. Semih Koray, "Küreselleşme ve Bilgi Çağı", *Teori*, Temmuz 2005, sayı 186, s.3 vd.

2 Lenin, *Marksizmin Bir Karikatürü: Emperyalist Ekonomizm*, çev. Dr. Veysel Yıldız, Koral Yayınları, İstanbul, 1977. Kitabın yeni basımını Kaynak Yayınları'nın yapacağını öğrenmiş bulunuyoruz.

rak emperyalist sömürüyü dizginleyen sınırlardır. O nedenle emperyalizm, Ezilen Dünyada devleti olabildiği kadar zayıflatmak ve elinden gelirse yok etmek eğilimindedir. Emperyalist devletler, mazlumların kendi devletlerini kurmalarına katlanmak zorunda kalmışlardır. Güç dengeleri elverince, Ezilen Dünyayı sömürgeleştirmek, başka deyişle devletsizleştirmek, emperyalizmin sınırsız sömürü eğiliminin gereğidir. Lenin, bu tahlili 1910'lu yıllarda, emperyalizmi yalnız ekonomik boyutuyla gören "ekonomistlere" karşı mücadelede dile getirmişti ve onların "Marksizmin Karikatürü" olduklarını saptamıştı.

Bugün o "karikatür", özellikle 1990'dan sonra her yerde sahnede gözüküyor. Küreselleşme döneminin sözde "Marksistleri", küresel kapitalizmi yalnızca bir sermaye ihracı olarak görüyorlar. O sermaye ihracının arkasındaki büyük silahlı devlet aygıtının ve o silahlı aygıtlar arasındaki hegemonya çatışmasının üzerini örtmeyi görev edinmişlerdir. İşte "Bilgi Çağı" nitelemesi de o ideolojik örtülerden biridir.

Çağ değişmemiştir. Hâlâ Lenin'in tanımladığı "Emperyalizm ve Devrimler Çağı"ndayız. Yüzyıllık deneyimden sonra bu çağın "emperyalizm, millî demokratik devrimler ve sosyalizme açılım çağı" olduğunu yukarıda tahlil ettik (IV. 5. Bölüm).

Liberalizm, burjuvazinin devrimci dönemindeki ideolojisiydi. Feodal hâkimiyeti yıkarak, millî piyasayı açan devrimlere rehber oldu. Getirdiği program, ekonomide sınırlamasız rekabet ve girişimcinin özgürlüğü, siyasal planda millî devlet, felsefede rasyonalizm ve bireycilik idi.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki burjuvazilerin 19. yüzyıl sonlarında emperyalist karakter kazanmasıyla, rekabet ve liberalizm çağı sona erdi, tekelci devlet kapitalizmi çağına girildi.

Millî piyasanın yerini dünya piyasası aldı.

Rekabet sistemi çöktü, uluslararası tekeller oluştu.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki millî devletler, dünya hegemonyası peşinde koşan emperyalist devletlere dönüştü. Girişimcinin özgürlüğünün yerini, tekellerin vahşi özgürlüğü aldı.

Özgür "bireyler", tekellerin güttüğü sürüyü oluşturdu.

Demokrasi ve parlamento süs haline geldi; sistem tekelci kapitalizmi temsil eden dar grupların diktasına dönüştü.

Emperyalizm çağında, ekonomik liberalizm, ezilen dünyada ilerici bir rol oynama şansını yitirmişti. Tekellerin baskısı altında olan ve yeterli sermaye birikimi bulunmayan Ezilen Dünya ekonomisi, millî devlet ve millî piyasayı ancak devletçilik yoluyla geliştirebilirdi. Bu nedenle Ezilen Dünyadaki demokratik devrimler, 18. ve 19. yüzyıllardaki öncüleri gibi, ekonomik liberalizme değil, devletçi pratiklere yöneldiler. Kemalist Devrim, Çin, Kore, Vietnam, Küba devrimleri, Mısır'da Nasır, Suriye ve Irak'ta BAAS, Cezayir, bugün Latin Amerika'daki halkçı-devletçi rejimler vb. en bilinen örneklerdir.

Emperyalizm, 1990 sonrasında güç dengelerini elverişli görerek, millî devletlere savaş açtı.

Neoliberal ideologlar, yaşanan süreci "küreselleşme" olarak ifade ettiler; bu sürecin önünde durulamayacağını ileri sürdüler. Bütün yollar, Yeni Dünya Düzenine çıkıyordu.

Yeni Dünya Düzeni projesi şöyle özetlenebilir:

Siyasette: "Devletin küçültülmesi" sloganı altında millî devletlerin yıkılması, Ezilen Dünya ülkelerinin yeniden sömürgeleştirilmesi.

Ekonomide: Millî piyasaların yıkılması, dünya piyasasıyla sınırsız bütünleşme.

İdeolojik ve kültürel alanda: Emperyalizmin merkezlerinde ve Ezilen Dünyadaki uzantılarında vatansızlaşma, Ortaçağa dönüş; merkezlerden uzaklaşıldıkça daha bağnaz dincilik, mezhepçilik, etnik ayrımcılık.

Bu süreç sonunda ortaya çıkan ilişkileri, artık arkamızda kalan dönemin kavramlarıyla tahlil edemeyiz. Merkezlerde olsun, sistemin diktası altındaki çevre ülkelerde olsun, bugün kapitalizmin tipik devleti ve toplumu, Gladyo-Mafya-Tarikat rejimidir.

Neoliberalizmin "liberalleşme" süreci, serbest piyasa ve serbest rekabet yaratmadı; yaratamazdı. Tekellerin diktası yayıldı ve azgınlaştı. Sanayi ve ticaret sermayesi kenarlara itildi. Buna karşılık mafyalaşan mali sermaye olağanüstü güçlendi. Ekonomilerin üretici karakteri geriledi ve büyüme aksadı, kalkınma durdu. Çin, Hindistan gibi, bu sisteminin seçeneği olacak ekonomileri hesaba katmazsak, dünya ekonomisi büyümüyor. Buna karşılık silah ve uyuşturucu ticaretinin dünya ekonomisindeki payı büyüyor. Kapitalist ekonomiler, insan ihtiyaçlarını karşılamaktan çok, insanı yıkıma uğratan malların (silah ve uyuşturucu) üretim ve dolaşımıyla ayakta durur hale geldiler; başka deyişle insan hayatına aykırı bir karakter kazandılar. Bireysel çıkar ve gözü dönmüş kâr hırsı yüzünden doğa ve insan yıkımı başladı. Kapitalizm dünyanın damında ozon deliğini açtı, emperyalist ülkelerde ruhsal tedavi görenlerin oranı yüzde 50'ye yaklaştı.

Kuşkusuz emperyalist sistemin toplumsal-ekonomik kuruluşunda da değişiklikler var, ancak bunlar nitelik değişikliği değildir. Tekelci sistemin sermaye ihracına dayanan, "çürüyen ve geberen kapitalizm" diye tanımlanan esas niteliği devam ediyor. Ancak çürüme ve yıkımda baş döndürücü bir hızlanma ve yayılma görülüyor.

Ekonomide Sanallaşma

Emperyalizmin merkezlerinde sermaye, esas olarak sanayi ve ticaretle değil, faizcilikle, borsa operasyonlarıyla, kirli para hareketleriyle, sanal alışverişlerle, mafya yöntemleriyle büyümektedir.

Mafyalaşan sistem, artık kapitalizmin tanımında kullanılan "kâr sistemi" olmaktan çıkmış, faiz ve vurgun sistemine dönmüştür. Faiz gelirlerinin genel olarak sermaye içindeki oranı tarihte rastlanmayan boyutlara varmıştır. Dahası ABD, dolar ve bono satışıyla perdelenen bir haraç sistemi kurmuştur.

Bütün dünyanın toplam üretimi 2010 yılı için satın alma gücü paritesine göre 70 trilyon dolar, 2011 tahmini ise 78,9 trilyon dolardır.[3] OECD'nin yaptığı araştırmalarda, dünyada aklanan uyuşturucu gelirinin 1995 yılında 1 trilyon 100 milyar olduğu belirlenmiş. BM Uyuşturucu ve Suçla Mücadele Merkezi (ODCCP)'nin açıklamasına göre aklanan karapara hacmi Dünya GSYİH'nın yüzde 3-5'i düzeyinde! Bir de resmî verilerle saptanamayan büyük miktarlar düşünülürse, dünya uyuşturucu cirosunun çok daha yüksek boyutlarda olduğu saptanabilir. Dünya ihracatı 2010 yılında 18,8 trilyon dolardır. Demek ki, uyuşturucu ticaretinin payı, 1994 yılında üçte biri bulmuştu.

Kapitalizm, artık suç ekonomisine dönüşmüştür. ABD'deki General Accounting Office'in verileri çok çarpıcıdır; bütün dünyada aklanan paranın en az yüzde 45'i ABD'de beyazlatılıyor. Avusturyalı iktisatçı Schneider'in yaptığı araştırmalara göre, gelişmiş ülkelerde yeraltı faaliyeti, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'nın yüzde 15'ini bulmuştur. Gelişmemiş kapitalist ülkelerde ise, bu oran üçte bire, yani yüzde 30'ların üstüne kadar yükselmiştir. Uyuşturucu ve beyaz kadın ticareti ile kumarın en büyük sektör haline geldiği Nijerya ve Tayland gibi ülkelerde oran, yüzde 60'ın üzerine çıkmaktadır.

Türkiye'de polisçe yakalanan suç ekonomisinin yıllık cirosunun 2010 yılında 8 milyar TL olduğu hesaplanmıştır. Bu rakamlar fuhuş, insan kaçakçılığı, esrar, eroin, kaçakçılık ve organize suçlar alanında yakalanan miktarlara göre belirlenmiştir.[4] 60 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilen uyuşturucu ticareti bu rakamın

3 IMF World Economic Outlook. İkinci veri ise tartışmalı. Bu konudaki rakam ilk rakamın yüzdesi olarak ifade ediliyor ve yüzde 5-45 arasında değişen rakamlar veriliyor.

4 İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası (İSMMMO)'nun "Suç Ekonomisinin Türkiye Bilançosu" başlıklı araştırması, 1 Ağustos 2011 günlü gazetelerde yayımlandı. Bkz. *Cumhuriyet, Sözcü* ve diğer gazeteler.

içinde değildir. Aslında suç ekonomisi Türkiye'de toplam 70 milyar dolar çevresindedir. Türkiye'nin GSYH'sinin 2011 yılında 385 milyar dolar olacağı dikkate alınırsa,[5] suç ekonomisinin payı yüzde 16 çevresindedir.

Bütün dünyada sanayi ve ticaret sermayesi sistemin kenarlarına sürülmektedir. Merkezlere, kirli para baronları, sıcak para komisyoncuları, büyük faizciler, savaş ağaları, yeraltı ekonomisinin patronları, özetle mafya yerleşmektedir. Bu koşullarda dünya ile bütünleşme denen olay, dünya mafyasıyla bütünleşmedir.[6] Dünyada "liberalleşme", para dolaşımının serbestleşmesi, devlet denetiminin zayıflatılması vb. artık dünya mafyasının talebidir.

Kapitalizm, bütün sihir ve kerametini kaybetmektedir. Çünkü kaynaklar, sanayi ve ticaretteki verimliliğe göre değil, mafya vurgunlarına göre dağılmaktadır. Bu nedenle bugün kapitalist sistemin rekabet koşullarında verimliliği yükseltme mantığı çökmüş, iddiaları yıkılmıştır.

Sistem, insan hayatını sürdürmeye ve insan ihtiyaçlarını karşılamaya hizmet eden üretimden hızla kopmakta, tam tersine, varlığını gittikçe daha büyük oranda, para ve borsa operasyonlarına, savaşlara, insan hayatına kasteden uyuşturucu ve silah imali ve ticaretine dayandırmaktadır. İnsan ihtiyaçlarını karşılayan malların üretimiyle ilgili faaliyetin hacmi oran olarak daralırken, üretimin mafyalaşmış bir zümre tarafından paylaşılmasına hizmet eden para hareketleri ve borsa gibi faaliyetlerin alanı genişlemektedir.

"Küreselleşme" dedikleri süreç daha sonuna varmadan, bütün insanlık, başını ABD mafyasının çektiği küresel bir tehditle karşı karşıya gelmiştir.

5 TÜİK verilerine göre (Güngör Uras, "Sağ Olasın 'Cari Açık' Var Olasın 'Ucuz İthalat'", *Milliyet*, 13 Eylül 2011).

6 Türkiye örneği için bkz. Deniz Yıldırım, *Tayyip'in Voleleri*, Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Mayıs 2011.

Gladyo Diktası

Emperyalist-kapitalist sistemin "reel sektör" diye adlandırılan sanayi ve ticaret sermayesini kenarlara sürmesi sonucunda, merkezlerde ve çevrede devlet, özetle "mafya" dediğimiz çok dar bir zümrenin denetimine geçmiştir. İktidar zümresinin tarihte görülmemiş ölçülerde daralması sonucunda devlet aygıtı da Gladyo diktasına dönüşmüştür. Parlamentolar işlevlerini yitirmişlerdir. Sistemin partileri ise, mafyalaşan dar lider kadrolarının eline geçmiştir. ABD'nin bütün NATO ülkelerinde kurduğu Gladyo rejimi, aslında emperyalist sistemin tipik rejimidir.[7]

Liberalizmin ünlü "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" sloganı, bugün Gladyo-Mafya-Tarikat rejiminin sloganı olmuştur. Liberal sistem, en sonunda Gladyo-Mafya diktasını özgürleştirmiştir. Liberalizm, Neoliberalizm haline gelirken, mafyanın özgürlüğüne dönüşmüştür. "Demokrasi" diye adlandırılan rejimler ise, pratikte mafya diktatörlüğünden başka bir içerik taşımıyorlar.

Sistemin tepesine ABD'nin savaş ve uyuşturucu kliğini temsil eden bir savaş çetesi oturmuştur. ABD mafyasının aldığı kararlar, ABD'nin devlet örgütü ve diğer denetim ve şiddet mekanizmalarıyla uygulanmaktadır.

ABD Başkanı'nı günümüzde doğrudan doğruya ABD mafyası tayin etmektedir. Seçimler, özgürlükler, meclisler, Temsilciler Meclisi ve Senatosu ile çift meclis, sivil toplum kuruluşları vb., hepsi görünüşte harıl harıl çalışıyor. Ancak bütün bu kurumlar, yaptıkları işe bakarsanız, ABD mafyasının kararlarını hayata geçiren mekanizmaların ve törenlerin toplamı haline gelmiştir.

İşte "çağdaş demokrasi" dedikleri, özet olarak budur.

Eskiden demokrasiye ait olan kurumlar, artık bütünüyle mafyanın hâkimiyetini perdelemeye hizmet ediyor. Emperyalist sistem-

7 Bu konuda bkz. Doğu Perinçek, *Gladyo ve Ergenekon*, Kaynak Yayınları, 13. basım, İstanbul, Mayıs 2009.

deki seçimlere bakınız; koşturan ve haykıran kalabalıklar, nutuklar, karnavallar, naylon bayraklar, balonlar, kurulan sandıklar, atılan oylar, milyonları kucaklayan hummalı bir faaliyet, on milyarlarca dolarlık bir tüketim, ama hepsi, mafyanın tayin etmiş olduğu başkanı sandıktan çıkarmak içindir. Dünya tarihinde bu kadar düzmece, bu kadar masraflı ve kitleleri bu kadar budalalaştıran bir sistem görülmemiştir.

Sistemin tepesindeki model, sistemin ikincil merkezlerine ve çevresine de kendisini dayatmaktadır. Sistemin yasası şudur: Bir rejim, merkeze (ABD) ne kadar yakınsa, o kadar geliştirilmiş bir şiddet aygıtına ve toplumu budalalaştıran bir iletişim aygıtına sahiptir.

Sistem, Türkiye gibi ülkelerde, Erol Manisalı dostumuzun "İçimizdeki Danimarka" diye adlandırdığı nüfusun aşağı yukarı yüzde 10'unu oluşturan mutlu azınlığa dayanmaktadır.

Türkiye'de iktidarın kilit mevkileri, 1980'li yıllardan başlayarak büyük faizcilerin, kirli para komisyoncularının, hayali ihracatçıların, hortumcuların, borsa vurgunlarının, uyuşturucu, silah ve nükleer madde kaçakçılarının, kara para bankerlerinin ellerine geçmiştir. ABD emperyalizminin hâkimiyeti altında eroine bağımlı hale getirilen bir ekonomide, mafyanın iktidar olması kaçınılmazdı ve bu olmuştur. Sistemi artık, üretimi yöneten kesimler değil, üretilenleri yağmalayan kesimler yönetmektedir. Buna bağlı olarak hâkim sınıfların siyasal partileri ve kadroları da mafyalaşmaktadır.

1990'lardan bu yana ABD'nin gerçekleştirmek istediği Yeni Dünya Düzeni'ne göre, Ezilen Dünyada millî devlet küçültülmektedir. Yeraltındaki ABD'ye bağımlı derin devlet ise azmanlaşmaktadır. Bu olgu, evrenseldir. Denebilir ki, 20. yüzyılın sonunda emperyalist sistemin tipik devleti, artık Mafya-Gladyo diktatörlüğüdür.

Küreselleşmenin tunç yasasını şöyle özetleyebiliriz: Millî devlet küçüldükçe, Mafya-Gladyo devleti büyümektedir.

Millî ekonomilerin çökertilmesi, tarım ve sanayi üretiminin yıkıma uğratılması sonucu işsiz kalan geniş yığınlar ise, büyük kentlerin varoşlarında ve taşrada dinsel ve etnik kavgaların kuyusuna itilmekte, uyuşturucu batağında, tarikat ağlarında ve kargaşa ortamında çırpınmaktadır. Ve bu kaos, ideolojik düzlemde merkezlerde Kozmopolitizm (vatansızlaşma), gençlik içinde Anarşizm, varoşlarda ve taşrada ise tarikatçılıkla denetlenmektedir.

Sistemin Türkiye'deki siyasal pratiğine bakarsanız, aynı ABD seçimlerindeki gibi, ellerinde balonları ve naylon bayraklarıyla bütün ahali bu naylonlaşmış sistemin oyuncuları haline getirilmiştir. Kuru kalabalıklar bağırıp çağırır, alkışlarla tempo tutarken, Türkiye'nin kanunları dışarıdan gelmekte, yöneticiler dışarıdan atanmaktadır. Türkiye 2 sayfa 9 maddelik gizli anlaşmalarla yönetilmektedir.[8] Mevcut parlamenter kurumların ve sözde "demokratik" mekanizmaların içleri boşalmıştır. "Millî irade" denen halk ve seçmen iradesi, emperyalist merkezlerin iradesi tarafından bastırılmış ve ezilmiştir. Türkiye'nin geleceğini belirleyecek hükümet ve parlamento imzalı kararların yabancı merkezlerde alınması, herkesin gözü önünde cereyan eden olaylardır.

Emperyalizmin merkezlerinde yeni bir demokrasi teorisi imal edilmiş, demokrasinin toplumsal devrimci içeriği boşaltılmış, demokrasi seçim sandığına indirgenmiştir. Mafya ve tarikatlar, saltanatlarını bu "demokrasi teorisi" üzerine oturtmuşlardır. Mafyanın "demokrasi"si sandıktan ibarettir ve sandık da mafyanın kontrolündedir.

Ekonomideki mafyalaşmanın sonucu, kapitalizmin hukuk sistemi de çökmüştür. Türkiye, çarpıcı bir örnektir. Yargı, işlemez hale getirilmiş, felce uğratılmıştır. Gladyo, özel görevli mahkemeler aracılığıyla TSK dahil, Türkiye'nin yurtsever güçleri üzerinde etkin

8 Abdullah Gül, 2 Nisan 2003 günü Ankara'da ABD Dışişleri Bakanı Powell ile "2 sayfa 9 maddelik" gizli anlaşma yaptığını itiraf etti (*Vatan*, 24 Mayıs 2003).

bir şiddet sistemi kurmuştur. Hakkın yargı yoluyla elde edilmesi imkânları yok edilmiştir. Kamu eliyle gerçekleştirilemeyen yargı özelleşmektedir, çek-senet mafyaları eliyle yürütülmektedir.

Ortaçağa Dönüş

Çağın adı "Bilgi Çağı"dır. Ancak Ortaçağa dönülmektedir. İnsanlık tarihinde hiçbir sistem, toplum üzerinde bu kadar koyu bir ideolojik dikta kuracak araçlara sahip değildi. İnsanlığa karşı çok kapsamlı bir budalalaştırma harekâtı yürütülmektedir. Dinsel yobazlık, sistemin merkezlerinden çevreye sürekli pompalanmaktadır. Emperyalizmin merkezindeki ABD, Haçlı Seferleri başlatmıştır. Haçlı seferinin hedefi olan Müslüman halklar için ise "Ilımlı İslam" imal edilmiştir. Bir zamanların gelişmiş kapitalist ülkeleri dahil, sistemin bütün ülkelerinde toplum tarikat ağları örülerek denetim altına alınıyor. Büyücülük, falcılık, astroloji sistemin merkezleri tarafından yayılıyor.

Uzay filmlerinde ve geleceğin "Teknoloji Çağı"nı canlandıran dizilerde bile, toplum Ortaçağ ideolojisinin pençesindedir. İnsan, hep doğaüstü güçlerin, vampirlerin, yüksek teknolojinin, sanal mekanizmaların kölesi durumundadır.

VI. 2. 19. Yüzyıl Marksizminin Yetersizliği

Verimli Emeğin Zıddına Dönüşmesi

Marx, *Grundrisse* diye Almanca adıyla anılan eserinde, teknolojinin gelişmesi ile kapitalist üretim biçiminin çöküşü arasındaki ilişkiyi şöyle açıklar:

> "Büyük ölçekli sanayi geliştikçe reel servet yaratımı, emek zamanına ve miktarına daha az, ama kullanılan araçların gücüne daha çok bağımlı duruma gelir. Bu araçlar ve etkinlikle-

ri, üretilmeleri için gereken emek zamanına değil, bilim düzeyi ve teknolojik gelişmeye, yani bilimin üretim yöntemine uygulanmasına bağlıdır. Böylece insan emeği ile üretim yöntemi arasındaki ilişki zayıflamakta, insan üretim sürecine gözlemci ve düzenleyici olarak katılmakta, bir anlamda, üretimin ana unsuru olmak yerine dışında kalmaktadır. Bu dönüşümde üretim ve servetin ana dayanağı artık insan emeği ve emek zamanı değil, insanın evrensel üretkenliği, yani bilgi ve toplumsal varlığı nedeniyle doğasında bulunan ustalık ya da kısaca toplumsal bireyin gelişimidir. İnsan emeği servetin ana kaynağı olmaktan çıkar çıkmaz, emek zamanı servet ölçüsü ve değişim değeri de kullanım değeri ölçüsü olmaktan zorunlu olarak çıkacaktır. Böylece değişim değerine dayanan üretim biçimi çöker."[9]

Bu alıntı, aynı zamanda 19. yüzyılın Avrupa merkezli devrim teorisinin ekonomik temelini de ortaya koymaktadır. Kapitalist üretim biçiminin, teknolojinin en çok geliştiği ülkelerde çökeceği öngörülmüştür.

Teknolojinin kendisi de bir maldır, yani değişim değeridir, emekle üretilmiştir. Farkı, daha nitelikli bir emeği gerekli kılmasıdır. O nedenle sanayinin gelişmesiyle birlikte, nitelikli emeğin (teknoloji) payı artmaktadır. Malların üretilmesinde, nitelikli emeğin oranının yükselmesi, iki sonuç doğurur:

1. Emeğin verimliliği yükselir,

2. İşgücünün maliyeti düşer, emeğe ödenen toplam ücretin miktarı oran olarak azalır. Ödenmeyen emek, yani kâr artar.

Teknolojide atılım yapan herhangi bir girişimci, o malı daha az emekle üretince, sermaye emeğin verimliliğine göre dağıldığı için,

9 Karl Marx, *Grundrisse*, c.1, çev. Arif Gelen, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Kasım 1999, s.174-175; ayrıca bkz. çev. Sevan Nişanyan, Birikim Yayınları, 1. basım, İstanbul, Ekim 1979, s.651-652.

en sonunda o teknoloji piyasaya yayılacak ve o mal yine emeğe göre değişilecektir. Teknolojinin piyasaya yayılması, satılarak olur. Yani o teknoloji de eşdeğeriyle değişilecektir ve üretimin maliyetine, yine üretilmesi için gerekli ortalama emek miktarıyla yansıyacaktır.

Zaten kapitalizmin üretici güçleri (emeğin verimliliğini) geliştiren rolü de buna dayanır.

Bu açıdan teknoloji ve bilimin gelişmesi, eşdeğerlerin değişimi yasasını bozmaz, fakat emeğin daha verimli olduğu bir düzeyde dengeyi yeniden kurar. Daha doğrusu teknolojideki atılım yapan girişimci, malın maliyetini düşürdüğü için, rakiplerini tasfiye eder ve geliştirdiği yeni teknolojiyi piyasaya yayar.

Teknoloji, nitelikli emek ürünüdür. O teknolojiyi üretenler, nitelikli emekçilerdir. O teknolojiyi üretimde kullanan, yine emekçilerdir. Ancak gelişen teknoloji sayesinde üretimin maliyeti düşmekte ve emeğin verimliliği yükselmektedir.

Emeğin verimliliğinin artması, bir malın daha az emekle üretilmesi anlamına gelir.

Bir malı daha az emekle üretmek, kapitalizmin iddiasıdır. Rekabetin içeriği budur.

Teknoloji geliştikçe belli bir malı üretmek için harcanan emek miktarı da azalacaktır. Bu, kapitalizmin içindedir ve kapitalizmin üretici güçleri geliştirme iddiasının da içindedir.

Ancak emeğin maliyetinin düşmesi, emeğe ödenen toplam ücretin azalmasıdır ki, aynı zamanda piyasadaki toplam talebin düşmesi sonucunu doğurur. Çünkü piyasada talebi belirleyen en önemli etken ücretlerdir. Toplam ücret azalınca, toplam talep de azalır! Böylece gittikçe büyüyen bir üretim fazlası ortaya çıkar ve kapitalizmin çıkmazı da buradadır. Teknolojinin gelişmesi büyük bir üretim fazlasının doğuşuyla sonuçlanır.

Böylece o teknolojinin gelişmesiyle birlikte, üretimde nitelikli emeğin payının artması, verimliliğin artması, diyalektik sonuçlar vermiş oluyor.

Emeğin verimliliğini artıran piyasa, en sonunda bir üretim fazlası yaratarak emeğin verimliliğini boğan bir sisteme dönüşüyor. Kapitalizmde verimli emek, azami kâr için bir amaç iken, kapitalizmin kriz nedenine dönüşüyor. Verimli emek, özel mülkiyet ve kâr sisteminde, en sonunda verimli emeğin sonunu getiriyor.

Burada Marx'ın değişim değeri ile kullanım değerinin birbirinden ayrılmasına dikkat çekmesi kuşkusuz önemli. Kâr için üretim, değişim değeri için üretimdir. Bir süre sonra değişimin kendisi bir tapınç haline gelir ve değiştirilen değerler kullanımdan kopar. Değişim değeri ile kullanım değeri birbirinden ayrılır.

ABD dolarının ve tahvillerinin, bazı büyük devletler için kâğıt parçası olduğu halde, büyük oranlarda değiştirildiğine dikkat çekmiştik. Ne değişim değeri, ne de kullanım değeri olan bu kâğıtlar, niçin bu kadar büyük çapta değiştiriliyordu?

19. Yüzyılın Avrupa Merkezli Kapitalizmi ve 20. Yüzyılın Emperyalist Sistemi

"Büyük ölçekli sanayinin gelişmesi"yle birlikte servetin kaynağının emek zamandan çok bilim ve teknolojiye bağımlı hale geldiği saptamasının yol açtığı kriz ve çöküş, Avrupa merkezlidir. Marx'ın kriz teorisi şöyle özetlenebilir:

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte üretim için harcanan emek miktarının azalması, emeğin maliyetinin düşmesi ve işgücüne ödenen toplam ücretin toplam üretim içindeki payının oran olarak düşmesi anlamına geliyordu. Ücretin payının düşmesi, piyasadaki talebin de düşmesi demekti. Üretim artıyor, ancak üretilen malların alım gücü aynı oranda artmıyor, dolayısıyla bir üretim fazlası ortaya çıkıyordu. Bu üretim fazlası, kapitalizmin çıkmazını yansıtıyordu. Gelişmiş kapitalizm, bu çıkmazını, elinde biriken üretim fazlasını (sermaye), dünyanın geri kalmış alanlarına ihraç ederek, emperyalizmle aşmaya yöneldi.

Görüldüğü gibi, emperyalizm dönemiyle birlikte, Marx ve Engels'in teorisi, artık yeni ilişkileri açıklamakta yetersiz kalıyor. Böyle olması da çok doğal ve bu "yetersizlik" Marx veya Engels'in "yetersizliği" değil kuşkusuz. Onlar, 19. yüzyılın sonlarını görmediler; insanlığın yaşamadığı bir pratiğin teorisini yapamazlardı. Çünkü teorinin kaynağı toplumsal pratiktir.

Daha önemlisi, Avrupa merkezli bir çöküş ve devrim teorisinin 20. yüzyılda geçersiz hale gelmesidir. O teoriye göre, *Grundrisse*'den yapılan alıntıda da ifade edildiği üzere, çöküş, bilim ve teknolojinin en geliştiği, emeğin en verimli hale geldiği gelişmiş kapitalist ülkelerde olacaktı. Çünkü emeğin verimliliği, emek maliyetinin düşmesi, ödenmeyen emeğin büyümesi ve bir üretim fazlası anlamına geliyordu.

Ancak 20. yüzyıla baktığımız zaman, devrimlerin Batının gelişmiş kapitalist ülkelerinde değil, fakat Rusya'dan başlayarak Çin'e kadar Doğunun geri ülkelerinde olduğunu görüyoruz. Çünkü elindeki üretim fazlasını Ezilen Dünyaya ihraç eden emperyalizm, sömürüsünü sermaye ihracı yoluyla dünyalılaştırdı. Ve dünyanın geniş alanlarından elde ettiği sömürüyle kendi ülkesindeki işçiye bir pay verdi ve onu yatıştırdı. Bu durumda, hem Marx'ın Avrupa merkezli devrim teorisi artık geçersiz kaldı; hem de *Grundrisse*'deki o alıntı "yetersiz" hale geldi.

İşgücünün Değeri Teorisinde Açılan Gedikler

Emperyalizm döneminde, Marx'ın işgücünün değeri teorisinde de gedikler açıldı.

Bilindiği gibi Marx'tan önce İngiliz iktisatçıları, piyasada bütün malların, üretilmeleri için gerekli ortalama toplumsal emek miktarına göre değiştiğini belirlemişlerdi. Adam Smith ve David Ricardo'nun emek-değer teorisine, Marx, çok önemli bir katkıda bulundu; işgücünün fiyatını açıkladı. Bir tek işgücü, eşdeğeriyle değişmi-

yordu. Marx'ın keşfi şuydu: Işgücünün fiyatını, işçinin kendisinin ve ailesinin hayatını sürdürmesi için gerekli giderler belirliyordu.

Başka deyişle emeğin karşılığı tam olarak ödenmiyordu. Ödenen ve ödenmeyen emek ayrımı, kârın kaynağını açıklıyordu. Eğer işgücü de, diğer mallar gibi eşdeğeriyle değişse, ödenmeyen emek, dolayısıyla kâr olmayacak ve sermaye de birikmeyecekti.

Ancak emperyalizm çağında, bu ödenmeyen emek-kâr teorisinin açıklayamadığı ilişkiler ortaya çıktı. Gelişmiş kapitalist ülkelerde emperyalist burjuvazinin Ezilen Dünyaya sermaye ihracı yoluyla elde ettiği muazzam sömürünün bir bölümüyle kendi işçisini yatıştırması, emperyalist merkezlerde ücret teorisinin geçerliliğini tartışmaya açıyor. Çünkü emperyalizm döneminde, Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya gibi ülkelerde, işçi ücreti işçinin yaşamını sürdürmesi için gerekli giderlerin üstündedir.

Başka deyişle işgücünün fiyatı, eski fiyat değildir. Dünya piyasasının oluşmasıyla birlikte, işgücünün fiyatına ilişkin teori, piyasanın bütününü açıklayamaz hale gelmiştir. Aynı nitelikteki işgücünün Almanya'daki fiyatı ile Bangladeş veya Somali'deki fiyatı aynı değildir. Gelişmiş kapitalist ülkelerin burjuvazisi, Ezilen Dünyadan elde ettiği sömürüden pay vererek, bu ülkelerdeki sınıf çelişmelerini yatıştırmıştır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçiler de, Lenin'in deyişiyle Ezen Millete, sömüren millete dahil olmuştur.

Gelişmiş kapitalist ülkeler kendi içlerindeki sınıf tahakkümünü kısmen Ezilen Dünyanın üzerine yıkmıştır. *Grundrisse* veya *Kapital*'de bu olayların açıklamasını bulma şansına sahip değiliz. Çünkü o teoriler, o olgulardan önce üretilmişti. Ama hayat akıp gitmektedir.

Nerede Eşdeğerlerin Değişimi?

Kapitalist iktisat, değerlerin piyasada eşdeğerleriyle değiştiğini öngörür. Mallar değişirken, aslında o malların üretilmesi için gerekli olan ortalama toplumsal emek değişilmektedir.

Rekabet ekonomisinde kaynakların verimliliğe göre dağılması, bu eşdeğerdeki emeğin değişimi sayesindedir. Verimli üretmeyi ateşleyen bu ilişkiler, kapitalizmin dinamiğini ya da "rasyonelliğini" oluşturur.

Emperyalizmin çürüdüğü, mafyalaştığı bu çağda, piyasada eşdeğerlerin değişimi kuralı boğulmuştur. Havada uçuşan kâğıtlarla veya internet tuşlarına basarak kazanılan büyük kaynaklar, bırakalım verimli emeği, neredeyse sıfır işgücü çalıştırarak elde edilmektedir. Sıcak para komisyoncusu, borsa vurguncusu, hortumcu; işgücü kiralamıyor ki, emeğin verimliliğiyle ilgilensin veya işgücünün fiyatını düşürmenin yollarını arasın!

Bu sisteme "kumarhane kapitalizmi" diyenler de var. Kumarhane ve kapitalizm yan yana gelemeyecek kavramlardır. Çünkü kumarhanede rulete para bastırarak elde edilen gelirin ücretli işgücünün sömürüsüyle bir ilgisi yok. Bununla bağlantılı olarak değişilen değerler de eşdeğer değil. Sisteme "Kumarhane Kapitalizmi" adı verilmesi, bu sistem ne kadar "kapitalist" sorusunu da gündeme getirmektir.

Sadaka ekonomisi kapsamındaki yardımlar da, kapitalizmin emeğe göre bölüşüm ilişkisini bozmaktadır. Sıcak para komisyonculuğuyla veya hortumlayarak el konan kaynakların bir kısmı sadaka olarak dağıtılmaktadır. Bu yardımlar, ihtiyaca göre bölüşüm ilişkisinin geçerli olduğu sosyalizmin ileri aşamalarına doğru bir ilerleme değil, fakat Ortaçağın sadaka ve zekâtına doğru bir geri dönüştür.

Sonuç olarak günümüz kapitalizminin değişim ve bölüşüm ilişkilerini açıklamada Adam Smith, Ricardo ve Marx'ın teorileri yetersiz kalıyor. 18. ve 19. yüzyılın çalışmayı ve emeğin üretkenliğini özendiren kapitalizminin yerini bir mafya sistemi almıştır. Bu bir haraç sistemidir. Emperyalizmin sermaye ihracıyla sömürüsünün yanında doğrudan doğruya silah zoruyla topladığı haracın, kapitalist ilişkiler içinde yeri yoktur.

Mafyanın müttefiki ise tarikat ve cemaat şeyhleridir. Bunlara akan kaynakları da, kâr ve rekabet sistemiyle, başka deyişle klasik kapitalist ilişkiler içinde açıklayamıyoruz. Ücretli işgücünün sömürüsüyle elde edilen kârla benzerliği olmayan bir el koyma biçimiyle karşı karşıyayız: Tarikat rantları!

Uluslararası Haraç Sistemi

Kapitalizmde kaynakların verimli dağılmasının temelini oluşturan eşdeğerlerin değişimi, son elli yılda daha da bozulmuş, delik deşik olmuştur.

ABD emperyalizmi, dünya ölçeğinde dolar diktası kurarak ve hazine bonolarını silah zoruyla satarak, neredeyse dünyanın bütününden haraç toplamaktadır.

Kapitalizmin, kaynakları verimliliğe göre paylaştıran "rasyoneli" baş aşağı dönmüştür. ABD'nin 14 trilyon doları bulan dış borcun üstüne yatmış olduğu herkes tarafından artık kabul ediliyor. ABD, 14 trilyon dolarlık mal karşılığında eşdeğerini değil, üç paralık değeri olmayan, hele kullanım değeri hiç olmayan bono ve tahvil gibi kâğıt parçalarını vermiştir.

Burada ekonomi dışı bir etken devreye giriyor. ABD silahlı gücü sayesinde, değişim değeri de olmayan, yani eşdeğerleriyle ödenmeyecek (değişilmeyecek) kâğıtlarını zorla satmaktadır. Bu kâğıtlar, ABD'nin hazine bonolarıdır ve dolardır. ABD emperyalizmi bir haraç sistemi kurmuştur. Bu, emperyalizmin ilk dönemlerinde de görülmeyen bir ilişkidir ve tam anlamıyla çöküş alametidir.

Şunu hemen belirtelim, burada değişim değeri olmadığını söylediğimiz dolar, daha çok büyük devletlerin yedeğinde depolanan dolarlardır. Örneğin Çin'in elindeki 2 trilyon dolar ve 1,2 trilyon dolarlık ABD tahvili; Japonya'nın elindeki 890 milyar dolarlık tahvil vb.

Piyasada dolar değişiliyor ama büyük miktarlardaki dolarların değişim kabiliyeti bulunmuyor.

ABD'nin dünyaya dayatmış olduğu hazine kâğıtlarının bileşimi şöyledir:

	trilyon $
Değişik ülkelerin elindeki ABD hazine bonoları	4,5
Çin'in elindeki	1,2
Japonya'nın elindeki	0,9
Toplam	6,6

Türkiye de, ABD hazine kâğıtlarına bağladığı parayı bir yılda 27,3 milyar dolardan 34,3 milyar dolara çıkartarak, ABD'nin açığına kendine göre büyük miktarda katkıda bulunmuştur. ABD, Türkiye'ye yardım etmiyor, fakat Türkiye, ABD'ye yardım ediyor.

ABD'nin dış borcu ise, 14.3 trilyon doları bulmuştur. Haraç sisteminin özellikle 1990'dan sonra, ABD'nin küresel saldırısıyla birlikte dizginlerinden boşandığını göstermesi açısından aşağıdaki tablo çok anlamlıdır:[10]

ABD'nin 14.3 trilyon dolar borcu nasıl birikti

Yıl	Miktar (trilyon $)	Açıklama
1981	1.0	Reagan öncesi bütçe açığı ve ekonomik bunalım
1981-1989	1.9	Reagan dönemi, savunma harcamaları ve vergi indirimleri
1989-1993	1.5	G. Bush dönemi, Körfez Savaşı, durgunluk, vergi gelirlerinde gerileme, diğer yıllardaki bütçe açığı
1993-200	1.4	Clinton dönemi, 2 yıl bütçe fazlası vermesine rağmen diğer yıllardaki bütçe açığı
2001-2009	6.1	W. Bush dönemi, vergi indirimi, Irak ve Afganistan savaşları, 2001 ve 2007 krizleri
2009-2011	2.4	Obama dönemi, artan harcamalar, vergi indirimi, krizde azalan gelir. Kriz paketi ve işsizlik ödemeleri
14.3 trilyon dolar toplam borç		

10 Tablolar Güngör Uras'tan alınmıştır ("ABD Borcunu Ödeyecek Doları Bulur da...", *Milliyet*, 8 Ağustos 2011).

İkinci Dünya Savaşından sonra doların bütün dünyada değişim değeri haline gelmesi ve arkasından özellikle 1990'dan sonra ABD kâğıtlarının birçok ülkede olağanüstü depolanması, eşdeğerlerin değişimi yasasını altüst etmiştir. ABD'nin kâğıtları (dolar ve bonolar), bir süre sonra karşılığı ödenmeyeceği ve bu nedenle bir değişim değeri olmadığı halde, hâlâ muazzam hacimde değişiliyor ve belli devletlerin merkez bankalarında yığılıyor. Bu kâğıt parçalarını büyük miktarlarda yığanlar, en başta Çin ve gelişmiş kapitalist ülkelerdir. Bu ülkelerin bu kâğıt parçalarını (ABD dolar ve tahvilleri) satın almalarının, doğrudan ekonomik bir nedeni, bir açıklaması bulunmuyor. Bu ülkeler, aldatılıyor da değiller; haraç veriyorlar veya kibarca söylersek, bir tür "barış vergisi" ödüyorlar.

Çin, bu "barış vergisi"ni, ABD saldırganlığını yatıştırmak için ödüyor. Bugün emperyalizm döneminde verilen bu haracın Ortaçağda Çin'in kuzeyli akıncılara ödediği haraca benzemesi, bu ilişkinin ne kadar "kapitalist" olduğunu gösteren çarpıcı bir olgudur.

ABD'nin, Eski ve Ortaçağın bozkır halkları gibi hızlı yay çeken savaşçıları ve dayanıklı atları olmasa bile, uçak gemileri, uzun menzilli füze sistemleri ve nükleer silahları var. Yalnız bugün âdet değişmiştir. Çin, artık top top yumuşak ipekli, altın ve gümüş yollamak yerine, bugün ABD hazine bonolarını satın almaktadır. Çin'in 2 trilyon dolarlık döviz stoku da bir tür barış vergisidir.

Ekonomik diye adlandırılamayacak bu dayatılan ilişkilerin ortak yönü, ipeklilerin bedelinin ödenmediği gibi, bonoların da karşılığında bir ödeme yapılmayacak olmasıdır.

İlkçağda ve Ortaçağda bu ilişkiye "Haraç" deniyordu. Bugün çok sevilen deyimle "Modernite" denen çağda, haraç denmesi bilmiyoruz nezaket sınırlarını zorlar mı? Ama hakikat sınırlarını hiç zorlamadığı açıktır.[11]

11 Çin'in ABD hazine bonolarına yatırdığı 1,2 trilyon doları ve 2 trilyon dolarlık döviz yedeğini ekonomistlerimiz bir türlü açıklayamıyor, ama Bilge Kağan, Orhon Yazıtları'nda taşın üzerine kazıtmış. Koyun yılının 17'sinde (27 Şubat 731)

ABD'nin Avrupa ve Japonya gibi "müttefikleri" ise, ABD'nin kendilerine sağladığı söylenen "güvenliğin" vergisini ödüyorlar; yani "güvenlik" satın alıyorlar. Satın alınan "güvenlik", bir meta veya hizmet değildir. Her iki sahte "değişim" de aslında zorakidir; yani ekonomi dışıdır.

Bu zorlamanın biricik aracı, ABD emperyalizminin sahip olduğu devasa savaş aygıtıdır. Zaten emperyalizm, Lenin'in de vurgulayarak belirttiği üzere, yalnız sermaye ihracı değil, birkaç büyük devletin büyük silahlı aygıtlara dayanarak, dünya ölçeğinde yürüttükleri hegemonya mücadelesidir.

Çin, ABD'nin emperyalist dayatmaları karşısında zamanı satın almaktadır. Çünkü zamanın kendisinden yana çalıştığını da biliyor. ABD'yi ve gelişmiş kapitalist ülkeleri, barışçı yoldan yakalama ve geçme siyasetini izlemektedir. Tıpkı eski Çin imparatorları gibi, kentlerinde, çarşılarında ve kırsalında barışı korumak için, ABD emperyalizmine haraç ödemektedir.

Bu siyaset ne kadar gerçekçidir? İşte dünya bu sorunun sınandığı kritik güne doğru hızla yol almaktadır.

Çin, barışı satın alamasa bile, en azından zamanı satın almıştır. O nedenle yarın büyük olasılıkla kalorifer kazanlarında yakacağı hazine kâğıtlarına ödediği 1,2 trilyon dolar ve 2 trilyon dolar değerindeki döviz stoğu boşa gitmiştir denemez.

ölen kardeşi Kültigin için diktirdiği taşın güney yüzüne günümüz Türkçesiyle şöyle yazdırmıştır:
"Çin bodunuyla ilişkileri düzelttim. Altın, gümüş, ipeği ve ipekli kumaşları sıkıntısız öylece verir." (Orhon Yazıtları'nın bugünkü Türkçeye en doğru çevrimini değerli bilim adamı Prof. Dr. Talat Tekin yapmıştır. Bkz. *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 4. basım, Ankara, Mart 2010, s.20, 21, 44, 45.)
Çin İmparatorluğu, atlarıyla duvarların üzerinden aşıp Çin kentlerine ve çarşılarına ziyarette bulunacak kuzeyli komşularıyla ilişkilerinde böyle bir çözüm üretmiş.
Bir tür "kazan kazan" formülü. Atlı göçebeler, top top yumuşak ipekleri, altını ve gümüşü kazanıyor. Çin ise kentlerinde, çarşılarında ve kırsal alanda üretim ve ticareti sürdüreceği barışı kazanıyor.

Kaldı ki bu kâğıtlar, aynı zamanda bir silahtır. Ani DiFranco'nun "Doğru tutulduğunda her şey bir silahtır" sözü bu kâğıt parçaları için de geçerlidir. Mao, ABD emperyalizmine "kâğıttan kaplan" demişti. Şimdi Çin'in elinde kâğıttan silahlar bulunuyor.

Çin, depoda yığılı duran bu kâğıtları ortalığa çıkardığı zaman, ABD ekonomisinin başına neler geleceğini ekonomistler bile tahmin edebiliyorlar.

Nitekim bu uygulamanın küçük bir denemesi, Kuzey Afrika'da gündeme gelmiştir. Çin elindeki dolar deposuyla Libya ve diğer Afrika ülkelerinde yatırımlara başlayınca, NATO zırhlıları demir almış ve uçaklar havalanmıştır. Libya'ya Haçlı seferinin bir anlamı da şudur: Haraç olarak verilen, haraç olarak kalmalıdır. Haraç, geri ödemesi olmayan bir ödeme biçimidir. Aksi takdirde davetsiz misafirler her kapıyı çalabilir.

İşte günümüzün serbest piyasa ekonomisi, bu kadar "serbest"tir.

Devletin müdahale etmediği bir ekonomi teorisi, bu kadarcık "teori"dir.

Liberalizmin dünya barışı ve insan hakları iddiasına gelince, nenelerimizin masallarından, daha masaldır.

Ekonominin bittiği yerdeyiz.

ABD'nin kurduğu haraç sistemini 19. yüzyılın iktisat teorisiyle açıklayamıyoruz.

Bu haraç sistemi, 20. yüzyıl başındaki ve hatta İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki emperyalist sömürü sisteminden de değişiktir.

ABD, artık sermaye ihraç eden değil, sermaye ithal eden bir ülkedir. Silahlı güçler sayesinde yürüttüğü dolar saltanatı ve kâğıt satışlarıyla sürekli borçlanmaktadır. Sermaye akışı, 1990'lardan, özellikle 2003'ten bu yana gittikçe artan boyutlarda dünyadan ABD'ye doğrudur.

Anlı şanlı ekonomistlerimiz, daha düne kadar, ABD'nin Çin'e sermaye ihraç ettiğini söyler dururlardı. Onları Çin'in aldığı ABD bonolarına ve dolar stokuna dikkat çekerek uyarmaya çalışırdık.

Bugün artık ABD'nin Çin'e sermaye ihraç ettiğinden söz eden kalmadı. Herkes sermaye akışının Çin'den ve dünyadan ABD'ye doğru olduğunu kabul ediyor.

Bu durumda önümüze önemli bir sorun çıkıyor.

Emperyalizm, sermaye ihracı yoluyla sömürü sistemidir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde, ödenmeyen emek, toplam talebi sınırlamış ve bir üretim fazlasının doğmasına neden olmuştu. Kapitalizm, bu üretim fazlasını (sermayeyi) Ezilen Dünyaya ihraç ederek 19. yüzyıl sonunda emperyalist döneme girdi. Oysa bugün ortaya çıkan tabloda, emperyalist sistemin merkezinde bulunan ABD, bir üretim fazlası/sermaye fazlası ihracatçısından çok sermaye ithalatçısı konumundadır. Devamlı dış açık vermektedir. ABD'nin bu özelliği, aynı zamanda bir üretim fazlasına değil, üretim yetersizliğine de işaret ediyor. ABD ekonomisi, fazla üreten değil, fazla üretemeyen bir ekonomiye dönüşmüştür.

Nitekim ABD ekonomisi 1960'larda dünya üretiminin yüzde 50'sini üretirken bugün yüzde 25 oranına düşmüştür. Bu orana da büyük ölçüde dışarıdan el koyduğu haraçlarla ulaşabilmektedir. ABD içindeki tüketim/üretim büyük ölçüde bu Haraç Sistemiyle ayakta tutulmaktadır.

Önemlidir, bu haraç, faiz değildir. Emperyalizmin sermaye ihracatıyla yaptığı sömürü esas olarak faiz geliridir. Haraç Sistemi ise, dünyada dolar dolaştırma ve ödenmeyecek bono satma ayrıcalığına dayanmaktadır. Kâr ve faiz gibi ekonomik araçlarla değil, doğrudan silah zoruyla yürütülen bu sistem, Yeni Ortaçağın ekonomi politiğini sergiliyor.

Bilindiği gibi Ortaçağda da kralların ve beylerin sömürüsü çıplak zora dayanıyordu. Köylü, ağa toprağına bağlıydı ve bu toprak üzerinde çalışmak zorundaydı.

Kapitalizmde ise, çıplak zorun yerini ekonomik zor aldı. Emekçi artık toprağa bağımlı değildi; feodal zordan kurtulmuştu; özgürdü; patronunu seçebilirdi; ancak yaşamak için, işgücünü sermaye

sahibine satmak zorundaydı. Çıplak zordan ekonomik zor sistemine geçilmiştir.

Emperyalist sistemin faiz yoluyla kaynak aktarması, kapitalizmin kâr sisteminden geriye dönüş olmakla birlikte, yine de ekonomik zor kapsamındadır.

Bugün ABD'nin silah zoruyla kâğıt satma sistemi ise, Yeni Ortaçağın ilişkileri kapsamındadır. Bu durumda kapitalizmin iddiaları tam anlamıyla iflas etmiştir. Sistem, mafyalaşmıştır.

Çünkü Haraç Sistemi, kaynakların verimli dağılımını sağlayan kâr sistemi ve rekabet ekonomisinden köklü bir kopuşu ve tam anlamıyla gericileşmeyi ifade ediyor.

Kaynakları silah zoruyla dağıtan bir ekonomik mekanizma, üretim mantığından kopmuştur ve insan ihtiyaçlarından da kopmuştur. Üretici güçleri dünya ölçeğinde boğan bir canavara dönüşmüştür.

ABD'nin Haraç Sisteminin yıkılması kaçınılmazdır.

ABD Haraç Sisteminin yıkımı, öncelikle yaşanacak aşamadır ve hızla bütün emperyalist sistemin yıkımını getirecektir. Çünkü ABD ekonomisi, herhangi bir ekonomi değil, emperyalist sistemin merkezidir ve eksenidir.

Başta Almanya ve Japonya olmak üzere ABD'nin müttefiklerinin ABD'den kopma eğilimlerine rağmen, aynı zamanda ABD Haraç Sistemini ayakta tutma telaşları, sistemin bütünüyle çökeceği korkusundan geliyor.

Emperyalist Devletin Ekonomiden Özerkliği

19. yüzyılın iktisat teorisinin yeteriz kaldığı düzlem, 20. ve 21. yüzyılın emperyalizm gerçeğidir; özellikle de emperyalist devlet olgusudur.

Lenin ve Mao gibi emperyalizm çağının büyük ustaları, Hobson ve Hilferding gibi iktisat teorisyenlerinin ötesinde, emperyalizmin büyük devletler arasında silahlı güçlere dayanılarak yürütülen he-

gemonya rekabeti olduğunu vurguladılar. Çağımızda politik iktisadın başladığı sınırı bu saptama belirliyor.

20. yüzyıldaki iki dünya savaşı, Sovyetler Birliği'nin kapitalizme geri dönmesinden sonraki boyutlarıyla Soğuk Savaş, günümüz dünyasındaki hegemonya çatışması ve Gelişen Dünyanın emperyalist devletlere karşı direnişi, zaman zaman ekonomik düzlem açısından da belirleyici hale gelen siyasal etkenlerdir.

Örneğin ABD'nin Irak'ı ve Afganistan'ı işgal savaşları, ekonomik düzlemde açıklanan, ama belli tarihsel durumlarda ekonomik süreçleri de belirleyen büyük siyasal eylemlerdir. Irak petrolleri, dört ABD ve İngiliz şirketinin eline geçmiştir. Bu kârlı değişimi, hangi kapitalizmle açıklıyoruz? Televizyonlarda sürekli konuşan ekonomi yorumcuları, bu olayı hangi iktisat teorisiyle açıklıyorlar? Kaynakların verimliliğe göre dağılımıyla mı, yoksa silahla mı?

Emperyalizm olgusu, kapitalizmin akılcılığı (rasyonali) olarak ifade edilen piyasada, sermayenin verimliliğe göre dolaşımına öldürücü darbeler indiriyor. Bu çürüme, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak vahim denecek bir aşamaya ulaşmıştır.

Değer kaybına uğrayan, yalnız ABD'nin kâğıt parçaları değil, piyasanın kaynakları verimliliğe göre dağıttığı iddiasıdır; açıkçası kapitalizmin kendisidir.

Devlet ve Politik İktisat

Kapitalist devlet, kapitalist hâkim sınıfın devletidir. Ama aynı zamanda tek tek kapitalistlerden farklı, onların çıkarlarıyla bağlı olmakla birlikte, onlardan özerk bir örgütlenmedir.

Emperyalist-kapitalist devlet, dünya hegemonyası için rekabet yürütecek kuvvet araçlarının sahibi olarak da, kapitalistlerden özerktir. Devletin elindeki büyük savaş aygıtı, bu özerkliğe başıbozuk boyutlar dahi kazandırabilmektedir. O savaş aygıtından yoksunluğun ekonomik sonuçları ise, AB örneğinde incelenebilir.

Emperyalist devleti dışlayan, salt iktisadi teoriler, günümüz krizini açıklamaya yetmiyor. Nitekim süreci yalnız iktisadi boyutta tahlil edenler, daha iki-üç yıl öncesine kadar krizin bu boyutlara varacağını görmediler. Kapitalizmin olası bir krizi kendi ekonomik mekanizmalarıyla yatıştıracağını düşündüler.

Marx kapitalist devletin teorisini yapmadı.[12] Kapitalizmi, kapitalist devletten soyutlayarak inceledi. Oysa devletten bağımsız bir kapitalizm hiçbir zaman olmadı ve olamaz da. Dahası Marx, emperyalist devletin teorisini yapamazdı. Çünkü böyle bir pratiği yaşamadı.

20. yüzyıl, hele 21. yüzyıl pratiği, emperyalist-kapitalist devletin iktisatla ilişkisinin yalnız belirlenmiş olma düzleminde açıklanamayacağını kanıtladı. Emperyalist devlet, iktisatla ilişkisinde zaman zaman belirleyen bir etkendir. İktisat ile devlet ilişkisi, tek yönlü değildir.

Hele Neoliberal iktisadın bütünüyle iflas ettiği bugünkü koşullarda, önümüzdeki dönemin dinamikleri emperyalist devleti daha özerk konumlarda sahneye itmektedir.

İktisadın siyasetle ilişkisi, artık daha yoğun ve daha karmaşıktır. İktisat, düne göre daha fazla siyasal iktisattır.

Dünya devletleri arasındaki güç ilişkilerindeki büyük değişiklikler, geçmişte savaşlara varan boy ölçüşmeleri gündeme getirmişti.

20. yüzyılın başında yükselen Almanya, dünyanın yeniden paylaşılmasını gündeme getirdi; Birinci Dünya Savaşı çıktı.

12 Bu konuda *Bilim ve Ütopya* dergisinde yayımlanmış olan Marx eksenli kapitalizm tartışmasına bakınız. Soyadı sırasıyla Prof. Dr. Korkut Boratav, Kamil Dede, Doç. Dr. Çağatay Keskinok, Prof. Dr. Semih Koray, Doç. Dr. Hüseyin Özel; yaşanan krizi Marx'ın iktisat teorisine yaptığı katkılar bağlamında tartışıyorlar ve Marx'ın kapitalist devletin teorisini yapmadığına dikkat çekiyorlar (Temmuz 2009, sayı 181). Bu tartışmaya biz de *Aydınlık*'tan katıldık. Bkz. Doğu Perinçek *"Bilim ve Ütopya'*daki Kapitalizm Tartışması Üzerine" *Aydınlık,* 24 Temmuz 2009.

Almanya'nın ve Japonya'nın 1930'lardaki atağı, dünyayı İkinci Büyük Savaşa sürükledi.

İki süper devlet arasındaki Soğuk Savaş ise, Sovyetler Birliği'nin 1990 yılında yenilgiyi barışçı yoldan kabul etmesiyle sonuçlandı.

Bu kez değişik bir süreç yaşanıyor. 21. yüzyılın parlayan yıldızı olan Çin Halk Cumhuriyeti, sosyalist bir devlet olarak "barışçı geçiş" çizgisi izliyor. Burada geçmişte görülmemiş bir kararlılık sergiliyor. ABD'nin savaş kışkırtmalarını kabul ederek ödeyeceği bedelin altında olduğunu düşündüğü bir vergiyi barışı korumak için ödüyor.

Peki Çin ABD'ye haraç ödemeye daha ne kadar katlanacak?

Ya katlanmazsa?

Ya bol sıfırlı kâğıt parçası satın almaktan vazgeçerse?

Bu sorular yalnız Çin'in önündeki sorular değildir, başta ABD olmak üzere herkesin önünde sallanan çengelli sorunlardır.

ABD de biliyor ki, Çin zamanı satın alıyor.

Peki on yıl, yirmi yıl sonrası?

Soruyu böyle sordunuz mu, tehlike çanları Çin için değil, başta ABD olmak üzere emperyalist sistem için çalıyor.

ABD, 1960'larda dünya üretiminin yarısını (yüzde 50) üretiyordu; bugün yüzde 20'lerde. Demek ki ABD'nin payı 50 yıl içinde yarıya düşmüş. Çin Devrimi ise, dünya tarihinde eşi olmayan bir kalkınmayı 60 yıla sığdırdı.

Çin'in tarihî yükselişinin istikrarlı olarak devam edeceği görülüyor. ABD'nin inişini durduracak bir çare de bulunmuyor.

Çin'in "diş geçirilemeyecek" bir ülke olduğunu, bütün Batılı uzmanlar tahlil ediyorlar. Örneğin Almanya'nın eski başbakanlarından Helmut Schmidt, ABD'nin Çin'in yükselişine katlanamayacağı kanısındadır. Ancak neresinden bakılırsa bakılsın, ABD'nin bu yük-

selişi durdurabilmesi ve Çin'e karşı bir üstünlük sağlaması "bir rüya, bir hayal" olarak görülmektedir.[13]

ABD'nin seçenekleri, en sonunda Hitler olmak ile Gorbaçov olmak arasındadır. Başka deyişle silahla boy ölçüşmek ya da yenilgiyi efendice kabul etmek. O zaman da ABD'nin kendi ülkesinde iç savaş gündeme gelir.

Her durumda, emperyalist sistem içinden çıkamayacağı sorunlarla karşı karşıyadır. Hitler'in ve Gorbaçov'un sonları biliniyor.

VI. 3. Tarihin En Yıkıcı Sistemi

Üretim Yıkımı

Lenin, 20. yüzyılın başlarında "çürüyen kapitalizm" tahlilini yaptığı zaman, kapitalizm kendi anavatanında her şeye rağmen üretim çarkını döndürüyordu; insanların karnını doyuruyor, üstünü giydiriyordu. Ancak geldiğimiz noktada, artık bir yıkım sistemine dönüşmüştür. Emperyalizmin merkezlerine üretici güçleri boğan, üretimi baltalayan bir zümre yerleşti.

Elbette bir üretim var; yoksa insanlık olmaz. Ama o üretimi örgütleyen ve artıdeğere el koyan tüccar ve sanayicinin yerini mafya almaya başladı. Üretmeyen, ama üretilenleri yağmalayan kirli para baronları, borsa vurguncuları, sıcak para komisyoncuları, uyuşturucu ve silah tüccarları, sistemin efendisi oldu. Uyuşturucu ve silahtan öyle büyük çapta kaynaklar oluşmaya başladı ki, mali sermaye de onunla iç içe geçti.

13 Helmut Schmidt, *"Geleceğin Devletleri" (Die Mächte der Zukunft/ Gewinner und Verlierer in der Welt von morgen)*, Siedler Verlag, s.122. Schmidt, 2000 yılında çıkan *"Avrupa'nın Mevzisi/ 21. Yüzyıl İçin Perspektifler" (Die Selbstbehauptung Europas/Perspektiven für das 21. Jahrhundert)* isimli kitabının devamı niteliğinde olan bu çalışmasında, yükselen ve inişe geçen büyük devletlerin arasındaki ilişkileri inceliyor ve yarının dünyası hakkında kestirimlerde bulunuyor.

Ekonominin tanımı, insan ihtiyaçlarını karşılayacak maddi malların üretim ve dağıtımı için yürütülen faaliyettir. Yüzyılımızın sonunda artık bu sistem, insan ihtiyaçlarından ve üretimden kopuyor; ekonomi karşıtı, üretim karşıtı bir karakter kazanıyor.

Bugün üretim esas olarak sistemin merkezlerinde değil, sistemin seçeneğinin filizlendiği Çin, Hindistan, Vietnam, Brezilya gibi ülkelerde gelişiyor. Çin'i ve Hindistan'ı çıkarın, dünyada ekonomi durağanlaşmıştır. Bütün iktisatçıların üzerinde birleştikleri bir olgudur bu. ABD ise, çevredeki üretimi yağmalayarak ayakta kalmaya çabalıyor. Sistemin merkezinde üretim ve ekonomi sanallaşıyor. Tokyo'dan gemi kalkıyor, Singapur'a gelene kadar taşıdığı mal, bilgisayar işlemleriyle beş kez el değiştiriyor. Rakamlar büyüyor, ama ortada hiçbir üretim yok. Borsa ile uğraşan insanların sayısı yüz milyonları bulmuş. İnsan ihtiyacı ile ilgisi olmayan sözüm ona bir "ekonomik faaliyet" var.

Üretimin kendisi de sorgulanabilir; ne kadarı ihtiyaç, ne kadarı sanal? Ekonomik faaliyetin ne kadarı sanal, ne kadarı gerçekçi?

Borsa merkezli faaliyet baştan aşağı sanal!

Medya merkezli faaliyet baştan sona yalan!

Bunların gerçek bir üretimle, insan ihtiyaçlarıyla bir bağlantısı kalmamış. Sanal ve yalancı bir üretim var. Bütün bu nedenlerle, kapitalizm üretici güçleri geliştiriyor iddiası, hem sistemin merkezinde doğru değil, hem de bizzat yapılan üretimin içeriği açısından da gerçeğe oturmuyor. Sistem üretimden kopmuş, üretim de insan ihtiyacından kopmuştur.

Lenin'in "çürüyen ve geberen kapitalizm" tahlili, bugün 90 yıl öncesine göre, çok daha geçerlidir. Kapitalizm, artık hayatı değil, ölümü temsil etmektedir; zehirle ve silahla yaşamaktadır. Dahası, bireysel kâr ekonomisi doğayı yıkıma uğratmaktadır. İnsanlık, bu sistemde üzerinde yaşadığı gezegeni kaybetmektedir. Tahakkü-

münü sürdürmek için, milyarlarca insanı zehirlemek ve öldürmek, insanlığın büyük çoğunluğunu kaosun içine yuvarlamak, doğayı ve yaşamı yıkıma uğratmak durumunda olan bir sistemle karşı karşıyayız.

İnsan Yıkımı

Bugün emperyalist-kapitalist sistem, en büyük üretici güç olan insanı yıkıma uğratmaktadır.

Yoksulların dünyasında milyarın üstünde insan açtır veya açlık sınırının altındadır.

Emperyalizmin merkezleri, birer insan çöplüğüne dönüşmektedir. Gençliğin önemli bir kesimi uyuşturucu bağımlısıdır. Ruhsal tedavi görenlerin sayısı, nüfusun yarısına yaklaşmıştır.

İnsanlar Ortaçağın karanlık kuyularına atılıyorlar. "Postmodern" (modernlik sonrası) dedikleri toplum, falda, büyüde, tarikat ve cemaatlerde çare arıyor.

Kapitalizm, insanları "İletişim Devrimi"yle doğal ilişkilerinden, hatta en yakınındakinden koparıyor; odasındaki ekrana bağımlı nesneler haline getiriyor. Sistem, neredeyse insana bilgisayarla sevişmeyi dayatacak noktaya gelmiştir. Bunun yanında emperyalizm, yeni tüketim ölçüleriyle naylon ihtiyaçlar pompalıyor ve bu sözde ihtiyaçların peşinde koşan budalalar kalabalığı yaratıyor. İnsanlığın büyük bilimsel-teknolojik "zaferleri", ölüm makinelerine dönüşüp, yine insanların tepesine çöküyor.

Emperyalist merkezlerin insanı, kendisine, üretime, topluma, hatta giderek cinsiyetine yabancılaşıyor. Toplumsal bağlar çözülüyor; insanlar yapayalnız kalıyor. "Birey, birey" diye tutturan sistem, bireyin iç dünyasını çürütüyor. Birbirinin kopyası olan ama birbirine uzak, hatta birbirinin kurdu olan insanların kum yığını gibi yaşadığı bir "toplum" oluşturuluyor.

Batının düşünür ve bilim adamları, emperyalist merkezleri saran umutsuzluğa ve karamsarlığa en büyük sorun olarak dikkat çekiyorlar.[14]

Avrupa ülkeleri ve ABD, eski sömürgecilik ve kölecilikten kalma çelişmeleri, bugün kendi başkentlerine ve büyük şehirlerine ithal etmiş bulunuyorlar. Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" dediği çelişki, bugün New York'tan Londra ve Paris'e kadar bütün emperyalist merkezlerin korkusudur.

Nitekim metropollerde zaman zaman büyük kargaşalıklar, yangınlar yaşanıyor.

Doğa Yıkımı

İlk kez bir toplumsal-ekonomik sistem doğayı yıkıma uğratmaktadır. Burjuvazinin ideologları, kapitalizmle birlikte insanlığın doğaya hükmedeceği bir çağa girdiğini iddia etmişlerdi. Oysa insanlık bugün doğal çevreyi mahveden bir sistemle karşı karşıya gelmiştir. Sistem dünyanın damını bile delmektedir; ozon tabakasındaki delik, özel çıkar sisteminde hızla büyümektedir.

Bugün insanın biyolojik varlığı tehdit altındadır. Ozon tabakasının delinmesi yanında, denizlerin, nehirlerin, toprağın zehirlenmesi, şehirlerdeki gürültü, kirlenen hava, trafik gibi sorunlar, özel mülkiyet ve kâr sisteminin acı meyveleridir. Dünyanın damını yamayabilecek bir holding bulunmuyor. Bu durumda kâr sisteminin sonu gelmiştir. Doğa ve insanın yıkımı da, insanlığı özel mülkiyetten vazgeçmeye zorluyor.

Kaynakların sınırlılığı da, kapitalizmin tüketim kalıplarından vazgeçmeyi gerektiriyor. Kapitalizmin tüketim ölçülerinden vazgeçmek, devrim anlamına geliyor. Çünkü sistem bu ölçüleri sürdüremezse çö-

14 Topluma umut verme misyonunu taşıyan politikacıların dahi bu karamsarlık içinde çırpındıkları görülüyor. Örneğin Almanya'nın siyaset hayatında 50-60 yıldır başbakanlık dahil hep önemli roller üstlenmiş Helmut Schmidt, Batı ülkelerinin geleceğinde hiçbir ışık görmüyor. Bkz. *Die Mächte der Zukunft* (Geleceğin Devletleri).

ker. Sürekli tüketen, ama kullanım değeri tüketmeyen budalalar toplumu yarattılar. Hatta insan hayatına aykırı tüketim modelleri bile kurdular. Demek ki sistem, insan hayatıyla karşı karşıya gelmiştir.

Marx ve Engels, daha 19. yüzyılın ortalarında bu gidişi görmüşlerdi. Engels, *Doğanın Diyalektiği*'nde, "Doğa üzerinde insanlığımız zafer kazanıyor diye boş hayallere kapılmayalım. Doğa bizden bu tür zaferlerin intikamını alır" der.[15] Engels, daha sanayileşmenin erken çağında, insanın fizik varlığının ve doğanın yıkıma uğratılmasını eleştiren "ilk büyük ekolojik yazarlardan biridir."[16] Marx, kapitalist tarımın her ilerlemesinin, yalnız işçileri soyma sanatında değil, aynı zamanda toprağı soyma sanatında bir ilerleme olduğunu; yine işçinin verimliliğinin bir süre için artırılmasındaki her ilerlemenin, bu verimliliğin sürekli kaynaklarının yıkıma uğratılmasında bir ilerleme olduğunu *Kapital*'in ilk cildinde yazmıştır.[17] Doğa, Marx'a göre, insan için hayattır, yoksa geçim maddesi değil. Marx, kapitalizmin en sonunda yaşadığımız doğayı yıkıma uğratan bir sistem özelliği kazanacağını kesin ifadelerle belirtti. Kapitalizmin tarihteki diğer sistemlerle karşılaştırılamayacak kadar yıkıcı olacağını tahlil etti. Marx, kapitalizmin, doğayı yıkıma uğrattığı için de yıkılıp gideceğine vurgu yapmıştı.

VI. 4. Yeni Kamucu Uygarlık

Kamusal Projeler ve Kolektif Mülkiyetle Çözülecek Sorunlar

21. yüzyıla bakıyoruz, insanlık, özel mülkiyet ve kâr sistemi içinde çözemeyeceği sorunlarla karşı karşıyadır. Mafyalaşan emperyalist-kapitalist sistem çıkmazdadır.

15 Marx-Engels, *Werke*, Bd. 20, s.452.
16 Bkz. Luciana Castellina, "*Sozialismus im 21. Jahrhundert*" içinde, Bd. 2, Berlin, 1985, s.105.
17 Marx-Engels, *Werke*, Bd. 23, s.529.

Bağımsızlık, büyük kamusal projeler ve kamu mülkiyeti, şu nedenlerle insanlığın gündemindeki çözümdür:

- Dünya ölçeğinde görülmemiş boyutlarda keskinleşen Zengin-Yoksul çelişmesini çözmek ve açlığa son vermek;
- Üretimi ve üretici güçleri boğan emperyalist-kapitalist ilişkilerden, uluslararası dolar diktasından ve mafya-tarikat sınıflarından kurtulmak;
- En büyük üretici güç olan insanı Yeni Ortaçağın getirdiği büyük manevi yıkımdan ve yabancılaşmadan kurtarmak ve özgürleştirmek;
- Doğa yıkımına son vermek;
- Savaşları önlemek ve savaşlardan kurtulmak.

Bu sorunlara emperyalist-kapitalist sistemin hiçbir çözümü yoktur. Bu çaresizlik karşısında, sistemin ideologları, gelişen teknolojinin, emekçiyi ortadan kaldırdığını ve emekçi eksenli çözümleri geçersiz kıldığını ileri sürmüşlerdir. Onlara göre, sanayide robot kullanılması sonucu, işçi sınıfı ve artıdeğer sömürüsü ortadan kalkacaktır.

Üretimde nitelikli emeğin daha yoğun kullanıldığı bir gerçektir. Robot, gelişmiş sanayilere girmeye başladı. Ancak işçi sınıfının bitmesi, Japonya'da bile söz konusu değil. Hiçbir gelişmiş ülkede, üretim esas olarak robotlarla yapılmıyor. Tabii bir gün insanlık oraya gelecektir. Malların kıtlığının aşıldığı bir bolluk toplumu olacak. O zaman özel mülkiyetin ve kârla belirlenen paylaşım ilişkilerinin sonu da gelmiş olacak. Mallar kıt olmayınca, paylaşma kavgasına da gerek kalmayacak. Ama oraya giderken devrim olacak. Çünkü üretimde robot kullanılmasının artması, emeğin verimliliğinin yükselmesi, malların kıtlığının sona ermesi, özel mülkiyeti ve kârı anlamsız kılıyor. Ancak bunların böyle düz bir süreçte kendiliğinden ortadan kalkması beklenemez. Bireysel çıkar sisteminin temellerinin zayıflaması, dahası özel mülkiyetin yıkım etkenine dönüşmesi, ondan kurtulmak isteyen ezici çoğunluğu harekete geçirecektir. Ba-

zıları sınıfsız topluma devrim olmadan, kendiliğindenci süreçlerde ulaşılacağı gibi görüşleri dillendirdiler. Oysa süreç, devrimi zorluyor. Robot, devrimi önlemiyor; tersine, devrimi getiriyor.

Batı Uygarlığı Çöküyor Avrasya Çağına Giriyoruz

Bugün Batı uygarlığının çöktüğünü, dünyanın önde gelen düşünürleri ve bilim adamları saptamaktadır.

Çöken Batı uygarlığının adını koyalım: Emperyalist-kapitalist sistem.

Sistemin merkezlerinde iniş var ve çöküş işaretleri yoğunlaşıyor. Sistemin seçeneği olan Çin, Hindistan gibi Asya ülkeleri ise yükselişte. Dünya ekonomisinin ağırlığı Atlantik'ten Pasifik'e kaymaktadır. Emperyalist Batı çözümsüzlükler içinde çırpınırken, Asya'da yeni bir uygarlık doğuyor.

Avrasya çağının en önemli temsilcisinin Çin olması anlamlıdır. Çin, 1949'da devrimin zaferinden bu yana, dünya tarihinin görmediği bir tempoyla yükselişe devam ediyor. Sosyalist Çin'i çıkarın, dünyada büyüme durdu. Dünya ekonomisini kapitalizm değil, sosyalizm büyütüyor. Çin ile Afganistan'ı, Pakistan'ı karşılaştırın, elli sene önce aynı düzeydelerdi. Sosyalizmin farkı çarpıcıdır.

Çin'in iki temel özelliği var: Biri, sosyalist devrimin ülkesi olması. İkincisi, Gelişen Dünyada yer alması. Çin, sosyalist devrim ile Ezilen Dünyanın buluştuğu ülkedir. Çağımızın tipik Asyalı devriminin en parlak temsilcisidir.

Bu olguların bize verdiği işaretlere dikkat edelim: Uygarlığın önderliği, Gelişen Dünyaya kayıyor ve motor rolünü de kamu mülkiyeti oynuyor. Avrasya, ABD'nin denetimine girmiyor, aksine kendi yükselişini ABD'ye ve Avrupa'ya dayatıyor. Böylece Avrasya, ABD ve Avrupa devriminin de yolunu açıyor. Türkiye Devriminin bu süreçte çok önemli roller oynayacağı gözüküyor. Türkiye, Asyalı bilincine ulaştığı gün, hem kendi kararan ufkunu açacak, hem de dünyanın önünün açılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Eski

ABD Başkanı Clinton'un dediği gibi, Türkiye anahtar ülkedir. ABD emperyalizmi, gelişmeyi kilitlemek için anahtar rolü vermek istiyor. Ancak aynı anahtarla kapı da açılabilir. Türkiye, bekçiliği değil, devrimi benimsemek zorunda. Her şey, bunu dayatıyor.

Atlantik'in çöküşü ve Avrasya'nın yükselişi, kapitalist sistemin önderinin değişmesi gibi sistem içinde bir değişiklik değildir. Yeni bir uygarlığa, yeni bir toplumsal sisteme geçiş yaşanıyor.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının ertesini incelediğimiz zaman, güçlü devrim dalgaları görüyoruz. Bu üçüncü devrim dalgası, sistemin sonunu getirebilir, en azından dayandığı zemini çok daraltabilir, o da kapitalizmin tasfiyesi için çok önemli bir sıçrama olur.

Yeni uygarlık ise, millî demokratik devrimlerin tamamlanması yoluyla sosyalizme geçiştir. Öncelikle 20. yüzyılda kapitalizmin çevresinde kalmış olan halklar, millî demokratik devrimlerini tamamlayarak sosyalizme yöneleceklerdir.

Öncelikli Hedef: Haraç Sistemini Yıkmak

Bütün dünyada devrimin öncelikli hedefi, uluslararası haraç sistemi, "Kumarhane Kapitalizmi" diye özetlenen ilişkiler ve Yeni Ortaçağdır.

Devrim, emperyalizmin tasfiyesine, uluslararası haraç toplama haydutluğuna son vererek başlayacaktır. ABD'nin dolar ve tahvil soygunculuğunun tasfiyesi, emperyalist sistemin belkemiğini kıracak ve arkasından sistemin çöküşü gelecektir.

Kumarhane kapitalizmi ise, bilindiği gibi, uluslararası tefecilikten borsa vurgunculuğuna uzanan mali sermaye ilişkileridir.

Yeni Ortaçağ ise, "Bilgi Çağı"nın insanı budalalaştıran ve ezen ideolojik-kültürel diktasıdır.

Artık küresel mafyanın çıkarlarını temsil eden özel mülkiyet ve özel çıkar sisteminin biricik seçeneği, kamu mülkiyeti ve toplumsal çıkardır.

İnsanlığın önünde, antiemperyalist ve antimafya karakterdeki millî demokratik devrimlerden sosyalizme uzanan bir devrimler dönemi bulunmaktadır. 20. yüzyılın başında girdiğimiz "Emperyalizm, Millî Demokratik Devrimler ve Sosyalizme Açılış Çağı" devam etmektedir. Devrim dalgası, 1975 sonrasındaki geri çekilişten sonra, en büyük yükselişinin eşiğine gelmiştir.

Bugün dünya ölçeğinde üretici güçlerin gelişme düzeyi, kamucu bir uygarlığın adım adım kurulmasını olanaklı kılıyor.

Var olan üretim araçları tam kapasiteyle çalıştırıldığı zaman, dünya nüfusunun temel ihtiyaçları karşılanabilecektir. Bunun önündeki engel, dünya mafyasının özel çıkar sistemidir.

Bolluk Toplumu

Üretim araçlarının mülkiyetinin öncelikle stratejik önemdeki sektörlerde kamulaştırılmasıyla, üretim 40-50 yıllık bir süre içinde, insanlık açısından "bolluk toplumu" denebilecek bir düzeye ulaştırılabilir. Ancak "bolluk toplumu", emperyalist-kapitalist sistemin yarattığı tüketim budalasının taleplerine göre değil, kamucu uygarlığın eğittiği çağdaş insanın yaşam tarzına göre yeniden tanımlanacaktır. Bu, özel çıkarcı sistem ile toplumcu uygarlık arasındaki kültürel cepheleşmenin sorunudur.

Yeni toplumda, kimse "dolabımda 40 kat elbise var, Afrika'nın bütün hayvanlarından kürküm var" gibisinden enayice ve zavallı "mutluluklar" içinde olmayacak. Bir İdil Biret, bir Nâzım Hikmet, bir Cahit Arf düşünebiliyor musunuz, ceylan derisinden ayakkabısı olsun, Bengal kaplanından kürkü olsun?

Her sistemin manevi kültürü, insan ihtiyacını yeniden tanımlar. Bolluk toplumu, kendini sanata, kültüre, bilime vermiş, yaratıcılıktan tat alan, tarihe, felsefeye, matematiğe, kazıbilime, dilbilime, müziğe, resime, tiyatroya vb. doyamayan insanların toplumudur. Bilimsel Sosyalizmin bolluk kavramını, kamucu uygarlığın yarattığı "yeni insanın" mutluluk ölçüleriyle birlikte düşünmek gerekir.

Geleceğin toplumcu insanı, aynı zamanda tutumludur, kaynakları kullanmada özenlidir. O, bir tüketim budalası değildir; yaratıcı ve erdemlidir.

Öte yandan günümüz teknolojisiyle bugün ölene kadar giyebileceğiniz, yıpranmayan kumaş üretmek, hiç bozulmayan ampul yapmak, yeryüzünü yerin altından ısıtmak, sanayi merkezlerini yerin altında kurmak mümkündür.[18] Ancak bunları bu sistem içinde yapamazsınız, kapitalizmin belli sektörleri çöker. Kapitalizmi yıkan kamucu uygarlık, kâr sisteminden kaynaklanan yapay tüketim kalıplarını kaldıracak, tüketim pompalamasına son verecek, kaynakların dengeli kullanımını getirecektir.

18 Bu konuda dünyanın önde gelen termodinamik uzmanlarından Robert Havemann'ın eserlerinde geniş bilgiler bulunuyor. Bkz. *Morgen* (Türkçesi: *Yarın/ Yol Ayrımındaki Sanayi Toplumu Eleştiri ve Gerçek Ütopya*, çev. Işık Soner, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Nisan 2005); *Dialektik ohne Dogma? Naturwissenschaft und Weltanschauung*, Rororo Verlag, 1965; Ulrich K. Preuss-Robert Havemann, *Das Politische Mndat der Studentenschaft*, Suhrkamp, 1969; *Fragen Antworten Fragen*, Piper Verlag, 1970; *Rückantworten an die Hauptverwaltung "Ewige Wahrheiten"*, Piper Verlag, 1971; Berliner Schriften, DTV, 1977; *Robert Havemann Ein Deutscher Kommunist*, Rowohlt Verlag, 1978 (Havemann bu kitapta Manfred Wilke'nin sorularını yanıtlıyor).

SONUÇ

Bilimsel Sosyalizm, adı üzerinde bilimseldir.

Kaynakları, bilimseldir.

Bilim, doğanın ve toplumun hareketini sonsuz ilişkiler ağı içinde açıklar.

Doğanın ve bilginin sonsuzluğu, bütünüyle fethedilemeyeceği anlamını da içerir. O nedenle bilim, görece doğrudur; mutlak gerçeğe yaklaşır.

Bilim, toplumun sınıflara bölünmesiyle, başka deyişle uygarlık sürecinde ortaya çıktı.

Bilimsel Sosyalizm ise, sanayi toplumunda kendisiyle birlikte bütün sınıfları ortadan kaldıracak olan işçi pratiğinde boy verdi.

Bilimsel Sosyalizm, bilimin verilerinden beslenmekle birlikte, bilimin doğuşundaki sınıfsallığı aşacak bir sınıfsal zeminde, işçi sınıfının bilimi olarak doğdu.

Bilimsel Sosyalizmin sınıfları ortadan kaldıracak toplumsal pratikle kurduğu bağ, aynı zamanda gerçeklikle kurduğu bağdır.

Bu özelliği, Bilimsel Sosyalizme, bilimin en gelişmiş teorisi olma niteliğini kazandırdı. Böylece Bilimsel Sosyalizm çağımızda özellikle toplum biliminde öncü konumuna yerleşti.

Toplumun emekçi çoğunluğuyla ve insanlığın ezilen çoğunluğuyla kurduğu bağ, Bilimsel Sosyalizme gerçeklere ulaşma konusunda bir üstünlük ve itici güç sağlamıştır. Ancak bu öncü konum, Bilimsel Sosyalizme bilimin doruğunda bir saltanat güvencesi sağ-

landığı anlamına gelmiyor. Bilimsel Sosyalizmin bilimin tepesinde tanrısal iradeden kaynaklanan bir diktası yoktur ve olamaz.

Bilimsel Sosyalizm, öncü görevini, biricik kaynağı olan pratiğe yönelerek ve kendisini pratikte sınayarak yerine getirir. Bilimin ve elbette Bilimsel Sosyalizmin denektaşı, teori değil, fakat pratiktir. Bu açıdan bilim çevrelerinin ve Bilimsel Sosyalistlerin ayrı ayrı hakikatleri yoktur. Hakikatin tek ölçüsü, doğanın ve toplumun pratiğidir.

Bilimsel Sosyalizm, Marx'ın çok güzel belirttiği gibi "teorik çelişmelerin, yalnızca pratik araçlarla, yalnızca insanın pratik enerjisi aracılığıyla çözülebileceğini" kabul eder.[1] O nedenle bilimsel tartışmada, teoriye göndermede bulunmak, bir ispat aracı değildir. Biricik ispat aracı, pratiğin kendisidir, yani hayattır.

Tarihin itici gücü, bilgi veya eleştiri değil, devrimdir.[2]

Bilimsel Sosyalizmin devrimle kurduğu bağ, toplum pratiğiyle, dolayısıyla bilimle kurduğu bağdır. Bilimsel Sosyalizm, devrim pratiğinin kılavuzudur ve devrimle doğrulanır.

Devrim, sınıflara bölünmüş bir toplumda, Ezenlerin ve Ezilenlerin yer aldığı bir dünyada, çelişmeleri çözecek, insanı ve üretici güçleri özgürleştirecek insan eylemidir. Emperyalist dünyanın çelişmeleri ancak devrimle çözüleceği için, Bilimsel Sosyalizm hakikate ulaşma yeteneğine sahiptir. Çünkü Bilimsel Sosyalizm, devrim ile sömürülenler ve ezilenler arasındaki ilişkiyi doğru kurmuştur:

> "Devrim, yalnızca yönetici sınıfı devirmenin başka bir yolu olmadığı için değil, fakat aynı zamanda onu deviren sınıf, ancak bir devrim içinde kendisini geçmişin birikmiş pisliklerin-

1 Marx, *1844 El Yazmaları*, çev. Murat Belge, Payel Yayınları, İstanbul, 1969, s.111.

2 Marx, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*'ta şöyle yazıyor: "Tarihin, dinin, felsefenin ve bütün öteki teorilerin devindirici gücü, eleştiri değil, devrimdir." Bkz. K. Marx-F. Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 4. basım, Ankara, 1999, s.68.

den temizleyebileceği ve böylece toplumu yeniden kurabileceği için de zorunludur."[3]

Bu süreçte insanlığın ve bilimin kaderi birdir ve devrime bağlanmıştır. Devrim, yalnız devrim yapan sınıfları değil, bilimi de hurafe ve bağnazlıklardan temizler.

Bilimsel Sosyalizm, sömürü ve zulme karşı insan pratiği içinde, sınıflı toplumun bilimindeki önyargılardan, çarpıtmalardan ve perdelemelerden arınır ve bilimsel gerçeğe ilerler. Bilimsel Sosyalizmin iki yüzyıla yaklaşan tarihi, bunu kanıtlamıştır.

20. yüzyılda emperyalizmle birlikte sınıfsal çelişmelerin odağının gelişmiş kapitalist ülkelerin içinden uluslararası alana kayması üzerine, Bilimsel Sosyalizm de artık Avrupa merkezli pratiklerde değil, Ezilen Dünya ve şimdi Gelişen Dünya merkezli pratiklerde üretilmiştir ve üretilmektedir. Çünkü insanlığın devrim pratiği, Asya, Afrika ve Güney Amerika'dadır. Buna bağlı olarak Marx ve Engels'in 19. yüzyıl Avrupa'sının devrim ateşleri içinde kurduğu Bilimsel Sosyalizm, 20. yüzyılda Lenin ve Mao gibi Asya devrimcilerinin Asyalı pratiklerdeki katkılarıyla gelişmiştir.

Bilimsel Sosyalizmin işçi sınıfının bilimi ve ideolojisi olması geleceğini de belirlemiştir.

Bilim, sınıfsız toplumda da varlığını sürdürecektir. Bilimsel Sosyalizm ise, sınıfsız toplumla birlikte bilime karışacaktır.

Bilimsel Sosyalizmin ışık tuttuğu sınıfsız toplum pratiği amacına ulaştığı zaman, Bilim ile Bilimsel Sosyalizm arasındaki ayrılık da ortadan kalkacaktır. Sınıfsal farkların son bulması, bilimdeki sınıfsal ideolojik önyargıların da sonunu getirecektir.

Toplum, sınıfsız toplumda, sınıflı toplumun bilimini fethetmiş ve bilimi her tür sınıfsal ve ulusal bağnazlık ve lekeden kurtarmış

3 Türkçeye değişik çevirisi için bkz. K. Marx-F. Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 4. basım, Ankara, 1999, s.67.

olacaktır. Böylece sınıfların ortadan kalkmasıyla birlikte Bilimsel Sosyalizmin varlık nedeni de ortadan kalkacaktır.

Emperyalizm ve sınıflar, bilimin prangasıdır. Sınıfları ortadan kaldırmaya yönelen toplum pratiği, bilimi özgürleştirir ve özgürleştirmiştir.

Bilimi, bilim emekçileri yapar. Ama tarih ispatlamıştır ki, bilimi özgürleştiren, her çağda sömürü ve zulme karşı toplumsal mücadeledir. Emekçi yığınları ve Ezilen Milletler, yalnız emeği değil, bilimi de baskı ve tahakkümden kurtarmışlardır.

Bütün bilimsel keşifler, evet bilim emekçilerinin özgün ve yoğun çabalarıyla gerçekleşmiştir. Ancak o keşiflerin ortamını sağlayan, en sonunda baldırıçıplakların eylemidir.

Bilim, toplumun sınıflara bölünmesi sayesinde sarayların himayesinde ortaya çıktı. Ancak o sarayların yüksek duvarları bilimin de duvarlarıydı.

Bilim, geçmişte hükümdarların tahakkümünden kurtulma mücadelesiyle özgürleşti.

Ve bilim, para ve mülk sahiplerinin denetimlerinden kurtulduğu gün, gerçekle arasındaki son duvarı da yıkmış olacaktır.

11 Ekim 2011
Silivri Kal'ası, 1 Nolu L Tipi F/6

KAYNAKÇA

ACALOĞLU, Arif: "Devrimci Toplum Önderleri: İlk Türkçüler Sağcı Değil Solcuydular", *Aydınlık*, 7 Nisan 2002, sayı 768.

AFETİNAN, A.: *Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

AHMAD, Feroz: *İttihat ve Terakki 1908-1914*, çev. Nuran Yavuz, Kaynak Yayınları, 7. basım, İstanbul, Ekim 2007.

AHMAD, Feroz: *İttihatçılıktan Kemalizme*, çev. Fatmagül Berktay, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Mart 1996.

AKAL, Emel: *Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, TÜSTAV Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mayıs 2002.

AKÇURA, Yusuf: "Asri Türk Devleti ve Münevverlere Düşen Vazife", *Türk Yurdu*, Ekim 1925, c.3, sayı 13; *Saçak*, Haziran 1984, sayı 34/5, s.12 vd.; "Çağdaş Türk Devleti ve Aydınlara Düşen Görev", *Teori*, Ekim 2003.

AKÇURA, Yusuf: *Türkçülüğün Tarihi*, çevriyazı: Sadık Perinçek, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998 (İlk basım: Akçuraoğlu Yusuf, "Türkçülük", *Türk Yılı 1928*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1928).

AKŞİN, Sina: *Jön Türkler ve İttihat Terakki*, İmge Kitabevi Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1998.

AKŞİN, Sina: *Şeriatçı Bir Ayaklanma 31 Mart Olayı*, İmge Kitabevi Yayınları, 3. basım, Ankara, Kasım 1994.

AMİN, Samir: *Avrupa-merkezcilik/ Bir İdeolojinin Eleştirisi*, Civiyazıları Yayınevi, 1. basım, İstanbul, 2007.
AMİN, Samir: *Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, 1992.
AMİN, Samir: *Kaos İmparatorluğu/ Yeni Kapitalist Küreselleşme*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, 1993.
AMİN, Samir: *Maoizmin Geleceği*, Kaynak Yayınları, çev. Işık Soner, 1. basım, İstanbul, Kasım 1997.
AMİN, Samir: "Sosyalizme Geçiş Çöküş ya da Devrim", *21. Yüzyıl Eşiğinde Sosyalizm* içinde, Belge Yayınları, İstanbul, Nisan 1989.
ATATÜRK, Mustafa Kemal: *Türk Tarihi Yazıları*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı, Ankara, 2008.
Atatürk'ün Bütün Eserleri, (30 cilt), Kaynak Yayınları, İstanbul, (Ekim 1998-Mayıs 2011).
Aydınlık Sosyalist Dergi, "Proleter Devrimci Safları Çelikleştirelim!", Ekim 1969, sayı 12.
AYKUT, Şeref: *Kamâlizm (C.H. Partisi Programı'nın İzahı)*, Muallim Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1936; Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Mayıs 2008.
BAYAR, Celal: *Atatürk'ten Hatıralar*, Sel Yayınları, İstanbul, 1955.
BAYAR, Celal: *Ben de Yazdım/ Millî Mücadeleye Gidiş*, 8 cilt, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997.
BAYAR, Celal: *Şark Raporu*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2006.
BAYAT, Ali Haydar: *Hüseyinzâde Ali Bey*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
BAYUR, Yusuf Hikmet: *Türk İnkılâbı Tarihi*, (3 cilt, 10 kısım), Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3. basım, Ankara, 1983.
BERKES, Niyazi: *Türk Düşününde Batı Sorunu*, Bilgi Yayınevi, 1. basım, Ankara, Mayıs 1975.

BERKES, Niyazi: *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Hazırlayan: Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, 3. basım, İstanbul, Kasım 2002.

BERNAL, Martin: *Kara Atena/ Eski Yunanistan Uydurmacası Nasıl İmal Edildi? 1785-1985*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Haziran 1998.

Bilim ve Ütopya, "Avrupa Her Zaman İleri miydi? Bugün İleri mi?/ Avrupamerkezci Tarih Safsatası", Mart 1996, sayı 21.

Bilim ve Ütopya, "Kapitalizm Çıkmaza Girerken Toplum, Bilim, Ütopya ve Marksizm", Temmuz 2009, sayı 181.

BORATAV, Korkut: "Sermaye Kozmopolit Oldu", *Cumhuriyet*, 27 Şubat 1996.

BOZKURT, Mahmut Esat: *Aksak Demir'in Devlet Politikası/ Timurlenk Üzerine İnceleme*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Şubat 2005.

BOZKURT, Mahmut Esat: *Atatürk İhtilali I-II*, Kaynak Yayınları, düzeltilmiş 4. basım, İstanbul, Nisan 2003 (İlk basım: 1940).

BOZKURT, Mahmut Esat: *Liberalizm Masalı*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 2008.

BOZKURT, Mahmut Esat: *Masonlar Dinleyiniz!*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ağustos 2005.

BOZKURT, Mahmut Esat: *Türk İhtilali'nde Vatan Müdafaası*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Haziran 2006.

CASTELLINA, Luciana: "*Sozialismus im 21. Jahrhundert*" içinde, Bd. 2, Berlin, 1985.

CAUDWELL, Christopher: *Ölen Bir Kültür Üzerine İncelemeler I-II*, çev. Mehmet Gökçen, Metis Yayınları, İstanbul, Mart 1982 ve Mayıs 1983.

CAUDWELL, Christopher: *Yanılsama ve Gerçeklik*, çev. Mehmet H. Doğan, 2. basım, İstanbul, Ocak 1988.

CERRAHOĞLU, A.: *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihi*, İstanbul, 1965.

CHEN Ying-ZHANG Tongyu: "Bugünkü Kriz, Devlet Kapitalizmi Teorisi ve Çin'in Ekonomik Çizgisi", *Teori*, Ekim 2011, sayı 261.

ÇIĞ, Muazzez İlmiye: *Tevrat İncil ve Kur'an'ın Sümer'deki Kökeni*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Kasım 1995.

Divan-ı Lügat-it Türk, çev. Besim Atalay, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1. basım, c.III.

DURSUN, Turan-HASSAN, Ümit ve diğerleri: *İbn Haldun'da Uygarlıkların Yükselişi ve Çöküşü*, Kaynak Yayınları, Bilimin Türk-İslam Kaynakları Dizisi, İstanbul, Eylül 2008.

ENGELS, Friedrich: *Anti-Dühring*, çev. Kenan Somer, Sol Yayınları, 3. basım, Ankara, Ekim 1995; İnter Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000.

ENGELS, Friedrich: *Bauernfrage in Frankreich und Deutschland*, Marx-Engels, *Ausgewählte Schriften*, c.2, Dietz Verlag, Berlin, 1953.

ENGELS, Friedrich: *Köylüler Savaşı*, çev. Kenan Somer, Sol Yayınları, 3. basım, Ankara, Eylül 1999.

ENGELS, Friedrich: *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 3*, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Aralık 1979.

ENGELS, Friedrich: *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*, çev. Öner Ünalan, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Kasım 1970.

ERDOĞDU, Vahap: "Çekoslovakya'da Sosyalizm ve Karşı Devrim", *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Kasım 1968, sayı 1.

ERTEM, Sadri Etem: *Türk İnkılabının Karakterleri*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2007.

FİRDEVSİ: *Şahnâme*, çev. Necati Lugal, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, Nisan 2009.

Genç Kalemler Dergisi, Türk Dil Kurumu Periyodik Yayınlar Dizisi, Hazırlayanlar: İsmail Parlatır-Nurullah Çetin, 1999, Ankara.

Geschichte der Philosophie, cilt I-VI, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin, 1960.

GÖKALP, Hikmet: "Tarihte 'Seçkinlerin Devri' Teorisi Üzerine", *Teori*, Mart 1997, sayı 86.

GÖKALP, Hikmet: "Üç Binli Yıllarda Karl Marx'ın Geleceği Üzerine", *Teori*, Nisan 1998, sayı 99.

GÖKALP, Hikmet: *Devlet-Ulus*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Nisan 1998.

GÖKBERK, Macit: *Felsefe Tarihi*, Bilgi Yayınevi, 2. basım, Haziran 1967.

HABERMAS, Jürgen: *İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim*, çev. Mustafa Tüzel, Yapı Kredi Yayınları, 7. basım, İstanbul, Mart 2010.

HANİOĞLU, M. Şükrü: *Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük Cilt I (1889-1902)*, İletişim Yayınları, İstanbul, (tarihsiz).

HANİOĞLU, M. Şükrü: *Preparation For A Revolution: The Young Turks, 1902-1908*, Oxford University Press, New York, 2001.

HARRIS, George S.: *Türkiye'de Komünizmin Kaynakları*, çev. Enis Yedek, Boğaziçi Yayınları, 2. basım, İstanbul, 1976.

HAVEMANN, Robert: *Morgen* (Türkçesi: *Yarın/ Yol Ayrımındaki Sanayi Toplumu Eleştiri ve Gerçek Ütopya*, çev. Işık Soner, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Nisan 2005).

HAVEMANN, Robert: *Dialektik ohne Dogma? Naturwissenschaft und Weltanschauung*, Rororo Verlag, 1965.

HAVEMANN, Robert-PREUSS, Ulrich K.: *Das Politische Mndat der Studentenschaft*, Suhrkamp, 1969.

HAVEMANN, Robert: *Fragen Antworten Fragen*, Piper Verlag, 1970.

HAVEMANN, Robert: *Rückantworten an die Hauptverwaltung "Ewige Wahrheiten"*, Piper Verlag, 1971; Berliner Schriften, DTV, 1977.

HAVEMANN, Robert: *Robert Havemann Ein Deutscher Kommunist*, Rowohlt Verlag, 1978.

HOBSBAWM, Eric: *Tarih Üzerine*, çev. Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, 1999 (Agora Kitaplığı, Şubat 2009).

İLERİ, Rasih Nuri: "Sosyalist Partiler ve Sosyalizmi Yozlaştırma Kanunları", *Türk Solu*, 14 Mayıs 1968, sayı 26.

İNÖNÜ, İsmet: *Cumhuriyetin İlk Yılları I-II*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Ekim 1998.

İNÖNÜ, İsmet: *Defterler (1919-1973)*, 2 cilt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Aralık 2001.

İNÖNÜ, İsmet: *Hatıralar (Birinci Dünya Harbi)*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Aralık 1999.

İNÖNÜ, İsmet: *İsmet İnönü'nün Hatıraları/ Lozan Antlaşması I-II*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Ağustos 1998.

İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası (İSMMMO), "Suç Ekonomisinin Türkiye Bilançosu", 1 Ağustos 2011 günlü *Cumhuriyet*, *Sözcü* ve diğer gazeteler.

Kadro (bütün sayılar, tıpkıbasım, 2 cilt), Yayımlayan: Cem Alpar, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.

KALİNİN, M.İ.: *Devrimci Eğitim Devrimci Âhlak*, çev. Hüseyin Aykol, Ser Yayınları, 1976.

KALİNİN, M.İ.: *Über kommunistische Erziehung*, Verlag Roter Morgen, Dortmund, Aralık 1977.

Kerim Sadi (A. Cerrahoğlu), *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı*, 2. basım, İletişim Yayınları, İstanbul, Nisan 1994.

KIVILCIMLI, Hikmet: "Çin Halk Cumhuriyeti-Kızıl Bekçiler" *Sosyalist*, 7 Şubat 1967, sayı 2; *Teori*, Ekim 1992, sayı 20.

KOÇ, Yıldırım: "Rus Devrimi ve Vatan Savunması" *Teori*, Mart 2007, sayı 206.

Komünist Enternasyonal Programı, Aydınlık Yayınları, İstanbul, Mayıs 1977.

KORAY, Semih: "Küreselleşme ve Bilgi Çağı", *Teori*, Temmuz 2005, sayı 186.

KRUPSKAYA: *Lenin'den Anılar*, c.3, çev. Mehmet Şimşek, Bibliotek Yayınları, 3. basın, Mayıs 1990, c.3.

KURAN, Ahmed Bedevi: *İnkılap Tarihimiz ve İttihad ve Terakki*, Tan Matbaası, İstanbul, 1948.

KURAN, Ahmed Bedevi: *İnkılap Tarihimiz ve Jön Türkler*, Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Nisan 2000.

Kurtuluş Savaşı'nın İdeolojisi -Hâkimiyeti Milliye Yazıları-, genişletilmiş 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2004.

KÜÇÜK, Yalçın: *Aydın Üzerine Tezler 1-2-3*, (1. cilt: Tekin Yayınevi, 3. basım, 1990; 2. cilt, Tekin Yayınevi, 2. basım, Kasım 1985; 3. cilt, Tekin Yayınevi, 2. basım, Ekim 1987).

KÜÇÜK, Yalçın: *Tekeliyet*, c.1, İthaki Yayınları, 1. basım, İstanbul, 2003.

KÜÇÜKÖMER, İdris: *Doğucu İslamcı Halk Cephesi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1968.

LENİN, V.İ.: "Avrupa Birleşik Devletleri Şiarı Üzerine", 23 Ağustos 1915, *Toplu Eserler*, c.21.

LENİN, V.İ.: "Junius'un Broşürü Üzerine", Temmuz 1916.

LENİN, V.İ.: "Karl Marx", *Werke*, c.18.

LENİN, V.İ.: "Köylüler ve İşçiler", *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, Ankara.

LENİN, V.İ.: "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni", *Seçme Eserler*, c.11, çev. Süheyla Kaya-İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1. basım, Aralık 1997; *Teori*, Ekim 2006, sayı 201.

LENİN, V.İ.: "Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine. Milletler ve Sömürgeler Sorunu Komisyonunun, Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresine Raporu", 26 Temmuz 1920, *Toplu Eserler*, c.3.

LENİN, V.İ.: "Proletarya ve Köylülük", 12 Kasım 1905, *Werke*, c.10.

LENİN, V.İ.: "Sosyalist Devrim ve Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (Tezler)", Ocak-Şubat 1916, *Toplu Eserler*, c.22.
LENİN, V.İ.: *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, çev. Tektaş Ağaoğlu, Ant Yayınları, İstanbul, 1970 (3. basım, Yöntem Yayınları, İstanbul, 1976).
LENİN, V.İ.: *Emperyalizm/ Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, çev. Cemal Süreya, Sol Yayınları, 4. basım, Ankara, Nisan 1977.
LENİN, V.İ.: *Komün Dersleri*, çev. Kenan Somer, Sol Yayınları, İstanbul, Kasım 1992.
LENİN, V.İ.: *Marksizmin Bir Karikatürü: Emperyalist Ekonomizm*, çev. Dr. Veysel Yıldız, Koral Yayınları, İstanbul, 1977.
LENİN, V.İ.: *Materyalizm ve Ampiryokritisizm*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 1. basım, Şubat 1976; *Seçme Eserler*, c.11, çev. Süheyla Kaya-İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1. basım, Aralık 1997; çev. İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 3. basım, Ağustos 2001.
LENİN, V.İ.: *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*, çev. Seyhan Erdoğdu, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara, Mart 1988.
LENİN, V.İ.: *Sosyalizm ve Savaş*, çev. N. Solukçu, Sol Yayınları, 7. basım, Ankara, 2009.
LENİN, V.İ.: *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 5. basım, Nisan 1978.
LENİN, V.İ.: *Werke*, Dietz Verlag, Berlin.
MAO Zedung: *Seçme Eserler I-VI*, Kaynak Yayınları, İstanbul.
MARDİN, Şerif: *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri 1895-1908*, İletişim Yayınları, 6. basım, İstanbul, 1999.
MARX, Karl: "Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie", Marx-Engels, *Werke*, c.3.
MARX, Karl: *1844 El Yazmaları*, çev. Murat Belge, Payel Yayınları, İstanbul, 1969.
MARX, Karl: *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1974.

MARX, Karl: *Felsefenin Sefaleti*, çev. Erdoğan Başar, Sol Yayınları, Ankara, 1966.

MARX, Karl: *Fransa'da Sınıf Savaşımları (1848-1850)*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 1. basım, Temmuz 1967.

MARX, Karl: *Grundrisse*, c.1, çev. Arif Gelen, Sol Yayınları, 1. basım, Ankara, Kasım 1999; çev. Sevan Nişanyan, Birikim Yayınları, 1. basım, İstanbul, Ekim 1979.

MARX, Karl: *Kapital*, 3 cilt, çev. Alaattin Bilgi, Sol Yayınları, 7., 6. ve 5. basımlar, Ankara, Mayıs 2004, Ekim 2006, Ekim 2006.

MARX, Karl: *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 3. basım, Eylül 2002.

MARX-ENGELS: *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, çev. Selahattin Hilav, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1968; çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 4. basım, Ankara, 1999.

MARX-ENGELS: *Komünist Partisi Manifestosu*, çev. Işık Soner, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2003.

MARX-ENGELS: "Marx'tan Engels'e", *Ausgewählte Werke*, c.2.

MARX-ENGELS: *Seçme Yazışmalar I / 1844-1869*, c.1, çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yayınları, 1. basım, Kasım 1995.

MARX-ENGELS: *Werke*, Dietz Verlag, Berlin.

MARX-ENGELS-LENİN: *Über Proletarischen Internationalismus*, Dietz Verlag, Berlin, 1959.

MERTOĞLU, M. Suat: *Sırat-ı Müstakim Mecmuası Açıklamalı Fihrist ve Dizin*, Klasik Yayınları, 1. basım, İstanbul, Kasım 2008.

NEZİR, Seyyit: "Grundrisse'den Mafyokrasi'ye Uzanmanın İlmekleri", *Teori*, Ekim 2011, sayı 261.

NİZAMÜLMÜLK, *Siyasetnâme*, çev. Nurettin Bayburtlugil, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1981.

ODABAŞI, Arda: "II. Meşrutiyet Dönemi Türk Halkçılığı ve Halka Doğru Dergisi", *Teori*, Eylül 2005, sayı 188.

ODABAŞI, Arda: "İlk Türk 'Halka Doğru Gitme' Eylemi ve İlk 'Halka Doğru Gidenler'", *Teori*, Ocak 2007, sayı 204.
ODABAŞI, Arda: "İttihatçıların Halkçılığı ve Düşünsel Kaynaklarından Narodnizm", *İttihat Terakki ve Jöntürkler*, Kaynak Yayınları, 1. basımı, İstanbul, Ekim 2009.
ODABAŞI, Arda: *Osmanlı'da Sosyalizm, Türkçülük ve İttihatçılık - Rasim Haşmet Bey-*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011.
OPPENHEIMER: *Devlet*, çev. Alaeddin Şenel-Yavuz Sabuncu, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mart 1984.
ORKUNOĞLU, Yener: *Marksizm ve Güncellik*, Etik Yayınları, İstanbul, Ekim 2010.
PEKER, Recep: *İnkılâp Dersleri*, İletişim Yayınları, 4. basım, İstanbul, 1984 (ilk basım: 1935).
PERİNÇEK, Doğu: "Aleksander Nevski'den Mustafa Kemal'e", *Aydınlık*, 10 Haziran 1995.
PERİNÇEK, Doğu: *"Bilim ve Ütopya'*daki Kapitalizm Tartışması Üzerine" *Aydınlık*, 24 Temmuz 2009.
PERİNÇEK, Doğu: *Doğru Eylem Nedir*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1978.
PERİNÇEK, Doğu: *Gladyo ve Ergenekon*, Kaynak Yayınları, 13. basım, İstanbul, Mayıs 2009.
PERİNÇEK, Doğu: *Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları*, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mart 1977 (Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Temmuz 1992).
PERİNÇEK, Doğu: *Kemalist Devrim*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1977.
PERİNÇEK, Doğu: *Kemalist Devrim-2/ Din ve Allah*, Kaynak Yayınları, geliştirilmiş 6. basım, İstanbul, Kasım 2007.
PERİNÇEK, Doğu: *Kemalist Devrim-3/ Altı Ok*, Kaynak Yayınları, 1. basım, İstanbul, Haziran 1999.
PERİNÇEK, Doğu: *Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları*, 1. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2006 (2. basım, Ekim 2011).

PERİNÇEK, Doğu: *Kemalist Devrim-7/ Toprak Ağalığı ve Kürt Sorunu,* 4. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2010.
PERİNÇEK, Doğu: "Kemalist Devrimin Stratejik Kimlik Beyanı", *Teori,* Eylül 2001, sayı 140.
PERİNÇEK, Doğu (Hazırlayan): *Komünist Enternasyonal Belgelerinde Türkiye* dizisi: 1) *Kurtuluş Savaşı ve Lozan,* Kaynak Yayınları çev. Fatma Artunkal, yeniden düzenlenmiş 2. basım, İstanbul, Kasım 1993. 2) *Kemalist Cumhuriyet,* Kaynak Yayınları, çev. Işık Soner-Şule Perinçek-Metin Cengiz, 1. basım, İstanbul, Nisan 1994. 3) *Kürt Sorunu,* çev. Fatma Artunkal-Şule Perinçek, Kaynak Yayınları, yeniden düzenlenmiş 2. basım, İstanbul, Nisan 1994. 4) *Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi,* çev. Fatma Bursalı, Aydınlık Yayınları, 1. basım, İstanbul, Mart 1979. 5) Şefik Hüsnü, *Yazı ve Konuşmaları,* Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Haziran 1995.
PERİNÇEK, Doğu: *Mafyokrasi/ Emperyalist-Kapitalist Sistemin Mafyalaşması ve Türkiye,* Kaynak Yayınları, İstanbul, Temmuz 2004.
PERİNÇEK, Doğu: "Marksist Bilgi Teorisi ve İki Çizgi Arası Mücadele", *Bora,* Kasım 1978, sayı 1.
PERİNÇEK, Doğu: "Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi Bütün İnsanlığın Malıdır", *Proleter Devrimci Aydınlık,* 1 Ekim 1970, sayı 10.
PERİNÇEK, Doğu: *Osmanlı'dan Bugüne Toplum ve Devlet,* Kaynak Yayınları, 4. geliştirilmiş basım, İstanbul, Temmuz 2009.
PERİNÇEK, Doğu: *ÖDP'nin Kimliği/ Neoliberal "Solculuğun" Eleştirisi ve Sosyalist Program-Siyaset,* Kaynak Yayınları, 4. basım, İstanbul, Kasım 2008.
PERİNÇEK, Doğu: *Parti ve Sanat,* Kaynak Yayınları, genişletilmiş 2. basım, İstanbul, Eylül 1995.
PERİNÇEK, Doğu: *Sahte TKP'nin Revizyonist Programının Eleştirisi/ Ek: Gerçek TKP'nin 1926 Programı,* Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1976.

PERİNÇEK, Doğu: "Sosyalizm Taklidi Yapan Parti", *Aydınlık*, 1 Temmuz 1995.

PERİNÇEK, Doğu: *Stalin'den Gorbaçov'a -Sosyalist Devrimi Sürdürmek ve Kapitalizme Geri Dönüş-*, Kaynak Yayınları, gözden geçirilmiş 4. basım, İstanbul, Şubat 2010.

PERİNÇEK, Mehmet: *Atatürk'ün Sovyetler'le Görüşmeleri/ Sovyet Arşiv Belgeleriyle*, Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Mart 2007.

PERİNÇEK, Mehmet: *Sovyet Devlet Kaynaklarında Kürt İsyanları*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Kasım 2011.

PERİNÇEK, Mehmet: *Türk-Rus Diplomasisinden Gizli Sayfalar*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Haziran 2011.

PETROSYAN, Yuriy Aşatoviç: *Sovyet Gözüyle Jöntürkler*, çev. Mazlum Beyhan-Ayşe Hacıhasanoğlu, Bilgi Yayınları, 1. basım, İstanbul, Nisan 1974.

SAFA, Peyami: *Türk İnkılâbına Bakışlar*, Kanaat Kitabevi, 1938.

SCHEER, Andre: "Marksizm ve Bolivarcılık", *Teori*, Şubat 2007, sayı 205.

SCHMIDT, Helmut: *Die Selbstbehauptung Europas/Perspektiven für das 21. Jahrhundert*, 2000.

SCHMIDT, Helmut: *Die Mächte der Zukunft/ Gewinner und Verlierer in der Welt von morgen*, Siedler Verlag.

SOTO, Hector: "Chavez Merkezden Gelip Sola Doğru İlerliyor", *Teori*, Şubat 2007, sayı 205.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi, Aydınlık Yayınları, Eylül 1975.

STALİN, J.: "Ekim Devrimi ve Orta Katmanlar Sorunu", *Werke*, V.

STALİN, J.: *Eserler*, c.1-15, İnter Yayınları.

STALİN, J.: *Leninizmin İlkeleri*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara.

STALİN, J.: *Leninizmin Sorunları*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. basım, Ankara, Kasım 1992.

STALİN, J.: *Milli Demokratik Devrim,* çev. Şule Perinçek, Kaynak Yayınları, genişletilmiş 2. basım, Mayıs 1992.
STALİN, J.: *Proletarya Devrimi Çağında Milli Mesele,* çev. Şule Perinçek, 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1992.
STALİN, J.: *Trotskizm mi Leninizm mi,* çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 2. geliştirilmiş basım, Ankara, Temmuz 1976.
SUN Yat Sen: *Halkçılık Üzerine,* çev. Sadık Usta, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2011.
SÜREYA, Cemal: *Şapkam Dolu Çiçekle,* 2. basım, Çizgi Yayıncılık, İstanbul, Nisan 1985.
Dr. Şefik Hüsnü Deymer/ Yaşam Öyküsü, Vazife Yazıları, Derleyen: Erden Akbulut, Sosyal Tarih Yayınları, 1. basım, İstanbul, Şubat 2010.
Şefik Hüsnü: *Türkiye'de Sosyal Sınıflar,* Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Nisan 1997.
ŞENEL, Alâeddin: "İÖ 21. Yüzyıldan İS 21. Yüzyıla Sihir, Din, Bilim, Metabilim", *Bilim ve Ütopya,* sayı 39, Eylül 1997.
Şevket Süreyya, "İnkılâp Kürsülerinde İnkılâp İlmileşmelidir", *Kadro,* Nisan 1934, sayı 28.
Tahir Hayrettin, "Türk İnkılâbı Kürsüleşiyor", *Kadro,* Temmuz 1933, sayı 19.
Tarih I-IV/ Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941), 1-3. basımlar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931-1934; 3-4. yeni basımlar, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 2000-Ocak 2001-Nisan 2001-Haziran 2001.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 4, c.24; Devre 5, c.16.
TEBER, Serol: *Paris Komünü'nde Üç Yurtsever Türk: Mehmet, Reşat ve Nuri Beyler,* De Yayınevi, İstanbul, Kasım 1986.
TEKELİ, İlhan-ŞAYLAN, Gencay: "Türkiye'de Halkçılık İdeolojisinin Evrimi", *Toplum ve Bilim,* 1978, sayı 5-6.
TEKİN, Talat: *Orhon Yazıtları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, 4. basım, Ankara, Mart 2010.

TEKİNALP: *Kemalizm,* Cumhuriyet Gazetesi Matbaası, 1. basım, İstanbul, 1936; Çetin Yetkin'in sadeleştirmesiyle Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2. basım, İstanbul, 1998.

THOMSON, George: *Aiskhylos ve Atina,* Payel Yayınları, İstanbul, Mart 1990.

THOMSON, George: *İlk Filozoflar -Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler-,* çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınevi, İstanbul, Mayıs 1988.

THOMSON, George: *Kapitalizm ve Sonrası/ Meta Üretiminin Yükselişi ve Çöküşü,* çev. Fatmagül Berktay, Kaynak Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Haziran 1997.

THOMSON, George: *Marx'tan Mao Zedung'a/ Devrimci Diyalektik Üzerine,* çev. Coşkun Irmak, Kaynak Yayınları, 3. basım, İstanbul, Kasım 2008.

THOMSON, George: *Tarihöncesi Ege I-II,* çev. Celal Üster, Payel Yayınları, İstanbul, Nisan 1983, Kasım 1985.

TOPRAK, Zafer: "Aydın, Ulus-Devlet ve Popülizm", *Türk Aydını ve Kimlik Sorunu,* Hazırlayan: Sabahattin Şen, Bağlam Yayınları, 1. basım, İstanbul, Temmuz 1995.

TOPRAK, Zafer: "Osmanlı Narodnikleri: 'Halka Doğru' Gidenler", *Toplum ve Bilim,* Kış 1984, sayı 24.

TOPRAK, Zafer: "Popülizm ve Türkiye'deki Boyutları", *Tarih ve Demokrasi - Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan,* Cem Yayınevi, 1. basım, İstanbul, 1992.

TOPRAK, Zafer: *Türkiye'de Millî İktisat (1908-1918),* Yurt Yayınları, Ankara, 1982.

TÖKİN, İsmail Hüsrev: "Millet İçinde Sınıf Meselesi I-II", *Kadro,* Ocak 1934, sayı 25; Şubat 1934, sayı 26.

TÖKİN, İsmail Hüsrev: "Millî Kurtuluş Devletçiliği I-II", *Kadro,* Haziran 1933, sayı 18; Temmuz 1933, sayı 19.

TÖKİN, İsmail Hüsrev: "Türk Köylüsü Bir Toprak Reformu Bekliyor", *Kadro,* Eylül 1933, sayı 21.

TÖKİN, İsmail Hüsrev: "Türk Köylüsünü Topraklandırmalı, Fakat Nasıl?", *Kadro,* Kasım 1933, sayı 23.
TÖKİN, İsmail Hüsrev: *Türkiye Köy İktisadiyatı/ Bir Millî İktisat Tetkiki,* Kadro Mecmuası Neşriyatı, 1. basım, Ankara, 1934; İletişim Yayınları, 2. basım, İstanbul, Ocak 1990.
TUNAYA, Tarık Zafer: *Hürriyet'in İlânı,* Arba Yayınları, 2. basım, İstanbul, 1996.
TUNAYA, Tarık Zafer: *İslamcılık Cereyanı,* İstanbul, 1962.
TUNAYA, Tarık Zafer: *Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952,* Doğan Kardeş Matbaası, İstanbul, 1952.
Türk Tarihinin Ana Hatları, 1. Basım, Devlet Matbaası, İstanbul, 1930; 2. basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, Mayıs 1996.
Türk Yurdu, (tıpkıbasım), Tutibay Yayınları, Ankara, 1998-2001.
Türkiye Tarihi/ Bugünkü Türkiye 1980-1995, c.5, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Mart 1997.
ULUSOY, Mehmet: "Marksizmin Asyalılaşması", *Teori,* Ekim 2011, sayı 261.
URAS, Güngör: "ABD Borcunu Ödeyecek Doları Bulur da...", *Milliyet,* 8 Ağustos 2011.
URAS, Güngör: "Sağ Olasın 'Cari Açık' Var Olasın 'Ucuz İthalat'", *Milliyet,* 13 Eylül 2011.
WANG Nanshi-XİE Yongkang: *Marksist Pratik Materyalizm,* çev. Deniz Zarakolu-Cem Kızılçeç, Kalkedon Yayınları, İstanbul, Mayıs 2011.
YANG Fengchen: *Mao'nun İdeolojisi,* çev. Mesut Akın-Deniz Kızılçeç, Kalkedon Yayınları, İstanbul, Ocak 2011.
YERASİMOS, Stefanos: *Türk-Sovyet İlişkileri/ Ekim Devrimi'nden "Millî Mücadele"ye,* Gözlem Yayınları, İstanbul, Ocak 1979.
YILDIRIM, Deniz: *Tayyip'in Voleleri,* Kaynak Yayınları, 2. basım, İstanbul, Mayıs 2011.

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

Abdullah Cevdet, 170.
Abdülhamit II., 52, 163, 168.
Acaloğlu, Arif, 170.
Acuner, Ekrem, 198.
Adıvar, Adnan, 191.
Adıvar, Halide Edip, 191.
Ağrınaslı, Niyazi, 202.
Ahmad, Feroz, 171.
Ahmed Arif, 58, 197.
Ahmedinejad, Mahmud, 135.
Ahmet Ağaoğlu, 191.
Ahmet Vefik Paşa, 165.
A. Kadir, 197.
Akbal, Oktay, 197.
Akçura, Yusuf, 166, 170, 189-192.
Akıncı, Niyazi, 197.
Akil Muhtar Bey, 170.
Akses, Necil Kâzım, 193.
Akşin, Sina, 171, 224.
Aktolga, Münir, 205, 217.
Akyavaş, Halil, 199.
Akyüz, Abdülkerim, 199.
Alexander, III., 121.
Ali Suavi, 165.
Alnar, Ferit, 193.
Alpay, Şahin, 205.
Altan, Çetin, 202.
Altınoğlu, Garbis, 217, 226.
Altıok, Metin, 62.
Anadol, Ç., 206.
Anaksagoras, 80.
Anaksimandros, 80.
Anaksimenes, 80.
Anday, Melih Cevdet, 197.
Andreava, 127-128.
Ankut, Nurullah, 226.
Ant, Atıl, 205-206.
Antaios, 152.
Apollon, 74.
Ararat, İzzet Polat, 204.
Aras, İlhami, 206, 225.
Aras, Tevfik Rüştü, 178, 179, 190, 195.

Aren, Sadun, 186, 201, 202, 206, 213, 214, 220, 226.
Arf, Cahit, 263.
Aristoteles, 80.
Arkın, Adnan, 200.
Armand, Inês, 119.
Arsel, İlhan, 199.
Aslan, Yusuf, 224.
Ataklı, Mucip, 198.
Ataöv, Türkkaya, 202.
Atasoy, N., 206.
Atatürk, Mustafa Kemal, 14, 40, 49-51, 62, 91, 104, 114, 167, 168, 172, 174-176, 178-190, 193-196, 198, 209, 210, 218.
Atay, Falih Rıfkı, 191.
Avcıoğlu, Doğan, 186, 199, 201-203, 205, 206, 213, 224.
Aybar, Mehmet Ali, 154, 197, 199, 201, 202, 208, 213-217, 220, 222, 224, 225.
Aydemir, Şevket Süreyya, 192, 202.
Aykut, Şeref, 190, 192.

Baba İlyas, 62.
Baba İshak, 62.
Babeuf, François-Noël, 78, 80.
Bacon, Francis, 80.
Bahadınlı, Yusuf Ziya, 202.
Bahar, Halil İbrahim, 205.
Balta, Tahsin Bekir, 199.
Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı, 192.
Baraner, Reşat Fuat, 208, 213, 219, 224.
Barkur, Ruşeni, 190.
Barlas, Cemil Sait, 199.
Barut, Vahdettin, 196.
Baş, Erkan, 226.
Baş, Melih, 14.
Başoğlu, Muzaffer Şerif, 196.
Batista, Fulgencio, 210.
Bayar, Celal, 189, 193, 195.
Baykam, Suphi, 199.
Bayo, Alberto, 216.
Bayur, Yusuf Hikmet, 191, 192.
Beethoven, Ludwig van, 73.
Behramoğlu, Ataol, 205.
Bekri Mustafa, 74.
Belge, Burhan, 192.
Belge, Murat, 218, 223.
Belinski, Vissarion, 123.
Belli, Mihri, 203, 208, 213-216, 219, 224, 225.
Berkes, Niyazi, 171, 196.
Berktay, Halil, 205.
Bernal, Martin, 68.

Beşir Fuat, 165.
Bıçakçı, Cenan, 225.
Bilbaşar, Kemal, 197.
Bilge Kağan, 71, 247.
Biret, İdil, 263.
Bismarck, Otto von, 89.
Boran, Behice, 196, 202, 213, 214, 217, 220, 224, 225.
Boratav, Korkut, 123, 124, 253.
Boratav, Pertev Naili, 196.
Bozkurt, Mahmut Esat, 190-192 .
Brecht, Bertolt, 63.
Brejnev, Leonid, 12, 142.
Bruno, Giordano, 62.
Buze, Özcan, 68.

Calvin, 80.
Candaş, Ömür, 205.
Cang Guo Tao, 130.
Castro, Fidel, 210.
Caudwell, Christopher, 74.
Cebesoy, Ali Fuat, 195.
Cemal Süreya, 58.
Cemgil, Adnan, 196.
Cemgil, Sinan, 224.
Cengiz, Ebru, 14.
Cevdet Kudret (Solok), 197.
Cevdet Paşa, 165.
Chavez, Hugo, 135.
Ciu Cu Bay, 130.
Clinton, Bill, 246, 262.
Coşkun, Alev, 14, 199.
Cromwell, Oliver, 80.

Çakmak, Şefik, 14, 204.
Çandar, Cengiz, 205, 206.
Çaru Mazumdar, 217.
Çayan, Mahir, 216, 224.
Çığ, Muazzez İlmiye, 58.
Çiller, Tansu, 186.
Çimen, Nesimi, 62.
Çullu, Mahmut Tekin, 199.

da Vinci, Leonardo, 73.
Damar, Arif, 197.
Darwin, Charles, 81.
Dede, Kâmil, 225, 253.
Demir, Ali, 225.
Demir, İlkay, 225.
Demir, Necmi, 225.
Demirsoy, Seyfi, 201, 202
Demokrit, 32, 45, 68, 80.
Denizcier, İbrahim, 200.
Descartes, 38, 81.
DiFranco, Ani, 249.
Dimitrov, Georgi, 159, 218.
Dursunoğlu, Cevat, 199.
Duru, Kâzım Nami, 174, 175.

Ebu Zer, 61.
Ege, Süleyman, 82.
Einstein, Albert, 91.
Eisenstein, Sergey, 123, 126.
Ekinci, Tarık Ziya, 202.
Emeç, Selim Ragıp, 197.
Engels, Friedrich, 11, 19-23, 25, 31, 32, 34-36, 39, 41, 48, 50, 75, 78, 79-84, 89, 91-93, 97-103, 105-108, 113, 115-121, 128, 138, 141, 152, 161, 164, 174, 179, 242, 257, 259, 266, 267,.
Enver Bey, 168.
Enver Gökçe, 58, 197.
Erakalın, Avni, 200.
Erder, Necat, 202.
Erdoğdu, Seyhan, 205, 217.
Erdoğdu, Vahap, 205, 215, 217, 224.
Ergün, Hüseyin, 206.
Erik, Şaban, 202, 206.
Erim, Nihat, 193.
Erkin, Ulvi Cemal, 193.
Erkiner, Engin, 206.
Ersoy, Bahir, 199.
Ersoy, Mehmet Akif, 103, 182.
Ersü, Vehbi, 203.
Eşba, Yefrem, 184.
Euhemerus, 68.
Eyuboğlu, Sabahattin, 197.
Eyüboğlu, Cemal Reşit, 199, 202.

Fethi Naci, 201.
Feuerbach, Ludwig Andreas, 21, 22, 34, 36, 48, 72, 78, 81, 90, 92, 93, 179, 266, 267.
Feyzioğlu, Turhan, 197, 199, 203.
Figner, Vera, 175.
Filibeli Ahmet Hilmi Bey, 170.
Firdevsî, 12, 63.
Fourier, Charles, 78, 80.
Frunze, Mihail, 184.

Gezmiş, Deniz, 203, 215, 216, 220, 224.
Gorbaçov, Mihail, 12, 127, 128, 137, 142, 145, 255.
Göksüzoğlu, Saffet, 200.
Gönenç, Erdinç, 204.
Gözen, Bora, 205.
Guizot, François, 78, 90.
Gunko, 127, 128.
Güçbilmez, Erdoğan, 205, 216.
Güler, Aydemir, 226.
Gültekin, Hasret, 62.
Günday, Hüseyin, 204.

Gündoğdu, Cengiz, 49.
Güneş, Turan, 199.
Güran, Kurtuluş, 14.
Güran, Muvakkar, 196.
Gürsel, Cemal, 198.
Gürsoytrak, Suphi, 198.
Güven, Hasan Ferit, 199.
Güven, Ömer, 225.
Güven, Paşa, 225.
Güven, Sami, 204.
Güzelce, İbrahim, 200, 204.

Hakkı Baha (Pars), 174.
Haksal, Faruk, 206.
Hallacı Mansur, 61, 62, 73.
Hanioğlu, Şükrü, 172.
Harris, George, 171.
Hasan, Hz., 61.
Hassan, Ümit, 57, 205.
Havemann, Robert, 264.
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, 20, 35, 48, 78, 81, 90.
Hekimoğlu, Müşerref, 202.
Herakles, 152.
Heraklit, 152.
Hilav, Selahattin, 201.
Hilferding, Rudolf, 90, 251.
Hitler, Adolf, 187, 197, 255.
Ho Şi Minh, 159, 218.
Hobbes, Thomas, 80.
Hobsbawm, Eric, 88.
Hobson, John Atkinson, 90, 251.
Hoca Tahsin Efendi, 165.
Hocaoğlu, Sırrı, 202.
Honecker, Eric, 145.
Huntington, Samuel, 258.
Hüseyin Haydar, 14.
Hüseyin, Hz., 61.
Hüseyinzade Ali Turan Bey, 170.

Ilgaz, Rıfat, 197.
Irgat, Cahit, 197.

İba, Şaban, 225.
İbn Haldun, 22, 57, 64, 80.
İleri, Celal Nuri, 170.
İlhan, Attilâ, 193, 197.
İlsever, Ferit, 222, 226.
İnan, Hüseyin, 224.
İnan, İsmail, 199.
İnan, M. Rauf, 199.
İnönü, İsmet, 180, 189, 194, 195, 203.
İsa, Hz., 63.
İskenderoğlu, Recai, 202.
İsmail Gaspıralı, 170.

Johnson, Lyndon B., 203.

Kabibay, Orhan, 198.
Kaçaroğlu, Mustafa Kemal, 225.
Kaçmaz, Ahmet, 225.
Kafaoğlu, Adnan Başer, 202.
Kafaoğlu, Aslan Başer, 202.
Kalinin, Mihail İvanoviç, 123.
Kanbolat, Yahya, 202.
Kant, Immanuel, 80.
Kanuni Süleyman, 66.
Kapani, Münci, 199.
Kaplan, Kadri, 198.
Karafakioğlu, Ömer Bedri, 199.
Karahasan, Ömer, 199.
Karaman, Suphi, 198, 203.
Karan, Muzaffer, 202.
Karaosmanoğlu, Atillâ, 202.
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, 186, 187, 191, 192, 199.
Karataş, Dursun, 225.
Karcı, Ali, 202.
Kaya, Şükrü, 50, 173, 178.
Kaygusuz Abdal, 62, 63.
Kayıhan, Orhan, 204.
Kaypakkaya, İbrahim, 217, 218, 225.
Kazgan, Gülten, 202.
Kemal Tahir, 186.
Kepler, Johannes, 73.
Keskinok, Çağatay, 253.
Kılıç Ali, 195.
Kılıç, Arslan, 14.
Kıray, Mübeccel, 196.
Kıvılcımlı, Hikmet, 159, 196, 199, 205, 208, 212, 213, 215, 219, 224.
Kıyıcı, Mustafa Lütfi, 206.
Kim İl Sung, 133.
Kocagöz, Samim, 197.
Koç, Yıldırım, 14, 125.
Koçak, Yunus, 202.
Konur, Hamdi, 202.
Kopernik, Nicolaus, 91.
Koray, Semih, 229, 253.
Korkmazgil, Azime, 205.
Korkmazgil, Hasan Hüseyin, 197, 205.
Köprülü, Fuat, 170, 192.
Krupskaya, Nadejda, 108, 110.
Kruşçev, Nikita, 12, 34, 142.
Kuas, Rıza, 200, 202, 204, 216.
Kukul, Sinan, 225.
Kuran, Ahmet Bedevi, 171.
Kuran, Alp, 199.
Kurdakul, Şükran, 197, 205.
Kurtel, Adil, 202.
Kutuzov, Mihail, 126.
Küçük, Sami, 198, 203.
Küçük, Yalçın, 90, 166, 171, 203, 204, 220.

Küçükömer, İdris, 202, 218.
Kültigin, 248.
Küpeli, Yusuf, 204.
Kürkçü, Ertuğrul, 204, 206.

Lahamu, 64.
Lahmu, 64.
Lassalle, Ferdinand, 167.
Lenin, Vladimir İlyiç, 12, 17, 21, 31, 34, 39, 44, 78, 79, 81, 87, 89, 90, 91, 95, 100, 102-115, 119, 120, 122, 123, 126, 128, 130, 139, 140, 143, 147, 148, 150, 152, 153, 158, 159, 161, 164, 166, 173, 180, 182, 185, 188, 209, 210, 216, 218, 229, 230, 243, 248, 251, 255, 256, 267.
Leyla, 13.
Ligaçev, İgor, 127, 128, 145.
List, Friedrich, 167.
Locke, John, 80.
Lumumba, Patrice, 134.
Luther, Martin, 80.

Madanoğlu, Cemal, 198.
Manisalı, Erol, 236.
Mao Zedung, 17, 21, 25, 33, 34, 39, 87, 90, 95, 91, 102, 105, 112, 130-132, 138, 143-145, 150, 152, 153, 159, 161, 164, 210, 215, 216, 218, 220, 221, 249, 251, 267.
Mardin, Şerif, 172.
Marighella, Carlos, 216.
Marx, Karl, 11, 17, 19-23, 25, 30-32, 35-38, 42, 48, 50, 72, 75, 78-85, 87, 89, 91, 92, 97-103, 105-108, 113, 115-121, 128, 138, 141, 143, 151-153, 164, 174, 179, 216, 238, 239, 241-244, 251, 253, 259, 266, 267.
Mazzini, Giuseppe, 165.
Mecnun, 13.
Mehmed Kemal, 197.
Mehmet Bey, 165.
Mignet, François-Auguste, 78.
Mimar Sinan, 66, 73.
Moğolistan, 137.
Morgan, Lewis Henry, 81.
Mugabe, Robert, 134.
Muhammed, Hz., 59, 91.
Muhsin Ertuğrul, 193.
Mumcu, Uğur, 204.
Mummu, 64.
Mustafa Celalettin Paşa, 165.
Mustafa Necati, 190.
Mustafa Suphi, 207, 208, 210.

Muşlu, Ahmet, 200, 201.
Müftüoğlu, Oğuzhan, 225.
Münif Paşa, 165.
Müntzer, Thomas, 80.
Müstecaplıoğlu, Esat Adil, 195.
Müthiş İvan, 123, 126.

Namık Kemal, 165.
Napolyon Bonapart, 126.
Nasır (Cemal Abdülnasır), 231.
Nasrettin Hoca, 74.
Nâzım Hikmet Ran, 196, 197, 205, 224, 263.
Nebioğlu, Kemal, 200, 202, 204.
Nekrasov, Nikolay, 123.
Nesim Masliyah Bey, 170.
Nesimi, 62.
Nesin, Aziz, 197.
Nevski, Aleksander, 123, 126.
Newton, Isaac, 81.
Nizamülmülk, 43.
Nuri Bey, 165.

Odabaşı, Arda, 14, 165, 167, 168, 170-172, 174, 175 .
Oğuz, Reşit, 206.
Ohrili Eyüp Sabri Bey, 168.
Oktay Rifat (Horozcu), 197.
Olgaç, Ersen, 206.
Onur, Hüseyin, 199.
Oppenheimer, Franz, 59.
Orhan Kemal, 197.
Orhan Veli (Kanık), 197.
Orkunoğlu, Yener, 26, 46, 88.
Owen, Robert, 78, 80.

Öğünç, Feridun Şakir, 199.
Ömer Naci, 170.
Ömer Seyfettin, 170.
Öndeş, Ali Avni, 226.
Özcebe, Güney, 202.
Özel, Hüseyin, 253.
Özerturgut, Ömer, 205, 206.
Özgüden, Doğan, 205.
Özkarabay, Salih, 200.
Özkol, Adil, 204.
Özlen, Fakih, 202.
Özler, Mehmet, 225.
Özlü, Demir, 201.
Özmeriç, Nevzat Kemal, 196.
Özpolat, Nedim, 198.
Özyürek, Mustafa, 204.

Paksüt, Emin, 199.
Peker, Recep, 190, 192.
Perinçek, Doğu, 14, 204-206, 216, 224-226.
Perinçek, Mehmet, 160, 181.
Perinçek, Sadık, 166.

Peyami Safa, 192.
Platon, 68.
Plehanov, Georgi, 21.
Putin, Vladimir, 127.

Rasim Haşmet Bey, 167.
Resneli Niyazi Bey, 168.
Reşat Bey, 165.
Reşit Galip, 190.
Rey, Cemal Reşit, 193.
Ricardo, David, 78, 81, 82, 84, 90, 242, 244..
Robespierre, Maximilien de, 80.
Rodbertus, Johann Karl,.
Rousseau, J.J., 35.

Sabahattin Ali, 196, 197.
Sadri Etem (Ertem), 191.
Saint Simon, 78, 80, 167.
Sarp, Atilla, 204, 206.
Savcı, Bahri, 199.
Say, Altan Ahmet, 205, 206.
Saygun, Ahmet Adnan, 193.
Sayın, Mahir, 225.
Schmidt, Helmut, 187, 254, 255, 258.
Schneider, Friedrich, 233.
Sekün, Emin, 224.
Selek, Cemal Hakkı, 202, 205.
Selik, Mehmet, 202.
Selim, II., 66.
Sertel, Sabiha, 197.
Sertel, Zekeriya, 197.
Sevinçsoy, Reşat, 196
Sezen, Varol, 204.
Sickingen, Franz von, 80.
Smith, Adam, 78, 81, 82, 84, 242, 244.
Soner, Işık, 81, 82, 115, 116.
Soros, George, 223.
Soyka, Kerim, 224.
Soysal, İlhami, 202.
Soysal, Muammer, 199.
Soysal, Mümtaz, 199, 203.
Sözen, Metin, 203.
Spinoza, Baruch, 81.
Stalin, Josef, 21, 34, 104, 107, 110, 111, 113, 126, 128, 130, 139-141, 143, 150, 216, 218.
Sun Yat-sen, 90, 134.
Süfyan Sevrî, 43.
Süleyman Paşa, 165.

Şahin, Zülküf, 204.
Şaylan, Gencay, 171.
Şefik Hüsnü (Değmer), 167, 195, 196, 205, 207-210, 212, 224.
Şemsettin Sami, 165.
Şenel, Alâeddin, 26, 69.

Şeniyin, 127, 128.
Şeyh Bedrettin, 62.
Şeyh Sait, 51, 209, 218.
Şinasi, 165.
Şukov, N.N., 37, 86.

Tahir Hayrettin, 192.
Talas, Cahit, 199-201.
Talat Paşa, 168.
Tanyol, Cahit, 186, 202.
Taray, Cemal Hüsnü, 183.
Taş, Alper, 226.
Taşer, Suat, 197.
Tekben, Şerif, 205.
Tekeli, İlhan, 171.
Tekin, Talat, 71, 248.
Tekinalp, Munis, 170, 192.
Tengirşenk, Yusuf Kemal, 190.
Tengri Kağan, 71.
Tez, İlhami Bekir, 197.
Thales, 80.
Thierry, Augustin, 78.
Thomson, George, 64, 69.
Tiamat, 64.
Tibuk, Besim, 82.
Timur, Taner, 203.
Toksöz, Fikret, 204.
Toprak, Ömer Faruk, 197.
Toprak, Zafer, 170-172.
Toprakoğlu, Osman Fuat, 196.
Torun, Osman Nuri, 202.
Tökin, İsmail Hüsrev, 191, 192.
Tör, Vedat Nedim, 192.
Töre, Teslim, 220.
Troçki, Lev, 34, 111, 178.
Tulkin, 127, 128.
Tunaya, Tarık Zafer, 171, 196, 199.
Tunçkanat, Haydar, 198.
Tükel, Turhan, 205.
Türkeş, Alparslan, 198.
Türkler, Kemal, 200, 204.
Tüzel, Levent, 226.

Uğur, Necdet, 199.
Uluç, Burhanettin, 203.
Uluer, Bülent, 225.
Uluğ, Naşit Hakkı, 191.
Ulusoy, Mehmet, 14, 128.
Ulutürk, Kudret, 205.
Uras, Güngör, 234, 246.
Uras, Ufuk, 223, 226.
Uslubaş, Hüseyin, 200.
Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, 192.

Ülken, Hilmi Ziya, 192.
Üst, Orhan, 145.
Üster, Celal, 82.

Vakalopulos, Konstantinos A., 169.

Wang Ming, 130.
Wang Nanshi, 22.
Weydemeyer, Joseph, 78, 79, 82, 174.

Xie Yongkang, 22.

Yalçın, Aydın, 197, 203.
Yalçın, Hasan, 226.
Yeltsin, Boris, 127, 137.
Yerasimos, Stefenos, 160.
Yıldız, Ahmet, 198.
Yıldız, Şaban, 200.
Yöntem, Ali Canip, 170.
Yörükoğlu, Erdem, 204.
Yurdakul, M. Emin, 170.
Yücealp, Ali, 206.

Zileli, Gün, 205, 206.
Zinoviev, Grigori, 178.
Ziya Gökalp, 170, 189, 190.
Zuganov, Gennadi, 127.

YER, ESER, KURUM ADLARI VE KAVRAMLAR DİZİNİ

Açıkoturum, 82, 186.
Açlık, 36, 141, 187, 257, 260.
Adımlar, 199.
Afganistan, 246, 261, -'ın işgali, 221, 252, -lı, 135.
Afrika, 38, 68, 88, 89, 98, 102, 114, 125, 133-135, 137, 140, 152, 160, 249, 263, 267, - milliciliği ve sosyalizmi, 134.
Ağa, 172, 180,-182, 185, 190, 234, 250.
Ahlak, 36, 47.
Ajan, 217.
Akademik kurumlar, 103.
Akatça, 64.
Akdeniz, 68, 89, - uygarlığı, 26.
Akılcılık (Rasyonalizm), 46, 230.
Akit serbestisi, 50.
AKP-PKK ittifakı, 223.
Aleksander Nevski, 123, 126.
Âlimler, 43.
Allah, 71, 72.
Alman İdeolojisi, 22, 92, 179, 266, 267.
Alman, - devletçileri, 167, - felsefecileri, 48, 81, - felsefesi, 78, 79, 81, -ların bağımsızlığı, 118, - materyalistleri, 49 - Nazi orduları, 126, - sosyaldemokratları, 121, - televizyonu, 145.
Almanca, 22, 69, 82, 238.
Almanya, 78, 108, 121, 128, 151, 164, 243, 251, 253, 254, 258, -'nın birliği, 88, 89, 116, 117, 146.
Altı Ok, 40, 134, 179, 185, 186.
Altyapı, 50.
Amerika Birleşik Devletleri (ABD), ekonomisi, 249-251, emperyalizmi, 39, 124, 125, 127, 132, 133, 135, 137, 142, 196, 197, 203, 219, 236, 245, 248,

249, 262, - hazine bonoları, 245-247, mafyası, 234, 235, -'nin Haraç Sistemi, 251, - saldırganlığı, 247, - üsleri, 213.
Amerikan İhtilali, 99.
Amerikancı, - darbe, 163, - diktatör, 210.
Ampirizm bkz. Deneycilik.
Anadolu, - emekçisi, 74, - köylüsü, 13, 79.
Anahtar ülke, 262.
Anarşi, 59.
Anarşizm, 39, 237.
Anavatan savunması, 126.
Anayasa Komisyonu, 203.
Anayasa Mahkemesi, 224-226.
Anayasa taslağı, 176.
Ankara Hukuk Fakültesi Fikir ve Sanat Ocağı, 204.
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 202.
Ankara, 51, 173, 176, 198, 202, 204-206, 237.
Ant, 197.
Anti-Dühring, 20, 21, 41, 80, 92.
Antiemperyalist, 170, 263.
Antimafya, 263.
Apsu, 64.
Arap, - doğa bilimcileri, 80 - dünyası, 134.
Arapça, 58.
Arasız devrimler, 182, 185, 194, 195.
Aristokrasi, 68.
Arnavutluk, 122, 124, 129.
Artıdeğer, 115, 255, 260.
Asker, 18, 125, 126, 148, 180, 213.
Askerî, 115 - darbe, 197 - eğitim, 216 - güç, 136 - müdahale, 125.
Astroloji, 238.
Asya, 39, 88, 89, 98, 100, 102, 103, 105, 114, 125, 132-134, 136, 140, 148, 152, 153, 158, 160, 162, 175, 187, 261, 267 - devrimcileri, 267 - devrimleri, 128 - merkezli devrim, 101, 130 merkezli devrim teorisi, 130.
Asyalı, 107, 110, 139, 152, 182, 183, 261 - bilinci, 261 -lık, 105
Aşağıdan yukarıcılık, 85, 222.
Aşamalı devrim teorisi, 185, 211.
Atatürk, devrimcileri, 198 Devrimi, 172, 180.

Atatürkçü, 179, 180, -ler, 104, 179, -lük, 179, 181.
Atatürk İhtilali, 190, 192.
Atatürk'ün Bütün Eserleri, 91, 167, 173-176, 178, 179, 184, 185, 189, 195, 219.
Atatürk'ün Sovyetler'le Görüşmeleri, 160, 181, 195.
Atlantik, 188, 194, 196, 261, - ilişkileri, 163, -'in çöküşü, 262, - Mutabakatı, 155, 193, sistemi, 158, 182, 193, 194, 197.
Atlı göçebeler, 248.
Atom, 32, 46, 68, - teorisi, 45, 46.
Avcılık, 24, 31.
Avrasya, 128, 261, - çağı, 261, - 'nın yükselişi, 262.
Avrupa Birliği (AB), 179 - yandaşı, 179.
Avrupa, 77, 89, 98, 100-103, 107, 109, 114, 115-119, 128, 140, 146, 148, 151-153, 241, 248, 152, 164, 183, 258, 267 - devrimi, 98, 108, 109, 114, 117, 119, 113, 128, 261 gericiliği, 101 merkezli teori, 99, 106, 102, 241 - merkezli devrim teorisi, 99, 100, 128, 239, 242 - merkezli Marksizm, 101 Merkezli Sosyalizm, 98, 102, 103 - modeli devrimler, 152 - muhibbi, 104 - ülkeleri, 106, 117, 258.
Avusturyalı, 90, 233.
Ayaklanma, 38, 102, 114, 120, 128, 130, 132, 179, 194, 197.
Aydın Üzerine Tezler 1-2-3, 166, 171.
Aydın, 62, 148, 196, 213, - hareketi, 166, -lar, 121, 122, 148, 170, 174, 180, 190, 199, 201, 202.
Aydınlanma, 80, 167, 172, 190, - çağı, 69, - hareketi, 173.
Aydınlanmacılar, 49.
Aydınlık Sosyalist Dergi, 205, 215, 217.
Aydınlık Yayınları, 82.
Aydınlık Yazı Kurulu, 205, 215, 216.
Aydınlık, 89, 123, 171, 205, 253.
Aydınlıkçılar, 214, 215, 217, 220, 222, 223.
Aylaklığın erdemleri, 56.

BAAS, 231, ilkeleri, 134, sosyalizmi, 134.

Bağımsızlık, devrimi, 193, devrimleri, 117.
Bağnazlık, 89, 94, 175, 267.
Bakû, 207, 208.
Baldırıçıplaklar, 38, 268.
Balkanlar, 162, 170.
Bangladeş, 243.
Barbarlar, 103.
Barış vergisi, 247.
Barışçı aydın, 196.
Basın-İş Sendikası, 200, 204.
Baskı mekanizmaları, 28.
Baş çelişme, 19.
Batı Avrupa, 25, 89, 100, 106, 243.
Batı, 11, 12, 101, 114, 148, 153, 179, 242, 258, 261, - emperyalizmi, 121, 122, 182, hayranı, 104, karşıtlığı, 182, medeniyeti, 104, merkezleri, 12, uygarlığı, 261.
Batılı, - demokratlar, 165, -lar, 186, - sosyalistler, 170, - uzmanlar, 254.
Batımerkezcilik, 12.
Bektaşi, 74.
Besteciler, 193.
Beyaz kadın ticareti, 233.
Beyler, 57, 63, 71, 72, 98, 148, 250.
BİANET, 223.
Bilgi, 13, 17-19, 23, 38, 40-46, 48, 51, 62, 66, 67, 73, 80, 88-94, 239, 266, - çağı, 229, 230, 238, 262, -nin kaynağı, 23, 29, -nin sonsuzluğu, 265, -nin tarihselliği, 30, teorisi, 15, 29, 39.
Bilgin, 80, -ler, 43.
Bilim adamı, 23-25, 42-45, 47, 57, 58, 60, 62, 65, 67, 73, 74, 88-91, 160, 191, 192, 197, 199, 248, 258, 261.
Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 81, 82.
Bilim ve Ütopya, 26, 68, 69, 253.
Bilim, emekçisi, 14, 42, -in evrenselliği, 51, 52, -in nesnesi, 43, -in öznesi, 42, 43, -in sınıfsallığı, 43, 44, 46, 47, 50, - mirası, 25, 90, 93, -sel çalışma, 14, 18, 23, 24, 26, 33, 48, 49, 52, 87, 165, 196, -sel deney, 29-31, 39, -sel faaliyet, 24, 28, 30, 43, -sel kılavuz, 36.
Bilimsel Sosyalist teori, 30, 97, 99, 139, 172.
Bilimsel Sosyalizm, 82-84, 88-90, 92-95, -in Asyalı Ekseni,

101, -in bunalımları, 12, 38, -in ustaları, 89, 109, - kaynakları, 90, - kurucuları, 21, 22, 78, 87, 101, 138, 152.
Bilinç, 30-32, 42, 48, 57, 60-63, 65, 67, 74, 110, 122, 123, 161, 185, 212, 261, -li yaratıcılık, 62, 110.
1640 İngiliz Devrimi, 80, 146.
1848 Devrimi, 38, 84, 89, 97, 99, 101, 103, 109, 110, 113, 138, 165.
1871, - devrimi, 109, 110 - Paris Komünü, 38, 86-89, 97, 99, 165, 138, 152.
1876, - Birinci Meşrutiyeti, 163 - Devrimi, 159, 162.
1905 Rus Devrimi, 88, 97, 110, 146, 158, 166.
1908 Hürriyet Devrimi, 14, 97, 155, 158, 159, 160, 162, 163, 165-168, 174.
1935 CHP Kongresi, 173, 181, 182, 195.
1945 Atlantik Mutabakatı, 155, 158, 163, 188, 193, 194, 199.
1946 ruhu, 196.
1951 tutuklamaları, 196.
1961 Anayasası, 199, 203.
1965 genel seçimleri, 201, 215.
1968, - gençlik eylemleri, 203 - gençlik hareketi, 204.
1977 yılı 1 Mayıs'ı, 221.
Bireycilik, 186, 230.
Birikim, 218, 223.
Birinci Doğu Halkları Kurultayı, 184.
Birinci Dünya Savaşı, 12, 122, 147, 163, 167, 176, 253.
Birinci Meşrutiyet, 163.
Birleşik Sosyalist Parti, 226.
Biyoloji, 51, 65, 258.
Bizans, 72.
BM Uyuşturucu ve Suçla Mücadele Merkezi (ODCCP), 233.
Boğaziçi Üniversitesi, 217.
Bolivarcılık, 134.
Bolluk toplumu, 27, 83, 85, 260, 263.
Bolşevik Partisi, 111, 123, 129, 176.
Bolşevikler, 125.
Borçlar hukuku, 50.
Borsa, 234, 256, - operasyonları, 232, 234, - vurguncuları, 181, 236, 244, 255, - vurgunculuğu, 262.
Boş zaman, 24, 27, 43, 56, 57, 60, 65.
Boulanger, 121.

Bozkır halkları, 247.
Brezilya, 135, 137, 151, 154, 256.
BRICS, 135, 137.
Brüksel, 37.
Buharlı makine, 31.
Bulgaristan, 124, 129.
Burjuva, 90, 94, 98, 99, 103, 105, 122, - devrimci ideoloji, 40, - devrimcileri, 210, - düşüncesi, 105, felsefesi, 81, - iktisatçıları, 79, 90, - siyaseti, - 105, tarihçiler, 78, 79, - yolcu, 145.
Burjuvazi, 25, 27, 40, 46, 49, 69, 80-82, 88, 89, 98, 99, 102, 103, 106, 107, 110, 115-117, 121, 122, 125, 143, 148, 161, 172, 180, 181, 184, 218, 229, 230, 243, 258, -nin ideologları, 258.
Bürokrasi, 24.
Bürokratik, - dikta, 212, - yönetim, 220.
Büyü, 55, 60-62, 70, 257.
Büyücü, 25, 53, 55, 57, 61, 65, 70.
Büyücülük, 25, 56, 57, 238.
Büyük Efendi, 61.
Büyük Proleter Kültür Devrimi, 38, 145.
Büyük-Ruslar, 123.

Cami, 58, 66.
Cehennem, 61, 62, -lik, 62.
Cemaat kuyrukçuluğu, 223.
Cemaat şeyhleri, 245.
Cemaatler, 218, 222, 257.
Cemiyetler Kanunu, 195.
Cennet, 61, 63, - düşü, 61.
Cezayir, 38, 231, -'in kurtuluş savaşı, 125.
Chartist hareket, 80.
CHP, 193, 194, 202, 204, - 4. Büyük Kongresi, 182, 195, - hükümeti, 193, programı, 173, 181, 184.
CIA, 221.
Cihan savaşı, 195.
Coğrafya, 11, 39, 59, 77, 99, 100, 113, 114, 117, 127, 147, 153, 157, 158, 196.
Cumhuriyet, 147, 148, 163, 172, 173, 175, 179, 180, 185, 186, 189, Devrimi, 163, - Senatosu, 203, - tarihi, 200.
Cunta, 222, 225.

Çağdaş, - bilim, - demokrasi, - müzik, - sınıf, - tiyatro, - uygarlık

Çalışanlar Partisi, 201.
Çanakkale direnişi, 158, 178.
Çar, 101, 123.
Çarlık, 122, 125, 147, 148, 178, - generali, 126.
Çekiç-Orak, 113.
Çekoslovakya, 124, 129, -'nın işgali, 214, 215.
Çelişme, 19, 38, 46, 48, 59, 63, 67, 69, 74, 93, 98, 102, 107, 113, 115, 123, 144, 172, 173, 182, 184, 243, 258, 260, 266, 267
Çevrecilik, 39.
Çiftçiyi topraklandırma, 185.
Çin Komünist Partisi (ÇKP), 130, 145.
Çin, 26, 34, 38, 58, 68, 88, 90, 98, 101, 106, 112, 129, 130, 132, 135-137, 139, 140, 145-149, 151, 152, 159, 164, 187, 215, 231, 232, 242, 245-250, 254-256, 261 - bodunu, 248, -'de ayaklanmalar, 38, -'de sosyalizmin kuruluşu, 38, 139, Devrimi, 35, 38, 97, 115, 124, 127, 130, 132, 136, 154, 188, 194, 210, 254, - ekonomisi, 139, -'e özgü sosyalizm, 149, - Halk Cumhuriyeti, 137, 139, 215, 254, - imparatorları, 248, - İmparatorluğu, 248, - kentleri, 248, - pratiği, 112, 130, 132, 139, - Seddi, 148.
Çin'de İç Savaş, 164.
Çince, 33.
Çoban millet, 183.
Çuçe düşüncesi, 132.
Çürüyen kapitalizm, 255.

Danimarka, 236.
Darbe, 163, 197, 198, 212, 217, 222.
Dardeneyci, 13.
Değirmen, 31.
Demokrasi, 68, 85, 90, 144, 145, 195, 213, 231, 235, 237, - Cephesi, 195, - mücadelesi, 197.
Demokrat Parti (DP), 193, 197.
Demokratik, - devrimciler, 52, - devrimcilik, 134, - devrimler, 40, 87-89, 94, 97, 105, 115, 116, 121, 128, 130, 136, 138, 146, 148, 150, 151, 154, 180, 186, 188, 230, 231, 262, 263, halk devleti, 186, - idealler, 52, - leşme, 127, üniversite işgalleri, 203, 204.

Deney, 29, 30, 31, 38, 39, 46.
Deneycilik, 13, 40, 41, 46.
Der Staat, 59.
Dernek, 196, 202, 223.
Dervişler, 74.
Destanlar, 12, 58, 123.
Determinist, 50, 173, 178.
Dev-Genç, 203, 204.
Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 200, 202, Sosyal Planlama Dairesi, 202.
Devlet, -çi sosyalizm, 186, - iktidarı, 85, 158, -in küçültülmesi, 231, -sizleştirme, 230, - sosyalisti, 188, - Sosyalizmi, 167, 168, 178, 187, - teorisi, 80.
Devletçilik, 40, 148, 158, 167, 175, 178, 186, 191, 231.
Devrim, - ayaklanmaları, 101, 102, - coğrafyası, 11, 77, 99, 114, 153, -i sürdürme, 143, 190, -in coğrafyası, -ler, -ler Çağı, - odağı, 98, 100, 102, - stratejisi, 106, 214, 220, - teorisi, 87, 99, 100, 104, 105, 107, 128, 130, 159, 185, 216, 239, 242.
Devrim, 206.
Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), 203, 204.
Devrimci TİP Haberleri, 206.
Devrimci, - aydın, 62, 174, - eylem, 38, 101, 159, - gençlik hareketi, 212, halkçılık, 185, - hareket, 34, 209, - işçi sınıfı, 119, - köylü hareketi, 108, - kültür, 127, 128, - strateji, 112, - teori, 39, 40, - ülkeler, 195.
Devrimciler Güçbirliği, 203.
Devrimcilik, 52, 102, 124, 134, 148, 153, 167, 175, 186, 223.
Dışişleri Bakanlığı, 178, 179, 186.
Dicle Nehri, 25, 58.
Diktatörlük, 79, 83, 99, 104, 105, 111, 143, 199, 218, 235, 236.
Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, 196.
Dil, 122.
Dilbilim, 263.
Din, 24, 55, 58, 59, 61-63, 67, 69, 72, 74, 190, 266, - adamı, 58, -ler, 58, 61, 63-65, 70, 71, - uluları, 58.
Dincilik, 231.
Dinsel, 58, - faaliyet, 57, 60, - ideoloji, 60, 66, kavga, 237, - tören, 24, - yobazlık, 238.

Direniş, 101, 123, 135, 147, 158, 178, 252.
Divan-ı Lügat-it Türk, 56.
Diyalektik, 36, 80, 100, 240, - düşünce, 21, 34, - materyalist, 22, materyalizm, 21, 22.
Diyarbakır, 51, 202.
Dogmatik, 41, 90, -ler, 40.
Dogmatizm, 40, 91.
Doğa, 258, 259, - felsefesi, 67, tarihi, 22, yıkımı, 258, 260.
Doğal diyalektikçiler, 80.
Doğanın Diyalektiği, 259.
Doğru bilgi, 33.
Doğu Almanya, 145, 208, 215, 219, 220.
Doğu Avrupa, 88, 89, 129, 137, 139, 145, 146, 149, 170, 212, 215, devrimleri, 97, 115, 127, 129.
Doğu Halkları Propaganda ve Hareket Konseyi, 184.
Doğu, 12, 68, 100-102, 105, 114, 128, 152, 209, 242, aydını, 12, - devrimleri, 105, 188.
Doğucu İslamcı Halk Cephesi, 218.
Doktrin bkz. Öğreti.
9 Mart 1971 darbesi, 217.
9. Senfoni, 73.
Dolar, 232-234, 236, 241, 245-250, 260, 262, - diktası, 153, 245, 260, - saltanatı, 137, - vurguncuları, 181.
Döneklik, 39.
Dönüşüm, 205.
Dünya, - barışı, 249, - devrimi, 38, 102, 112, 117, 119, 121, 133, 137, 147, 149, 159, 178, 195, - devriminin halkaları, 121, 160, - ekonomisi, 137, 139, 232, 261, - hegemonyası, 231, 252, - mafyası, 234, 263, - tarihi, 97, 102, 158, 161, 236, 254, 261, - uygarlığı, 79, 113, -yı değiştirmek, 35, 36, 97, -yı yorumlamak, 35.
Düş, 60-63, - ve gerçek, 60.
Düşmanlar, 109, 115, 176, 201.
Düşünür, 43, 47, 68, 103, 173, 174, 186, 189, 190, 192, 258, 261.
Düzleyiciler (Leweller), 80.

Edebiyat, 90, 168, 182, 197, cephesi, 197.
Efendi, 56, 63-65, 67, 68, 133,

180, 255, -kul ilişkisi, 64, -ler, 57-61, 67, 68, 71, 73, 74.
Ege, 45, 68, 80.
Eğitim, 66, 123, 149, 216.
Ekim Devrimi, 35, 38, 40, 88, 97, 104, 110, 112, 114, 125, 127, 139-141, 147, 149, 150, 178.
Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, 31, 50, 151.
Ekonomi politik, 83, 250.
Ekonomik, 28, 30, 72, 83-85, 99, 119, 124, 127, 136, 138, 141, 142, 158, 183, 189, 214, 229, 230, 232, 239, 247, 250-252, 256, 258, atılım, 186, 188, - bunalım, 246, gelişme, 158, 186, 198, - güç, 136, - liberalizm, 231, süreç, 42, 98, 202, 252, - yapı, 30, - zor, 250, 251.
Ekonomistler, 230, 247, 249.
Ekonomizm, 43, 229.
Elektrik, 31.
Emeğin Partisi (EMEP), 223, 226.
Emeğin verimliliği, 239-242, 244, 260.
Emek gücü, 71, 72.
Emek Partisi (EP), 226.
Emek-değer teorisi, 82, 90, 242.
Emek, 206.
Emekçi, demokrasisi, 144, 145, - devleti, 85, - devrimleri, 89, -ler, 28, 57, 59, 61, 68, 85, 94, 102, 107, 116, 122-124, 143, 187, 207, 208, 213, 217, 240, 268, -leri örgütlemek, 213, - partileri, 127, - pratiği, 12, 212, - sınıf düşünürleri, 68, - sınıflar, 27, 43, 77, 84, 98, 112, 114, 145, 199.
Emperyalist, gericilik, 49, medya, 103, savaş, 125, 147, -kapitalist devlet, 252, 253, -kapitalist sistem, 50, 235, 257, 259-261, 263.
Emperyalizm, çağı, 39, 87, 104-107, 113, 121, 124, 128, 129, 136, 157, 159, 182, 229, 231, 243, 251, çağında vatan, 157, - çağındaki devrim teorisi, 105, 128, 159, -in Üçüncü Bunalım Dönemi, 216, -in zayıf halkasında devrim teorisi, 107, 113, 124, karşıtlığı, 102, 134, teorisi, 90, 91, 175, 182.

Emperyalizm, 90.
Enbiya, 58.
Enel hak, 73.
Enternasyonal, 115, 135, - Marşı, 126.
Enternasyonalizm, 52, 115, 117, 124, 135, 136.
Enuma Eliş, 64.
Epik tiyatro, 63.
Epistemoloji, 48.
Eski toplum, 36.
Estetik, - araçlar, 67, - değerler, 66.
Eşdeğerlerin değişimi, 240, 243-245, 247.
Eşitlik, 61, 74, 184.
Etnik, - kavgalar, 237, - ayrımcılık, 231, - bölücülük, 223.
Evliya, 58.
Evren, 21, 32, 41, 48, 49, 65, 67, 71, -in bilinebilirliği, 32, 33, 48, 173, sonsuzluğu, 32, 33.
Evrensel, 51, 52, 236, 239.
Eylem kılavuzu, 27, 42, 84, 209.
Eylem, Aylık Düşün ve Eylem Dergisi, 205.
Ezen millet, 106, 243.
Ezilen, - Dünya, 89, 103, 115, 134, 153, 182, 187, 229, 243, 261, - Dünya devrimciliği, 52, 148, - Dünya devrimi, 167, - Dünyanın devrimcileri, 49, insanlık, 35, millet, 87, 89, 103, 106, 112, 124, 175, 210, 268.

Fabrikatör, 44.
Faizcilik, 232.
Falcılık, 238.
Faşist, 218, - diktatörlük, 218, - istilaları, 129, -leşme, 151.
Faşizm, 197, 213, -e ve savaşa karşı mücadele, 211.
Felsefe Tarihi, 69.
Felsefe, 13, 22, 23, 27, 35, 36, 38, 46, 48-50, 57, 59, 67-69, 74, 78-81, 83, 157, 173, 178, 230, 263, 266, -Bilim İlişkisi, 48.
Felsefenin Sefaleti, 36.
Feminizm, 39.
Fenomen bkz. Görüngü.
Feodal, 89, 90, 107, 125, 140, 147, 184, 230, 250, - beyler, 98, 148, - çağ, 31, 100, - gericilik, 147, - ilişkiler, 89, - toplum, 31, 98, 100.
Feodalizm, 31, 49, 90, 100, 138, 148, 167, 184.
Ferdiyetçilik, 186.

Fetva, 179, -lar, 52.
Fırat Nehri, 25, 58.
Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF, Dev-Genç), 203-205, - 3. Kurultayı, 214.
Fikir Kulüpleri, 204.
fikir, - adamı, 190, - adamları, 47.
Filistin, 216, -li, 135.
Film, 126, 238.
Filozof, 36, 45, 57, 68, -lar, 35, 48, 68, 74, 80.
Finike, 26.
Fizik, 51, 56, 63, 72, 81, 259.
Fizikötesi, 42, 146.
Foko tipi örgütler, 216.
Forum, 197, 205.
Frankfurt Kütüphanesi, 160, 219.
Fransa, 78, 121, 151, 164, 174.
Fransa'da Sınıf Savaşımları (1848-1850), 84, 85, 164.
Fransız, - Aydınlanmacıları, 49, - Büyük Devrimi, 35, 179, - Büyük İhtilali, 99, - devrimcileri, 80, - Devrimi, 40, 49, 134, 173, - Devrimi ideolojisi, 40, liberal-sosyal tarihçiliği, 78, 91, - sosyalizmi, 78, 79, - tarihçiliği, 78, 79.
Frigyalılar, 162.
Fuhuş, 233.

Galilei, Galileo, 73, 91.
Garip şiiri, 197.
Gatçina, 101.
Gaziantep, 197.
Gelişen, - Dünya, 39, 136, 252, 261, 267, - ülkeler, 39, 137.
Gelişmiş kapitalist ülkeler, 98, 101, 102, 107, 115, 117, 119, 122, 138, 147, 148, 172, 230, 231, 238, 242, 243, 247, 248, 250, 267.
Genç Kalemler, 168.
Genç Osmanlılar, 14, 162, 165, 166, 170.
Genç Türk, - edebiyatı, 168, - ler, 162, 170, subayları, 170.
Gençlik, 13, 196, 198, 214, 237, - eylemleri, 203, 204, - hareketi, 198, 203, 204, 212.
Genelkurmay, - Başkanı, 198, - darbesi, 198.
General Accounting Office, 233.
Generaller, 222.
Gerici Avrupa, İlerici Asya, 100, 103.

Gerici, -liğin merkezi, 146, 147, -lik, 49, 101, 125, 152, 153, 185, 188, 208, 218, milliyetçilik, 39, 52, - sınıflar, 188.
Gıda-İş Sendikası, 204.
Gladyo, 198, 235-237, - diktası, 235, -Mafya-Tarikat rejimi, 163, 232, 235.
Göktürk kağanları, 71.
Görece doğru, 32-34, 91, 265.
Görecelik, 32.
Göreli, - doğru, 33, 34, 161, - gerçek, 21, 34, 49.
Görüngü, 65.
Grev ve toplu sözleşme hakkı, 199.
Grundrisse, 238, 239, 242, 243.
Güney Afrika, 135, 137.
Güney Amerika, 134, 158, 267.
Güney Kore, 133.
Güvenlik, 135, 248.
Güzellik anlayışı, 66.

Haçlı, - seferi, 238, 249, - seferleri, 151, 238.
Hafız, 91.
Hâkim sınıflar, 24, 116, 141, 143, 144, 201, 236, 252.
Hâkimiyeti Milliye, 176, 182.
Halk İştirakiyun Fırkası, 208.
Halk Savaşı'nın Planları, 224.
Halk, - ayaklanması, 197, - destanları, 123, devrimleri, 152, - iktidarı, 132, - isyancıları, 74, kahramanları, 74, - savaşı, 132, - sınıfları, 89, 179, - vicdanı, 74.
Halka Doğru, 168, 171, 172.
Halkçı, 134, 170, 186, 187, 190, 193, 198, 199, öğretiler, 134, -devletçi rejimler, 231.
Halkçılık, 40, 148, 167, 168, 171-173, 175, 185, 186, Programı, 134, 176, 182.
Halkın Kurtuluşu Partisi (HKP), 226.
Hapis, 196, - cezaları, 209, -ler, 212, 217.
Haraç, 245, 247-250, 254, - sistemi, 153, 232, 244-246, 249-251, 254.
Haram, 59.
Harp esirleri, 208.
Harp Okulu, 198.
Hattiler, 162.
Havana, 210.
Hayal gücü, 61, 66.
Hayatta en hakiki yol gösterici bilimdir, 49.
Helsinki Yurttaşlar Derneği, 223.

Heykel, 62, 74.
Hindiçini, 38, 115, 158.
Hindistan Komünist Partisi (Marksist), 217.
Hindistan, 58, 63, 135, 137, 151, 154, 187, 217, 232, 256, 261.
Hint, 26, 68.
Hipotez, 61.
Hititler, 162.
Hitler faşizmi, 197.
Hortumcu, 236, 244.
Hukuk, -çu, 50, - felsefesi, 35, - sistemi, 59, 237.
Hukuki üstyapı, 30, 47, 50.
Hurafe, 12, 42, 49, 151, 267, - ler, 12, 153.
Hurriler, 162.
Hükümdar, 63, 67, 69, 71, 268.
Hürriyet, 52, 163, 198, - Devrimi, 14, 160, 162, 165-168, 171, - mücadelesi, 165, 197.

Ilımlı İslam, 238.
Imperialism, 90.
Irak, 129, 134, 135, 223, 231, 246, 252, -lı, 135, - petrolleri, 252.
Irk, 183.
Irkçı hareket, 198.
İbret gazetesi, 165.
İç Savaş, 125, 129, 132, 141, 158, 188, 255.
İdam, 203.
İdealist, 40, 41, - felsefe, 35, - gerici felsefe, 49.
İdeolog, 57, -lar, 58, 191, 231, 258, 260.
İdeoloji, 22, 23, 27, 40, 44, 46-48, 51, 52, 56, 58, 59, 66, 134, 143, 157, 167, 168, 176, 230, 238, 267, -Bilim İlişkisi, 46, -ler, 27, 46-48, 157.
İdeolojik, - akımlar, 17, - hegemonya, 47, 85, -kültürel alan, 44 -kültürel dikta, 262.
İhtiyaca göre bölüşüm, 83, 85, 142, 187, 244.
İkinci Dünya Savaşı, 38, 97, 115, 124, 126, 127, 129, 136, 160, 181, 182, 187, 188, 193-195, 197, 211, 247, 249, 262.
İkinci Enternasyonal, 111, Kongresi, 170, - revizyonizmi, 12, 34, 111.
İkinci İç Savaş, 132.
İkinci Kurtuluş Savaşı, 213.
İkincil çelişme, 19.

İktidar, 13, 35, 83-85, 99, 111, 113, 116, 123, 125, 129, 132, 143, 145, 157, 158, 192, 193, 212, 217, 222, 236.
İktisat, 48, 50, 78-83, 88-90, 191, 200, 213, 243, 249, 251-253, 256, -siyaset teorisi, 83, 90.
İktisatçı, 191, 233, -lar, 36, 79, 81, 82, 88, 90, 242, 256.
İlaç ve Kimya İşçileri Sendikası, 200.
İleri, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu, 206.
İlerici Gençler Birliği, 211.
İlerici-toplumcu mücadele odakları, 197.
İletişim devrimi, 257.
İlk Filozoflar, 64, 69.
İlkçağ, 69, 247.
İlkel, 23, 25, - komünal toplum, 31, - sınıfsız toplum, 55, 64, - toplum, 55, 62, 70.
İmge, 61, 62.
İmparatorluk, 72, 107, 140, 147, 158, 248.
İncil, 58.
İndus Nehri, 25, 58.
İngiliz, 125, 127, - iktisadı, 78, 79, 81, - iktisatçıları, 81, 90, 242, - işbirlikçisi, 218, - materyalistleri, 80, şirketi, 252.
İngilizce, 81, 82, 116.
İngiltere, 78, 120, 151, 164.
İnkılâp Dersleri, 192.
İnsan, 11, 17, 21-31, 34-36, 149, 175, 229, 232, 234, 239, 251, 255-260, 262-264, 266, emeği, 70-72, 162, 239, - hakları, 249, - kaçakçılığı, 233, - pratiği, 14, 45, 84, 267, - yıkımı, 232, 257.
İnsancıl dergisi, 49.
İnsanlık, 11, 19, 41, 48, 52, 58, 67, 73, 79, 81, 82, 88, 91-94, 98, 102, 114, 126, 139, 140, 143, 151, 154, 161, 182, 183, 234, 238, 242, 255-260, 262, 263, 265, 267, tarihi, 38, 80, 81, 92, 99, 149, 238.
İran, 38, 106, 122, 130, 135, 137, 146, 147, 159, -lı, 135, - Devrimi, 88, 97.
İrlanda, 120.
İskân Kanunu, 181.
İskra gazetesi, 109.
İslam, 57-59, 190, 238, - bilgini, 80, -cı unsurlar, 189, düşünürü, 43, uygarlığı, 100, 162, - ülkesi, 63.

İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası, 200.
İstanbul İşçi Sendikaları Birliği, 200.
İstanbul Üniversitesi, - Anayasa kürsüsü, 201, - Edebiyat Fakültesi, 203, - İktisat Fakültesi, 202.
İstanbul Yaprak Tütün El İşçileri Sendikası, 200.
İstanbul, 196, 198, 205-210, 216.
İstibdat, 163, 168.
İstiklal Savaşı, 38, 124, 126, 140, 147, 182, 184, 208, 209, 218.
İstikrarsızlaştırma operasyonu, 221.
İsyancılar, 74.
İsyanlar, 100.
İşbirlikçiler, 103, 148.
İşçi Partisi (İP), 128, 200, 226.
İşçi-Köylü, 206.
İşçi, -köylü ittifakı, 108, 112, 113, 132, 147, -lerin vatanı, 115-117, 119, 120, 124, semtleri, 206, - sendikaları, 199, sınıfı sosyalistliği, 209, - sınıfının bilimi, 27, 265, 267, - sınıfının dünya görüşü, 28, - sınıfının eylem kılavuzu, 27, -sınıfının ideolojisi, 23, 27, 47, 157, - sınıfının teorisi, 27, 28.
İşgal, 126, 129, 134, 136, 163, 214, 215, 221, 252.
İşgücü, 72, 82, 84, 102, 239-245, 250, -nün değeri teorisi, 82, 84, 242.
İtalya, -'nın birleşmesi, 88, 89, 117, 146, -'nın birliği, 89.
İtalyanca, 118.
İtalyanlar, 118, 129, -ın bağımsızlığı, 118.
İttihat Terakki, 162, 167, 175, - Cemiyeti, 167, 174, -'nin önder kadrosu, 168.
İttihatçılar, 168.
İttihatçılık, 170.
İzmir İktisat Kongresi, 158, 178.
İzmir, 179, 201.

Japon emperyalizmi, 103, 124, 132.
Japonya, 146, 243, 245, 246, 248, 251, 254, 260.
Jöntürk, 166, 169, 171, 172.

Kabile, 55-57, 59-62, 70-74, - kandaşlığı, 57, 70.
Kaçakçılık, 233, 236.

Kadercilik, 67.
Kadro dergisi, 191, 192.
kafa emeği, 83.
Kafkaslar, 162.
Kâğıttan kaplan, 249.
Kâhin, 57.
Kahramanlar, 74, 111.
Kahramanlık Çağı, 12.
Kamâlizm, 192.
Kamboçya, 97, 112, 113, 124, 132, 137, 139, 148, 149, 151.
Kamu, 132, 133, 186, 238, ekonomisi, 149, - mülkiyeti, 187, 260-262, -sal projeler, 153, 259, 260.
Kamucu, 133, 187, -luk, 133, 148, 167, - öğretiler, 134, - uygarlığı, uygarlık, 151, 259, 263, 264.
Kamulaştırma, 181, 184, 187, 263, - yasası, 181.
Kanun, 180, 181, 195, 196, 200, 209, 237.
Kaos, 237, 257.
Kapital, 243, 259.
Kapitalist, - düşmanlar, 176, - sistem, 39, 234, 235, 257, 259-263, toplum, 25, 31, 50, - ülkeler, 98, 101, 102, 107, 115, 117, 119, 122, 138-140, 153, 172, 230, 231, 233, 238, 242, 243, 247, 248, 250, 267.
Kapitalizm, -e geri dönüş, 87, 108, 114, 128, 133, 137, 140-142, 144-146, 150, 154, 158, 219, 220, 252 -in hukuk sistemi, 237, -in krizleri, 139, 241, - karşıtlığı, 102, - öncesi ilişkiler, 12, - yolcusu, 142.
Kâr, 44, 59, 84, 115, 187, 232, 239, 241, 243, 245, 250-252, 256, 258-260, 264.
Kara Atena, 68.
Kara delikler, 32.
Karadeniz, 162, 208.
Karşıdevrim, 39, 129, 141, 145, 151, 158, 162, 163, 193, 194, 218, 219, - girişimleri, 141, - pratikleri, 39.
Karşıdevrimci, 39, - akım, 102, - teoriler, 39.
Kavga, 205.
Kaynak Yayınları, 68, 189.
Kaynakların sınırlılığı, 224, 258.
Kazakistan, 136, 137.
Kazıbilim, 263.
Kazıcılar (Diggers), 80.

Kemalist Devrim-5/ Kemalizmin Felsefesi ve Kaynakları, 49, 50, 173, 178.
Kemalist Devrim, 51, 121, 134, 135, 152, 153, 160, 162, 163, 167, 172-174, 178-182, 184-195, 208, 209, 214, 218, 219, 222, 223, 231, düşmanlığı, 208, 218, 219, 222.
Kemalist, 218, devrimciler, 182, 194, - düşünürler, 173, 174, -ler, 49, - önderlik, 178, 209, - rejim, 218, - yönetim, 191.
Kemalizm, 192.
Kemalizm, 49, 134, 173, 174, 179, 187, 188, - düşmanlığı, 218, -in felsefi konumu, 50.
Kervanlar, 59.
Kesintisiz devrim, 115, 125, 132, 148, 185.
Kıbrıs, 203.
Kırgızistan, 136, 137.
Kızıl bayrak, 149.
Kızıl Bekçiler, 215.
Kızılbaş kültürü, 74.
Kilise, 58.
Kimsesizlerin cumhuriyeti, 180.
Kimya, 51.
Kirli para, - baronları, 234, 255, - harekâtları, 232, - komisyoncuları, 236.
Kitle çizgisi, 216.
Kol emeği, 83.
Kolektif mülkiyet, 101, 141, 142, 145, 153, 259.
Kolektifleştirme, 107, 108, 141, 158, 187.
Komintern, 111, 112, 178, - belgeleri, 218.
Komitacılar, 170.
Komprador, burjuvazi, 172, 218, - sınıfı, 184.
Komutanlar, 198.
Komünal toplum, 31.
Komünist Eğitim kitabı, 123.
Komünist Enternasyonal, 105-107, 112, 121, 126, 128, 160, 178, 209, 219, - Yürütme Komitesi, 212.
Komünist Partisi Manifestosu, 35, 81, 82, 97, 101, 103, 115-119, 151.
Komünist, 101, 210, - hareket, 143, 209, -ler, 22, 118, 209, 210, örgütlenme, 207, partileri, 126, 127, 129, 134.
Komünistler Birliği, 82.
Komünizm, 142, 168, 176, 179, 187, 220.

Konya, 202.
Kore, 113, 129, 133, 137, 148, 151, Demokratik Halk Cumhuriyeti, 128, 132, 139, 149, Devrimi, 38, 112, 114, 115, 130, 132, 133, 158, 231, - Savaşı, 196, -'yi Yeniden Birleştirme Programı, 133.
Kozmopolitizm, 237.
Kökenbilim, 56.
Köleci, 68, - aristokratlar, 68, - demokrasi, 68, -lik, 68, 258, toplum, 31, - uygarlıklar, 99.
Kölelik, 31, 44, 68.
Köy, 107, 164.
Köylü, 83, 89, 108-110, 112, 113, 127, 130, 132, 147, 164, 179, 180, 190, 200, 203, 210, 216, 250, - aydınlanmaları, 132, 194, - devrimi, 180, 194, hükümeti, 180 - kitleleri, 89, -ler, 17, 107, 110, 131, 141, -lüğün demokratik enerjisi, 108, lük, 108, 109, 111, 112, 130, 187, meselesi, 89, 111, 190, 191, - ruhu, 13, - savaşçıları, 80, - savaşı, 108.
Köylüler Savaşı, 164.
Kral, 58, -lar, 57, 60, 69, 71, 72, 148, 250, - lık, 98.
Kriz, 102, 115, 139, 153, 241, 246, 253.
Kumar, 233.
Kumarhane kapitalizmi, 244, 262.
Kur'an, 58, 91.
Kuram, 45.
Kurtuluş grubu, 220, 225, 226.
Kurtuluş, 150, - savaşı, 88, 103, 125, 158, 159, 167, 172, 176, 178, 179, 185, 188, 213, - savaşları, 38, 40, 87, 88, 114, 120, 127, 136, 140, 149, 150, 160.
Kurtuluş, Devrim İçin Savaşmayana Sosyalist Denmez, 206.
Kurucu Meclis, 199, 202, 203.
Kutsal kitaplar, 165.
Kuvayı Milliye, 199.
Kuzey Afrika, 68, 249.
Kuzey Amerika, 98, 103, 146, 243.
Kuzey Kore, 133.
Küba, 113, 132, 137, 139, 148, 149, 151, Devrimi, 38, 112, 115, 125, 130, 132, 210, 231, - Komünist Partisi, 210.

Küçük Amerika, 163, 193, 194.
Kültür, 47, 74, 121, 128, 162, 172, 189, 263, Devrimi, 38, 145, 215.
Kültürel, 84, - alan, 44, 231, - değerler, 47, - dikta, 262, - süreç, 202.
Küresel, kapitalizm, 230, mafya, 262,- saldırı, 246, - taarruz, 163, - tehdit, 234.
Küreselleşme, 123-125, 129, 134, 135, 153, 157, 162, 229-231, 234, 236.
Kürt meselesi, 191.
Kütüphane, 160, 162, 219.
Kyrene Okulu, 68.

Laiklik, 167, 190.
Laos, 97, 113, 137, 139, 148, 149, 151, devrimi, 112, 124, 132, -un kurtuluş savaşı, 149.
Lastik-İş Sendikası, 200, 204.
Latin Amerika, 88, 89, 98, 102, 125, 133-135, 140, 152, 187, 216, 231, - devrimleri, 114, 160, maceracıları, 216.
Laviler, 162.
Lehçe, 118.
Lenin, -'in Devrim Teorisi, 104, 107, 159, -'in emperyalizm teorisi, 128, 159, 175, 182, -'in *Manifesto* yorumu, 119, -'in teorisi, 105, 210.
Leninizm, 21, 104, 105, 108, 209.
Liberal Parti, 82.
Liberal, 82, - bilim, 44, - burjuvazi, 110, - iktisatçılar, 82, - politikalar, 111, sistem, 235, - sosyal tarihçiler, 78, 81, 174.
Liberalizm, 186, 230-235, 249, -e karşı mücadele, 190.
Libya, 135, 249, -lı, 135.
Londra, 51, 82, 258.

Macaristan, 117, 124.
Maceracı, 216, 217, - eğilimler, 216, 217, -ılık cereyanı, 216.
Madde, 29, 32, 40, 48, 173, -nin hareketi, 18, 32, 33, 44, -yi anlamak, 167, 174, 175.
Maddî kültür, 162.
Maden-İş Sendikası, 200, 204.
Madımak, 62.
Mafya, 163, 232, 234-238, 244, 245, 255, 260, 262, 263, diktatörlüğü, 235, - serma-

yesi, 181, -Gladyo diktatörlüğü, 236, -laşan emperyalizm, 153, 259, -laşan mali sermaye, 232, -laşan kapitalizm, 229, -laşma, 39, 151, 232, 234-237, 244, 251.
Makedonya, 169.
Makine, 31.
Malezya, 187.
Mali sermaye ilişkileri, 262.
Manevî kültür, 47, 162, 263, - yaratıcıları, 47.
Manifesto bkz. *Komünist Partisi Manifestosu.*
Mao Zedung Düşüncesi, 21.
Mao'nun teorisi, 132, 145.
Marko Paşa, 197.
Marksist, 19, 91, 105, 161, 210, - bilgi teorisi, 29, 39, - eserler, 91, -ler, 115, 230, - teori, 39, 84, 143.
Marksizm, 19, 32, 36, 39, 44, 79, 81, 84, 101, 103, 105, 111, 120, 121, 144, 161, 164, 209, bilimi, 25, -in genel teorisi, 164, -in karikatürü, 230, -in üç kaynağı ve üç bileşeni, 78, 80, 81, - Leninizm, 21, 209, -Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi, 21.
Marksizmin Bir Karikatürü: Emperyalist Ekonomizm, 229.
Marş, 126.
Marx'ın felsefesi, 36, 38.
Marx'ın iktisat teorisi, 253.
Masal kahramanları, 74.
Masonlar, 190.
Matematik, 59, 263.
Materyalist, 22, 41, 49, 80, 180, 183, 191, 210, - bilim adamları, 74, - diyalektik, 22, 32, - felsefe, 83, 173, - filozoflar, 68, 74.
Materyalizm, 21-23, 32, 38, 46, 48, 50, 51, 67-69, 83, 90, 92, 165, 173.
Mazlum Milletler, 125, 175, 182.
Mazlumlar, 182, 230, - Dünyası, 12, 126.
Meclis, 50, 176, 185, 197, 202, 216.
Medeniyet, 103, 104, 182, -ler çatışması, 258.
Medrese, 58, - tedrisatı, 14.
Medya, 103, 256.
Mehmetçik, 179.
Meksika demokratik devrimi, 97, 146.

Mektup, 78, 79, 82, 108, 119, 120, 199, 203, 215.
Memleketin efendisi, 180.
Menşevik, 153, -ler, 111, 147.
Merv şehri, 162.
Meşrutiyet, 163, 171, 172, 175.
Meta , 248, - ekonomisi, 68, 99, - uygarlığı, 58, - üretimi, 68, 85.
Metafizik, 49, 94, 153.
Metropoller, 258.
Mevla, 64.
Mezhepçilik, 231.
Mezmurlar, 58.
Mezopotamya, 58, 64, 99.
Mısır, 26, 58, 68, 231.
Militan, 14, 175.
Millet, 51, 52, 89, 91, 100, 106, 115, 124, 126, 132, 133, 154, 176, 180, 183, 190, 210, 223, 229, 243, -ler, 103, 106, 112, 125, 150, 158, 175, 182, 268, -lerin ayağa kalkışı, 38, 43, -leşme süreci, 89, 165, -leşme çağı, 127.
Milletlerarası Sosyalist Konferans, 170.
Milletvekili, 202, 215, 216.
Millî Birlik Komitesi, 198, 199.
Milli Eğitim Bakanlığı, 183, 202.
Millî Güvenlik Kurulu, 225.
Millî, ayaklanma hareketi, 179, bağımsızlık, 176, bakiye sistemi, 201, 216, burjuvazi, 121, 180, 229, demokratik devrim, 38, 40, 87, 88, 94, 114, 115, 127, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 142, 148-151, 153, 154, 185, 186, 190, 194, 211, 213, 214, 216, 220, 230, 262, 263, - devlet, 124, 129, 133-135, 140, 152, 157, 163, 175, 186, 230, 231, 236, devlet projesi, 175, duruş, 52, - kurtuluş savaşları, 40, 150, marş, 126, - mevziler, 132, - Mücadele, 35, 115, 209, - partiler, 126, - piyasa, 230, 231, - sınıflar, 89, sosyalizm, 187.
Millileştirme, 132, 181, 184, 187.
Milliyetçi, 51, 113, 171, 190, - çevreler, 52, - ideoloji, 52, - halkçı, -ler, 170, -lik, 39, 51, 167, 189.
Mimarlık, 66, 67.

Mitoloji, 62.
Mittaniler, 162.
Modern, materyalizm, 32, proletarya, 25, - toplum, 79, - yobazlık, 42.
Modernite, 247.
Mona Lisa, 73.
Moskova, 51, 126, 128, 208.
Mukaddime, 57.
Mutlak, - doğru, 33, 34, - gerçek, 20, 21, 32, 34, 84, 265, - hakikat, 33, 91.
Mülk, 116, 181, - sahibi sınıf, 24, - sahipleri, 24, 268, -süz sınıf, 98.
Mülkiyet, 31, 56-59, 61, 85, 98, 101, 107, 115, 116, 141-145, 148, 153, 154, 184, 187, 241, 258, 259-263, - ilişkileri, 157, 172.
Müslüman halklar, 238.
Müthiş İvan, 123, 126.
Müzik, 193, 263.

Narodnik, - hareketi, 170, 174, - ler, 168, 170, - militan, 175.
Narodnizm, 40, 171-173.
NATO, 196, 198, 213, 249, harekâtı, 135, ülkeleri, 235.
Nazi, - emperyalizmi, 88, 129, 211, - istilaları, 129, - işgali, 126, 129, - orduları, 126, - saldırganlığı, 126.
Neoliberal, 220, - çizgi, 223, - dalga, 222, - ideologlar, 231, - iktisat, 253.
Neoliberalizm, 39, 222, 223, 232, 235.
Nesne, 43, 44, 47, 65.
Neşideler Neşidesi, 58.
New York, 174, 258.
Nijerya, 233.
Nil Nehri, 25, 58.
Nükleer, madde kaçakçıları, 236, - silahlar, 247.

ODTÜ, 216.
OECD, 233.
Oligarşi, 216.
15-16 Haziran 1970 işçi hareketi, 206, 217.
Onbirinci Tez, 35.
14'ler, 198.
12 Eylül, 163 - cuntası, 225 - darbesi, 222 - tehdidi, 221.
12 Mart darbesi, 212, 217.
Ontoloji, 48.
Oportünistler, 111.
Ordu, 18, 24, 59, 126, 176.
Organize suçlar, 233.

Orhon Yazıtları, 71, 247, 248.
Orta Asya Türkleri, 56.
Ortaçağ, 12, 13, 58, 69, 172, 186, 194, 244, 247, 250, 251, 257, 260, 262, -a dönüş, 231, 238, gericiliği, 185, güçleri, 190, 209, ideolojisi, 238, ilişkileri, 163, 172, 181, 185, - karanlığı, 124, sınıfları, 181, unsurları, 185.
Ortadoğu, 68, 100, 125, 134, 223.
Ortak toprak mülkiyeti,101.
Ortaklaşa mülkiyet, 56, 59.
Osmanlı Hürriyet Cemiyeti, 174.
Osmanlı,162, 167, 168, - devleti, 175, Genç -lar, 14, 162, 165, 166, 170, hâkimiyet sistemi, 66, - hanedanı, 184, - İmparatorluğu, 72, -nın fikir hayatı, 170, Ortaçağı, 172, - sultanlığı, 124, - toplum sistemi, 66, - toplumu, 66, 164, Yeni -lar, 165.

Öğreti (doktrin), 11, 22, 23, 46, 49, 79, 83, 87, 105, 134, 178, 192.
Ön Asya, 39, 140, 158.
Öncü, 26, 78, 101, 112, 128, 130, 140, 147, 148, 150, 159, 188, 193, 196, 209, 212, 231, 265, 266, - örgüt, 209, örgütlenme, 209, parti, 112, 130, 148, 173.
Öncü, Devrimci TİP Haberleri, 206.
Örgüt liderleri, 164.
Ötedünya, 61.
Özbekistan, 136, 137.
Özel, -çıkarcılık, 133, 148, 258, 262, 263, girişim, 148, 149, görevli mahkemeler, 237, - mülkiyet, 31, 56-59, 61, 85, 107, 115, 148, 154, 258, 260, -mülkiyet ve kâr sistemi, 98, 241, 258-260, 262.
Özelleştirme, 186, 238.
Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP), 223, 226.
Özgürlük, 65, 66, 140, 148, 198, 199-201, 203, 235, -çü anayasa, 198, 199.
Özne, 42-44.

Padişahlar, 43.
Pakistan, 137, 261.

Para, 85, 137, 181, 229, 232-234, 236, 244-246, 255, 268.
Paris Komünü, 38, 86-89, 97, 99, 101, 138, 146, 152, 153, 165.
Paris, 99, 165, 258.
Parlamenter, - kurumlar, 237, - mücadele, 213, rekabet, 213.
Parlamento, 203, 213, 222, 231, 235, 237, - sistemi, 199.
Partiler, 97, 111, 126, 127, 129, 134, 135, 148, 200, 217, 222, 225, 235, 236.
Pasifik, 261.
Patron, 234, 250.
Paylaşım kavgası, 27, 260.
Pekin, 51.
Pelasglar, 162.
Peygamber, 56, -ler, 56-58.
PKK, 223, - ayrılıkçılığı, 223, - bölücülüğü, 223, - önderliği, 223.
Planlı kalkınma, 186.
Po ve Rhein kitapçığı, 120, 121.
Polis, 233, - faaliyeti, 212.
Politik iktisat, 83, 252.
Politikacılar, 258.
Polonya, 117, 118, 124, 129, 145, -lı işçiler, 118, -'nın bağımsızlığı, 117, 118.
Postmodern, 257.
Pozitif bilim, 46, -ler, 21, 34.
Pozitivizm, 46, 49, 92.
Pratiğin bilimi (praxis), 36, 84.
Pratik maddiyetçi, 50, 173, 178, -lik, 178, 179.
Pratik materyalist, 22, 183.
Pratik Materyalizm, 22, 23, 38, 48, 83.
Praxis bkz. pratiğin bilimi.
Proletarya, 25, 35, 98, 101, 106, 108, 111, 112, 116, 119-121, 144, 184, - diktatörlüğü, 79, 83, 105, 111, - diktatörlüğü teorisi, 104, 105, iktidarı altında devrimi sürdürme teorisi, 143, -nın uluslararası işbirliği, 118, 119.
Proleter Devrimci Aydınlık, 51, 206, 217.
Proleter devrimi, 36, 101, 107, 108, 111, 112, 117, 119, 144, 150, 152.
Propaganda, 126, 184.
Protestan reformcular, 80.
Pyongyang, 128.

Rab, 64.
Radyo konuşmaları, 201.
Rahip, 25, 55, 57, 58, 60, 73, 74, - zümresi, 24.

Rasyonalistler, 80.
Rasyonalizm bkz. Akılcılık.
Rasyonellik, 244, 245, 252.
Reformlar, 145.
Rejim, 133, 143, 149, 163, 196, 218, 231, 232, 235, 236.
Resim, 62, 263.
Resmi Gazete, 200.
Restorasyon, 49.
Revizyonist, 111, 112, 210, 215, 219, - kanat, 102, -lik, 217.
Revizyonizm, 12, 34, 102, 111, 114, 143, 144, 215, 219, 220, Kruşçev -i, 34.
Robot, 260, 261.
Roma, 72, 99, 164, - hukuku, 50, - tanrıları, 71.
Romanya, 124, 129.
Rönesans, 69.
Ruhbanlık, 56.
Rus İhtilal Cemiyeti'ne Mensup Bir Kadının Hayatı, 175.
Rus, 110, - askerleri, 126, - burjuva demokratik devrimi, 123, - çarları, 126, - çarlığı, 125, 178, Devrimi, 101, 110, 114, 125, 158, 166, 167, - milleti, 126, - proleterleri, 122 - tarihi, 127, vatanseverliği, 126.
Rusça, 69, 101.
Rusya Federasyonu Komünist Partisi, 127.
Rusya, 88, 97, 101, 110, 114, 125, 127-130, 135-138, 141, 147, 152, 158, 159, 164, 170, 179, 185, 207, 242, 'nın birliği, 125.
Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, 164.

Saban, 24.
Saçak, 190, 223.
Sadaka ekonomisi, 244.
Sağlık, 149.
Sahte Atatürkçüler, 104.
Samanpazarı, 181.
Sanat, 25, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 65-70, 74, 126, 263, -sal faaliyet, 24, 57, 60, tarihi, 73.
Sanatçı, 24, 25, 55, 57, 58, 60-62, 66-69, 73, 74, - dehası, - lar, 47, 66, 68, 74, -nın bilinçli yaratıcılığı, 62.
Sanayi, 25, 99, 112, 237-239, 241, 260, 264, 265, -ci, 255, - devrimi, 25, 26, 28, 74, 77, 78, - kapitalizmi, 28, -leşme, 25, 127, 141, 259, toplu-

mu, 25, 26, 60, 83, - ve ticaret sermayesi, 232, 234, 235.
Saray, 43, 45, 57, 71, 93, 268.
Savaş, 88, 114, 120, 121, 129, 148, 170, 194, 211, 218, 219, 231, 254, - ağaları, 234, - aygıtı, 248, 252, - esirleri, 207, - kliği, 235, - tehdidi, 121, 221, - tutsağı, 101.
Seçim, 161, 201, 215, 216, 222, 235-237.
Sefalet, 36.
Seferberlik Tetkik Kurulu, 198.
Selanik, 167, 169.
Selçuklu, 162.
Selimiye Camii, 66, 73.
Sendika, 199-202, 204, - önderi, 200.
Sendikalar Kanunu, 200.
Serbest piyasa, 249, -cılık, 187, 232.
Sermaye, 44, 115, 116, 124, 137, 141, 148, 179, 181, 182, 184, 222, 231, 232, 234, 235, 239, 241-244, 249, 250, 252, 255, 262, - ihracı, 102, 107, 230, 232, 242-244, 248-250, -nin tekelleşmesi, 182.
Servet-i Fünûn, 168.
Ses, 197.
Sıcak para komisyoncuları, 181, 234, 244, 255.
Sıkıyönetim, 206, - komutanları, 198.
Sınıf, çelişmeleri, 102, 144, 184, 243, - diktatörlüğü, 99, farklılaşması, 59, -laşma, 28, 58, 74, -lı toplum, 25, 27, 43, 47, 57, 59, 60, 62, 72, 77, 80, 99, 189, 267, mücadelesi, 27-29, 31, 35, 41, 44, 77-79, 83, 94, 99, 105, 106, 115, 144, 164, 174, 180, 181, 184, 219, mücadelesi teorisi, 27, 79, 90, 105, 164, -sız toplum, 22, 23, 27, 28, 44, 47, 55, 64, 79, 83-85, 176, 183, 184, 187, 261, 267, - tahakkümü, 27, 28, 243.
Sırat-ı Müstakim, 168.
Silah, 217, 232, 247-249, 255, 256, -ın tekelleşmesi, 59, kaçakçıları, 236, -lanma, 141, -lı devlet aygıtı, 230, -lı devrim, 132, -lı eylemler, 216, -lı güç, 59, 245, 249, 251, -lı kabileler, 59, -lı millî ayaklanma, 179, -lı mücadele, 216-218, ticareti,

232, 234, - tüccarları, 255, - zoru, 221, 244, 245, 250-252.
Silivri, 14, - Kal'ası, 268.
Sinema, 123, 126.
Singapur, 256.
Sistematik, 20.
Sivas Kongresi, 194.
Sivil toplumcu, 218, -lar, 218, - luk, 39, 222, 223.
Sivil-asker aydın zümre, 148, 180, 213.
Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF), 202, 203, - Fikir Kulübü, 203, 204.
Siyasal, 28, 40, 42, 85, 127, 143, 191, 200, 202, 209, 223, 230, 237, 252, - coğrafya, 117, - devrim, 172, - eylemler, 252, - hâkimiyet, 66, 116, - hayat, 30, - iktisat, 83, 84, 253, - partiler, 200, 206, - teori, 84, 148, - üstyapı, 30, 50, - vasiyet, 195.
Siyaset, 40, 47, 50, 83, 85, 102, 105, 127, 168, 195, 199, 200, 208, 231, 248, 253, 258, - bilimi, 50, 88, - teorisi, 83, 84, 90.
Siyasetçiler, 47.
Siyasetnâme, 43.
Soğuk Savaş, 252, 254.
Sol, 174, 204, 209, 218, 222, 223, - canlanma, 204, - sapma, 130.
Somali, 243.
Son Posta, 197.
Sonsuz bilgi, 33.
Soros fonları, 223.
Sosyal Adalet, 205.
Sosyal-emperyalist, 143.
Sosyal-emperyalizm, 215.
Sosyal-liberal tarihçilik, 174.
Sosyaldemokratlar, 121.
Sosyalist Birlik Partisi (SBP), 226.
Sosyalist Birlik, 226.
Sosyalist Devrim Partisi (SDP), 225.
Sosyalist gazetesi, 215.
Sosyalist İktidar Partisi (SİP), 226.
Sosyalist Kurultay, 212.
Sosyalist Kültür Derneği, 202.
Sosyalist Parti (SP), 195.
Sosyalist Parti (SP), 222, 226.
Sosyalist Parti (SP), 225.
Sosyalist Parti İçin Teori-Pratik Birliği, 206.
Sosyalist Politika, 226.
Sosyalist Türkiye Partisi (STP), 226.

Sosyalist Vatan Partisi (SVP), 225.
Sosyalist, - aydınlar, 199, - bilinç, 122, 123, - devlet, 143, 145, - devrim, 113, 115, 116, 117, 124, 128, 130, 136, 142, 148-150, 152, 154, 175, 213, 214, 261, - devrimci, 170, devrimcilik, 153, - gençlik, 204, - görüş, 183, - hareket, 13, 161, 188, 207-209, 212-214, 217, 219, 223, 224, -lerin birleşmesi, 212, - örgütlenme, 200, 222, - örgütler, 203, 207, 221, sol, 218, 219, 222, - subaylar, 199, - toplum, 99, 144, - ülkeler, 40, 132, 133, 140, 149, 151, 154, 186, - yayınlar, 204.
Sosyalizm, -e açık anayasa, 154, 199, -e açılma, 151, 154, 230, 263, -in ülküsü, 179, - yıkıcıları, 141.
Sosyoloji, 50, 88.
Sovyet Bilimler Akademisi, 69.
Sovyet, - anavatanını savunma savaşı, 126, - Devrimi, 107, 114, 125-128, 130, 134, 148, 154, 158, 173, 175, 178, 179, 188, - revizyonizmi, 143, 215, 219, 220, - sistemi, 185, - tarihçileri, 166, - tehdidi, 221, - temsilcileri, 181, 184, vatanseverliği, 123.
Sovyetler Birliği (SSCB), 12, 87, 97, 113, 115, 123, 125-129, 136, 139-143, 145, 146, 149, 150, 153, 158, 163, 186, 187, 196, 208, 211-215, 219-221, 252, 254, - ile dostluk, 195, -'nde sosyalizmi kurma çabası, 38, - pratiği, 12.
Sovyetler Birliği Komünist Partisi, 104, 145, 209.
Soylu, - efendiler, 71, -lar, 123.
Soyut, Sosyalist Kültür Dergisi, 205.
Sömürge, 121, -cilik, 127, 134, 140 258, -cilikten kurtulma savaşları, 38, 134, 160, -lerin kurtuluş savaşları, 120, 136, 140, 127, -leşme, 124, - leştirme, 114, 121, 124, 230, 231.
Sömürücü sınıf, 23.
Stalin'den Gorbaçov'a, 106, 112, 140, 145.
Stalingrad, 126.
Stockholm, 170.

Subay, 125, 170, 199.
Suç ekonomisi, 233, 234.
Sultanlar, 43, 181.
Sun Yat-sencilik, 134.
Suriye, 135, 231, -li, 135.
Süleymaniye Camii, 66.
Sümer, 26, - destanları, 58, -ler, 58, 77, - tarihi, 58.
Süper devlet, 143, 221, 254.

Şahnâme, 12, 63.
Şairler, 58, 197.
Şam, 168.
Şaman, 60, 65.
Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), 136, 137.
Şarkıların Şarkısı, 58.
Şehir, 83, 107, 108, 113, 130, 132, 141, 187, 258.
Şehzade Camii, 66.
Şeriat, 55, 59, 61, 65, 67, 69, 72, 73, - güçleri, 73.
Şeyh Sait, - harekâtı, 209, - isyanı, 51, 218.
Şeyhler, 245.
şeyhlik, 172, 180, 185, 190.
Şeyhülislamlar, 52.
Şiddet, 143, 221, 222, 235, 236, 238.
Şiir, 58, 62, 103, 182, 197.
Şuara Suresi, 58.
Şubat Devrimi, 38, 88, 97, 107, 110, 125, 128, 147, 148.
Şûralar, 178, sistemi, 178, 185.

Tabii senatör, 203.
Tacikistan, 137.
Tahkikat Komisyonu, 198.
Takriri Sükûn Kanunu, 209.
Tan gazetesi, 197.
Tanrı, 12, 63, 64, 68-72, 74, 93, 94, 152, 265, - fikri, 59.
Tarih, 174.
Tarih, 52, 73, 78, 80, 85, 88, 93, 98, 100, 112, 115, 120, 135, 139, 162, 163, 174-176, 180, 184, 190, 193, 211, - bilimi, 22, 48, 165, - bilinci, 185, -in itici gücü, 266, - kitapları, 174, 184, -sel gelişme, 22, 26, 78, 79, -sel koşullar, 29, 31, 42, 117, -sel miras, 126, 138, - teorisi, 22.
Tarihçiler, 78, 79, 166, 192.
Tarihöncesi, 55.
Tarihsel Materyalizm, 21-23, 46, 50, 51, 88, 165, 173, 180, 191.
Tarikat, 163, 222, 232, 235, 237, 238, 245, 257, 260, -çılık, 237, -lar, 218, 237, rantları, 181, 245.

Tasarı, 45.
Tasarım, 24, 25.
Taş balta, 31.
Tayland, 233.
Tek parti diktatörlüğü, 199.
Tek ülkede sosyalizmi kurma olanağı, 113.
Tekel, 24, 29, 59, 121, 181, 182, 230-232.
Tekke, 180, 184.
Teknik, 62.
Teknoloji, 23, 24, 55, 66, 229, 238-242, 257, 260, 264, çağı, 238.
Teksif Sendikası, 200.
Tengri, 71.
Teori, -Bilim İlişkisi, 44, -nin yetersizliği, 34, 93, 143, 238, 242.
Teori, 223.
Teorik, birikim, 17, 33, 92, 140, 212, - keşifler, 152.
Teorisyen, 20, -ler, 88, 164, 251.
Termodinamik, 264.
Tevkifatlarla mücadele tarihi, 211.
Tevrat, 58.
Tıbbiye, 167.
Ticaret kapitalizmi, 141.
Tiyatro, 62, 63, 193, 263.
Tokyo, 256.
Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu, 200.
Toplum bilimi, 35, 42, 50-52, 80, 100, 265, -nin bütünlüğü, 50.
Toplumcu çizgi, 197.
Toplumsal, - bilim, 26, 80, - bilinç, 30, - hayat, 41, - mücadele, 11, 38, 39, 44, 158, 160, 268, - mülkiyet, 144, - pratik, 11-13, 19, 29, 30, 35, 40, 42, 49-51, 78, 83, 92-94, 97, 159, 207, 242, 265, - süreç, 12, 18, 23, 42-44, 47, 50, 162.
Toprak, 56, 72, 107, 123, 124, 147, 152, 162, 163, 250, ağalığı, 172, 182, 185, devrimi, 190, meselesi, 184, reformu, 148, 181, 191, 199, 213, - sahibi, 68, 122, -sız-yoksul çiftçi, 181.
Tramvay işçileri, 209.
Troçkist, - eğilimler, 211, -ler, 112.
Troçkizmin reddi, 208.
Tupamaros, 216.
Turancı unsurlar, 189.
Tutuklamalar, 196, 200, 209.

Türk Barışseverler Cemiyeti, 196.
Türk İnkılâbı Tarihi, 192.
Türk İnkılabının Karakterleri, 191.
Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 237.
Türk Solu, 196, 203, 205.
Türk Tarih Kurumu (TTK), 166, 193.
Türk Tarihinin Ana Hatları, 174.
Türk Yurdu, 168, 190.
Türk, - Beşleri, 193, - Devrimi, 38, 40, 97, 124, 136, 147, 158-161, 173, 174, 178, 179, 184, 194, - Komünizmi, 176, - milleti, 91, 223, - milliyetçileri, 170, - mucizesi, 186, - solu, 171, - sosyalistleri, 167, sosyalizmi, 166, - tiyatrosu, 193, -Yunan Savaşı, 218.
Türkçe, 45, 69, 82, 160, 185, 248.
Türkçü dergi, 168.
Türkçülüğün Tarihi, 166.
Türkçülük, 166.
Türkiye Birleşik Gıda İşçileri Sendikası, 201.
Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP), 220, 226.
Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 176, 202, 203.
Türkiye Cumhuriyeti, 186.
Türkiye Çikolata ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, 201.
Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (DEV-GENÇ), 203, 204, 206.
Türkiye Devrimci Komünist Partisi (TDKP), 220, 221, 224, 226
Türkiye Emekçi Partisi (TEP), 225.
Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu, 202.
Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), 216, 217, 220, 224.
Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (THKP/C), 216, 220, 221, 217, 224.
Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi-Dev Sol (THKP/C-Dev Sol), 225.
Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi-Dev Yol (THKP/C-Dev Yol), 225.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi-Halkın Yolu (THKP/C-Halkın Yolu), 225.
Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi-Kurtuluş (THKP/C-Kurtuluş), 225.
Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP), 218, 220, 221, 224.
Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası, 207, 208.
Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP), 221, 222, 225.
Türkiye İşçi Partisi (TİP), 154, 199-201, 203, 212-215, 220, 224, 225, -'in 1962 İzmir Kongresi, 201.
Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), 202.
Türkiye Komünist Partisi (TKP), 196, 201, 207, 208, 211, 215, 219, 224, 226 önderliği, 209.
Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist (TKP/ML), 225.
Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist-Halkın Birliği, 226.
Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist-Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TKP/ML-TİKKO), 217.
Türkiye Köy İktisadiyatı, 191.
Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT), 203.
Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF), 203.
Türkiye Oleyis Sendikası, 200.
Türkiye Öğrenci Dernekleri Federasyonu (TÖDF), 203.
Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), 203.
Türkiye Solu, 206.
Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi (TSEKP), 195, 196.
Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP), 225, 226.
Türkiye Tarihi, 224.
Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu, 200.
Türkiye, Bilimsel Sosyalist hareketi, 207, 219, - emekçi hareketi, 200, -'nin kurtuluş savaşı, 88, 178, -'nin yurtsever güçleri, 237, - solu, 223, - sosyalistleri, 199, - sosya-

lizminin bağımsızlığı, 214, - tarihi, 188, 198.
Türkmenistan, 136.

Uçmak bkz. Cennet.
Ulusal, - ayaklanma, 120, 179, - bağımsızlık, 117, 118, - gurur, 122, - ihanet, 135, - savaş, 120, 121, - sınıf, 116, 119.
Ulusallaşma, 116.
Uluslararası Avrasya Seçeneği Konferansı, 128.
Uluslararası, devrim, 113, 119, devrimci pratikler, 157, - dolar diktası, 260, haraç sistemi, 245, 262, komünist hareket, 143, - tefecilik, 262, - tekeller, 230.
Ulusların kendi kaderini tayin, 120.
Uluslaşma, 116.
Urartular, 162.
Usavurma, 17, 19.
Uygar toplum, 55, 57.
Uygarlık, 26, 52, 58, 59, 62, 68, 77, 79, 80, 98-101, 103, 113, 151, 154, 162, 183, 185, 189, 194, 259, 261-265, merkezi, 183.
Uyum dünyası, 183, 185.
Uyuşturucu, 232-237, 255, - ticareti, 232-234, 255.

Ücret, -li kölelik, 44, - teorisi, 243.
Üç Halk İlkesi, 134.
Üçüncü Bunalım Dönemi, 216.
Üniversite, 58, 201-204, 217, - ler, 103, 198.
Üretici güçler, 23-25, 30, 31, 47, 50, 82, 83, 98, 99, 139, 154, 164, 229, 240, 251, 255, 256, 260, 263, 266.
Üretim, - araçları, 28, 56, 81, 85, 103, 116, 141, 143-145, 263, - biçimi, 30, 103, 238, 239, - bilgisi, 30, 45, - çalışması, 29, - faaliyeti, 23, 29-31, 56, 57, 62, - fazlası, 24-28, 55, 56, 58, 65, 83, 115, 141, 240-242, 250, - ilişkileri, 30, 31, 47, 50, 66, 81, 85, 115, 164, 229, - teknolojisi, 23, - yıkımı, 255.
Üstyapı, 30, 50, 85, - kurumları, 47.
Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, 78, 80, 81.
Ütopik Sosyalizm, 11, 19, 78, 81, 84 138.

Varlık, 197.
Vatan Partisi (VP), 196, 225.
Vatan ve Hürriyet Cemiyeti, 168.
Vatan, - hainleri, 141, - savunması, 38, 87, 113-115, 120-122, 124-127, 129, 132, 133, 135, 157, 165, 190, sevgisi, 122, 123, 128.
Vatansever, 113, -lik, 121-124, 126, 135, -lik destanı, 123.
Vatansız, 122, - aydınlar, 122, - laşma, 124, 231, 237, -lık, 121.
Venezüella, 130, 132, 135, 151, 154.
Vergi, 59, 246-248, 254.
Verimli emek, 238, 241, 244.
Vietnam, 97, 112, 113, 124, 129, 130, 132, 137, 139, 148, 149, 151, 154, 187, 231, 256, - yenilgisi, 221.
Viyana Konferansı, 211.

Washington, 51.

Yağma, 59, 236, 256, -cı hareket, 198, - savaşı, 122.
Yalavaç, 56.
Yalvı, 56.
Yang Fengchen, 146.
Yangçe Nehri, 25, 58.
Yanılsama, 56, 61-64, 67, 70, 72.
Yapı teknolojisi, 66.
Yaratıcılık, 66, 69-71, 263.
Yaratılış ilahisi, 64.
Yazarlar, 26, 47, 123, 197, 259.
Yeni Ekonomi Politikası (NEP), 107, 141, 158, 180.
Yeni insan, 263.
Yeni Mecmua, 168.
Yeni Ortaçağ, 251, 260, 262, -ın ekonomi politiği, 250.
Yeni Osmanlılar, 165.
Yeni Ufuklar, 223.
Yeni Yol, 226.
Yeraltı ekonomisi, 234.
Yerçekimi yasası, 63.
Yerel yönetimler seçimi, 201.
27 Mayıs, 161, 199, 204 - Devrimi, 155, 162, 163, 188, 197, 198, 200, 201, 203, 213, - Anayasası, 154, 199, 200, 213 - devrimcileri, 203, - İhtilali, 197, 198.
28-29 Nisan büyük gençlik eylemi, 204.
Yobazlık, 42, 49, 238.
Yoksulluk, 36.
Yorgun demokrat, 13.

Yön dergisi, 178, 179, 183, 186, 188, 203, 205, 213.
Yön-Devrim Hareketi, 213, 217.
Yugoslavya, 124, 129.
Yunan, 68, 129, - doğabilimciler, 80, - felsefesi, 68, - tanrıları, 71, 152.
Yurtsever güçler, 237.
Yurtta barış, cihanda barış, 179.
Yüce Efendi, 61, 63, 64.

Zalim, milletler, 175, 182, ülkeler, 182.
Zaviye, 180.
Zayıf Halka, 107, 113, 114, 124.
Zengin köylü çizgisi, 130, 210.
Zengin köylülük, 187.
Zengin-Yoksul çelişmesi, 260.
Zındıklık, 52.
Zihinsel hayat, 30.
Zimmerwald, 12.
Zincirdeki enerji, 35, 36.
Zincirli Hürriyet, 197, 201.

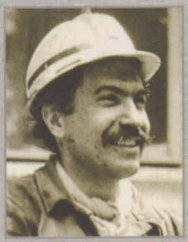

Doğu Perinçek

BİLİMSEL SOSYALİZM VE BİLİM

- Büyücünün çocukları: Şeriat, Sanat ve Bilim...
- Bilimsel Sosyalizm-Bilim ilişkisi...
- Materyalist Bilgi Teorisi: Bilginin kaynağı, tarihselliği ve göreliliği...
- 160 yılı aşan bir zamandır insanlığın rakipsiz devrimci teorisi: Bilimsel Sosyalizm...
- 19. yüzyılda Avrupalı olan Bilimsel Sosyalizmin, 20. yüzyılda Lenin ve Mao'nun katkıları ile dünyalılaşması...
- 20. yüzyılın teorik mirası: Emperyalizm, Milli Demokratik Devrimler, Sosyalizmi kurma deneyleri...
- Çağımız, Emperyalizm, Millî Demokratik Devrimler ve Sosyalizme Açılma Çağıdır...
- Bilimsel Sosyalizmin Türkiye kaynakları...
- Mafyalaşan kapitalizm ve yeni devrimler çağı-yeni kamucu uygarlık...

KAYNAK YAYINLARI